आवधिक योजना

(आर्थिक वर्ष २०७८/२०७९-२०८३/०८४)

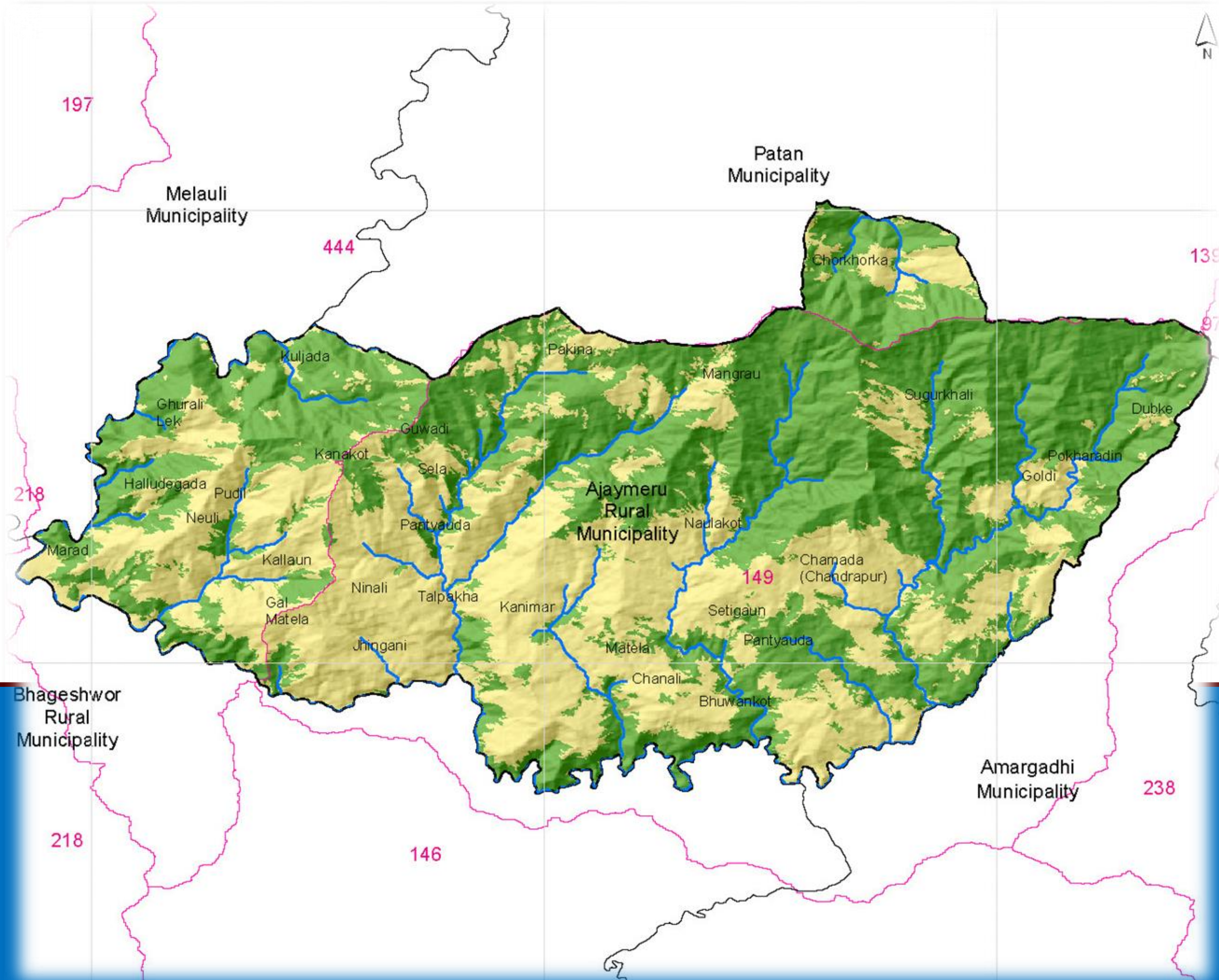

अजयमेरु गाउँपालिका

डडेल्धुरा, नेपाल

अजयमेरु गाउँपालिका

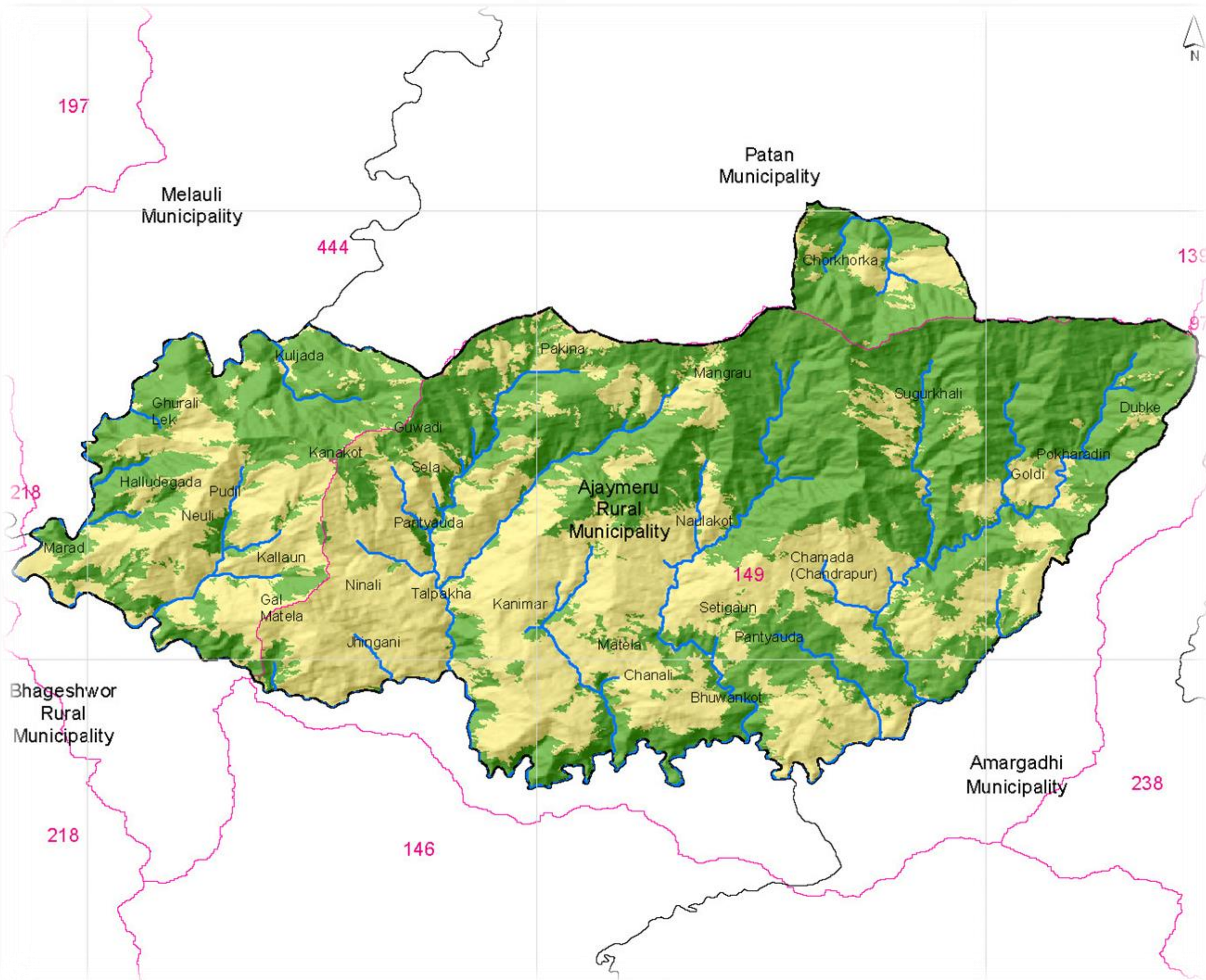

197
Melauli
Municipality
444
Patan
Municipality
139
97
Chorkhorka
Kuljada
Pakina
Mangrau
Sugurkhali
Dubke
Ghurali
Lek
Guwadi
Kanakot
Sela
Halludegada
Pudi
Neuli
218
Marad
Kallaun
Pantyauda
Ajaymeru
Rural
Municipality
Naulakot
Pokharadin
Goldi
Chamada
(Chandrapur)
149
Ninali
Talpakha
Gai
Matela
Kanimar
Setigaun
Jhingani
Matela
Pantyauda
Chanali
Bhuwankot
Bhageshwor
Rural
Municipality
Amargadhi
Municipality
238
218
146
N

पुस्तकको नाम

अजयमेरु गाउँपालीकाको आवधिक योजना

आर्थिक वर्ष (२०७८/२०७९-२०८३/०८४)

प्रकाशन मिति : २०७८ असार

सर्बाधिकार : अजयमेरु गाउँ कार्यपालीकाको कार्यालय भद्रपुर ,डडेल्धुरा

प्रकाशक / सम्पादक

अजयमेरु गाउँपालीका
गाउँ कार्यपालीकाको कार्यालय
भद्रपुर ,डडेल्धुरा

प्राबिधिक सहयोग

एस. टि.रिसर्च ट्रेनीङ्ग एण्ड कन्सल्टिङ्ग प्रा.ली. , डडेल्धुरा

Government of Nepal
नेपाल सरकार

लिलानाथ श्रेष्ठ
मन्त्री
सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

Lilanath Shrestha
MINISTER
Ministry of Federal Affairs and General Administration
Singhadurbar, Kathmandu, Nepal

शुभकामना

नेपालको संविधानले सङ्घीय गणतान्त्रिक नेपालको मूल संरचना सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहको हुने व्यवस्था गरेको छ । संविधानले निर्धारण गरेको एकल तथा साझा अधिकारको कार्यसूची अन्तर्गत रही सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहवाट समन्वय,सहकार्य र सहअस्तित्वको सिद्धान्तलाई अवलम्वन गर्दै सङ्घीय शासन प्रणालीको अभ्यास हुँदै आएको छ। तीन तहका सरकारमध्ये जनताको समीपमा रही विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाह गर्ने स्थानीय तहको प्रभावकारितामा नै समग्र सरकारको सफलता प्रतिविम्वित हुन्छ।

नेपालको संविधान तथा प्रचलित कानूनद्वारा प्रदत्त अधिकार क्षेत्रभित्र रही सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले नीति निर्माण, योजना तर्जुमा र त्यसको कार्यान्वयन एवम् अनुगमन तथा मूल्याङ्कनसम्वन्धी कार्य सञ्चालन गर्नुपर्ने हुन्छ। सीमित स्रोत साधनको प्राथमिकिकरण गरी अधिकतम प्रतिफल प्राप्त गर्न एवम् आयोजना व्यवस्थापनमा कुशलता हासिल गर्नका लागि स्थानीय तहले समेत आफ्नो स्थानीय आवश्यकता, प्राथमिकता, विशेषता एवम् नीति अनुरुप आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु वाञ्छनीय हुन्छ । यसै सन्दर्भमा अजयमेरु गाउँपालिकाले आबाधिक योजना (२०७८/७९-२०८२/८३) तयार गरेको जानकारी पाउँदा मलाई निकै खुशि लागेको छ । नेपाल सरकारको "समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली" को राष्ट्रिय आकांक्षा पूरा गर्न सहयोग पुग्ने गरी अजयमेरु गाउँपालिकाले तयार गरेको आवधिक योजनाको कार्यान्वयनवाट स्थानीय तहको गरिवी निवारण, रोजगारी वृद्धि, शिक्षा, स्वास्थ्य, लैंगिक समानता लगायतका सामाजिक क्षेत्र एवम् भौतिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा उल्लेख्य उपलब्धि हासिल हुने प्रशस्त आधार देखिन्छ ।

यस योजना अवधिमा अजयमेरु गाउँपालिकाले सर्वसुलभ आधुनिक पूर्वाधार निर्माण एवम् सघन स्थानीय अन्तरआबद्धता, मानव पूँजी निर्माण र यसको पूर्ण उपयोग, दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि र उच्च एवम् समतामूलक स्थानीय आय वृद्धिको लक्ष्य मार्फत अजयमेरु गाउँपालिकाको समृद्धिको जग निर्माण गर्ने अपेक्षा गरेको छु । यसै गरी स्थानीय तहको विकास कार्यक्रमलाई राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानीय तहको प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा लगानी सुनश्चित गर्न, दिगो विकास लक्ष्य स्थानीयकरण गर्न, समावेशी विकास हासिल गर्न, जलवायु अनुकुलित कार्यक्रम तय गर्न तथा लैंगिक उत्तरदायी बजेट निर्माण गर्नमा समेत यस आवधिक योजनाले सहयोग पुऱ्याउने विश्वास लिएको छु।

अन्त्यमा, अजयमेरु गाउँपालिकाको ५ बर्षको समग्र विकासको स्पस्ट खाका प्रतिविम्बित हुने गरी तर्जुमा गरिएको आवधिक योजनाको सफल कार्यन्वयनको शुभकामना दिदैं यस योजनाको तयारी कार्यमा संलग्न गाउँपालिका अध्यक्षलगायत सम्वद्ध सबैमा हार्दिक धन्यबाद व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

धन्यबाद।

२०७८, असार

लीलानाथ श्रेष्ठ
मन्त्री

मा.त्रिलोचन भट्ट
मुख्यमन्त्री

सुदूरपश्चिम प्रदेश

शुभकामना

अजयमेरु गाउँपालिकाले पञ्चवर्षीय योजना (२०७८(२०८२) तयार गरेको जानकारी पाउँदा म निकै हर्षित भएको छु । गाउँपालिकाले राखेका लक्ष्य अनुरुप आफ्नो उद्देश्य पुरा गर्न सकोस् भन्ने कामना व्यक्त गर्दछु ।

नेपाली जनताले आफ्नो शासन आफै गर्न पाउनुपर्छ भन्ने आकांक्षाको प्रतिबिम्बका रुपमा निर्माण भएको नेपालको संविधानले स्थानीयतहलाई विकास र समृद्धीको मूल मेरुदण्डका रुपमा आत्मसात गरेको सबैमा विदितै छ । देश संघीय संरचनामा गइसकेपछि समावेशी लोकतन्त्रक र बिकासको जनस्तरमा प्रत्याभूति गराउने मुख्य भूमिकामा स्थानीयतह रहेका छन् । जनताको घरदैलोको सरकार भएको कारणले पनि स्थानीयतह हरुको कार्यकुशलता, कार्यक्षमता, पारदर्शिता र विकास निर्माणको मार्गचित्रलाई पहिल्याउन निर्णायक आधार बन्ने अवस्था सिर्जना भएको हो ।

कोरा भौतिक विकासले मात्रै समग्र बिकासको लक्ष पुरा गर्न नसकिने भएकोले विकासको प्रक्रियामा गहन समीक्षा गर्दै बस्तुगत योजना तर्जुमा गरी समाजको पिँधमा रहेका जनतालाई समेत विकासको अनुभूति हुने किसिमले योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्न अजयमेरु गाउँपालिका सफल रहोस भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

२९ असार २०७८

त्रिलोचन भट्ट
मुख्यमन्त्री

जिल्ला समन्वय समिति
डडेल्धुरा

प.सं.
च.नं.

मिति २०७८।३।२८

शुभकामना

डडेल्धुरा जिल्लाको उत्तर पश्चिममा अवस्थित अजयमेरू गाउंपालिका पर्यटकिय ऐतिहासिक हिसाबले चिर परिचित गाउँपालिकाको रूपमा रहेको छ । भौगोलीक हिसाबले साबिकका ५ वटा गाबिस लाई समेटेर बनेकोको यो गाउँ पालिका भौगोलीक बिकटता , छरिएर रहेको बस्ती का कारण बामे सर्दै गरेको पुर्बाधार बिकासको जगमा रहि "समावेशी र सन्तुलित विकासः समृद्ध अजयमेरूको मूल आधार को लक्ष्य लाई आत्तमसाथ गर्दै समृद्ध अजयमेरू बनाउने अभियान अगाढी बढ्नुका साथै सिमित साधन श्रोत मा असिमित आवस्यकता पुरा गर्ने कार्यको थालनिका लागि योजना बद्ध निर्माण लाई अगाडी बढाउने उद्धेश्यका साथ अजयमेरू गाउंपालीकाले आवधिक योजना निर्माण गरि समृद्ध गाउंपालिका निर्माणको अभियानमा ईटा थप्ने कार्यको थालनी गरेको मा ज्यादै खुसी लागेको छ । बिषयगत बिज्ञहरूको सहयोग लिई जुन आवधिक योजना निर्माणमा गाउँपालिका लागेको छ यो समृद्ध अजयमेरू बनाउने अभियानमा कोषेढुंगा बन्न सकोस् भन्ने जिल्ला समन्वय समिति डडेल्धुराको तर्फबाट हार्दिक शुभकामना ब्यक्त गर्दछु साथै अजयमेरू गाउँपालिकाको बृहत बिकास निर्माणमा जिल्ला समन्वय समिति डडेल्धुरा परिवारको सधै साथ समर्थन रहिरहने छ ।

गणेश भट्ट
जिल्ला समन्वय समिति
प्रमुख

2

अजयमेरु गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

भद्रपुर , डडेल्धुरा

प.स

च.न

धन्यवाद ज्ञापन

बिभिन्न कालखण्डका ऐतिहासिक संघर्ष र बलिदानबाट नयाँ संविधान जारी भएसँगै केन्द्रमा निहित शक्ति र अधिकार स्थानीय तहमा स्थानान्तरण हुने प्रक्रिया संस्थागत हुनु शुरू गरेपछि अजयमेरू गाउँपालिकाले आफ्नो यात्रा प्रारम्भ गरेको थियो । नयाँ संरचना, नयाँ अनुभव र तमाम चुनौती भएपनि इतिहास बदल्ने दृढ इच्छाशक्ति, संकल्प र आम जनताको उत्कट आकांक्षा तथा सहयोगबाट यो यात्राले आज एउटा निश्चित आकार ग्रहण गरेको छ । यो अवस्थामा विगतको बस्तुसम्मगत समीक्षा गरी आगामी मार्गचित्र निर्माण गर्ने मुख्य अभिप्रयाले यो आवधिक योजना तर्जुमा हुन पाउन खुसीको विषय हो ।

यस योजनाले बोकेको "**समावेशी र सन्तुलित विकासः समृद्ध अजयमेरूको मूल आधार**"को परिदृश्यलाई पुरा गर्न गाउँपालिका सफल हुने विश्वास मेरो रहेको छ । गाउँपालिका परिवार, सहयोगी संघसंस्था, निकाय र आम जनताको निरन्तर सहयोगले योजनाले निर्दिष्ट गरेका प्राथमिकताका क्षेत्रहरूले निर्धारण गरेका लक्ष्य पुरा गर्न सफल हुने र यसका लागि कटिबद्ध रहने प्रतिबद्धता समेत व्यक्त गर्दछु ।

गाउँपालिकाको सर्वाङ्गिण विकासको लागि यस गाउँपालिकाका सबै वासिन्दा, सरकारी/ गैरसरकारी/ निजी र सहकारी क्षेत्रसँग आवद्ध पदाधिकारी, कर्मचारी, शिक्षक, समाजसेवी, नागरिक समाज, वुद्धिजीवि, पत्रकार, राजनैतिककर्मी एवं निर्वाचित पदाधिकारीहरूको संयुक्त प्रयास अपरिहार्य हुने यथार्थ स्मरण गराउँदै यहाँहरू सबै समक्ष यस योजनालाई सफल तुल्याउन सक्रियरूपमा महत्वपूर्ण योगदान गर्न सादर आह्वान गर्दछु ।

यो योजना गाउँपालिकाका कर्मचारी र पदाधिकारीको मात्र नभएर समग्र गाउँपालिका बासीको भविष्यको मार्गचित्र हो । हाम्रा सपनाहरू यसमा लिपिबद्ध भएका छन् । त्यसैले यसको मर्मलाई पुरा गर्न गाउँपालिका पदाधिकारी, जनप्रतिनिधि, राजनीतिज्ञ, समाजसेवी, बुद्धिजीवि, शिक्षक, सञ्चारकर्मी, संघसंस्था, नीजि क्षेत्र तथा आम जनताको संयुक्त प्रयास आवश्यक रहेकोमा जोड दिंदै सबैका तर्फबाट विशेष सहयोगका लागि अपील समेत गर्दछु ।

उमेश प्रसाद भट्ट 'विकास'
अध्यक्ष

अजयमेरु गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

भद्रपुर , डडेल्धुरा

धन्यवाद ज्ञापन

जनआंकांक्षा अनुरूप स्थानीय तहले तर्जुमा गर्ने योजना र तिनीहरूको सफल र कुशल कार्यान्वयन गर्न सके नेपालको संविधानले निर्दिष्ट गरेको समाजवादोन्मुख समृद्ध नेपालको परिकल्पना साकार हुनसक्छ । अजयमेरू गाउँपालिकाले उपलब्ध श्रोत र साधनका आधारमा जनताका आवश्यकता परिपूर्ति गर्न अथक प्रयास गर्दै आएको छ । यिनै प्रयासलाई संस्थागत गरी भविष्यमा व्यवस्थित तवरले विकासका कार्यहरू अघि बढाउन यो आवधिक योजना निर्माण गरिएकोमा सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

विकासलाई सामाजिक न्यायसँग जोडेर समृद्धिको बाटो पहिल्याउनु नै संविधानको मर्मलाई आत्मसात गर्नु हो । समाजको पीँधमा रहेका वर्ग तथा समुदायको अधिकार, आवश्यकता र सम्मानलाई विकासको मूल मन्त्र मानेर योजनाहरू तर्जुमा ागर्न सकिएमा यसले सही अर्थमा विकासको अनुभूति दिनसक्छ । अजयमेरू गाउँपालिकाको यो योजनाले आत्मनिर्भर अजयमेरूको परिकल्पना गर्दै सामाजिक न्यायको प्रत्याभूतिमा विशेष जोड दिएको छ ।

यो योजना निर्माणको कार्य त्यति सहज थिएन । कोरोना महामारीका कारण नागरिकस्तरमा बृहत छलफल गर्नसक्ने अवस्था नभएको कारण बिहंगम तरिकाले तथ्यांक संकलन गर्न नसकिएपनि योजनाले हामीले बिताएका ४ वर्षको गहन समीक्षा गर्दै भावी कार्यक्रम तर्जुमा गरेको छ । कृषिलाई मुख्य प्राथमिकता दिएको यो योजनाले सामाजिक विकासलाई दोश्रो प्राथमिकतामा राखेको छ । कार्यान्वयन सफल पार्नसके यो योजनाको अन्त्यमा समृद्ध र आत्मनिर्भर अजयमेरूको परिकल्पना साकार हुने मैले विश्वास लिएकी छु ।

अन्त्यमा, यो योजना सफल पार्न यहाँहरू सबैका तर्फबाट विगत भै माया, स्नेह र स्वामित्वबोधसहितको जिम्मेवारी निर्वाह हुनेछ भन्ने आशा लिएकी छु । यो योजना निर्माणमा अथकरूपमा खटिएका सबै शाखाका कर्मचारी, जनप्रतिनिधि, स्वयम्सेवक, परामर्शदाता, गैरसरकारी संस्था, सामाजिक परिचालक सञ्चारकर्मी, सुरक्षाकर्मी तथा आम जनतामा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

कलावती भाण
उपाध्यक्ष

अजयमेरु गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

भद्रपुर , डडेल्धुरा

मिति २०७८।३।२८

समृद्धि र आत्मनिर्भरतातर्फ उन्मुख रहेको अजयमेरु गाउँपालिका आफ्नो पहिलो आवधिक योजना तयार गर्न पाउँदा निकै हर्षित छ । गाउँपालिकाले विकासको नयाँ मान्यताका आधारमा जनस्वामित्व र सहभागितामा आधारित भएर स्थानीय तहहरुले शासकीय संरचनाको उपभोग गर्दै आएको अवस्थामा यो आवधिक योजनाले सुशासनका सबै पक्षमा नागरिक अपनत्वको बोध भइ वास्तविक अर्थमा संविधानले निर्दिष्ट गरेको समावेशी लोकतन्त्रलाई स्थापना गर्न ठूलो मद्दत पुर्‍याउने विश्वास लिएको छ ।

अजयमेरु गाउँपालिकाले स्थापना काल देखि नै जनताको प्रत्यक्ष सहभागिता र स्वामित्वमा विकास निर्माण देखि अन्य कार्यक्रमहरु तथा क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ । कतिपय श्रोतको चुनौती तथा नयाँ संरचनाले निम्त्याएका जटिलता चिर्दै गाउँपालिकाले जनतालाई अधिकतम लाभप्रदान गर्ने कोशीस गर्दै आएको छ । यसकै फलस्वरुप यो गाउँपालिकाले विकास र समृद्धिका कतिपय सूचकांकहरुमा प्रगति गर्न सफल भएको छ ।

हामीले मानवीय विकासका सबै पक्षलाई समेटेर रणनीति र योजना बनाउन सक्यौं भने मात्रै त्यसले वास्तविक अर्थमा जनतामा विकासको प्रत्याभूती गर्न सक्छ । तसर्थ, कोरा भौतिक विकासमा मात्रै जोड दिनुको साटो यो आवधिक योजनाले आर्थिक र सामाजिक विकासलाई मुख्यरुपमा प्राथमिकतामा राखेर कार्यक्रम तर्जुमा गरेको छ ।

गाउँपालिकाले यो अवधिमा गरेका कार्य र तिनका प्रतिफलको गहन र बिहंगम समीक्षा गरेर आगामी दिनमा सुशासनको वास्तविक प्रत्याभूति दिने किसिमले बस्तुसम्मत योजना निर्माण गरेको हो । यो आवधिक योजनाले विगतका सबै प्रयासहरुको गहन समीक्षा, कमी, कमजोरी तथा चुनौतीहरुको चिरफार गर्दै आत्मनिर्भरतातर्फ गाउँपालिकालाई विकास गर्ने सम्भावनाको खोजी गरेको छ ।

सीमित श्रोत र साधन तर असीमित जन आकांक्षा भएको अवस्थामा प्राप्त श्रोत र साधनलाई बस्तुसम्मत आवश्यकताका आधारमा प्राथमिकीकरण गर्ने, विकासका कार्यहरुलाई तत्कालको प्रतिफल भन्दा पनि दीगो र आत्मनिर्भर हुने किसिमले अघि बढाउने र सामाजिक न्यायको प्रत्याभूति शासनका हरेक तहमा अनिवार्य गराउने कार्यमा गाउँपालिकाले जोड दिँदै आएको छ । यो योजनाले लोकतन्त्र र समावेशीकरणका यी मुलभूत मान्यतालाई अंगीकार गर्दै सामाजिक न्याय र विकासलाई एकीकृत ढंगले अघि बढाउने किसिमले योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरेको छ ।

आवधिक योजनाको सफलताका लागि जनताको सहभागिता तथा गाउँपालिका कार्यालयको टीमको एकीकृत प्रयास जरुरी हुन्छ । गाउँपालिकाको टीम सक्षम, सबल, प्राविधिक र व्यवसायिक रुपमा दक्ष भएको खण्डमा कार्ययोजनाहरु एकीकृत र अन्तर्सम्बन्धित किसिमले अघि बढाउन सकिएको खण्डमा योजनाले निर्दिष्ट गरेका लक्ष्य पुरा गर्न सहज हुन्छ । अजयमेरु गाउँपालिकामा कार्यालयका सबै विषयगतशाखा तथा कर्मचारीहरुको अथक मेहनतका कारण विगतको सफलता प्राप्त भएको यथार्थलाई उच्च सम्मान गर्दै यो प्रस्तावित आवधिक योजनाको अवधिमा समेत यही प्रकारको समन्वय र जोशका

साथ एकीकृत प्रयासले गाउँपालिकाको मार्ग चित्रका उद्देश्य पुरा गर्न सबैको सहयोग पाइने विश्वास व्यक्तगर्दछु ।

अन्तमा, यो आवधिक योजना तयारी तथा निर्माणका लागि खटिनुभएका जनप्रतिनिधी, परामर्शदाता, विषयगत समिति, सामाजिक व्यक्तित्व,राष्टसेवक कर्मचारी लगायत सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिंदै भविष्यमा समेत निरन्तर सहयोग पाइने विश्वास लिएको छु ।

गंगाराम सापकोटा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अध्ययन समुहको तर्फबाट

अजयमेरु गाउ पालिकाको आबधिक योजना २०७८/०७९ - २०८३/०८४ तयार गरी अजयमेरु गाउँपालिकाको कार्यालयमा प्रस्तुत गरिएको छ । प्रस्तुत आवधिक योजनाले अजयमेरु गाउँपालिकाको सर्वाङ्गिण विकासका निमित्त सबै पक्ष समेटेर आबधिक योजना प्रतिवेदनका रुपमा प्रस्तुत गरेको छ। स्थानीय विकासमा स्थानीय परम्परागत सीप, ज्ञान र प्रविधिको मौलिकपनको जगमा टेकेर परिमार्जन गर्दै आधुनिक विकासको थालनी गर्ने अभिप्राय यस आवधिक योजना प्रतिवेदनको रहेको छ । हामीलाई विश्वास छ, अजयमेरु बासी आम जनता र जनताद्धारा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको वर्तमान नेतृत्व अत्यन्त सचेत, जागरुक र गतिशील छ । उहाँहरुकै सक्रिय सहभागितामा यो आबधिक योजना माथिबाट तल (Top-Down) होइन कि तलदेखि माथि (Bottom-up) को नमूनामा तयार गरिएको छ । त्यसैले यसको स्वामित्व ग्रहण गर्न वहाँहरुलाई कुनै शंका रहने छैन । किनभने अध्ययनको सबै चरणमा सामुहिक रुपमा वहाँहरुले नै स्वतस्फूर्त रुपमा छलफल समेत गरी सर्वसम्मत यो आवधिक योजना प्रतिवेदन तयार भएको हो ।

यसको स्वामित्व गाउँपालिकाले ग्रहण गरेर लागु गर्नासाथ आम अजयमेरु बासी जनताले **" समाबेशी र सन्तुलित बिकास , सम्बृद्ध अजयमेरुको मुल आधार "** भन्ने यस गाउपालीकाको लक्ष्य प्राप्तीका लागि उच्चतम उपयोग गर्नेछन् । यसका निमित्त आबधिक योजनाले दीर्घकालिन सौँच तय गरेको छ। फलतः यस आबधिक योजनाले निर्दिष्ट गरेका योजनाहरु कार्यान्वयनको अन्त सम्ममा अजयमेरुको स्वरुप अत्यन्त सकारात्मक रुपमा रुपान्तर हुनेछ जो, जो कोहीका निमित्त उदाहरणीय र अनुकरणीय बन्न सकोस, अध्ययन समूहको सतत् शुभकामना यही छ ।

अजयमेरु गाउँपालिकाको यो आवधिक योजना तयार गर्ने क्रममा हामीलाई यो अवसर प्रदान गरेर र सक्रियरुपमा सबै सूचना लगायत यावत सुझाव विभिन्न तहमा उपलब्ध गराएर सहयोग गर्ने अजयमेरु गाउँपालिकाका अध्यक्ष ज्यु ,उपाध्यक्ष ज्यु ,वार्ड अध्यक्ष ज्युहरु लगायत बिभिन्न बिषयगत उप समितिका संयोजक ज्युहरु ,प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत लगायत बिषयगत शाखा प्रमुख ज्यु हरु तथा कार्यपालिका ,गाउँसभा प्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं । साथै यस आवधिक योजना को प्रकाशन मा शुभकामना प्रदान गर्नुहुने संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा माननिय मन्त्री ज्यु , सुदुर पश्चिम प्रदेशका माननिय मुख्य मन्त्री त्रिलोचन भट्ट , जिल्ला समन्वय समिति डडेल्धुराका संयोजक गणेश प्रशाद भट्ट लगायत स्थानीय स्रोत व्यक्तिहरु सम्पूर्णमा धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं । साथै अजयमेरुबासी आम जनता जो जसले यो प्रतिवेदन तयारीको शिलशिलामा आआफ्नो क्षेत्रबाट जे जस्तो सल्लाह सुझाव दिएर सहयोग गर्नुभयो, उहाँहरु सबैमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं ।

टेक राज पाण्डेय
संयोजक
एस टि रिसर्च ट्रेनीङ्ग एण्ड कन्सल्टिङ्ग प्रा.ली. ,डडेल्धुरा

विषय सूचि

परिच्छेद १: परिचय **१६-२२**

१.१ पृष्ठभूमि १६

१. २ आवधिक योजनाका उद्देश्य १७

१.३ आवधिक योजनाका क्षेत्र १८

१. ४ योजना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया १९

परिच्छेद २: अजयमेरू गाउँपालिकाको बस्तुगत चित्रण **२३-४०**

२.१ अजयमेरू गाउँपालिकाको परिचय २३

२.२ गौरवशाली ऐतिहासिक पृष्ठभूमि २३

२.३ प्रशासनिक विभाजन २४

२.४ जनसांख्यकीय विवरण २५

२.४.१ जनसंख्या तथा पारिवारिक विवरण २५

२.४.२ जातीगत तथा लैङ्गिक आधारमा जनसंख्या वितरण २५

२.४.३ उमेर समूहका आधारमा जनसंख्या वितरण २६

२.४.४ भिन्न शारीरिक तथा मानसिक क्षमताका आधारमा जनसंख्या वितरण २७

२.५ भू-उपयोग (उर्वराशक्ति, जलवायु वन तथा सिँचाई)को अवस्था

२.५.१ भु-उपयोगको अवस्था २८

२.५.२ वन क्षेत्रको स्थितिः २८

२.५.३ जमिनको उर्वराशक्तिको अवस्था २९

२.५.४ सिंचित क्षेत्र तथा सिंचाइ प्रणाली २९

२.५.५ जलवायु ३०

२.५ ६ तापक्रम तथा वर्षाः ३०

२.६ विकासको अवस्था चित्रण

२.६.१ समावेशी तथा सामाजिक न्याय ३०

२.६.२ कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको समग्र विकासको अवस्था ३१

२.६.२.१ पशुपालनको अवस्था ३१

२.६.२.२ कृषि उत्पादनको स्थिति ३३

२.६.३ उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको अवस्था ३४
२.६.४ खानी तथा खानीजन्य उत्पादन ३४
२.६.५ पर्यटन विकास ३४
२.६.६ वित्तिय संस्था तथा सहकारीसम्बन्धी विवरण ३४
२.६.७ प्रकोप व्यवस्थापन ३५
२.६.८ खाद्यान्न सुरक्षा ३५
२.६.९ जनस्वास्थ्य सेवा तथा पहुँचको अवस्था ३६
२.६.१० पूर्वाधार विकास ३६

२.५.१०.१ यातायत ३६

२.५.१०.२ खानेपानी ३६

२.५.१०.३ सरसफाई, ढल तथा फोहोर व्यवस्थापन ३७

२.५.१०.४ विद्युतमा पहुँच ३७

२.५.१०.५ सूचना प्रविधिको अवस्था ३७

२.५.१०.६ सामुदायिक भवन निर्माण ३७

२.६.११ शैक्षिक अवस्था

२.६.११.१ पाँच वर्षभन्दा माथिको साक्षयरता ३८

२.६.११.२ विद्यालयको विवरण ३८

२.६.११.३ विद्यालयमा अध्ययनरत तहगत छात्र/छात्राको विवरण ३९

२.६.११.४ विद्यालयबाहिर रहेका तथा विद्यालय छाडेका बालबालिकाको विवरण ३९

२.६.१२ सामाजिक सुरक्षा भत्तासम्बन्धी विवरण ४०

परिच्छेद ३: प्राथमिक क्षेत्रहरूको समष्टिगत प्रगति समीक्षा तथा विश्लेषण ४१-६०

३.१ पृष्ठभूमि ४१

३.२ प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरूको समग्र विश्लेषण ४२

१. आर्थिक विकास ४२

२. सामाजिक विकास ४७

(३) भौतिक तथा पूर्वाधार विकास ५५

(४) वन तथा वातावरण ५७

(५) योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनगुगमन तथा मूल्यांकन ५८

(६) संस्थागत सुशासन ६०

परिच्छेद ४ : अजयमेरू गाउँपालिकाको भावी योजना तर्जुमा ६१-७६

४.१ विकासका प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र निर्धारण ६१

४.२ विकासका मार्गनिर्देशक सिद्धान्तहरू ६२

४.३ अजयमेरू गाउँपालिकाको दूरदृष्टि ६३

४.४ अजयमेरू गाउँपालिकाको लक्ष्य ६३

४.५ अजयमेरू गाउँपालिकाको उद्देश्य ६३

४.६ दीगो विकास लक्ष्यहरूको स्थानीयकरण, परिणामात्मक लक्ष्य र सूचकहरु ६५

परिच्छेद ५: प्राथमिक क्षेत्रहरूको विकास नीति तथा कार्यक्रम ७७-१३०

५.१ आर्थिक विकास ७८

५.१.१ कृषि तथा पशुपालनको आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण ७८

५.१.२ औद्योगिक विकास तथा पर्यटन प्रवर्धन ८७

५.१.३ बैंक तथा बित्तीय संस्थाको बिकास ९०

५.२ सामाजिक विकास

५.२.१ गुणस्तरीय तथा प्राविधिक शिक्षाको विकास ९१

५.२.२ युवा तथा खेलकूद ९६

५.२.३ लैंगिक र जातीय समानता तथा मानवाधिकारको प्रत्याभूति ९९

५.२.४ गुणस्तरीय स्वास्थ्यमा पहुँच, पोषण र सरसफाई १०३

५.२.५ खाद्य सुरक्षा र खाद्य संभ्रुपताको ग्यारेण्टी, गरिबीको अन्त्य १११

५.२.६ श्रम तथा रोजगारी ११३

५.३ भौतिक तथा पूर्वाधार विकास ११४

५.३.१ सडक यातायात तथा पूर्वाधार ११४

५.३.२ खानेपानी तथा सरसफाई ११६

५.३.३ सञ्चार तथा सूचना प्रविधि ११९

५.३.४ विद्युत उत्पादन, वैकल्पिक तथा अन्य उर्जा १२१

५.४ वन तथा वातावरण विकास १२३

५.४.१ वन-जंगल, वातावरण तथा विपत् व्यवस्थापन १२३

५.४.२. भू-उपयोग तथा भूमि व्यवस्थापन १२५

५.५ सुशासन तथा संस्थागत सुधार १२८

परिच्छेद ६: वित्तिय तथा मानव श्रोत साधनको समिक्षा तथा आँकलन १३१-१३६

६.१ वित्तिय स्रोत १३१

६.१.१ विषयगत क्षेत्रअनुसार आवश्यक अनुमानित रकम १३१

६.१.२ वार्षिक आधारमा योजना अवधिको व्यय अनुमान १३२

६.१.३ वार्षिक आम्दानीका श्रोत अनुमान १३३

६.१.४ आवधिक योजना कार्यान्वयनको लागि आर्थिक श्रोतको अनुमान १३४

६.१.५ वित्तिय स्रोत परिचालनका उपायहरू १३४

६.२ मानवीय स्रोत १३५

परिच्छेद ७. अनगुमन तथा मूल्यांकन १३७-१४०

७.१ पृष्ठभुमी १३७

७.२ अनुगमन तथा मुल्यांकनको जिम्मेवारी १३८

७.३ अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति १४०

अनुसुची

१. नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि मापदण्ड, अन्य सरकारसंगको सम्बन्ध १४१-१४५

२. आवधिक योजनाको वार्षिक कार्यक्रम तथा अनुमानित लागत १४६-२०२

३. कार्यक्रमका उपस्थितिहरू २०३-२०५

परिच्छेद १

१.१ पृष्ठभूमि

नेपाली जनताले समतामूलक समृद्ध समाजको निर्माणका लागि युगौंदेखि साँचेको सपनालाई जनताले चुनेका जनप्रतिनिधिमार्फत संविधान निर्माण गरि लिपिबद्ध गरेसँगै स्थानीय स्तरमा शक्ति र अधिकार प्रत्यायोजनको वास्तविक अभ्यास शुरू भयो । २०४६ सालमा संवैधानिक राजतन्त्रको स्थापनापछि २०५५ सालमा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐनमार्फत अधिकार विकेन्द्रीकरणको अभ्यास भएपनि त्यसले धरातलीयरूपमा मूर्तरूप लिन सकेको थिए ।

कानुनीरूपमा संविधानले व्यवस्था गरेका ७५३ स्थानीय तहहरूलाई नयाँ संरचना निर्माण गर्न, संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच अधिकार प्रत्योयोजनदेखि श्रोत परिचालनका सवालमा देखा परेका कतिपय जटिलताका कारण शुरूआती चरणमा परिकल्पना गरे अनुरूपको नतिजा दिन सम्भव थिएन । यी जटिलताहरू रहँदारहँदै पनि संरचनात्मकरूपमा परिवर्तनको अभ्यास गर्दै स्थानीय तहहरूले आम जनतासँग जोडिने पहिलो, भरपर्दो र सक्षम संरचनाको प्रत्याभूति गराउन सफल बने ।

स्थानीय तहहरू नयाँ संरचना अन्तर्गत जनतासँग जोडिएपछि शुरूका योजनाहरू व्यवस्थित र संरचित रहेका थिएनन् । अजयमेरू गाउँपालिकाले समेत जनताका अपेक्षाहरूलाई प्राथमिकीकरण गर्दै सीमित श्रोत र साधनका आधारमा काम गर्न शुरू गरेको थियो । तर स्थानीय तह निर्माण र जनप्रतिनिधिहरूले नेतृत्व लिएको तीन वर्षमा भएगरेका कामहरूको समीक्षा, बस्तुगत धरातलको विश्लेषण र श्रोतहरूको पहिचान गर्दै मध्यावधी समिक्षाको प्रयासस्वरूप गाउँपालिकाको प्रोफाइल तयार गर्ने कार्य २०७५ सालमा सम्पन्न भयो । त्यसपछि नयाँ आवधिक योजनाको काम अघि सारियो । तर कोरोना संक्रमणको महामारीका कारण यो कामले पूर्णता पाउन सकेन ।

कतिपय जटिलता र चुनौतीका वावजूद पनि कार्यकालको तेश्रो वर्षमा आधार तथ्यांकहरू संकलन गर्ने काम भएपछि यो योजना तर्जुमा प्रक्रिया अघि बढेको हो । यो योजना तर्जुमा प्रक्रिया जनसहभागितामूलक तथा गाउँपालिकाको सामर्थ्य, सम्भावना, अवसर र चुनौतीको गहन विश्लेषण गरि तयार गरिएको हो । यसले नेपालले अघि सारेको सुखी नेपाली, समृद्ध नेपालको समाजवादोन्मुख लक्ष्य, स्थानीय वर्गीय तथा सामाजिक विशिष्टता, राष्ट्रिय योजनाले अघि सारेका परिदृश्य र लक्ष्य तथा नेपालले राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा विकास, सुशासन र सामाजिक न्यायका क्षेत्रमा गरेका प्रतिबद्धताहरूलाई आत्मसात गरेको छ । यसका साथै गाउँपालिकाको आन्तरिक तथा वाह्य श्रोतको विहंगम विश्लेषण गरेर प्रस्तावित योजनाहरूलाई व्यवहारिकरूपमा कार्यान्वयन गर्न सकिने सोच राखिएको छ ।

अजयमेरू गाउँपालिकाको इतिहासमा यो पहिलो आवधिक योजनाको दस्तावेज हो । गाउँपालिकाले लिएको लक्ष्य र जनअपेक्षा अनुरूप यो दस्तावेजले मार्गनिर्देशन गर्ने अपेक्षा लिइएको छ । कतिपय अवस्थामा यो गतिशील दस्तावेज भएकोले स्थानीय परिस्थिति, प्राथमिकताका विषयवस्तु परिवर्तन गर्नुपर्ने तथा वित्तीय श्रोतको सुनिश्चितताका आधारमा केही परिमार्जन गर्नुपर्ने अवस्थामा पालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममार्फत यसलाई थप परिस्कृत र परिमाजन गर्न सकिने छ ।

१.२ आवधिक योजनाका उद्देश्य

अजयमेरू गाउँपालिका ऐतिहासिकरूपमा विशिष्ट पहिचान बोकेको स्थानीय तह हो । एउटा ओजपूर्ण विरासत बोकेको आम जनताका अपेक्षाहरू पुरा गर्ने, आत्मनिर्भर गाउँपालिका निर्माण गर्दै नमुना तहको रूपमा प्रस्तुत हुने कार्यमा गाउँपालिका सधैं अग्रसर रहँदै आएको छ । आर्थिक समृद्धि तथा सामाजिक न्यायको सन्तुलित र प्रभावकारी प्रत्याभूतिलाई यसले निर्दिष्ट गर्ने विश्वास लिइएको छ । त्यसैले "**समावेशी र सन्तुलित विकासः समृद्ध अजयमेरूको मूल आधार**"को नारा यो योजनाको मार्गदर्शक विचार रहने छ ।

१. समाजवादोन्मुख नेपाल निर्माणका लागि आर्थिक समृद्धि, सुशासन र सामाजिक न्याय प्राप्त गर्न जनसहभागितामूलक कार्यक्रम र रणनीति अंगीकार गर्ने

२. नीति तथा कार्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयनमा प्रत्यक्षरूपमा जनताको सहभागिता रहने कुरा सुनिश्चित गर्दै समावेशी लोकतन्त्रको अभ्यास गर्ने ।

३. आत्मनिर्भर र निर्यातमुखी अर्थतन्त्रमा मुख्य जोड दिँदै विपन्न तथा विभेदमा परेका जनताको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार ल्याउने ।

४. शैक्षिक, लैंगिक, जातीय तथा अन्य सामाजिक विभेदहरूको अन्त्य गर्दै समतामूलक अजयमेरूको विकासका लागि सघन अभियान तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

५. लोकतन्त्रको मुख्य आधारस्तम्भका रूपमा रहेको सुशासन, पारदर्शिता, भ्रष्टाचारप्रतिको शून्य सहनशीलता, जवाफदेहिता तथा सहभागितामूलक शासन प्रणालीको विकास गर्दै नागरिकहरूको स्वामित्वमा नागरिकका लागि प्रभावकारी कार्यक्रम गर्ने ।

६. श्रोतहरूलाई मितव्ययी तवरले परिचालन गर्दै प्राथमिकताका आधारमा योजना छनौट गर्दै अधिकतम प्रतिफल प्राप्त गर्ने गरी योजना तर्जुमा तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

७. पञ्चवर्षीय योजना, दीगो विकास लक्ष्य लगायतले निर्दिष्ट गरेका लक्षको स्थानिकीकरण गर्दै सोही अनुसार स्थानीय मौलिकताका आधारमा नीति तय गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने

१.३ आवधिक योजनाका क्षेत्र

यो योजनाले १५ औं पञ्चवर्षीय योजनाले अघि सारेको उद्देश्यअनुरूपका विशेष प्राथमिकताका क्षेत्रहरू तथा स्थानीय विशिष्टताका आधारमा ती क्षेत्रहरूसँग सम्बन्धित उपक्षेत्रहरूसँग सम्बन्धित समग्र विकासका पक्षहरूलाई निर्दिष्ट गरेको छ । यसअन्तर्गतका विषयगत क्षेत्र तथा ती अन्तर्गतका उपक्षेत्रहरू यसप्रकार रहेका छन् ।

(क) आर्थिक विकास

(ख) सामाजिकविकास तथान्याय

(ग) पूर्वाधार विकास

(घ) वन, वातावरणतथाविपदव्यवस्थापन

(ङ) लोकतन्त्र, सुशासनतथा संस्थागत सुधार

(च) अन्तर्सम्बन्धितअन्य क्षेत्रहरू

(क) आर्थिक विकास

यसअन्तर्गत कृषि तथा पशुपालन, सिँचाईं, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति, पर्यटन, बैकिङ्ग तथा सहकारी र आयआर्जनलगायतका क्षेत्र समेटिएका छन् ।

(ख) सामाजिक विकास तथा न्याय

यो विषय अन्तर्गत, शिक्षा, स्थास्थ्य, सरसफाई, जातीय तथा लैंगिक विभेद, सामाजिक सुरक्षा, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता, युवा तथा खेलकुद क्षेत्रसँग अन्तर्सम्बन्धित विषयबस्तु रहेका छन् ।

(ग) पूर्वाधार विकास

यस अन्तर्गत यातायात पूर्वाधार, खानेपानी, सार्वजनिक भवन, बस्ती विकास, पुनर्निमाण, ढल व्यवस्थापन, सम्पदा संरक्षण, सञ्चार, बस्ती विकास, वैकल्पिक उर्जा आदि विषयबस्तुका योजना समेटिएका छन् ।

(घ) वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनको क्षेत्र

वन क्षेत्रको संरक्षण, हरियाली अजयमेरूसँग सम्बन्धित योजना, वन र जीविकाससँग जोडिएका क्षेत्र, विपद व्यवस्थापन तथा वातावरणीय न्याय तथा जलवायुसँग जोडिएका विषयबस्तु र योजना यसअन्तर्गत छन् ।

(ङ) लोकतन्त्र, सुशासन तथा संस्थागत सुधारका क्षेत्र

यो क्षेत्र अन्तर्गत सुशासनको संरचना, सहभागितामूलक विकास, पारदर्शिता र जवाफदेही शासकीय संरचना र अभ्यास, मानव अधिकार, न्याय प्रणाली, वडागत सन्तुलित विकास, इ-गभर्नेन्स लगायतका योजना समेटिएका छन् । यसका साथै यस अन्तर्गत अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, मानव संशाधन विकास, संस्थागत क्षमता विकास, सेवा प्रवाहका मापदण्ड निर्धारण (ऐन नियम, कार्यवधिहरू), सेवा प्रवाहमा

विद्युतीय सूचनाको प्रयोग, लेखांकन, राजस्व परिचालन, वित्तिय अनुशासन, आन्तरिक लेखा परीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली र बेरूजु फर्छ्यौट जस्ता क्षेत्रहरू रहेका छन् ।

(च) अन्तर्सम्बन्धित अन्य क्षेत्रहरू

यस अन्तर्गत मानव संशाधन विकास, गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय, अर्न्तविषयगत तथा पालिकागत समन्वय, सामुदायिक-नीजि साझेदारी, श्रम, अप्रावसन तथा रोजगारी, हरेक क्षेत्रमा एकीकृत अनुगमन तथा मूल्यांकन, वैज्ञानिक तथ्यांक प्रणाली तथा सूचना व्यवस्थापन जस्ता योजना रहेका छन् ।

१.४ योजना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

यो योजना सहभागितामूलक योजना निर्माण पद्धतीमा निर्माण गरिएको छ । योजना निर्माणमा निम्नानुसार प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको छ ।

१. गाउँपालिकाको प्रोफाइल निर्माण

२. विषयगत समिति तथा सम्बन्धित पक्षसँग छलफल

३. वडास्तरीय छलफल तथा स्थलगत सर्वेक्षणमार्फत तथ्यांक संकलन

४. गाउँस्तरीय छलफल

५. गाउँपालिकाको ४ वर्षे कार्यकार्यलको समीक्षा, सामर्थ्य, अवसर तथा चुनौती पहिचान

६. जिल्ला तथा गाउँपालिकाका बिभिन्न दस्तावेज तथा तथ्यांकहरूको पुनरावलोकन

७. गाउँपालिकास्तरमा मस्यौदाउपर अन्तिम छलफल

८. अन्तिम छलफल तथा अनुमोदन

योजना तर्जुमा प्रक्रियामा नागरिक तथा जनप्रतिनिधिहरूसँग छलफल तथा तथ्यांक संकलनका लागि निम्न आधारहरू तय गरिएको थियो ।

(क) पूर्वाधार विकास

गाँउपालिकाको भौतिक विकासको अवस्था के कस्तो रहेको छ ? भौतिक विकास योजना तर्जुमा छ कि छैन । छ भने हालको योजनाको मुख्य मुख्य बुँदाहरू र त्यसले हासिल गर्न खोजेको लक्ष्य के छ ।

पूर्वाधार विकास अन्तर्गत यातायात, खानेपानी, सार्वजनिक सेवा प्रदायक गर्ने निकायको पूर्वाधारलगायतका विषयक्षेत्रमा हालको अवस्था (सबल पक्ष) के छ ? कमजोर पक्ष के रहेका छन ?अवसर (भावी दिनको लक्ष्य, अवसर) र के कस्ता चुनौती हुनसक्छन् ? आदि छलफल गरिएको थियो । चुनौती हल गर्न यो

अवधिमा चालिएका अभ्यासहरूका साथै यी पूर्वाधारको निर्माणमा तथा नीतिगत तयारी गर्दा गरिब, विपन्न तथा सामाजिकरूपमा विभेदमा परेका वर्ग, समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने किसिमले गरियो या गरिएन जस्ता विषयबस्तुहरूसमेत तथ्यांक संकलनको क्रममा उठाइएका थिए । अन्तर्क्रिया तथा छलफलहरूमा पूर्वाधार विकासका निम्न क्षेत्र समेटिएका थिए ।

- यातायात
- सिचाई तथा तटबन्ध
- विद्युतीकरण तथा वैकल्पिक उर्जा
- खानेपानी, ढल, फोहोर व्यवस्थापन
- नगर विकास योजना,
- सामाजिक पूर्वाधारको अवस्था, सामुदायिक भवन, संरचना आदि
- सूचना तथा सञ्चारका क्षेत्रमा पूर्वाधार

(ख) वातावरण व्यवस्थापन

- वातावरणीय व्यवस्थापनका सबल, दुर्बल पक्ष, अवसर र चुनौती, सरसफाईको अवस्था (गाउँटोलसम्म सरसफाईको अभ्यास, यससँग सम्बन्धित आनीबानी, अभ्यास, वातावरणको सामाजिक तथा सांस्कृतिक पक्ष।
- फोहोर पानी, ढल आदिको व्यवस्थापन, प्रदुषणका क्षेत्र, रोकथामका उपाय के कस्ता छन् । स्कूल र गाउँसम्म, प्याड डिस्पोजलको व्यवस्थापन के कसरी ? वनजंगल, पार्क आदि व्यवस्थापन, बाढी पहिरो तथा प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन र स्वास्थ्यसंस्थाको फोहोर व्यवस्थापन जस्ता क्षेत्रहरूमा हालको अवस्था, समस्या र चुनौतीको प्रस्तुती ।

(ग) सामाजिक विकास तथा न्याय

- गाउँपालिकाले सामाजिक न्याय, उपेक्षित, उत्पीडित समुदाय, क्षेत्र आदिको आर्थिक, सामाजिक, राजनीतिक सबलिकरण तथा न्यायमा पहुँचका लागि गरेका कामहरू के कस्ता छन् ?
- लैंगिक, जातिय, उमेर समूह, बालबालिका, भेगीय असमानताको स्थिति, ती समुदायले भोग्नुपरेका मुख्य समस्या, तिनको कारण र त्यसका लागि यो अवधिमा भएका कामहरूको विवरण । यी समुदायको शैक्षिक, सांस्कृतिक, स्वास्थ्य, श्रम, रोजगारी, समावेशिता जस्ता पक्षहरूको पनि अहिलेको अवस्था, सबल र दुर्बल पक्ष तथा चुनौतीबारे आवश्यक जानकारी ।
- यसका साथै सामाजिक सुरक्षा, सामाजिक न्याय, कला संस्कृति जस्ता क्षेत्रहरूबारे उपलब्ध विवरण, समस्या तथा चुनौतीहरूको विश्लेषणको प्रस्तुती ।

- सामाजिक न्याय प्रत्याभूति गराउन नीतिगत सुधार तथा अभ्यास के कसरी अगाडि बढाइयो । दीगो विकास लक्ष, महिलाविरूद्धको भेदभावविरूद्धका सन्धी सम्झौताले दिएका सुझाव आदिको कार्यान्वयन पक्षका बारेमा समीक्षा

(घ) आर्थिक विकासः

आर्थिक विकास अन्तर्गतको प्रस्तुतीमा गाउँपालिकाको समग्र आर्थिक अवस्था झल्किने सूचना तथा तथ्यांक संकलन गर्दै निम्नबमोजिमका क्षेत्रको अवस्था चित्रण हुने किसिमले गहन छलफल गरिएको थियो ।

- कृषि तथा पशुपालनः कृषि क्षेत्रलाई बजारमुखी, परम्परागत निर्वाहमुखी भन्दा उत्पादनमुखी रूपमा विकास गर्ने विषयमा भएगरेका काम, अवसर, चुनौती आदि
- जडिबुटी तथा वन्यजन्य पैदावारको अवस्था, चुनौती र सम्भावना
- ग्रामीण उद्योग तथा स्थानीय उत्पादन, बजार तथा बजार प्रवर्द्धनको अवस्था, सम्भावना, चुनौती, सबल दुर्बल पक्ष
- पर्यटन अर्थतन्त्र प्रयास, सम्भावना, चुनौती
- आप्रवासन र रोजगारीको अवस्था
- सम्भावित अन्य आर्थिक क्षेत्रहरू,
- समुदायगत परम्परागत सीप तथा कला, गाउँपालिकामा कच्चा पदार्थको उपलब्धता, प्रशोधनलगायतको अवस्था
- आर्थिक विकासको प्रतिफल विपन्न तथा विभेदमा परेका समुदायले पाउन तर्जुमा गरिएका अभ्यासहरू
- अन्य सम्बन्धित विषयबस्तुहरू

(ङ) श्रोत परिचालन

- वित्तिय श्रोत परिचालनको अवस्था, विगत ४ वर्षको आर्थिक विवरणः आम्दानी र खर्चको अनुपात, कुन क्षेत्रबाट आम्दानी, कुन क्षेत्रमा खर्च । वित्तिय श्रोत परिचालन तथा वित्तिय सुशासनका सबल तथा दुर्बल पक्ष
- सम्भावित आम्दानीका श्रोतहरू अन्तर्गत नीजि तथा सहकारी क्षेत्रको अवस्था, सार्वजनिक नीजि क्षेत्र समन्वय, श्रोत परिचालनका लागि समुदाय, सहकारी, नीजि क्षेत्र परिचालन आदिको विश्लेषण ।

(च) शिक्षा तथा स्वास्थ्य

- जनस्वास्थ्यको समग्र अवस्था चित्रण, आधारभूत स्वास्थ्यसेवामा पहुँचको तथ्यांकगत विवरण, समुदायगत आधारमा बिमारी र रोगको उपचारको चुनौती र समस्या । यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य, सरूवा रोग, बाल स्वास्थ्य तथा नसर्ने रोगको अहिलेको स्थिति, त्यसका लागि भएगरेका उपलब्धि, चुनौतीहरू ।
- शिक्षाका क्षेत्रमा हालको अवस्था, प्राथमिकदेखि उच्चशिक्षासम्म शैक्षिक निरन्तरताको अवस्था, लैंगिक आधारमा शिक्षामा पहुँच, समुदायगत आधारमा शिक्षामा पहुँचको अवस्था, गुणस्तरीय शिक्षाका लागि गरिएका पहल र मुख्य चुनौतीहरू, प्राविधिक शिक्षा र दक्ष जनशक्ति उत्पादन तथा रोजगारीका क्षेत्रमा अवसर र चुनौती लगायतका अन्य पक्ष ।

यसका साथै यो योजना प्रक्रियामा निम्न थप विषयहरूमा समेत छलफल भएको थियो ।

- संस्थागत सुशासनका लागि गाउँपालिकाले के कस्ता कामहरू गरेको छ । जस्तो सुनुवाई, उजुरी व्यवस्थापन, उपभोक्ता समितिहरूको परिचालन, सहभागितामूलक योजना छनौट, योजना कार्यान्वयना लक्षित वर्गको सहभागिता जस्ता विषयहरू ।
- वित्तिय सुशासन, जनशक्ति व्यवस्थापनमा देखिएका जटिलता, चुनौती, सहभागितामूलक विकासका लागि नीतिगत अभ्यासको पक्ष आदि ।
- गाउँपालिकाको राजनीतिक नेतृत्वको अनुभव, चुनौतीहरू
- प्रदेश र केन्द्र सरकारसँग समन्वयको अभ्यास, सिकाई र चुनौतीहरू
- सामाजिक संरचनाका आधारमा गाउँपालिलाई आत्मनिर्भर, सबल र नमुना बनाउन चालिएका कदम, तिनको उपलब्धि र आगामी कार्यदिशा
- गाउँपालिका प्रशासनको अनुभव आदि ।

परिच्छेद २

२.१ अजयमेरू गाउँपालिकाको परिचय

अजयमेरू गाउँपालिका सुदूरपश्चिम प्रदेशको डडेल्धुरा जिल्लामा रहेको छ । ऐतिहासिक पहिचान बोकेको यो गाउँपालिका यसअघिका पाँचवटा गाउँ विकास समितिहरू जोडेर बनेको हो । यसको कूल क्षेत्रफल १४९.६२ वर्ग किलोमिटर रहेको छ । समुन्द्री सतहबाट ४६२ मीटरदेखि २६३९ मिटरसम्म उचाईको विविधता बोकेको गाउँपालिका पूर्वमा अमरगढी नगरपालिका, पश्चिमतर्फ बैतडी जिल्लाको मेलौली नगरपालिका, उत्तरतर्फ बैतडीकै पाटन नगरपालिका र दक्षिणतर्फ डडेल्धुराको भागेश्वर गाउँपालिकासँग जोडिएको छ ।यो गाउँपालिकाको सदरमुकामडडेल्धुरा जिल्ला सदरमुकामबाट १९ किलोमिटर टाढा रहेको छ । गाउँपालिकाका केही क्षेत्र पूर्वपश्चिम राजमार्गसँग समेत जोडिएका छन् ।

२.२ गौरवशाली ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

बाईसे चौबिसे राज्यको बेला अजयमेरू कोटको विशिष्ट राजनीतिक स्थान रहेको थियो । बिभिन्न दस्तावेजमा उल्लेख भएअनुसार त्यो बेला डोटी राज्यको राजधानीका रूपमा अजयमेरू स्थापित थियो । डडेल्धुराको सदरमुकामबाट एक घण्टाको दूरीमा अजयमेरू कोट पुगिन्छ । कत्युरी राजवंशका राजा अजयपालदेवले ११ औं शताब्दिको शुरूआतमा यहाँ दरबारको स्थापना गरेका थिए । त्यसपछि राजा निरयपालदेवको पालामा यो क्षेत्र झनै प्रभावशाली बनेका कुरा बिक्रम सम्बत १४९९ सम्मका ताम्रपत्रबाट थाहा हुन्छ । यहाँ प्राचीन दरबारको भगनवेश, रानी नुहाउन जाने सिढी, देवल, बिरखम्ब, कलात्मक सिलिङ, राजाको बैठकस्थलसहितका ऐतिहासिक बस्तु भेछिन्छन् । कत्युरी शासकहरूसँग मल्लहरूको युद्दसँगै नागीमल्लले यो कोट कब्जा गरे । यो कोट कत्युरी पालराजाहरूले निर्माण गराएको कोट हो भन्ने कुरा अजयपालको नामबाट अजयमेरूकोट नामाकारण भएको डोटी खोलाको अभिलेखले प्रमाणित गर्दछ । रैका राजवंशका नागी मल्लले वि.सं. १४४१ मा अजयमेरूलाई कब्जा गरेपछि अजयमेरूकोट नागी मल्लको कोटको रुपमा चिनिन गयो । यस ठाउँमा राजा निरय पालदेवका ताम्रपत्र र वि.स.१४१९ सम्मका शिलालेखहरु पाइन्छन्।

वि.स.१४१९ देखि १४४१ को अवधि (२२ वर्षसम्म)यस कोट वरपर कुनै प्रमाणहरु नभेटिएको कारण यसबीचको अवधिमा कत्युरी पाल र रैकाका बीचमा युद्ध भएको इतिहासविद्हरूको मत देखिन्छ ।

अजमेरूकोटको मुख्य दरबार भएको स्थानको डाँडालाई सर्पले बेरेजस्तै गरी गाड (नदी) ले घेरेको छ। तल गाडदेखि माथि कोट भएको स्थानमा पुग्न १५/२० मिनेट उकालो उक्लनु पर्दछ। यस कोट भएको डाँडामाथि दरबार र राजाका भाइभारदारहरुको बस्ने भवनहरु भग्नावशेषको रुपमा देखिन्छन्।

दरबारको संरचना सबै भत्केको अवस्थामा छ। मुख्य दरबार सात तलाको थियो भनिन्छ । दरबारस्थलको पूर्व-दक्षिणबाट तल गाढ (नदी) भएको स्थानसम्म रानीले पानी भर्न र नुहाउन जाने जमिनभित्रबाट कोरेर ढुङ्गाले चिनेर माथिबाट बन्द भएको कोटदेखि गाडसम्म जाँदा अँध्यारो नहोस् भन्ने उदेश्यले बनाएका २५ वटा झ्यालसहितको प्राचीन सिँढी छ।अजयमेरुबाट नागी मल्लको प्रभुत्व समाप्त भइसकेपछि यस स्थानलाई केन्द्र मानेर कसैले पनि राज्य गरेको देखिँदैन।

२.३ प्रशासनिक विभाजन

यो ऐतिहासिक पृष्ठभूमिमा पछिल्लो समयमा भने अजयमेरू क्षेत्र एउटै भूगोलमा आबद्ध हुन सकेन । बुहदलीय व्यवस्थाको आगमनसँगै स्थापना भएका स्थानीय संरचना अनुरूप यो क्षेत्र बिभिन्न गाउँ विकास समितिमा बाँडिन पुग्यो । २०४६ सालको बहुदलीय प्रजातन्त्रको स्थापनापछि डडेल्धुरा जिल्लामा अजयमेरू क्षेत्र समेटिने क्षेत्रलाई ५ वटा गाविसमा विभाजित गरियो । २०७२ सालको संविधान जारी भएपछि ५ गाउँपालिकालाई गाभेर ऐतिहासिक बिरासतलाई स्थापित गर्दै निम्नानुसार अजयमेरू गाउँपालिकाको स्थापना गरिएको हो ।

तालिका १: प्रशासनिक विभाजन

साबिक गाउँ विकास समिति	हालका वडाहरू	क्षेत्रफल (वर्ग किमी)
समैजी	अ.गा.पा. वार्ड नं. १	२९. ८९
अजयमेरू	अ.गा.पा. वार्ड नं. २	३५. २५
भद्रपुर	अ.गा.पा. वार्ड नं. ३	१६.०६
चिपुर	अ.गा.पा. वार्ड नं. ४	२२.२५
देवल	अ.गा.पा. वार्ड नं. ५	२६.१७
	अ.गा.पा. वार्ड नं. ६	२०.००

२.४ जनसांख्यकीय विवरण

२.४.१जनसंख्या तथा पारिवारिक विवरण

अजयमेरू गाउँपालिकामा कूल घरधूरी ३ हजार २ सय ६५ रहेको छ । गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७५ अनुसार, सबैभन्दा धेरै जनसंख्या वडा नं. २ मा देखिन्छ भने सबैभन्दा कम वडा नं. ३ मा रहेको छ । यहाँको औसत पारिवारिक आकार ६.०७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

तालिका २: गाउँपालिकाको जनसंख्या तथा औसत आकार

जनसंख्या			परिवार संख्या	जनसंख्या	परिवारको औसत आकार	लैङ्गिक अनुपात (१०० महिलामा पुरूष)
महिला	पुरूष	अन्य	३२६५	१९८२२	६.०७७	१०५
९७७३	१०१५९					

तालिका ३: वडागत आधारमा जनसंख्याको अवस्था

वडा १	वडा २	वडा ३	वडा ४	वडा ५	वडा ६
२८९३	४५६२	२७६७	३१३५	३४९२	२९७३

२.४.२ जातीगत तथा लैङ्गिक आधारमा जनसंख्या वितरण

अजयमेरू गाउँपालिकाको जातीय संरचना हेर्दा यहाँ आर्यन समुदायका मानिसहरू शत प्रतिशत छन् । नगण्य मात्रामा अप्रावासी भएर त्यसक्षेत्रमा बसोबास गर्न पुगेका मंगोल मूलको जनसंख्या देखिन्छ ।

तालिका ४: जातीय आधारमा जनसंख्या संरचना

सि.नं.	वार्ड नं.	परिवार संख्या						
		दलित	प्रतीसत	ब्राम्हण	प्रतीसत	अन्य	प्रतिशत	जम्मा
१	वार्ड नं. १ समैजी	९५	२०.८३	९९	२१.७१	२६२	५७.४६	४५६
२	वार्ड नं. २ अजयमेरु	२४०	३१.३७	१५८	२०.६५	३६७	४७.९७	७६५
३	वार्ड नं. ३ भद्रपूर	४९	११.१६	२०१	४५.७९	१८९	४३.०५	४३८
४	वार्ड नं. ४ चिपूर	९८	१७.८५	९५	१७.३०	३५६	६४.८५	५४९
५	वार्ड नं. ५ देवल	१२०	२१.२०	७७	१३.६०	३६९	६५.१९	५६६
६	वार्ड नं. ६जनचेतना	६०	१२.२२	१६०	३२.५९	२७१	५५.१९	४९१
	जम्मा	**६६२**	**२०.२७**	**७९०**	**२४.१९**	**१८१४**	**५५.५४**	**३२६५**

तालिकामा उल्लेख भएअनुसार, गाउँपालिकामा रहेका कूल ३२६५ परिवारमध्ये क्षेत्री समुदायको सबैभन्दा बढी बाहुल्यता रहेको छ । यहाँ तालिकामा देखाईको परिवार संख्या १८१४ (५५.५४ प्रतिशत) सोही समुदायको हो । यो समुदायभित्र ठकुरी, खस क्षेत्री, दशनामी लगायतका समुदायको गणना गरिएको छ । गाउँपालिकामा क्षेत्री समुदायपछि सबैभन्दा धेरै ब्राम्हण ७९० परिवार (२४.१९) र दलित समुदाय भने २०.२७ प्रतिशत रहेका छन् ।

तालिका ५: लैंगिक आधारमा जनसंख्या संरचना

वार्ड नं.	घरधूरी संख्या	प्रतिसत	परिवार संख्या					प्रतिशत
			महिला	प्रतिसत	पुरूष	प्रतिशत	जम्मा	
वडा नं. १	४५६	१३.९६	१४२२	१४.७२	१४७१	१४.४८	२८९३	१४.५९
वडा नं. २	७६५	२३.४२	२२००	२२.७७	२३६२	२३.२५	४५६२	२३.०१
वडा नं. ३	४३८	१३.४४	१३६५	१४.१३	१४०२	१३.८	२७६७	१३.९६
वडा नं. ४	५४९	१६.८१	१५३६	१५.९०	१५९९	१५.७४	३१३५	१५.८२
वडा नं. ५	५६६	१७.३३	१७२३	१७.८३	१७६९	१७.४१	३४९२	१७.६२
वडा नं. ६	४९१	१५.०३	१४१७	१४.६६	१५५६	१५.३२	२९७३	१५.००
जम्मा	**३२६५**	**१००**	**९६६३**	**१००**	**१०१५९**	**१००**	**१९८२२**	**१००**

लैंगिक आधारमा हेर्दा यो गाउँपालिकामा पुरूष र महिलाको लैंगिक अनुपात प्रति १०० महिलामा १०५ जना पुरूष रहेका छन् । सबैभन्दा महिलाको जनसंख्या वडा नं. २ मा देखिन्छ भने सबैभन्दा कम वडा नं. ६ मा रहेको छ । जम्मा ३ हजार २६५ घरधुरीमध्ये पुरूषको जनसंख्या १० हजार १५९ रहेको छ भने महिलाको संख्या ९६६३ रहेको छ । गाउँपालिकामा तेश्रो लिङ्गीहरूको जनसंख्या भने हालसम्म गणना गरिएको छैन । नागरिकता लिएर वा नागरिकता पुरूष या महिलाको भएर पनि लैंङ्गिक पहिचान फरक भएको जनसंख्याको आधिकारिक तथ्यांक गाउँपालिकामा दर्ता देखिँदैन । यद्यपी गाउँपालिकामा लैङ्गिक अल्पसंख्यकहरू भने केही संख्यामा रहेको अध्ययनका क्रममा देखिएको थियो ।

२.४.३ उमेर समूहका आधारमा जनसंख्या वितरण

यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा धेरै जनसंख्या १५ देखि ४० वर्ष उमेर समूहको रहेको छ । त्यसपछि ९ देखि १४ वर्ष उमेरसमूहको जनसंख्या बढी छ । ६० वर्षमाथि भने जम्मा १५०१ अर्थात् सबैभन्दा कम रहेका छन् ।

तालिका ५: उमेर समूहका आधारमा जनसंख्या

वडा	६ बर्ष मुनी	६ देखि १४ वर्ष	१५ देखि ४० वर्ष	४० देखि ६०	६० भन्दा माथि
वडा नं. १	३२३	५६८	१४००	४०४	१९८
वडा नं. २	४६४	८७६	२१०४	७८८	३३०
वडा नं. ३	२८६	४७०	१३०६	४६१	२४४
वडा नं. ४	२७३	५८९	१५०६	५२१	२४६
वडा नं. ५	३३९	७११	१६२०	५३३	२८९
वडा नं. ६	३०४	६६६	१३९०	४१९	१९४
जम्मा	**१९८९**	**३८८०**	**९३२६**	**३१२६**	**१५०१**

२.४.४ भिन्न शारीरिक तथा मानसिक क्षमताका आधारमा जनसंख्या वितरण

अजयमेरू गाउँपालिकामा बिभिन्न प्रकृतिको अपाङ्गता भएका २५८ जना रहेका छन् । गाउँपालिकामा रहेका अपाङ्ग जनसंख्यालाई ४ अपाङ्गताको ४ वटा किसिममा वर्गीकरण गरिएको छ । जसमध्ये सबैभन्दा धेरै अति अशक्त र मध्यम अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरूको जनसंख्या (१५० जना) रहेको छ । यसपछि सामान्य अपांगता भएका ८२ जना रहेका छन् भने पूर्ण अपाङ्गता भएका २६ जना छन् ।

तालिका ६: गाउँपालिकामा अपाङ्गताको अवस्था

सि.नं.	बिवरण	संख्या	महिला	पुरुष
१	पूर्ण अपांगता (रातो रंगको)	२६	११७	१४१
२	अति अशक्त अपांगता (नीलो)	७५		
३	मध्यम अपांगता (पहेंलो)	७५		
४	सामान्य अपांगता (सेतो)	८२		
जम्मा		२५८	११७	१४१

२.५ भू-उपयोग (उर्वराशक्ति, जलवायु वन तथा सिँचाई)को अवस्था

२.५.१ भु-उपयोगको अवस्था

यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १४९.६२ हेक्टर छ । गाउँपालिकामा निजी स्वामित्वमा रहेको जग्गाको भूउपयोगको अवस्था हेर्दा खेत (फाँट, सम्म परेको क्षेत्र) ४११७ रोपनी (१७ प्रतिशत) रहेको छ भने सबैभन्दा धेरै ६४ प्रतिशत अर्थात १६३६० रोपनी जग्गा पाखो छ । यसैगरी खरबारी जग्गा ४५१५ रोपनी (१९ प्रतिशत) रहेको छ । गाउँपालिकाको वडा न. ३ मा सबैभन्दा कम खेत छ भने, वडा न. १ मा सबैभन्दा धेरै खेत रहेको छ ।

तालिका ७: गाउँपालिकामा भूबनौटको अवस्था

वार्ड नं.	वार्ड नं.	जग्गा रोपनीमा			जम्मा
		खेत	पाखो	खरबारी	
१	वार्ड नं. १ समैजी	१०७७	५५०.२	२६०.१	**१८८७**
२	वार्ड नं. २ अजयमेरु	१०४७	६३१९	५५२.२	**७९१८**
३	वार्ड नं. ३ भद्रपूर	२८४	२२५२	७८४.५	**३३२१**
४	वार्ड नं. ४ चिपूर	३८५।५	३१३२	१२४४	**४७६१**
५	वार्ड नं. ५ देवल	९२०।५	२४७७	१३३७	**४७३४**
६	वार्ड नं. ६ जनचेतना	४६१।२	१६३०	३३८.५	**२४२९**
जम्मा	**जम्मा**	**४१७६**	**१६३६०**	**४५१५**	**२५०५०**

गाउँपालिकामा कूल क्षेत्रफलको ३९ प्रतिशत उपभोग्य जमिन रहेको छ । यस्तै ६१ प्रतिशत जमिन बाँझो खाली) छ ।गाउँपालिकामा औद्यौगिक क्षेत्रका रुपमा भू-उपयोग भएको पाइँदैन ।

२.५.२ वन क्षेत्रको स्थितिः

डिपार्टमेन्ट अफ फरेस्ट रिसर्च एण्ड सर्वेका अनुसरा अजयमेरू गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफलको ५४.३ प्रतिशत वन क्षेत्रले ओगटेको छ । अजयमेरू गाउंपालीकाको कुल क्षेत्रफल १४९८२ हेक्टर मध्ये वन जंगलले ढाकेको ७०३२ हेक्टर (४७ प्रतिशत) रहेको छ । यस क्षेत्रमा मुख्य रूपमा सबै भन्दा बढी सल्ला बन त्यस पछि मिश्रत चौडापाते बन ,बांझ देवदार अदिको बन रहेको छ भने माथिल्लो लेकाली क्षेत्रमा केहि जडीबुटी युक्त बनहरू लगायत कटुस, धुपी सल्ला, लालीगुरास ,अमला हर्रो जस्ता प्रजातीहरू पाईन्छन् । क्षेत्रफलको हिसाबले वार्ड नं. १ मा सबैभन्दा बढी बन क्षेत्र रहेको छ भने वार्ड नं. ३ मा सबैभन्दा कम बन क्षेत्र रहेको पाईन्छ । जिल्ला वन कार्यालयको कार्यालयको तथ्यांक अनुसार यस गाउपालिकामा ०७४ असार मसान्त सम्म ५३ वटा सा.ब. नबिकरण सहित हस्तान्तरण भएका भएका छन् तिनिहरूको कुल क्षेत्रफल ३३४९ हेक्टर रहेको छ जुन यस क्षेत्रको कुल बनको प्रतिसतको तुलनामा ४७.६४ प्रतिसत रहेको छ ।

२.५.३ जमिनको उर्वराशक्तिको अवस्था

गाउँपालिकामा खेतीयोग्य उर्वराशक्तिको अवस्था हेर्दा पाखो र खरबारी तथा खेतमा पोटासको मात्रा अधिक देखिन्छ भने नाएट्रोजन मध्यम देखिन्छ । प्राङ्गारिक पदाथ भने कम देखिन्छ । जलवायुका आधारमा उच्च पहाडी, मध्य पहाडी तथा बेसी क्षेत्रको माटोको अवस्था यस प्रकार छ :

(क) **उच्च पहाडी क्षेत्र :-**उच्च पहाडी भू-भाग (महाभारत क्षेत्र) को माटोमा मसिना वालुवा, ढुङ्गा र फोस्रो रातो माटो पाईन्छ । खासगरी यसप्रकारको माटोमा सुन्तला, मौसम तथा अन्नमा मकै, मुला, फाँफर, कोदो आदि फस्टाएको पाईन्छ ।

(ख) **मध्यपहाडी क्षेत्र :-** यो क्षेत्र (मध्य पहाडी भू-भाग) मा ग्राभेल, वालुवा, फुस्रो, रातो, हल्का दोमट तथा अलि चिम्टाइलो किसिमको माटो पाइन्छ । यहाँ अदुवा, फाँपर, गहुँ, मकै, धान, निवुवा, कागती आदि उब्जाउ हुने गर्दछ।

(ग) **खौँच तथा बैंसी क्षेत्र** :- समथर भू-भागमा रहेको यस क्षेत्रमा चिम्टाइलो, बलौटे, दोमट लगायत सवै किसिमको माटो पाइने हुनाले उर्वरा शक्ति राम्रो हुन्छ । यद्यपि यो क्षेत्रको माटोमा हल्का अम्लिय तत्व पाइएपनि उर्वरा शक्तिमा त्यति असर परेको छैन । यहाँका प्रमूख वाली धान, गहुँ तथा नगदे वालीमा तोरी, मसुरो, उखु, केरा, आँप, लिची, आलस आदि हुन ।

क्र.सं.	**खाद्य तत्व**				
१	नाईट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्रांगारिक	पि.एच.
	मध्यम	मध्यम-अधिक	अधिक	कम-मध्यम	हल्का अम्लिय-तटस्थ

स्रोतः डडेल्धुरा जिल्लाको उर्वराशक्ति नक्सा, २०६८

२.५.४ सिंचित क्षेत्र तथा सिंचाइ प्रणाली

कूल खेतीयोग्य जमिनमध्ये ४५३ रोपनी सिंचित क्षेत्र रहेको गाउँपालिकामा १००३ रोपनी जग्गामा सिंचाइ सुविधा पुग्न सकेको छैन । कतिपय उच्च पहाडी क्षेत्र रहनु र खोला तथा नदीको अभावमा सबै जग्गामा सिचाई पुग्न नसके हो ।

वार्ड नं.	संचित क्षेत्र (रोपनीमा)	असंन्चित (रोपनीमा)
वार्ड नं. १ समैजी	३४	१३६
वार्ड नं. २ अजयमेरु	६८	३७
वार्ड नं. ३ भद्रपूर	२२	२१४
वार्ड नं. ४ चिपूर	१२	६
वार्ड नं. ५ देवल	२३७	४२१
वार्ड नं. ६ जनचेतना	८०	१८९
जम्मा	**४५३**	**१००३**

२.५.५ जलवायु

डडेल्धुरा जिल्लामा समुन्द्री सतहबाट ४३२ मिटर देखि लिएर महाभारत श्रेणीको २६३९ मिटर उचाईसम्म फैलिएको छ । धरातलीयस्वरूप अनुसार यहाँको हावापानीलाई ३ भागमा बाँड्न सकिन्छ ।

२.५.१ **उष्ण जलवायु :** यस गाउँपालीकाको पश्चिमी क्षेत्रको सोर्नाया तथा राइल्ड गाडनिर्मित समथल भू-भागहरू जस्तै : देवल दिब्यपुरको नदीका किनारका भागहरूको ४६२ मि. देखि ८०० मि. सम्ममा यस प्रकारको हावापानी पाईन्छ । गर्मी मौषममा औषत २०-३७ डिग्रि सेल्सियससम्म तापक्रम रहन्छ ।

२.५.२ **समशितोष्ण जलवायु :** गाउँपालीकाको उत्तरी क्षेत्रको पहाडको ८०० मि. देखि २००० मि. यस प्रकारको हावापानी पाईन्छ । देवल दिब्यपुर, चिपुर , भद्रपुर अर्थात वार्ड नं. ३,४,५ र ६ मा यस प्रकारको हावापानी पाईन्छ । गर्मी मौषममा औषत २०-२५ डिग्रि सेल्सियस सम्म तापक्रम रहन्छ ।

२.५.३ **शितोष्ण :** यस गाउँपालिकाको उत्तरी भागको बिशेषगरी वार्ड नं. १,२ र ३ को माथील्ल्को क्षेत्रको २००० मि. देखि २२०० मि. को उचाई सम्म यस प्रकारको हावापानी पाईन्छ । गर्मी मौषममा औषत १५-२० डिग्रि सेल्सियस सम्म तापक्रम र हिउद महिनामा ० डिग्रि सम्म झर्नुको साथै हिउ पर्ने गर्दछ ।

२.५ ६ तापक्रम तथा वर्षा:

यो गाउँपालिकामा औषध तापक्रम अधिकतम ३२.७ँसेन्टिग्रेट र न्यूनतम ३.६ँसेन्टिग्रेड रहने गर्दछ भने यहाँ वार्षिकरूपमा औषतन् १३४३.६ मि. मिटर (बार्षिक) वर्षा हुने गर्दछ ।

२.६ विकासको अवस्था चित्रण

२.६.१ समावेशी तथा सामाजिक न्याय

अजयमेरू गाउँपालिकाको समग्र आर्थिक तथा सामाजिक विकास तथा न्यायको अवस्थामा तुलनात्मकरूपमा सुधारको अवस्था देखिन्छ । मानव विकास सूचकांकका सूचकहरू तथा दीर्घकालिन विकासका लक्ष्यहरू हासिल गर्ने आधारमा हेर्दा गाउँपालिकाले कतिपय सूचकहरूमा उल्लेख्य प्रगति गरेको देखिन्छ भने आर्थिकरूपमा आत्मनिर्भरता हासिल गर्ने प्रक्रिया अन्तर्गत गाउँपालिका अघि बढेको छ । योसँगै सामाजिकरूपमा पछाडि परेका वर्ग, जाति तथा समुदायका लागि समेत गाउँपालिकाले गरेका प्रयासस्वरूप सामाजिक न्यायका सूचकहरूमा समेत सुधार आएको देखिन्छ । आर्थिक विकासको क्षेत्रमा गाउँपालिकाले कृषि तथा पशुजन्य अर्थतन्त्रको विकास तथा सुदृढिकरणमा विशेष उपलब्धि हासिल गरेको देखिन्छ । खासगरी निर्यातमुखी कृषि अर्थतन्त्रलाई प्रश्रय दिएको गाउँपालिकाले कृषि पकेट क्षेत्र, बाली

विविधिकरण तथा पशुजन्य उत्पादनमा विशेष जोड दिएको अवस्था देखिएको छ । यी सबै पक्षलाई विस्तृतरूपमा निम्नानुसार चित्रण गर्न सकिन्छ ।

२.६.२ कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको समग्र विकासको अवस्था

अजयमेरू गाउँपालिकामा कृषि अर्थतन्त्रको विकास गुणत्मक रूपमा भएको देखिन्छ । गाउँपालिकामा नयाँ नेतृत्वसँगै कृषिमा प्राथमिकीकरणका कार्यक्रम लागु भएपछि कृषि उत्पादनमा उल्लेख्य बृद्धि भएको हो । गाउँपालिकाले कृषि तथा पशुपालनलाई समृद्ध पार्दै निर्यातमुखी अर्थतन्त्रको लक्ष्य राखेर यसक्षेत्रमा सघन कार्यक्रम सञ्चालन गरेको देखिन्छ ।

२.६.२.१ पशुपालनको अवस्था

गाउँपालिकाको विषयगत शाखाहरूले गरेको प्रस्तुती अनुसार, पशुपालनका क्षेत्रमा सबैवडाहरूमा उल्लेख्य प्रगति भएको छ । गाउँपालिकाका वडा तथा बस्तीहरूमा बाख्रापालनको सम्भावना अत्यधिक रहेको छ भने कुखुरापालन दोश्रो प्राथमिकतामा रहेको देखिन्छ । गाउँपालिकामा हालसम्म पशुपालनसँग सम्बन्धित ६८ वटा फर्म दर्ता भएका छन् । यद्यपी औषधी व्यवस्थापन, गोठको व्यवस्थापन, स्वच्छ आहारको व्यवस्थापन, पूर्वाधार विकासको अभाव तथा चरिचरन क्षेत्रको विकास नहुँदा केही समस्या देखिएपनि मासु र दूधमा आत्मनिर्भर बन्ने लक्ष्यसहितका कार्यक्रमले अजयमेरू गाउँपालिका नमूना पशुपालनका भएको स्थानीय तहका रूपमा परिचित बन्न सफल भएको छ ।

गाउँपालिकाले पशुबाली उत्पादनमा वृद्धि गर्न पालिकाले ६ वटै वडामा पशु सेवा इकाईको स्थापना गरी पशु उपचार सेवा, दूधमा आत्मनिर्भर कार्यक्रम, मासुमा आत्मनिर्भर कार्यक्रम, आहारा व्यवस्थापन कार्यक्रम, युवा स्वरोजगार कार्यक्रम, नश्ल सुधार कार्यक्रम र डेरी प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरेको छ । गाउँपालिकामा पशुपालनको समग्र अवस्था यसप्रकार छ ।

तालिका ८: पशुपालन क्षेत्रमा हाल सञ्चालित अभियान तथा कार्यक्रम

क्र. स.	सञ्चालित अभियान	मुख्य कार्यक्रम
१.	पशु उपचार सेवा	○ उपचार सेवा कार्यक्रम
२.	दूधमा आत्मनिर्भर कार्यक्रम	○ दूध उत्पादन कार्यक्रम ○ भैसी स्रोत केन्द्र स्थापना ○ गोठ निर्माण तथा मिल्ककान वितरण ○ घाँस विकास कार्यक्रम

		◦ स्थलगत तालिम
३.	**मासुमा आत्मनिर्भर कार्यक्रम** ● बाख्रा पालन कार्यक्रम ● स्वच्छ मासु कार्यक्रम ● स्थानीइ कुखुरा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	▪ बाख्रा स्रोत केन्द्र तथा खोर निर्माण ▪ घाँस सेवा ▪ स्थलगत तालिम ▪ मासु पसल सुधार ▪ फ्रिज तथा अन्य उपकरण वितरण ▪ कटिङ सेन्टर तथा कुखुरा खोर निर्माण ▪ जैविक सुरक्षा सामाग्री वितरण ▪ नमुना संकलन तथा उपचार सेना
४.	आहारा व्यवस्थापन कार्यक्रम	◦ हिउँदे तथा बर्खे घाँसको विउ, बेर्ना वितरण तथा जै घाँसको स्रोत केन्द्र स्थापना
५.	युवा स्वरोजगार कार्यक्रम	● युवालक्षित कार्यक्रम, बाख्रा खोर निर्माण, भैसी गोठ तथा कुखुरा खोर निर्माण
६.	नश्ल सुधार कार्यक्रम	● उन्नत जातका बोका, साँढे, रागो वितरण ● सामुदायिक प्रजनन् केन्द्र स्थापना ● कृत्रिम गर्भाधान सेवा
७.	डेरी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	◦ दूध तथा दुग्ध पदार्थ संरक्षणका लागि फ्रिज तथा अन्य उपकरण वितरण ◦ पशु स्वास्थ्य घम्ती सेवा शिविर सञ्चालन ◦ गाई, भैसी सुत्केरी स्याहार भत्ता वितरण कार्यक्रम ◦ बाली-बस्तु बिमा कार्यक्रम

गाउँपालिकामा विगतको तुलनामा बाख्रापालन, कुखुरा पालन तथा भैसीपालन गर्ने चलन बढ्दै गएको छ भने मौरीपालनतर्फ समेत कृषकहरू आकर्षित हुन थालेका छन् । गाउँपालिका प्रोफाइल अनुसार, वर्ष २०७५/२०७६ मा सबैभन्दा धेरै बाख्रापालन (११८७३) गरिएको छ भने ब्रोइलर कुखुरा पालन समेत बढेको छ । हाल यो संख्यामा परिवर्तन भएको हुनसक्ने छ ।

तालिका ९: पशुपालनको संख्या

क्र. सं.	पशुको किसिम	संख्या	कैफियत
१.	गाई	३२६७	

२.	गोरू	३३८७	
३.	भैंसी	२४१०	
४.	कुखुरा ब्रोइलर	५०१८	
५.	बाख्रा	११८७३	
६.	खरायो	४८	
७.	कुखुर स्थानीय	३२००	
८.	घोडा	६	
९.	मौरी घारसंख्या	३९९	कूल उत्पादन वार्षिक १९१० केजी

स्रोत : गापा प्रोफाइल २०७५/७६

२.६.२.२ कृषि उत्पादनको स्थिति

अजयमेरू गाउँपालिकामा निर्वाहमुखी कृषिको ऐतिहासिक अभ्यास भएपनि पछिल्लो दिनमा निर्यातमुखी व्यवसायिक कृषि उत्पादनमा बृद्धि भएको देखिन्छ । भूबनौटका आधारमा पाखो र खरबारी बढी भएको हुँदा यहाँ सबैभन्दा धेरै आलु, तरकारी, फलफूल तथा मसला बालीको उत्पादन हुने गरेको छ । जिल्ला कृषि विकास कार्यालय डडेल्धुराका अनुसार, आर्थिक वर्ष २०७५, ०७६ मा यो गाउँपालिकामा ११.५७ मे. टन आलु उत्पादन भएको देखिन्छ भने यही अवधिमा धान, गहुँ र मकै जस्ता बाली भने करिब ७ मे.टन उत्पादन भएको देखिन्छ ।

वडासम्म सडक सञ्जाल जोडिएको कारण उत्पादित वस्तुहरू आन्तरिक तथा वाह्य बजारमा विक्रि हुने गर्दछन् । डडेल्धुरा, बगरकोट ,पोखरा, खोडपे तथा विभिन्न स्थानिय बजारहरू यस गाउपालिको प्रमुख आन्तरिक वजार हुन् भने बाह्य बजारको हकमा धनगढी, महेन्द्रनगर, बैतडी आदी बजारहरूमा जाने गर्दछ । यी बजारहरूमा पुग्न करीव १ देखि ६ घण्टा समय लाग्ने गर्दछ ।

खेतीयोग्य जमिन अनुसार कृषि उत्पादनको अवस्था हेर्ने हो भने गाउँपालिकाका ६ वटै वडामा सबैभन्दा धेरै जग्गामा अन्नबाली उत्पादन हुने गरेको छ । अन्नबालीमा धान, गहुँ, मकै, दलहन लगायतका कृषिबस्तु रहेका छन् । पछिल्लो समयमा तरकारी खेती र मसला बालीका लागि समेत जग्गा प्रयोग गरिएको छ । तरकारी खेतीका लागि सबैभन्दा धेरै वडा नं. ५, १ र ३ मा जमिनको उपयोग भएको देखिन्छ ।

तालिका १०: बाली उत्पादनका लागि जमिनको उपयोगको अवस्था

वार्ड नं.	जमिनको प्रयोग (रोपनीमा)				
	अन्नवाली	फलफुल	तरकारी	मसला वाली	खेती नगरिएको

१	६८८.१	३२	१७७.७	३.५	२३८.२
२	७४२	४६	१.५	६	३२२
३	१२६१	१०	११६.५	१६.५	३९४
४	६७१.५	७.५	१४	१५	१
५	२१३९.५	६६	२२४.५	१३	२७०
६	३५६.१	४५.६	५३	१३	७०
जम्मा	५८५९.२	२०७.१	६००.७	६७	१२९५.२

गाउँपालिकामा हाल ९९ वटा कृषिजन्य फर्म तथा उद्योग दर्ता भएका छन ।

२.६.३उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको अवस्था

अजयमेरू गाउँपालिकामा संगठित औद्यौगिक क्षेत्र या ठूला उद्योग नभएपनि कृषि, वन पैदावर तथा पशुपालनसँग सम्बन्धित लघुउद्यमहरू पढ्दोक्रममा छन् । गाउँपालिकामा रहेका कूल १३६ उद्योग तथा व्यवसाय मध्ये ७९ वटा पशु तथा कृषि क्षेत्रमा छन् ।

यस्तै साना कुटिर उद्योग तथा फर्म ३० वटा र निमांण व्यवसायी फर्म २७ वटा रहेका छन् । यस्तै पालिकामा वन पैदावारमा आधारित ४ वटा उद्योग रहेका छन् ।

पालिकामा रहेका उद्यमीहरूको समावेशी प्रकृति हेर्दा सबैभन्दा धेरै गैरदलित समुदायका व्यावसायी रहेको देखिन्छ । दलित उद्यमीमा करिब ४३ प्रतिशत दलित महिला छन् । गैरदलिततर्फ महिला र पुरूष उद्यमीको संख्या बराबरी अवस्थामा रहेको छ ।

यस गाउँपालिकामा खाद्यान्न, लत्ता कपडा, औषधि, भाडावर्तन, वीउविजन, नुनतेल, इन्धन, निर्माण सामाग्री आयात हुन्छ भने तरकारी, मह, बाख्रा, फलफूल, कुखुरा, दलहन, विउविजन, घ्यु, काठ, आलु, भैंसी तथा फर्चिचरलगायतका सामाग्री जिल्ला तथा जिल्लाबाहिर निर्यात हुने गरेका छन् ।

२.६.४खानी तथा खानीजन्य उत्पादन

यो पालिकामा खानी तथा खनिज उत्पादन केही मात्रामा रहेका छन् । जसमा बालुवा, स्लेट, रातोमाटो, पत्थरलगायतका ९ वटा खानीजन्य उत्पादनमध्ये ६ वटा चालु अवस्थामा छन् ।

२.६.५पर्यटन विकास

अजयमेरू गाउँपालिका धार्मिक तथा ऐतिहासिक पर्यटनका लागि विशेष क्षेत्र रहँदै आएको छ । गाउँपालिकामा अजयमेरू कोट नमुना ऐतिहासिक पर्यटकीय स्थल छ । यसैगरी पालिकाले वडा नम्बर ५ मा रहेको डागेस्वरी मन्दिर तथा वडा नम्बर १ मा रहेको धार्मिक स्थल समैजीलाई पर्यटन प्रवर्द्धनका

लागि पहिचान गरेका स्थान हुन् । यसबाहेक गाउँपालिकामा पहाडी पदयात्रा तथा ग्रामीण पर्यटनका अन्य कैयन् सम्भावना समेत रहेका छन् ।

२.६.६वित्तिय संस्था तथासहकारीसम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रमा हाल एउटा बैंकले सेवा प्रदान गरिरहेको छ । यसैगरी केही वित्तिय सहकारीहरू समेत गाउँपालिकामा रहेका छन् । राष्ट्रिय योजनाले अंगिकार गरेको विकासको नीति अनुरूप अजयमेरू गाउँपालिकाले पनि सहकारी क्षेत्रलाई विकास साझेदारको रूपमा आत्मसाथ गरेको छ । पालिकाले सहकारी क्षेत्रको व्यवस्थापनमा विशेष ध्यान लिएको छ ।

जिबिस प्रोफाइल २०७४ का अनुसारपालिकामा कुल १५ वटा सहकारी स्थापना भएका छन् । जसमा १३ वटा कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित छन् भने २ वटा बहुउदेश्यीय सहकारी रहेका छन् । सहकारीमा सेयर सदस्य संख्या महिलाको तुलना पुरूष सहभागिता न्यून रहेको छ । महिला सेयर सदस्य १२३६ छन् भने पुरूष सदस्य २६८ रहेका छन् ।

२.६.७ प्रकोप व्यवस्थापन

बाढी, पहिरो, महामारी, भूकम्प, आगलागी, खडेरी तथा चट्याङ्गलगायत प्रकोपको जोखिमलाई मध्येनजर गर्दै पालिकाले वार्ड अनुसारको स्तरीकरण गरेको छ । स्रोत : जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समिति डडेल्धुरा २०७३ का अनुसार वार्ड नम्बर १, २, ३ लाई जोखिमको न्यूनस्तरमा राखेको छ भने ४, ५, ६ लाई जोखिमको मध्यम स्तरमा राखेको छ । पालिकामा बाढी पहिरोको जोखिम कम भएपनि हावा हुरीले बालीनाली नष्ट गर्ने तथा चट्याङ्ग पर्ने जोखिम भने रहेको छ ।

२.६.८ खाद्यान्न सुरक्षा

अजयमेरू गाउँपालिकामा वर्षैभरि खाद्यान्न उत्पादनको अवस्था हेर्दा वर्षभरि खान पुग्ने जनसंख्या कम रहेको छ । अधिकांश घरपरिवारमा औसतन एक त्रैमासिकका लागि खान पुग्ने खाद्यान्न उत्पादन हुने अवस्था रहेको देखिन्छ । उपलब्ध तथ्यांक अनुसार, यस पालिकामा १२ महिना खाद्यान्न उपलब्धता हुनेहरू जम्मा ४ प्रतिशत रहेका छन् । यसैगरी २८ प्रतिशत परिवारलाई ६ महिनाको खाद्यान्न पुग्ने स्थिति छ भने ३ महिनाका लागि मात्र खाद्यान्न पुग्ने परिवार संख्या ६८ प्रतिशत रहेको छ । यो अवस्थाले गर्दा अधिकांश जनशक्ति घर छोडेर कामको खोजीमा प्रवासिनु पर्ने या ज्याला मजदूरी गर्नुपर्ने अवस्थामा रहेका छन् । खाद्यान्न उपलब्धताको अवस्था यसप्रकार रहेको छ ।

तालिका ११: खाद्यान्न उपलब्धताको अवस्था

सि.नं.	वार्ड नं.	***खाध्यान्नको उपलब्धता***	**जम्मा**

		३ महिना	प्रतिसत	६ महिना	प्रतिसत	१२ महिना	प्रतिसत	
१	वार्ड नं. १ समैजी	२८५	62.36	१५४	33.70	18	3.94	४५६
२	वार्ड नं. २ अजयमेरु	५५५	72.55	१८८	24.58	२२	2.88	७६५
३	वार्ड नं. ३ भद्रपूर	२९२	66.67	१२७	29.00	१९	4.34	४३८
४	वार्ड नं. ४ चिपूर	३५१	63.93	१६२	29.51	३६	6.56	५४९
५	वार्ड नं. ५ देवल	३८७	68.37	१५९	28.09	२०	3.53	५६६
६	वार्ड नं. ६ जनचेतना	३५६	72.51	११८	24.03	१७	3.46	४९१
	जम्मा	**२२२६**	**68.16**	**९०८**	**27.80**	**१३२**	**4.04**	**३२६५**

वडागतरूपमा हेर्दा वडा नं. २ अजयमेरूपमा १२ महिना खाद्यान्नमा पहुँच हुनेको प्रतिशत सबैभन्दा कम रहेको छ । यहाँ २.८ प्रतिशत परिवारलाई मात्रै १२ महिना खाद्यान्न पाइने गरेको छ । वडा नं. ४ मा भने सबैभन्दा धेरै ६.५ प्रतिशतसँग वर्षदिन नै खाद्यान्नको उपलब्धता रहेको छ ।

२.६.९जनस्वास्थ्य सेवा तथा पहुँचको अवस्था

यो गाउँपालिकामा एउटा आधारभूत अस्पताल, ४ वटा स्वास्थ्य चौकी, एउटा आधारभूत स्वास्थ्यकेन्द्र, र ५ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई छन् । यसैगरी आयुर्वेदिक औषधालय एउटा, गाउँघर क्लिनिक १५ र किशोरकिशोरी मैत्री सेवा भएको संस्था एउटा छ । खोप क्लिनिक १५, किशोर किशोरी मैत्री सेवा भएका संस्था एउटा, बिर्थिंग सेन्टर ७ वटा तथा सुरक्षित गर्भपतन सेवा भएका संस्था ४ वटा छन् ।

स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरूको मापदण्डका आधारमा केही स्वास्थ्य चौकी पूर्ण सुविधासम्पन्न अवस्थामा छन् भने केहीलाई मापदण्ड अनुरूप स्तरीकरण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

यसैगरि प्रयोगशाला सेवा भएका संस्था ६ वटा, परिवार नियोजनका साधन उपलब्ध संस्था १०, अल्टासाउण्ड सेवा २, क्षयरोग केन्द्र ६ छन् । गाउँपालिकामा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको संख्या ७९ रहेको छ ।

पछिल्लो दुईवर्षको तथ्यांक हेर्दा गाउँपाकिालमा मातृ तथा शिशु मृत्यु दर शून्य रहेको छ । दश मुख्य बिरामी तथा रोगहरूको अवस्था हेर्ने हो भने सबैभन्दा धेरै युरिनरी ट्रयाक्ट इन्फेक्सनका बिरामी बढी देखिएका छन् । यसैगरी ठ्याक्कै कारण पत्ता लाग्न नसकेका बिरामीको उल्लेख्य संख्या रहेको छ । यसपछि ग्यास्ट्रटाइटिस, टाउको दुख्ने लगायतका बिरामी पनि अत्यधिक रहेका छन् ।

२.६.१०पूर्वाधार विकास

२.५.१०.१ यातायत

अजयमेरू गाउँपालिका सबै बस्तीमा यातायातको पहुँच पुगेको छ । उग्रतारा मेलौली सडक र अनारखोली भुल्कुडा देवल सडकले ६ वटै वडाहरूलाई समेटेको छ । बस्तीस्तरदेखि वडा सदरमुकाम जोडने १२.३ किलोमिटर सडकबाहेक सबै सडक सम्पन्न भइसकेको अवस्था छ । सबै वडा सदरमुकामदेखि जिल्ला सदुमरकाम जोडने सडक संजालको काम पनि सम्पन्न भएको छ । ठुलीगाड, नौलाकोट गाड र सेरागाड गी ३ वटा पक्की पुल निर्माण भएको छ ।

२.५.१०.२ खानेपानी

यस पालिकामा सरकारी तथा गैरसरकारी निकायको सहयोगमा साना-ठुला गरी करिव ७९ वटा खानेपानी आयोजना सम्पन्न भएका छन् । यी आयोजनाबाट पालिकाका करिब ६ सय ९५ घरधुरी लाभान्वित भएका छन् । सम्पन्न भएका आयोजनाको उचित मर्मत-संभारको अभावमा अपेक्षित रूपमा स्वच्छ खानेपानीको पहुँच सबैमा पुग्न सकेको छैन ।

२.५.१०.३ सरसफाई, ढल तथा फोहोर व्यवस्थापन

अजयमेरू गाउँपालिकाले बजार क्षेत्रमा ढल तथा फोहोर व्यवस्थापनको कार्यलाई व्यवस्थिति रूपमा अघि बढाउने योजना राखेको छ । ढल तथा फोहोर व्यवस्थापनका लागि ठोस आयोजना सम्पन्न भइनसकेको भएपनि सरसफाई कार्यक्रम नियमित हुने गरेका छन् । साथै ढल तथा फोहोर व्यवस्थापनका लागि बजार व्यवस्थापन समितिहरू गठन प्रक्रिया अघि बढेको छ ।

२.५.१०.४ विद्युतमा पहुँच

गाउँपालिकाको ९५ प्रतिशत घरधुरीमा विद्युतको पहुँच पुगेको छ । पालिकाको बजार क्षेत्रमा वैकल्पिक सोलार वत्तीको व्यवस्था गरिएको छ । अझै पनि वडा नम्बर ५ र ६ का केही घरधुरीहरूमा विद्युत सेवा पुग्न सकेको छैन । पालिकाले आगामी आर्थिक वर्षमा विद्युत सेवा शतप्रतिशत बिस्तार गर्ने नीति लिएको छ ।

२.५.१०.५ सूचना प्रविधिको अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्रमा २ वटा फोरजी सेवासहितका नेपाल टेलिकम र २ वटा एनसेलका टावर रहेका छन् । पालिकाका प्रत्येक घरधुरीमा मोबाइल फोनमार्फत संचार सेवाको पहुँच पुगेको छ । पालिकाका वडा नम्बर ५ र ६ का केही स्थानहरूमा मोबाइल तथा टेलिफोन नटिप्ने समस्या देखिएको छ । साथै इन्टरनेटको स्थायी लाइन नपुगेका कारण समय-समयमा अवरोध आइरहने समस्या सम्बाधेन गर्न पालिका पर्यान्तशील छ ।

२.५.१०.६ सामुदायिक भवन निर्माण

यस पालिकाले पानीका मुहान संरक्षण गर्न स्रोतमा वर्षापछि आउन सक्ने पानीको क्षेत्र सिमाकंन गर्ने, पानीका स्रोतमाथिबाट सडक निर्माण गर्दा ठुला यन्त्रहरूको सकभर प्रयोग नगर्ने, जमिनको प्राकृतिक भिरालोपन सकभर कायम राख्ने, जलाधार क्षेत्रभित्र वृक्षारोपण गर्ने र सामुदायिक वन निमांण गर्ने तथा पोखरीको माध्यमबाट वर्षाको पानीलाई भण्डारण गर्ने तथा पुराना तथा परम्परागत पोखरीहरूलाई पुनर्निर्माण तथा पुर्नस्थापना गर्ने तयारी गरेको छ । साथै पालिकाले खेल मैदान, खाली मैदान, पार्क तथा धार्मिक स्थलहरूको संरक्षण गर्न विभिन्न सामुदायिक भवन, प्रतिक्षालय, चौतारो निर्माणलगायतका कार्यलाई व्यवस्थिति रूपमा अघि बढाउने योजना बनाएको छ ।

२.६.११ शैक्षिक अवस्था

यस गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्था सुधारोन्मुख रहेको देखिन्छ । पालिकाको औषत साक्षरता प्रतिशत ९६.८४ प्रतिशत छ शिक्षासंग सम्वन्धित सवै सुचना तथ्यांक जिल्ला शिक्षा कार्यालय डडेल्धुराका अनुसार सबैभन्दा वढी साक्षर भएको वडा नं. ३ भद्रपुरमा ९८.५५ प्रतिशत साक्षर जनसंख्या छ भने र सबैभन्दा कम साक्षरता रहेको वडा नं. २ अजयमेरूमा ९५.६४ प्रतिशत छ ।

२.६.११.१ पाँच वर्षभन्दा माथिको साक्षरता

४ वर्ष सम्मका प्रारम्भिक बालविकास कक्षामा भर्ना भएका बालबालिकाको संख्या ३६ प्रतिशत छ। यस्तै कक्षा १ मा विद्यालय जाने उमेर समूहका बालबालिका विद्यालय भर्ना दर ९६ प्रतिशत रहेको छ । ५-१२ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाले आधारभूत शिक्षा (१-८ कक्षासम्म) ६२ प्रतिशतले पाएका छन् । यस्तै औपचारिक शिक्षाबाट वंचित बालबालिकाका लागि अनौपचारिक शिक्षाको व्यवस्था गरिएको छ । जसमा ३ प्रतिशतले अनौपचारिक शिक्षा लिएका छन् । २४ प्रतिशत विद्यालयमा छात्राहरूको लागि अलग शौचालयको व्यवस्था गरिएको छ । ९३ प्रतिशत विद्यालयले शिकाइका अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन गरेका छन् ।

२.६.११.२ विद्यालयको विवरण

अजयमेरू गाउँपालिकामा प्राथमिक तहका १३, आधारभुत तहका ८, माध्यमिक तहका ९ गरी कुल ३० वटा विद्यालय रहेका छन् । पालिकाको वडा नम्बर २ अजयमेरूमा १ र वडा नम्बर ४ चिपुरामा १ गरी कुल संस्थागत रूपमा प्राथमिक तहका २ वटा विद्यालय सञ्चालित छन् ।

वडा नम्बर १ समैजीमा प्राथमिक तहका ३, आधारभुत तहका १, माध्यमिक तहका २ गरी कुल ६ वटा सामुदायिक विद्यालय छन् । वडा नम्बर २ अजयमेरूमा प्राथमिक तहका २, आधारभुत तहका २, माध्यमिक तहका १ गरी कुल ५ वटा विद्यालय रहेका छन् । यस्तै वडा नम्बर ३ भद्रपुरमा प्राथमिक तहका २, आधारभुत तहका १, माध्यमिक तहका १ गरी कुल जम्मा ४ वटा विद्यालय छन् । वडा नम्बर

४ चिपुरामा प्राथमिक तहका १, आधारभुत तहका २, माध्यमिक तहका २ गरी कुल ५ वटा विद्यालय रहेका छन् । यस्तै वडा नम्बर ५ देवलमा प्राथमिक तहका २, माध्यमिक तहका १ गरी कुल ३ वटा विद्यालय छन् । वडा नम्बर ६ जनचेतनामा प्राथमिक तहका ३, आधारभुत तहका २, माध्यमिक तहका २ गरी कुल ७ वटा विद्यालय छन् ।

तालिका १२: गाउँपालिकामा शैक्षिक संस्थाहरूको अवस्था

सि.नं.	वार्ड नं.	प्रा.वि. तह	आधारभूत तह	मा.वि. तह	जम्मा	संस्थागत प्रा.वि.
१	वार्ड नं. १ समैजी	३	१	२	६	०
२	वार्ड नं. २ अजयमेरु	२	२	१	५	१
३	वार्ड नं. ३ भद्रपुर	२	१	१	४	०
४	वार्ड नं. ४ चिपुर	१	२	२	५	१
५	वार्ड नं. ५ देवल	२	०	१	३	०
६	वार्ड नं. ६ जनचेतना	३	२	२	७	०
जम्मा		**१३**	**८**	**९**	**३०**	**२**

२.६.११.३ विद्यालयमा अध्ययनरत तहगत छात्र/छात्राको विवरण

अजयमेरू गाउँपालिकामा प्राथमिक, आधारभूत तथा माध्यमिक तहमा छात्रको तुलनामा छात्राको संख्या बढी रहेको छ । प्राथमिक तहमा पालिकाका ६ वडाको अध्ययन गर्दा छात्रको संख्या ४ सय ३१ छ भने छात्राको संख्या ४ सय ३५ छ । यस्तै आधारभूत तहमा छात्रको संख्या ५ सय ५१ हुँदा छात्राको संख्या ६ सय ३९ छ । माध्यमिक तहमा छात्रको संख्या १३ सय ८६ हुँदा छात्राको संख्या १४ सय ८७ रहेको छ ।

२.६.११.४ विद्यालयबाहिर रहेका तथा विद्यालय छाडेका बालबालिकाको विवरण

गाउँपालिका अनुपात र विद्यालय बाहिर रहेको संख्या हेर्दा जातिगत रूपमा दलित समुदायका बालबालिका र लिंगका आधारमा बालिकाको संख्या बढी छ । विभिन्न कारणले विद्यालय बाहिर रहेका २७ जना बालबालिकामध्ये बालिकाको संख्या १५ र दलित समुदायबा ११ जना बालबालिका छन् । अपाङ्गताका कारण विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकको विवरण उपलब्ध हुन सकेको छैन ।

२.६.१२ सामाजिक सुरक्षा भत्तासम्बन्धी विवरण

आर्थिक वर्ष ०७४/०७५ को तथ्यांक अनुसार अजयमेरू गाउंपालिकामा कुल सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्नेको संख्या १५ सय ४१ रहेको छ । जसमा सबैभन्दा बढी वडा नं. २ मा ४३१ र सबैभन्दा कम वडा नं. ६ मा २०१ जना छन् ।

तलिका १३: सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने व्यक्तिहरूको विवरण

सि. नं.	वार्ड नं.	जेष्ठ नागरिक			दलित जेष्ठ नागरिक			एकल महिला	पुर्ण अपांग			आशिंक अपांग			कुल जम्मा
		म	पु	जम्मा	म	पु	जम्मा		म	पु	जम्मा	म	पु	जम्मा	
१	वार्ड नं. १ समैजी	७५	३२	१०७	१९	११	३०	६६	४	९	१३	२	५	७	२२३
२	वार्ड नं. २ अजयमेरु	१५४	८४	२३८	४८	३८	८६	९८	४	३	७	५	४	९	४३१
३	वार्ड नं. ३ भद्रपूर	६५	४६	१११	९	१४	२३	६६	०	२	२	४	११	१५	२१५
४	वार्ड नं. ४ चिपूर	६७	५७	१२४	१७	७	२४	५५	०	२	२	६	४	१०	२१३
५	वार्ड नं. ५ देवल	११६	६०	१७६	१३	२१	३४	४०	२	१	३	६	२	८	२५८
६	वार्ड नं. ६ जनचेतना	८०	४१	१२१	११	१७	२८	४३	४३	०	४३	२	७	९	२०१
जम्मा		**५५७**	**३२०**	**८७७**	**११७**	**१०८**	**२२५**	**३६८**	**५३**	**१७**	**७०**	**२५**	**३३**	**५८**	**१५४१**

परिच्छेद ३
प्राथमिक क्षेत्रहरूको समष्टिगत प्रगति समीक्षा तथा विश्लेषण

३.१ पृष्ठभूमि

अजयमेरू गाउँपालिका गठन भएपश्चात गाउँपालिकाभित्र उपलब्ध हुन सक्ने स्रोत र साधनहरु सदुपयोग गरी आत्मनिर्भर र समृद्ध गाउँपालिकाको मार्गचित्रका आधारमा कार्यक्रमहरू हुँदै आएका छन् । हाल चालु रहेका नमुना कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिने तथा गाउँपालिकालाई निर्यातमुखी कृषि अर्थतन्त्रको विकासका माध्यमबाट पूर्ण आत्मनिर्भर बनाउने उद्देश्यले विगतको समिक्षा गर्दै विकासका नयाँ आयाम सम्भावनाहरूको खोजी गरेर गाउँवासीको सुखी जीवनको परिकल्पनासहित यो आवधिक योजना निर्माण गरिएको छ ।

सुखी नेपाली, समृद्ध नेपालको राष्ट्रिय मार्गचित्रले अघि सारेका निर्दिष्ट लक्ष्य तथा सोही आधारमा विकास भएको राष्ट्रिय योजना, दिगो विकासका लक्ष्य तथा राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय तहमा सामाजिक न्यायसहितको विकासका पक्षमा नेपालले जारि गरेका प्रतिबद्धताहरूको आलोकमा यो योजना तयार गरिएको हो । सामाजिक न्यायमा आधारित आर्थिक विकासका माध्यमबाट प्रतिव्यक्ति आय वृद्धि गर्ने, विकासका प्रतिफल सबैले पाउनसक्ने समावेशी संरचना र सुशासनमुखी स्थानीय शासनप्रणाली निर्माण गर्ने तथा आत्मनिर्भर एव समतामूलक समाज स्थापनामार्फत संविधानले परिकल्पना गरेको समाजवाद उन्मुख नेपालको सपनामा योगदान दिने किसिमले यो योजना गतिवविधिहरू केन्द्रीत गरिएका छन् ।

यसअघि कायम भएका बिभिन्न गाउँविकासहरूलाई एकीकृत गरी अजयमेरू गाउँपालिका बनेपछि आर्थिक, सामाजिक तथा सुशासनका क्षेत्रमा भएगरेका कार्यक्रम, तिनीहरूबाट प्राप्त उपलब्धि तथा सिकाई, गाउँपालिकामा रहेको श्रोत, साधन तथा अन्य अवसरको खोजी र पहिचान गरी समग्र विश्लेषण गरिएको छ । यसबाट गाउँपालिकासँग भएको अवसर, विगतको अनुभव तथा भावी योजनाको बस्तुसम्मत विश्लेषण गरिएको छ ।

अवसर तथा चुनौती, सबल तथा दुर्बल पक्षको यथार्थपरक विश्लेषणका माध्यमबाट भविष्यमा निर्धारित लक्ष हासिल गर्न विकास तथा सामाजिक न्यायका बिभिन्न क्षेत्रका सम्भावनाहरू समेत औंल्याइएको छ । यी सम्भावनाहरूलाई प्राथमिकीकरण गर्दै उपलब्ध श्रोत तथा साधनको अनुमानका आधारमा भावी योजना निर्माण गरिएको हो ।

यसरी हेर्दा राष्ट्रिय योजनाले अघि सारेका विकासका मुख्य प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरूमा यस गाउँपालिकाको सिकाई, अवसर, चुनौती, सबल तथा दुर्बल पक्ष र भावी सम्भावनाहरूलाई बिस्तृतरूपमा तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.२ प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरूको समग्र विश्लेषण

१. आर्थिक विकास

उपक्षेत्र	सिकाई	समस्या तथा चुनौती	अवसर तथा सबल पक्ष	सम्भावना
कृषि विकास	• निर्वाहमुखी कृषिलाई व्यवसायीकरण र निर्यातमुखी बनाउन सकिने • माटो परीक्षण तथा बाली विविधिकरणको सम्भावना पहिल्याउन कृषि नक्सांकन गरी रणनीति बनाए उल्लेख्य उत्पादन हुनसक्ने । • स्थानीय सीप तथा क्षमताको अभिवृद्धि गर्दै स्थानीय अनुकलतामा प्रविधि उपयोग गर्न किसानलाई सक्षम बनाउनुपर्ने । • कृषि सहकारीको माध्यमबाट कृषकलाई उत्पादन समूहमार्फत व्यवसायिक खेती गर्नुपर्ने । • कृषि उत्पादनका लागि बजारको उपलब्धता भएपनि गाउँपालिकास्तरबाट उत्पादन संकलन तथा चिस्यानको व्यवस्था हुनुपर्ने • स्थानीयस्तरमा नै प्रांगारिक मलका लागि प्राविधिक तालिम र सहजिकरण गरिनुपर्ने • कृषि बीमा कार्यक्रमलाई सबै कृषकसम्म पुऱ्याउनुपर्ने	• कृषि योग्य जमिनमा सिँचाईको अभाव भएको कारण अपेक्षाकृत उत्पादन गर्न नसकिएको । • कृषि योग्य जमिन खण्डिकृत हुदै गएको • नयाँ प्रविधिको जानकारी तथा जोखिम बहन गर्ने अवस्था नभएको । • एकल फर्महरूमार्फत कृषि उत्पादन भएपनि स-साना क्लस्टर या घरधुरीले गर्ने उत्पादनलाई बजारसम्म पुऱ्याउन हाट बजार या संकलन केन्द्रको अभाव • कृषि सहकारीहरूको विकास हुन नसकेको । • साना किसान, भूमिहीन, दलितलगायत (जमिनको उपलब्धता नहुने या लगानी गर्न नसक्ने) हरूले अनुदानको लाभ लिन नसकेको । • सबै खेती योग्यजमिनमा सिंचाइ सुविधा नपुगेको	• सबै वडाले गाउँपालिका र जिल्ला सदरमुकाम तथा पूर्वपश्चिम राजमार्ग जोड्ने बाटो निर्माण भएकोले उत्पादनलाई बजारसम्म पुऱ्याउन समस्या नभएको । • जनशक्ति र जमिनको उपलब्धता • स्थानीय उत्पादनको माग बढ्दै गएको । • भूबनौटको विविधताका आधारमा अर्गानिक आलु, लसुन, नगदेबाली, फलफुलखेती, नर्सरी उत्पादनका लागी सम्भावना रहेको • जडीबुटी तथा गैर-काष्ट वन पैदावार उत्पादनका लागि केही वडा उपयुक्त रहेको • गाउँपालिकाको तर्फ वाट कृषकहरूलाई कृषि उत्पादनको लागि प्रोत्साहन को व्यवस्था रहेको	• गाउँपालिकालाई नमूना आलुजोनका रूपमा विकास गर्न सकिने • भू-उपयोग नीति बनाई बाली विविधिकरण कृषि जोन लागु गर्ने • बृहत तथा साना सिचाइँ आयोजना मार्फत सिचाइ सुविधा बढाउने • रैथाने गँहु, धान, मकै कोदो,को बिऊ संरक्षण गर्ने • व्यावसायिक फलफूल तथा तरकारी खेतीमा जोड दिने • जडीबुटी खेती गर्ने • .स्थानिय कृषि स्रोत व्यक्तिहरू तयार गरि परिचालन गर्ने • कृषि हाटबजार संचालन गर्ने • कृषि पेशालाई व्यवसायिकरण गर्ने • उन्नत बाली प्रणाली अपनाउने • अल्लो प्रसोधन केन्द्र स्थापना गर्ने • कृषिमा आधारित उद्योगहरूलाई प्रोत्साहन दिने, • सबै वडामा जमिन र परिवारको लगत सङ्कलन

	• देशका अन्य भागका कृषकहरूसँग प्रत्यक्ष अन्तर्क्रियामार्फत सिकाई गर्ने वातावरण निर्माण हुनुपर्ने • कृषि उत्पादनमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गरिनुपर्ने । • सङ्घीय, प्रदेशिक तथा स्थानीय सरकारको नीति तथा कार्यक्रमहरूका बारेमा पर्याप्त जानाकारी हुनुपर्ने • उत्पादक समूहहरूलाई विशेष सेवा तथा अनुदान दिनुपर्ने	• वडास्तरमा दक्ष कृषि प्राविधिकको अभाव रहेको वडाहरूमा एग्रोभेटको व्यवस्था नभएको • कृषिमा परम्परागत खेती प्रणाली विद्यमान रहेको • रैथाने गहुँ, मकै, धान, भटमास, आदिका विउहरू लोप हुदै गएको	• गाउँपालिकाले कृषिलाई मुख्य प्राथमिकता दिई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु	गरी व्यवस्थित अभिलेख राखे र चक्लाबन्दी गर्ने • समुदायमा आधारित कृषि सामग्री आपूर्ति केन्द्र स्थापना • सबै वडामा कृषि परामर्श सेवा केन्द्र स्थापना • पालिकाको कृषि नीति निर्माण गने • कृषक पाठशाला स्थापना • ज्ञान केन्द्रको सवलीकरण

उपक्षेत्र	सिकाई	समस्या तथा चुनौती	अवसर तथा सबल पक्ष	सम्भावना
पशुपालन	• माथिल्लो क्षेत्रमा गाईभैसी र तल्लो क्षेत्रमा कुखुरा पालनका गरी व्यवसायिक उत्पादनका लागि प्रोत्साहन गर्नुपर्ने • बाखापालन तथा कुखुरा पालनलाई थप प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने • कृषकहरूलाई लगानी जोखिम न्यूनिकरण र उत्प्रेरणा दिने किसिमका कार्यक्रम अघि बढाउनुपर्ने • अनुदानसँगै उत्पादनमा बोनसको रणनीति अपनाउनुपर्ने । • पशुबीमा कार्यक्रमलाई सबै परिवारसम्म पुर्‍याउनुपर्ने • पशु, कृषिर पूर्वाधार विकासलाई एकीकृतरूपमा सँगै लैजानुपर्ने • कुन उत्पादन कुन ठाउँका	• चरनक्षेत्रको अभाव, सिचाईको व्यवस्था नहुनु • परम्परागत तवरले पशुपालन गर्ने परिपाटी कायम हुनु । • मल, बिउ, ढुवानी आदिको उत्पादन लागत बढनु • उत्पादनलाई सोझै प्राथमिक बजारसँग पुर्‍याउने समस्या । • सामूहिक पशुपालन या सहकारीकरण हुन नसक्नु । • पशुरोगका निदान तथा उपचारको अभाव हुनु • अनुदान कार्यक्रमलाई दीगोपना दिने दीर्घकालिन रणनीति र कार्यक्रम नभएको • दूग्धजन्य पदार्थको	• स्थानीय श्रोत तथा साधनको अधिकतम उपयोग गर्न सकिने • सडक सञ्जालको विस्तारका कारण बजारमा पहुँच भएको • कृषि तथा पशुपालनलाई प्राथमिकतामा राखेको • अनुदान कार्यक्रम प्रभावकारी भएको • बाख्रा र कुखुरापालनका लागि जलवायुको अनुकुलता • कृषि तथा पशुपालनतर्फ जागरूकता बढदै जानु र नयाँ फर्म स्थापनाको क्रम बढनु	• स्थानीय श्रोत, चरनको अवस्था, वातावरणीय पक्ष आदिको विश्लेषण गरी पशु तथा कृषि फर्महरूको विस्तार गर्नसके • नमूना पशुपालन गाउँपालिका बन्नसक्ने • अधिकांश वडामा गाई भैसी, कुखुरा, हाँस र बाख्राको व्यवसायिक पालन गर्न सकिने • डेरी उद्योग स्थापना गर्न सकिने • दूग्ध तथा मासुजन्य उत्पादनमा गाउँ पालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउन सकिने • नश्ल सुधार तथा पशु स्रोत केन्द्र स्थापना गर्न सकिने • व्यावसायिक पशुपालनका लागि भुइ घाँस तथा डाले घाँस खेती

	लागि उपयुक्त हुन्छ • चरन क्षेत्र तथा आहार व्यवस्थापन गर्नुपर्ने । • औषधि व्यवस्थान अति आवश्यक रहेको	उत्पादनलाई संकलन गर्ने, प्रशोधन गर्ने संरचना नभएको		बिस्तार र पशुपालन समुहहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिने • बेरोजगार युवाहरूलाई सामूहिक पशुपालन व्यवसायतर्फ आकर्षण गराउने
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
खाद्य सुरक्षा तथा पोषण	• खाद्यान्न उत्पादन बढाउँदै आफ्नै उत्पादनले वर्षदिनसम्म खान पुग्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने • खाद्यान्न उत्पादनमा व्यावसायीकरण गर्न नयाँ प्रविधि, उन्नत बिउविजन तथा बेमौसमी खेतीमा जोड दिनुपर्ने । • खोतीयोग्य बाँजो जमिन प्रयोगका लागि कृषकहरूलाई लगानी जोखिम न्यूनिकरण र उत्प्रेरणा दिने किसिमका कार्यक्रम अघि बढाउनुपर्ने • पोषणको आवश्यकता र आनीबानी परिवर्तनबारे आम नागरिकलाई जानकारी गराई पोषणजन्य बस्तुको उत्पादन तथा उपभोगको विकास गर्नुपर्ने • खाद्यान्न पर्याप्तता नभएका जनताका लागि आत्मनिर्भरताको	• उत्पादनयोग्य जमिनको उचित प्रयोग हुन नसक्दा खाद्य सुरक्षा तथा पोषणको अवस्था कमजोर • कृषि उत्पादनमा विविधीकरण, व्यवसायीकरण गर्न नसक्दा आफ्नै उत्पादनले वर्षदिन खान पुग्ने जनसंख्या अत्यन्तै कम भएको • पोषणयुक्त बाली उत्पादन गर्ने जमिन तथा जनशक्तिको अभाव • स्थानीयस्तरमा उत्पादन हुने बाली र त्यसको पोषण उपयोगिताबारे जनचेतनाको कामी • परम्परागत खाद्य संस्कृति कायमै रहँदा पोषणजन्य खानाको प्रयोगमा कमी	• **स्थानीय श्रोत तथा साधनको अधिकतम उपयोगमार्फत खाद्यान्न उत्पादनमा वृद्धि तथा विविधीकरण गर्न सकिने** • पोषणबारे सबै नागरिक सचेत गराइ पोषययुक्त कृषिबालीको उत्पादन बढाउन सकिने • कृषि तथा मासुमा आत्मनिर्भर गाउँपालिका हुने सम्भावनासँगै घरघरमा पोषणयुक्त बाली उत्पादन गर्न सकिने • खोतीयोग्य बाँजो जमिन प्रयोगका लागि कृषकहरूलाई लगानी जोखिम न्यूनिकरण र उत्प्रेरणा दिने किसिमका कार्यक्रम अघि बढाउन सकिने • बाली विविधिकरणका	• घरघरमा करेसाबारी कार्यक्रम शुरू गर्न सकिने • स्थानीयस्तरमा उपलब्ध खाद्यान्न र पोषणबारे विद्यालयस्तरमा समूहमार्फत जनचेतनामूलक कार्यक्रम शुरू गर्न सकिने । • कृषि उत्पादन र मासुमा आत्मनिर्भरतासँगै गरिबीको रेखामुनी रहेका उपेक्षित वर्ग तथा समुदायलाई यसको समुचित वितरण (सहुलितय दरमा)को कार्यक्रम शुरू गर्न सकिने • बालबालिका तथा महिलाहरूलाई पोषण कार्यक्रम शुरू गर्न सकिने • गाउँपालिकाभित्र उत्पादन हुने पो षणयुक्त बालीहरूको सूची तयार गरी सार्वजनिक गर्न सकिने । • ४. विषादी प्रयोगमा पूर्ण प्रतिबन्धको रणनीतिसहित नमूना पोषण गाउँहरू विकास गर्न

	रणनीति लिइनुपर्ने		आधारमा खाद्य सुरक्षा कार्यक्रम लागु गर्न सकिने	सकिने
सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**	**सिकाई**
पर्यटन	• धार्मिक तथा ऐतिहासिक पर्यटनका लागि विशेष क्षेत्र रहेपनि यसको पहिचान, प्रचार-प्रसार तथा प्रवर्द्धनमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने • अजयमेरू कोट नमुना ऐतिहासिक पर्यटकीय स्थल, डागेस्वरी मन्दिर तथा धार्मिक स्थल समैजीलगायत पर्यटकीय स्थलको प्रवर्द्धन गरिनुपर्ने • गाउँपालिकामा पहाडी पदयात्रा तथा ग्रामीण पर्यटन, होमस्टेलगायतका कैयन् सम्भावनाको खोजी गर्नु पर्ने	• पर्यटकीय क्षेत्रहरूको उचित प्रचार प्रसार हुन सकेको छैन • पर्यटकीय क्षेत्रको संरक्षण र पूर्वाधारको विकास हुन सकेको छैन । • पदयात्रा (ट्रेकिङ रूट), आन्तरिक पर्यटनका लागि होमस्टे, रिसोर्ट, होटललगायतको पर्याप्त व्यवस्था नहुनु • पर्यटनका क्षेत्रहरूको पहिचान र अभिलेखिकरण हुन नसकेको	• धार्मिक र ऐतिहासिक पर्यटकीय स्थल रहेको • होमस्टे, हरित पर्यटन, कृषि पर्यटन आदिको सम्भावना रहेको • राजमार्ग र बाटोले छोएको र नीजि क्षेत्रले लगानी गर्न सक्ने सम्भावना भएको • कृषि क्षेत्रमा नमूना गाउँपालिका अभियानसँगै कृषि पर्यटनको सम्भावना बढेको	• पर्यटन गुरूयोजना तर्जुमा गरी सो अनुसारको प्राथमिकता आधारमा पर्यटन क्षेत्रको पूर्वाधार विकास र सेवा सुविधा अभिबृद्धि लगायतका कार्यहरु चरणबद्ध रूपमा कार्यान्वयन हुनसक्ने । • अजयमेरू कोट लगायत अन्य धार्मिक पर्यटकीय स्थलको संरक्षणका लागि विशेष कार्ययोजना बनाउन सकिने • पर्यटकिय ट्रेकिङ रूट, होमस्टे लगायतको सम्भावना खोजी गरी क्षेत्रहरूको प्रवर्धन गर्न सकिने ।
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
बैंक तथा वित्तीय सेवा	• कृषिको व्यवसायिकरणका लागि वित्तिय संस्थाहरूको गठन र विकास जरूरी हुने • बचतको बानी विकास गर्ने क्रियाकलाप आवश्यक हुने • कृषिमा सामूहिक बचत र वित्तिय सहकारीकरण मार्फत सामूहिक लगानीमा जोड दिइनुपर्ने	• हाल गाउँपालिकामा एउटा मात्रै बैंक रहेको • घरघर बचत तथा टोलटोलमा सामूहिक बचतको कार्यक्रम लागु गर्न नसकिएको • कृषि सहकारीहरूको संख्या कम रहेका र वित्तिय सेवामा सबैको पहुँच नहुनु • .सहकारीहरूको कर्जा प्रवाहको	• कृषि क्षेत्रलाई समेटेर वित्तिय सहकारीहरू खोल्न सकिने • सडक सञ्जाल विस्तार भएकोले बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरू भित्रिन सक्ने • बचतको बानी विकास गर्न वडा र टोलमा गठन हुने महिला तथा अन्य	• प्रत्येक वडामा बै ङ्किङ क्षेत्र विस्तार गर्न सकिने • सहकारी संस्थाहरूको व्यवस्थापकीय क्षमता अभिवृद्धि गर्न सकिने • सहकारीहरूको प्रभावकारी रूपमा अनुगमन, नियन्त्रण र रेखदेख गर्ने • सहकारी तथा वित्तीय

	• वित्तिय साक्षरताको अभाव तथा वित्तिय संस्थाहरूको उपस्थिति हुनुपर्ने रहेछ ।	उत्पादनमूलक कार्यमा प्रयोग न्यून रहुनु • बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू सञ्चालनमा इन्टरनेटको समस्या	समूहहरूलाई उत्प्रेरित गर्न सकिने	संस्थाहरूको लगानीलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानीका लागी उत्प्रेरित गर्न सकिने • सहकारी संस्थाहरूको लगानीलाइ १ गाउँ १ उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न केन्द्रित गर्न सकिने
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
उद्योग तथा वाणिज्य	• एकल व्यवसायीको तुलनामा सामूहिक व्यसायिकरणमा जोड दिइनुपर्ने • समूहगत कृषि तथा अन्य प्रकृतिका पब्लिक लिमिटेड कम्पनीहरु स्थापना गरी गुणस्तरीय र निर्यातमुखी उत्पादनमूलक व्यवसायमा जोड दिनुपर्ने ।	• सामूहिक उद्योग तथा व्यवसायको पहल हुन नसक्नु • पब्लिक लिमिटेड कम्पनीहरू स्थापना हुन नसक्नु • उद्योग स्थापना भएपनि लगानीको जोखिम र प्रतिफल तथा निरन्तराको समस्या कायमै रहेको • कृषि र पशुजन्य उद्योगमा मात्रै आकर्षण देखिएको	• सामूहिक स्वामित्वका कम्पनी स्थापनाका लागि जनशक्ति, ऐन तथा कृषि र अन्य आवश्यक कच्चा पदार्थ उपलब्ध हुनु । • भौतिक पूर्वाधार भएको तथा उत्पादित वस्तुहरूको बजारिकरण हुने	१. कृषिजन्य पब्लिक लिमिटेड कम्पनी स्थापना गर्न सकिने बजारको सुनिश्चितताका लागि सामूहिक मण्डी, हाट बजार तथा व्यापार मेलाको माध्यमबाट निर्यात प्रवर्द्धन गर्न सकिने । व्यावसायिक उत्पादन गरेर स्थानीय स्तरमा नै रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्न सकिने
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
वन तथा बनस्पति सम्पदा	• अरित अजयमेरूको नारा सार्थक गर्न सकिने • वन पैदावारसम्न्धित उद्योग स्थापित गर्न सकिने • गाउँपालिकाभित्र काष्ठ उद्योगमार्फत रोजगार सिर्जन ागर्न सकिने	• सबै वडामा नर्सरीको अभाव • निर्यातमुखी वनजन्य यद्योगका लागि दक्ष जनशक्ति तथा सीपमूलक तालिमको अभाव • औषधि तथा सुगन्धजन्य बनस्पतिको पहिचान तथा कलष्टरको अध्ययन नहुनु	• पर्याप्तमात्रमा वनजंगल रहेको • औषधिजन्य बनस्पति जस्तै टिमुर, चिराइतो, तितेपाती, दालचिनीलगायत र सुगन्धजन्य बनस्पतिको उपलब्धता रहेको • काष्ठ उत्पादनको आन्तरिक तथा बाह्र बजारको सम्भावना रहेको	• हरेक वडामा हाइटेक नर्सरी स्थापना गर्न सकिने • हरेक टोल बस्ती र बाँजो जमिनमा वृक्षारोपण गर्न सकिने • औषधिजन्य बनस्पतिको वर्गिकरण गरी उत्पादन गर्न सकिने र सार्वजनिक तथा निजी लगानीमा काठ उद्योग स्थापना गर्न सकिने

२. सामाजिक विकास

	सिकाई	समस्या तथा चुनौती	अवसर तथा सबल पक्ष	सम्भावना
शिक्षा	• सबै विद्यालयमा पक्की भवन, पर्याप्त कक्षाकोठा, छात्रछात्रा शौचालय, खानेपानी, पुस्तकालय, प्रतिक्षालय, सभाकक्ष, कम्प्युटर ल्याव हुनुपर्ने • शिक्षकहरूको विषयगत दक्षता अभिवृद्धि गर्नु पर्ने • अभिभावकहरूलाई प्रविधिमैत्री, शिक्षा, बालमनोविज्ञानका बारेमा अभिमुखीकरण गर्नु पर्ने • बालमैत्री शैक्षिक वातावरण स्थापना गर्नु पर्ने • नियमित रूपमा विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक र जनप्रतिनिधिबीच अन्तर्क्रिया गर्नु पर्ने • अन्तरविद्यालय शिकाइ तथा अन्तर्क्रियामा जोड दिनु पर्ने • कक्षा आठदेखि माथि अतिरिक्त कक्षाको व्यवस्था गर्न पर्ने • समुदायस्तरमा अनौपचारिक शिक्षामा जोड दिनु पर्ने	• सबै विद्यालयहरू निर्धारित मापदण्ड अनुसार सञ्चालन हुन नसक्नु • शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमको कमी • प्राविधिक शिक्षालयको अभाव • विद्यालय छोड्ने दर बढी हुनु • परम्परागत शैक्षिक पठनपाठनमा जोड दिइनु • शैक्षिक वातावरण प्रविधिमैत्री नहुनु • अभिभावक शिक्षाको कमी • लैगिंक हिसां, बालविवाह, जातीय विभेदको शैक्षिक क्षेत्रमा पर्नु • विद्यार्थीको अनुपातमा दक्ष शैक्षिक जनशक्तिको अभाव • भौगोलिक विकटता तथा बसाइरसाइँका कारण समस्या	• सबै वडामा विद्यालय भवन रहेको • सबै वडा सडक सञ्जालमा जोडिएकोले विद्यालय आवतजावतमा सहज • विद्यालय भर्ना दर बढ्दै गएको • विद्यालय निरन्तर सञ्चालन आएको • गाउँपालिकाबाट स्वएम् शिक्षक छनौट गरिएको • विद्यालय भर्ना गर्ने दर बढदै आएको	• गाउँपालिकामा प्राविधिक शिक्षालयको स्थापना गर्न सकिने • हरेक विद्यालय प्रविधिमैत्री, पुस्तकालय, खेलमैदानलगायत आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्न सकिने • अभिभावकसहितको सहभागितामा अनुगमन तथा मूल्यांकन संयन्त्र गठन गर्न सकिने • वार्षिक शैक्षिक योजना निर्माण गरी नियमित अन्तर्क्रिया, क्षमता अभिवृद्धि, सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने • शिक्षकहरूको सीप तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने • माद्यमिक स्तरको शैक्षिक परिणाममा वृद्धि गर्न विशेष अतिरिक्त कक्षाको व्यवस्था गर्न सकिने • छात्रामैत्री विद्यालय संरचना तथा शैक्षिक वतावरण निर्माण गर्ने • भर्ना अभियानलाई तिव्र बनाउनु पर्ने • वडास्तरमा अनौपचारिक शिक्षा, शैक्षिक क्लवआदि सञ्चालन गर्न सकिने

	सिकाई	समस्या तथा चुनौती	अवसर तथा सबल पक्ष	सम्भावना
स्वास्थ्य	• गाउँपालिका स्वास्थ्य सूचकांकहरूमा सकारात्मक उपलब्धि भएको • आपतकालिन सेवा प्रदान गर्न नसकिएको अवस्था • तालिमप्राप्त जनशक्ति र तिनीहरूको प्रतिष्थापन समस्या हटाउनुपर्ने • औषधीको मौज्दात पर्याप्त राख्नुपर्ने • झाडापखालाजस्ता रोगबाट जोगिन रोक्न आम समुदायको स्वास्थ्य व्यवहार परिवर्तनमा जोड दिइनुपर्ने । • स्वास्थ्यक्षेत्रतर्फ स्थानीयस्तरबाट नै औषधी तथा उपकरण किन्न बजेटको व्यवस्थामा जोड दिनुपर्ने	• नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसारका भवनहरू नहुँदा सेवा प्रवाहमा असर परेको र चौविसै घण्टा आपत्कालिन सेवा दिन समस्या भएको । • तालिम प्राप्त जनसक्तिहरू समायोजनको समयमा बाहिर जाँदा सेवा प्रवाहमा समस्या भएको छ । • केन्द्र तथा प्रदेश सरकारवाट औषधिहरू नै नआउने र आउँदा पनि प्रयोग गर्ने म्याद गुज्रिने मिति नजिक भएको आउने । • औषधि तथा उपकरण खरिदका लागि पर्याप्त बजेट नहुँदा समय समयमा औषधिको अभाव हुने गरेको । • समुदायमा स्वास्थ्य शिक्षा को अभावका कारण रूग्णता दर बढी भएको देखिन्छ । नसर्ने रोगहरू नियन्त्रणमा कठिनाई ।	वडास्तरीय स्वास्थ्य संरचना रहेको गाउँपालिकाबाट स्वास्थ्य दरबन्दी र स्वास्थ्यक्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखेर बजेट विनियोजन गरिएको । गाउँघर क्लिनिक, खोप क्लिनिक, प्रसुती केन्द्र आदिको व्यवस्था भएको पोषणजन्य वस्तुहरूबारे जानकारी गराई त्यस्ता बस्तु उत्पादन गर्दै पोषणको आपूर्ति गर्न सकिने । कुखुरापालन र मासुमा आत्मनिर्भरता बढाउन सकिने	• स्वास्थ्य मन्त्रालयले निर्धारण गरेको मापदण्ड अनुसार भवनहरू निर्माण गरी चौविसै घण्टा आपत्कालिन सेवा प्रदान गर्न सकिने • स्वास्थ्य क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको पहुँच र उपयोग बढाउन सकिने • झाडापखाला, कुपोषणलगायतका बिरामीका लागि आम नागरिकको स्वास्थ्यचेतना, स्वास्थ्य जानकारीका लागि विशेष अभियान शुरू गर्न सकिने • प्रत्येक परिवारको स्वास्थ्य प्रोफाइल तयार गरी वार्षिकरूपमा नियमति जाँच गर्ने व्यवस्था मिलाउ सकिने • पाठेघर, क्यान्सर, यौनजन्य रोगका लागि नियमित घुम्ति शिविर सञ्चालन गर्न सकिने • गैरसरकारी संघसंस्थासँग समन्वय गरी वार्षिक स्वास्थ्य कार्ययोजना तयार गरी लागु हुनसक्ने । • पोषण सुरक्षा, मातृ शिशु, सुनौला हजार दिन, किशोर किशोरीका लागि यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम, महिनावारी सरसफाई तथा सेनेटरी प्याड निर्माण कार्यक्रम शुरू गर्नुपर्ने । • आपतकालिन उद्धार संयन्त्र निर्माण

				गर्न सकिने ।
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
खानेपानी तथा सरसफाई	• सबै घरधुरीलाई स्वच्छ खानेपानीमा पहुँच स्थापित गर्नुपर्ने • लिफ्टिङ तथा अन्य प्रविधिको प्रयोग गर्न सकिने • मुहानको संरक्षणमार्फत पानी संरक्षित गर्ने • सार्वजनिक स्थलमा खानेपानीको व्यवस्था आवश्यक पर्ने • खानेपानी परियोजनाहरूमा सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरूबीच समन्वय जरूरी रहेको • नमुना सरसफाई टोल र बस्ती सफाइका अभियानहरू सञ्चालन हुनपर्ने	• भौगर्भिक बनावटका कारण उपल्लो क्षेत्रका कतिपय बस्तीमा पानीको मुहानको समस्या • बस्ती छरिएका कारण सबै घरधुरीमा खानेपानीको व्यवस्था गर्न लागत मूल्य धेरै लाग्ने तथा मुहानको कमी • मुहानको विवाद, जातीय विभेद, उपभोक्ता समिति गठन समावेशी नहुँदा समस्या देखिएको • बृक्षारोपणको अभाव	• कतिपय बस्तीमा खानेपानी पुगेको • लिफ्टिङ प्रविधिको सफलतापूर्वक प्रयोग भएको • स-साना मुहान संरक्षण तथा आकासे पानी संकलनमार्फत गर्न सकिने • श्रममा आधारित लगानी तथा जनसमुदायको सहभागिता रहनसक्ने	• गाउँपालिकामा रहेका सबै पानीका श्रोतहरूको पहिचान गरी कार्ययोजना तयार गर्न सकिने • एक घर एक धारा तथा सार्वजनिक स्थलहरूमा पिउने पानीको व्यवस्था गर्न सकिने • जातीय विभेदविरूद्द अभियान सञ्चालन गरी खानेपानीमा सबैको पहुँच स्थापित गर्नसकिने • खानेपानी शुद्धिकरण तथा गुणस्तरण मापन, मुहान तथा धारा संरक्षणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने • उपभोक्ता समूह गठनको कार्यविधि तयार गर्न सकिने • हरेक घरमा शौचालय, हरेक बस्तीमा सरसफाई अभियान सञ्चालन गर्न सकिने
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
युवा	• युवाहरूलाई बृहतरूपमा उत्पादनका कार्यक्रममा जोडनुपर्ने • सामाजिक उत्प्रेरणा तथा जागरण, सरसफाइ, सामाजिक न्याय, स्वास्थ्य	• बेरोजगारीका कारण युवाहरू आन्तरिक र बाह्यरूपमा प्रवासिने समस्या कायमै रहेको • लगानी तथा सीपको कमीका कारण दक्ष युवा	• कृषि तथा अन्य उत्पादनका क्षेत्रमा युवाहरूको सक्रियता र सहभागिता बढदोक्रममा रहेको • प्रवासनबाट फर्किएका	• गाउँपालिका युवा नीति तयार गरी वार्षिक कार्ययोजना तयार गर्न सकिने • गाउँपालिकाद्‌वारा सञ्चालित हुने स्वास्थ्य, शिक्षा, वातावरण, सामाजिक विभेदविरूद्ध, सरसफाईलगायतका

	अभियान जस्ता अभियानमा युवाहरूलाई मूलप्रवाहिकरण आवश्यक • युवा नीति निर्माण गरी सबै तहमा युवाहरूको उपस्थिति, पहुँच र स्वामित्व सुनिश्चित हुनुपर्ने • युवाहरूको सीप, क्षमता तथा दक्षतामा अभिवृद्धि गर्न अति आवश्यक देखिएको	जनशक्तिको अभाव देखिएको • युवाहरूलाई सबै क्षेत्रमा उल्लेख्यरूपमा परिचालन गर्न युवा नीति नभएको	युवाहरू गाउँमा नै स्वरोजगारतर्फ आकर्षित भएको • सामाजिक अभियानहरूमा युवाहरू संलग्न हुन थालेको	अभियानहरूलाई युवाहरूको नेतृत्वमा सञ्चालन गर्न सकिने • हरेक वडामा 'युवा संसद' र 'युवा क्लब'को अवधारणा शुरू गरी युवाहरूलाई नेतृत्व विकास तथा सामाजिक अभियन्ताका रूपमा विकास गर्न सकिने • युवाहरूलाई गाउँपालिका तथा गैससको समन्वयमा बिभिन्न सीप तथा क्षमता अभिबृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने, • युवा उद्यमी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने ।
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	• महिलाहरूलाई सामाजिक अभियन्ताको रूपमा विकास गरेर सामाजिक परिवर्तनका कार्यक्रमहरूको नेतृत्वदायी भूमिका दिनुपर्ने • महिलाहरूमा साक्षरता बृद्धि गर्नुपर्ने • महिलाविरूद्द हुने हिंसाविरूद्ध अभियान सञ्चालन गर्न सकिने, यसका लागि आमा समूह, बुहारी समूह, किशोरी समूह, हिंसाविरूद्ध महिला र पुरूष सम्मिलित समूहहरू गठन गर्नुपर्ने	• गाउँपालिकामा महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखामा पर्याप्त कर्मचारीको कमी • न्यायिक समिति तथा गाउँपालिकास्तरमा महिलाविरूद्ध विभेदको कानुनी सहायता केन्द्र स्थापना तथा दक्ष मानवश्रोतको कमी • पितृसत्तात्मक सोच कायमै रहेको, बालविवाह पूर्णरूपमा रोक लगाउन नसकिएको • युवा तथा किशोर किशोरी	• महिलाहरूको क्षमता अभिवृद्धि तथा उत्पादनमा सहभागिता गाउँपालिकाको प्राथमिकतामा रहेको । • महिलाहरू कृषि उत्पादनमा जोडिने र समूह निर्माणमा बृद्धि • सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व बढ्दै गएको • किशोरीहरूका लागि सेनेटरी प्याडको व्यवस्था गरिएको तथा महिनावारीसम्बन्धी परम्परागत कडाईमा कमी आउन थालेको • महिलाहरूमा साक्षरता	• महिला विकास नीति तर्जुमा गरी लागु गर्न सकिने • हरेक टोलमा आमा, बुहारी तथा किशोरी समूह निर्माण गरी सामाजिक परिवर्तन तथा आर्थिक क्रियाकलापमा परिचालन गर्न सकिने • वडास्तरीय कार्ययोजना निर्माण गरी महिलाहरूलाई उत्पादनसँग जोडन सीपमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने • न्यायिक समितिको पूर्वाधार तथा दक्ष न्यायिक जनशक्तिको व्यवस्था, सिडका सुझावहरू कार्यान्वयन गर्न नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्न सकिने

	• महिलाहरूको सीप र क्षमतामा अभिवृद्धि गर्न जरूरी • महिलाविरूद्ध विभेदसम्बन्धी सिड अभिसन्धीका सुझाव कार्यान्वयन हुनुपर्ने • बालबालिकालाई विद्यालय भर्ना अभियान, शिशु कक्षाका लागि वडाहरूमा शिशु कक्षा केन्द्रहरू (कक्षा १ मुनि)को स्थापना गर्नुपर्ने • जेष्ठ नागरिकहरूलाई संरक्षणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने	परामर्श केन्द्रको कमी • महिला हिंसा कायमै रहनु • सम्पत्तिमा महिलाहरूको स्वामित्व तथा उत्पादनमा सहभागिता कम रहनु । • बालमैत्री कानुनको प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु • ज्येष्ठ नागरिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रम पर्याप्त हुन नसक्नु • महिलाहरूको सीप तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रममा कमी	बढेको कारण सामाजिक तथा लैंगिक विभेद र हिंसामा कमी • जेष्ठ नागरिकको तथ्यांक संकलन भएको र नियमित सहयोग गरिँदै आएको ।	• स्कूल तथा अन्य सार्वजनिक स्थानमा महिलाका लागि शौचालयको व्यवस्थागर्न सकिने • महिनावारी तथा यौनस्वास्थ्यका लागि सेनेटरी प्याड निर्माणलगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने • घरेलु हिंसा कम गर्न सामाजिक अभियान सञ्चालन गर्न सकिने • जेष्ठ नागरिक संरक्षण नीति निर्माण गरी लागु गर्न सकिने । • हरेक वडामा कम्तिमा एकवटा शिशु स्याहार तथा सिकाई केन्द्र स्थापना गर्न सकिने • बालश्रम पूर्णरूपमा बन्द गर्ने • सबै नीजि तथा सार्वजनिक संस्थामा बाल, किशोरकिशोरी तथा महिला संरक्षण आचारसंहिता निर्माण गर्ने • बालबालिकाको बौद्धिक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने गतिविधि गर्न सकिने • हरेक टोलमा बाल क्लब, बाल उद्यान, खेलकुद र पुस्तकालयको स्थापना गर्न सकिने
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
खेलकूद	• गाउँपालिकालाई एथलेटिक्स तथा अन्य खेलहरूमा जिल्लामा उत्कृष्टता हासिल गर्नुपर्ने • हरेक वडामा खेल मैदान र गाउँपालिकामा एउटा कभर्ड	• खेलुकूद क्षेत्र प्राथमिकतामा नपरेको र खेल प्रशिक्षणको कमी रहेको • खेलाडीहरूलाई अवसरको कमी देखिएको	• खेलकूदका लागि मैदान निर्माण गर्न पर्याप्त स्थान रहेको • जिल्लास्तरीय प्रतियोगिताहरूमा उल्लेख्य सहभागिता हुँदै आएको	• खेलकुद वार्षिक कार्ययोजना निर्माण गरी सबै क्षेत्र समेटने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने • हरेक वडामा खेल मैदान र कभर्ड हलको स्थापना र शारीरिक व्यायामशाला स्थापना गर्न सकिने

	हलको स्थापना गर्नुपर्ने ● विद्यालयहरूमा खेलकुदलाई अनिवार्य बनाउँदै दक्ष खेलाडी उत्पादन गर्नुपर्ने	● स्कूलहरूमा खेलकूद नियमितरूपमा अनिवार्य हुन नसकेको ● पालिका तथा वडास्तरीय खेलकुद समिति गठन हुन नसकेको ● वार्षिक कार्ययोजना बन्न नसकेको	● खेलप्रतिको आकर्षण बढदै गएका	● दक्ष खेलाडीको व्यवस्थ ागर्न प्रशिक्षणको व्यवस्थ ागर्न सकिने ● क्लबहरूलाई खेलकूद सामग्री प्रदान गर्न सकिने ● कामकाजी तथा गृहिणी महिलाहरूलाई समेत आकर्षित गर्न कार्यक्रम लागु गर्न सकिने
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
अपांगता भएका व्यक्ति	● अपाङता भएका व्यक्तिहरूको प्रोफाइल अद्यावधिक गरी अपाङता नीति तयार गर्नुपर्ने	● आर्थिक तथा सामाजिक कारणले अपाङता भएका व्यक्तिले राज्यले प्रदान गर्ने सबै सेवामा पहुँच कायम गर्न नसकेका । ● अपाङता भएका व्यक्तिहरूलाई उत्पादनमूलक कार्यमा जोडन नसकिएको	● अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको तथ्यांक रहेको ● अपाङता परिचयपत्र वितरण भएको ● सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत अपाङ्गत भएका व्यक्तिलाई सेवा प्रदान गरिएको ● गाउँपालिकाको अपाङ्गमैत्री नीति भएको	● गाउँपालिका अपाङ्गता नीति तयार गरी प्रोफाइल अध्यावधिक गरी सोही आधारमा वर्गीकृत भएका अपाङ्गहरूलाइ सामाजिक सुरक्षा भत्ता तथा उत्पादनमूलक कार्यमा जोडन कार्ययोजना निर्माण गर्न सकिने ● अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको मानसिक र शारीरिक क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**

दलित तथा अन्य विभेदीकृत समुदाय	• जातीय विभेद तथा छूवाछूतमुक्त गाउँपालिका घोषणा गरी कार्यान्वयन गर्न गर्नुपर्ने • दलितहरूका परम्परागत सीपको जगर्ने गरी व्यवसायीकरण गर्नुपर्ने • दलितहरूलाई भूमिमा स्वामित्व र सार्वजनिक सेवामा पहुँचको ग्यारेन्टी हुनुपर्ने	• परम्परागत सोचाई कायमै रहँदा दलितहरूमाथि छूवाछूत कायमै रहेको • जातीय विभेदका कारण सार्वजनिक सेवामा दलितको पहुँच हुन नसकेको • उत्पादनका साधनमा दलितको पहुँच हुन नसकेको • सामाजिक सूचकांकमा दलितहरूको न्यून अवस्था	• जातीय विभेद तथा छूवाछूतविरूद्ध गाउँपालिकाले शून्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गर्दै आएको • उत्पादन तथा उद्यमतर्फ दलितहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिँदै आएको • दलित समुदायको शैक्षिक क्षेत्रमा पहुँच बढ्दै गएको	• सार्वजनिक स्थानहरूमा जातीय विभेदविरूद्ध नीति तथा आचारसंहिता लागु गर्न सकिने • छूवाछूत उन्मूलनका लागि जनचेतनमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने • दलितहरूका परम्परागत सीपहरूको संरक्षण गर्दै दलितमुखी आर्थिक रूपान्तरणका लागि उद्यममा जोड दिन सकिने • सुकुम्बासी तथा भूमिहीन र थोरै जमिन हुने दलितका लागि जमिनमा पहुँचको व्यवस्थ ागर्न सकिने • दलितहरूलाई सार्वजनिक क्षेत्रमा विशेषाधिकार तथा आरक्षणको नीति लागु गर्न सकिने
श्रम क्षेत्र	• श्रमिकहरूलाई कामको आधारमा ज्यालादर निर्धारण गरी लागु गर्नुपर्ने • दक्ष श्रमिकको विकास गर्न विविध क्षेत्रमा क्षमता अभिबृद्धि गर्नुपर्ने • बालश्रमको पूर्ण उन्मूलन गर्नुपर्ने • कृषिमा आधारित लघुउद्यमका माध्यमबाट रोजगारी सिर्जना गर्नुपर्ने	• बेरोजगारीका कारण श्रमिकहरू पलायन हुने गरेको • श्रम बजारमा अदक्ष श्रमिकको संख्या बढी रहेको र माग समेत कम रहेको घरेलु श्रमलाई व्यवसायिकरण गर्न नसकिएको	• कृषि क्षेत्रमा श्रमिकको माग बढदो रहेको	• श्रम तथा रोजगार नीति तयार गरी दक्ष श्रमिक तथा सम्माजनक ज्यालाको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न सकिने • स्वरोजगारका कार्यक्रमका लागि प्रोत्साहन गर्न सकिने • बालश्रम पूर्णरूपमा निषेध गर्न सकिने
कला तथा संस्कृति	• ऐतिहासिक संस्कृति तथा स्थानीय कलाको	• गाउँपालिकामा रहेका सांस्कृति सम्पदा, संस्कृति,	• गाउँपालिकामा मौलिक कला, संस्कृति तथा	• गाउँपालिकामा रहेका बिभिन्न संस्कृति, रितिरिवाज, परम्परा

	गाँउपालिकाको पहिचान र यसको प्रबर्धनमार्फत पर्यटनमा बृद्धि गर्नुपर्ने	परम्परा, कला आदिको अभिलेखिकरण हुन नसकेको ● स्थानीय कला तथा संस्कृतिको प्रचार प्रसार हुन नसकेको	सम्पदाको प्रचुरता रहेको ● यातायातमा बृद्धिसँगै पर्यटकीय सम्भावना बढेको	आदिको अभिलेखिकरण गरी सञ्चारमाध्यमको प्रयोगबाट प्रचार प्रसार गर्न सकिने ● कला तथा सांस्कृतिक महोत्सवहरू सञ्चालन गर्न सकिने ● कलाकारहरूको संरक्षणको नीति अवलम्बन गर्न सकिने ● सांस्कृतिक संग्रहालयको स्थापना गर्न सकिने ● बिभिन्न समयमा सांस्कृतिक प्रतियोगताहरूको आयोजनागर्न सकिने
	सिकाई	**समस्या तथा चुनौती**	**अवसर तथा सबल पक्ष**	**सम्भावना**
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	● सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण नीति अवलम्बन गरी लागु गर्नुपर्ने	● सामाजिक सुरक्षा नीति तयार हुन नसकेको ● सामाजिक सुरक्षाको वार्षिक कार्ययोजना तयार हुन नसकेको ● नीति क्षेत्रलाई समेटने नीति तयार गर्न नसकिएको	● जनसंख्या कम रहेको हुँदा सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण आवश्यक पर्ने नागरिकलाई सहजै सेवा प्रवाह गर्न सकिने ● गाउँपालिकाको प्राथमिकतामा परेको	● सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण नीति तयार गरी सोही आधारमा वार्षिक कार्ययोजना निर्माण गर्न सकिने ● यो अभियानमा नीजि क्षेत्रलाई समेत समेटेर लैजान सकिने ● टोलसुधार समिति गठन गरेर सोका माध्यमबाट संरक्षण आवश्यक समुदायलाई सहयोग गर्न सकिने ● सामाजिक सुरक्षा भत्ताको समतामूलक वितरण तथा अनुगमन गर्न सकिने

(३) भौतिक तथा पूर्वाधार विकास

	सिकाई	समस्या तथा चुनौती	अवसर तथा सबल पक्ष	सम्भावना
सडक तथा यातायात	• वडा तथा गाँउपालिकास्तरीय सडक सञ्जाल निर्माण गर्नुपर्ने • सबै बाह्य र भित्री सडकहरू कालोपत्रे गर्नुपर्ने • गाउँपालिकाभित्र स्थानीय यातायात सञ्चालन गर्नुपर्ने •	• सबै वडामा कालोपत्रे तथा ग्राभल सडक हुन नसकेको • सबै सडकखण्डमा पुल, कल्भर्ट आदि निर्माण हुन नसकेका	• सबै वडा सदरमुकामसम्म सडक पुगेको छ • राजमार्गले गाउँपालिकाको सडकखण्ड छोएका छन् ।	• ट्र्याक खोल्न बाँकी, खुलिसकेका तथा ग्राभेल हुन नसकेको, ग्राभेल भएका तर कालोपत्रे नभएका सबै सडकहरूलाई क्रमशः कालोपत्रे गर्न सकिने • सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्ने तथा शैक्षिक संस्थाहरूसम्म कालोपत्रे सडक पुर्‍याउन प्राथमिकता दिन सकिने • नीजिक्षेत्रसँग समन्वय गरी अर्न्तगाउँपालिका यातायात सञ्चालनमा ल्याउन सकिने
आवास, भवन तथा शहरी विकास	• आवास नीति निर्माण गरी भूकम्प तथा प्रकोप प्रतिरोधी भवन संहिता लागु गर्न सकिने • बजार क्षेत्रमा भवन निर्माणको संहिता निर्माण गर्न सकिने • बजार क्षेत्रमा ढल व्यवस्थापन गर्न सकिने	• हाल आवास तथा भवनको नीति नभएको (?) • व्यवस्थित ढल व्यवस्थापनको नीति भएको/नभएको (?)	• परम्परागत भवन प्रणाली कायम रहेको • सामाजिक संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत बस्ती विकासको सम्भावना भएको • केही बजारहरूमा ढल व्यवस्थापन गरिएको	• भवन तथा आवास निर्माण कार्यविधि र संहिता लागु गर्न सकिने • सामाजिकरूपमा उपेक्षित उत्पीडित समुदायका लागि विशेष बस्ती विकास योजना लागु गर्न सकिने • शिक्षा, स्वास्थ्यलगायत सेवामा पहुँच हुनेगरी बस्ती विकासको योजनाबारे अध्ययन गर्न सकिने • ढल व्यवस्थापनको व्यवस्थित कार्ययोजना निर्माण गर्न सकिने
सञ्चार तथा प्रविधि	• सबै सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्थामा भरपर्दो सञ्चार सेवाका लागि	• इन्टरनेटको प्रयोग सीमित तथा मनोरञ्जनका लागि बढी भएको	• हाल सबै वडामा मोबाइलको सुविधा रहेको	• भरपर्दो इन्टरनेट तथा मोबाइल सेवा र सूचना संयन्त्रमार्फत व्यवसाय र प्रविधिलाई इ-कमर्श मोडालिटीमा

	मोबाइल टावर तथा इन्टरनेटको व्यवस्था हुनुपर्ने • सबै विद्यालय तथा स्वास्थ्य संस्था सूचना प्रविधि मैत्री बनाई विद्युतीय माध्यमबाट सेवा तथा सूचना प्रवाह गर्न गर्नुपर्ने	• सूचना तथा प्रविधिमार्फत इ-गभर्नेन्स तथा अन्य सेवा प्रवाह गर्न नसकिएको • सबै विद्यालय सूचना प्रविधिमैत्री हुन नसकेका	• कृषि उत्पादन तथा स्वास्थ्य शिक्षाका लागि मोबाइल एप्सको विकास गर्न सकिने सम्भावना • गाउँपालिका अन्य सेवाहरूका लागि आन्तरिक नेटवर्क प्रणालीको विकास गर्न सकिने अवस्था	लैजान सकिने • गाउँपालिकाका सूचना तथा आन्तरिक सुशासनका लागि विद्युतीय संरचना निर्माण गर्न सकिने • हरेक विद्यालयमा सूचनाप्रविधि ल्याबहरू स्थापना गर्न सकिने • गाउँपालिकाले आन्तरिक नेटवर्क प्रणाली र विद्युतीय सूचना कक्ष स्थापना गर्न सक्ने
विज्ञान तथा प्रविधि	• प्राविधिक शिक्षालयको स्थापना गर्न सकिने	• हाल बहुआयामिक प्राविधिक शिक्षालयको अभाव रहेको • स्थानीय सीप तथा प्रविधिको अभिलेख हुन नसकेको	• .... पढाइ हुने गरी प्राविधिक शिक्षालयको स्थापन गर्न सकिने • स्थानीय सीप तथा प्रविधिहरूको अभिलेख राखी त्यसलाई प्रवर्धन गर्न सकिने	• गाउँपालिकामा प्राविधिक शिक्षालय स्थापना गर्न सकिने • स्थानीय प्रविधिको विद्युतीय अभिलेख राखी त्यसलाई प्रबर्धन गर्न सकिने
उर्जा	• गाउँपालिकाका सबै घरधुरीमा विद्युतीकरण गर्न सकिने । .... प्रतिशत घरधुरीमा विद्युत पुर्‍याउनुपर्ने । • वैकल्पिक उर्जा (सोलारलगायत)को उपभोग बृद्धि गर्न सकिने	• हाल सबै घरधुरीमा जलविद्युत तथा वैकल्पिक उर्जाको पहुँच नपुगेको	• बिजुलीको तार प्रसारण गर्न नसकिने क्षेत्रमा सोलार प्रविधि, बायोग्यास आदि प्रयोग गर्न सकिने	• सबै घरधुरीमा जलविद्युत या सोलार वा अन्य वैकल्पिक उर्जाका माध्यम पुर्‍याउन सम्भाव्यता अध्ययन गर्न सकिने • वैकल्पिक उर्जामय गाउँपालिका बनाउन सकिने • लघु जलविद्युत योजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गर्न सकिने

(४) वन तथा वातावरण

	सिकाई	समस्या तथा चुनौती	अवसर तथा सबल पक्ष	सम्भावना
वन तथा जैविक विविधता	• हरियाली अजयमेरूको नारा सार्थक पार्न वृक्षारोपण तथा वन पैदावर संरक्षण नीति अवलम्बन गर्नुपर्ने • जैविक विविधताको पहिचान, संरक्षण तथा सम्बर्धन गर्नुपर्ने • वन क्षेत्रको आर्थिक उपयोगिताका आधारमा वर्गीकरण गरी नीजि वनलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने • सामुदायिक वनको प्रभावकारिता तथा लाभको समुचित बाँडफाँड सुनिश्चित गरिनुपर्ने • जडिबुटी संकलन तथा प्रशाधन केन्द्र स्थापना गर्नुपर्ने	• वन क्षेत्रलाई व्यवसायिक उत्पादन तथा आर्थिक क्षेत्रसँग घनिभूतरूपमा जोडन नसकिएको • औषधीजन्य वन पैदावरहरूको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन हुन नसकेको • वृक्षारोपण कार्यक्रम अभियानका रूपमा सञ्चालन हुन नसकेको • ढलापडा रूख तथा अन्य पैदावरको संकलन तथा बजार व्यवस्थापन गर्न नसकिएको	• वन तथा वनजन्य पैदावरका लागि पर्याप्त क्षेत्र रहेको • वन क्षेत्रमा वनष्पतिको विविधता रहेको • कृषि र वनलाई एकीकृत उत्पादन कार्यक्रम अन्तर्गत लैजान सकिने • नीजि वनको सम्भावना रहेको	• वृक्षारोपणलाई व्यापक अभियानकारूपमा सञ्चालन गर्न सकिने । • वन पैदावर संकलनको नीति तथा संयन्त्र बनाउन सकिने • बन क्षेत्रको विविधिताको पहिचान गरी सोही आधारमा वन पैदावर तथा औषधीजन्य वन क्षेत्र निर्धारण गर्न सकिने • नीजि वनलाई प्रोत्साहन गर्न सकिने • जैविक विविधता रहेका क्षेत्रहरूलाई संरक्षण गर्न सकिने • संरक्षित क्षेत्रको पहिचान गरी प्रवर्धन गर्न सकिने • सामुदायिक वनका क्षेत्रमा देखिएका समस्या हल गर्न सकिने • जडिबुटी संकलन तथा बजार व्यवस्थापनका लागि उपयुक्त संयन्त्र निर्माण गर्न सकिने
वातवरणीय व्यवस्थापन	• वातवरण नीति तयार गरी लागु गर्नुपर्ने • जलवाय परिवर्तनको असर तथा त्यसलाई न्यूनिकरण गर्ने उपायको खोजी गर्नुपर्ने	• वातवरणीय नीति नभएको	• वातावरणमैत्री भवन तथा संरचना बनाउन सकिने सम्भावना • आम जनतामा वातावरण संरक्षण गर्ने तत्परता रहेको	• नमूना हरियाली गाउँपालिकाको रूपमा विकास गर्न सकिने • हाइटेक नर्सरीको स्थापना गरी भौगोलिक विविधताका आधारमा विरूवा उत्पादन गर्न सकिने

विपद पूर्व तयारी तथा व्यवस्थापन	• विपद व्यवस्थापन नीति तयार गरी पूर्व तयारी सामग्री हुनुपर्ने • गाउँपालिकामा एम्बुलेन्स तथा दमकलाको व्यवस्था हुनुपर्ने • प्रकोपजन्य क्षेत्रहरूको पहिचान गरी क्षति न्यूनिकरण गर्नुपर्ने	• विपद व्यवस्थापन नीति छैन । • एम्बुलेन्स तथा दमकलको व्यवस्था छैन • प्रकोपको पूर्व तयारीका लागि आवश्यक सामग्रीको अभाव • भू-जोखिम सम्बेदनशिलता,सुरक्षित बस्ती बिकास योजना, र स्थानीय भू-उपयोग नीति नभएको	• पूर्व तयारी तथा प्रकोपपछिको उद्दारका लागि आवश्यक सामग्री जुटाउन सकिने • बाढी पहिरोजस्ता प्रकोपको समस्या नभएको, उच्च पहाडी क्षेत्रमा हावाहुरीबाट जोगिन वैकल्पिक उपाय अवलम्बन गर्न सकिने	• विपद व्यवस्थापन नीति तयार गर्न सकिने • पूर्व तयारीका सामग्रीको व्यवस्थापन गर्न सकिने • प्रकोपजन्य क्षेत्रहरूको पहिचान गर्न सकिने • तटबन्धलगायतका नियन्त्रणका उपाय अपनाउन सकिने • समुदायमा आधारित विपद जोखिम न्यूनीकरण योजना बनाइ लागु गर्नुपर्ने

(५) योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनगुगमन तथा मूल्यांकन

	सिकाई	समस्या तथा चुनौती	अवसर तथा सबल पक्ष	सम्भावना
योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन	• योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई समावेशी तथा वैज्ञानिक र तथ्यपूर्ण बनाउनुपर्ने • योजनाको लक्ष अनुरूप प्रतिफल पाउन प्रभावकारी कार्यक्रमका लागि कार्यान्वयन पक्षमा सुधार गर्नुपर्ने	• सबै तहमा योजना निर्माण प्रक्रिया समावेशी सहभागितामूलक हुन नसकेको • प्रभावकारी योजना निर्माणका लागि तथ्यांक तथा धरातलीय सूचनाको कमी रहेको	• कतिपय योजना तथा कार्यक्रममा आम जनताको सहभागिता हुने गरेको • वडा तथा योजनास्तरमा उपभोक्ता समितिहरूमार्फत सुशासन तथा प्रभावकारीता कायम हुन सकेको	• हरेक योजना निर्माणमा सम्बन्धित साझेदारहरूको अनिवार्य सहभागिता र अपनत्व अपनाउने नीति अवलम्बन गर्न सकिने • योजनासम्बन्धी सम्पूर्ण तथ्य तथा तथ्यांकहरू संकलन गर्नसकिने तथा योजना परीक्षणमार्फत बस्तुगत आवश्यकता र प्राथमिकतामा आधारित योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न सकिने • कार्यान्वयन तहमा लाभग्राही जनताको सहभागिताका लागि उपभोक्ता समिति

				या अन्य संयन्त्रको निर्माण गर्नसकिने
अनुगमन तथा मूल्यांकन	• कार्यक्रम अनुगमनको तहगत संरचना निर्माण गर्नुपर्ने • कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि त्यसको प्रभावकारिताका मूल्यांकन हुनुपर्ने	• अनुगमन नियमित तथा योजनाबद्ध हुन नसकेको • अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा सेवाग्रहीको सहभागिता प्रभावकारी हुन नसकेको • योजना तर्जुमा अन्तर्गत योजना प्राथमिकीकरणमा सुचक बनाइ योजना प्राथमिकीकरण हुन नसकेको •	• हरेक तहमा उपभोक्ता समिति तथा अन्य नागरिक समूहहरू निर्माण भएको • वार्षिक योजना गाउँसभाबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा रहेको • वार्षिक तथा आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रियालाइ व्यवस्थित गर्न बिषयगत समिति क्रियाशील रहेको	• योजनाको लक्षित समूह, स्थानीय साझेदार, जनप्रतिनिधि, वडा तथा गाउँपालिकास्तरमा तहगत अनुगमन संयन्त्रको निर्माण गर्न सकिने । • गाउँपालिकामा आवश्यकताका आधारमा परियोजना बैंकको स्थापना गर्ने र श्रोतको सम्भाव्यताका आधारमा तिनीहरूलाई प्राथमिकीकरण गर्ने • योजना कार्यान्वयन पूर्व, कार्यान्वयनको चरण तथा सम्पन्न भएपछि सार्वजनिक सुनुवाई तथा सार्वजनिक लेखापरीक्षणको व्यवस्था गर्न सकिने • मूल्यांकन प्रक्रियामा सेवाग्राही समुदायको अनिवार्य उपस्थितिको मापदण्ड र संयन्त्र बनाउन सकिने • योजना तर्जुमा अन्तर्गत योजना प्राथमिकीकरणमा सुचक बनाइ योजना प्राथमिकीकरण हुन नसकेको • विषयगत समितिहरूको क्षमता विकास गर्न सकिने

(६) संस्थागत सुशासन

	सिकाई	समस्या तथा चुनौती	अवसर तथा सबल पक्ष	सम्भावना
संस्थागत सुशासन	• आवश्यकता अनुसार जनशक्ति सर्वेक्षण गरी दरबन्दीको व्यवस्था गर्नुपर्ने • विकास, सामाजिक न्याय तथा प्रणालीगत सुशासनका सूचकांक तयार गर्नुपर्ने • नागरिक वडापत्रका बारेमा व्यापक चेतना जगाउनुपर्ने • भ्रष्टाचारविरूद्ध शून्य सहनशीलताको नीति अख्तियार गर्दै आम जनतालाई जागरूक बनाउनुपर्ने • विद्युतीय प्रणाली मार्फत गुनासो तथा सुनवाईको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने • जवाफदेहीता तथा सूचनाको हकसम्बन्धी सचेतनामा वृद्धि गर्नुपर्ने • गाउँपालिका तथा मातहतका सबै सेवाप्रवाह गर्ने संस्थाका लागि सुशासन मापदण्ड तथा आचारसंहिता तयार गर्नुपर्ने	• आवश्यकता अनुसार सबै तहमा जनशक्तिको प्रोफाइल तयार गर्न नसकिएको । • संस्थागत सूसाशनका सूचकांकको अभाव • नागरिक वडापत्र उपयोग गर्न सेवाग्राहीमा चेतना जगाउन नसकिएको • गुनासो तथा सुनवाई संयन्त्र प्रभावकारी हुन नसकेको • सार्वजनिक परिक्षणमा आर्थिक पक्ष मात्र हेर्ने र -गुणस्तरको लेखाजोखा हुने नगरेको • सेवाग्राहीको सन्तुष्टि मापन गर्ने परिपाटीको कमी रहेको • सामाजिक उत्तरदायित्वका औजारहरूको प्रयोग र उपयोगमा कमी रहेको • उपभोक्ता तथा निर्माण व्यवसायीमा जवाफदेहितामा कमी • सूचनाको हक सम्बन्धी सचेतना न्यून	• संवैधानिक व्यवस्था अनुसार प्राप्त विषयगत अधिकार विभिन्न विषयसंग सम्बन्धीत .ऐन, नियम, नीति, कार्यविधि तथा निर्देशिका तयार भएको • स्वीकृत ऐन, नियम र निर्देशिका कार्यान्वयन सुरू गरिएको • नागरिक वडापत्र अद्यावधिक गरी प्रयोगमा ल्याइएको • गाउँपालिकाका गतिविधिहरू वेवसाइटमा राख्ने गरिएको • सार्वजनिक परिक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाइको अभ्यास गरिएको • सूचना अधिकारी र गुनासो सुन्ने अधिकारीको व्यवस्था भएको	• नागरिक वडापत्रको कार्यान्वयन स्तरको प्रभावकारिता को लागि निरन्तर अनुगमन गर्ने • सार्वजनिक परीक्षण गर्दा गुणस्तरको पक्षलाइ पनि ध्यान दिनु पर्ने • गाउँपालिकाको आन्तरिक क्षमता विकास गरी सेवाको गुणस्तर वृद्धि गर्ने • उपभोक्ता समिति परिचालन कार्यविधि तर्जुमा गरी लागु गर्ने • सेवा प्रवाह सम्बन्धी सूचक तथा कार्यविधि बनाई सेवाग्रहीको सन्तुष्टि मापन गर्ने • निर्वाचित पदाधिकारी र कर्मचारीको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने • तेस्रो पक्षद्धारा अनुगमन तथा मुल्याकंनको व्यवस्था गर्ने • प्राविधिक परीक्षणको व्यवस्था गर्ने • आवश्यकता अनुसारका थप ऐन, नियम, बिनियम, निर्देशिका तथा कार्यविधी तर्जुमा गर्ने

परिच्छेद ४

अजयमेरू गाउँपालिकाको भावी योजना तर्जुमा

४.१विकासका प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र निर्धारण

तत्कालिन गाउँ विकास समितिहरूलाई पुर्नसंरचित गरेर अजयमेरू गाउँपालिकानिर्माण भएदेखिका ४ वर्षको सिकाई, यो अवधिमा भोग्नुपरेका चुनौती र गाउँपालिकासँग रहेका अवसरका आधारमा भावी कार्यदिशा निर्माण गर्ने उद्देश्य राखेर योजना तर्जुमा प्रक्रिया शुरू भएको थियो ।

यो योजना तर्जुमा प्रक्रियामा सबै प्राथमिकता क्षेत्रका तथ्यांकहरूको समग्र समीक्षा गरी समृद्ध अजयमेरूको लक्ष हासिल गर्न प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरू निर्धारण गर्ने, त्यसअनुरूपका सूचकांक तयार गर्ने तथा कार्यक्रमहरू निर्धारण गर्न बिभिन्न चरणमा कार्य सम्पन्न भएका थिए । यसको आधारपत्रका रूपमा गाउँपालिकाले वर्ष २०७५ मा गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र (प्रोफाइल) निर्माणबाट गरिएको थियो ।

नेपालको पन्ध्रौं योजना, सहश्राब्दी विकास लक्षले अघि सारेका विषयबस्तु तथा गाउँपालिकाको स्थानीय मौलिकता र विशेषताका आधारमा तय गरिएका लक्षहरूका आधारमा विगतका बस्तुसम्मत गरी भावी योजना निर्माण गर्ने कार्य अन्तर्गत बिभिन्न चरणमा भएका छलफल तथा अन्तर्क्रिया र गाउँपालिकाका विषयगत शाखाहरूसँग उपलब्ध तथ्यांकका आधारमा आगामी दिनका लागि प्राथमिकताका क्षेत्रहरू निर्धारण गरिएका हुन । यी प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरू समयक्रमसँगै र उपलब्ध श्रोत तथा साधनको समतुल्यतामा परिवर्तन गर्न सकिने छन् ।

चालु योजना वर्षहरूमा गाउँपालिकाले भौतिक तथा पूर्वाधार निर्माण तथा कृषि क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखेर कार्यक्रम तर्जुमा गर्दै आएको थियो । यसका साथै सामाजिक विकासतर्फ सामाजिक सुरक्षा, सामाजिक न्याय तथा मूलप्रवाहिकरणका क्षेत्रमा समेत गाउँपालिकाले प्राथमिकतामा राखेर काम गर्दै आएको थियो । यी कतिपय कार्यक्रमहरूले गर्दा गाउँपालिकाको अबको ध्यान आर्थिक विकासमार्फत आत्मनिर्भर गाउँपालिका निर्माणतर्फ जानुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ । पूर्वाधार क्षेत्रमा सबै वडा तहसम्म बाटो पुगेको, वडा र गाउँपालिका भवन, वडा र वडा तथा गाउँपालिकाका प्रत्येक वडा र जिल्ला सदरमुकामसम्म यातायातको विकास भइसकेपछि आत्मनिर्भर गाउँपालिकाका लागि कृषि क्षेत्रमा लगानी गर्नुपर्ने देखिएको हो ।

त्यसैले कृषि क्षेत्रमा उल्लेखनीय प्रगति गरेको अजयमेरू गाउँपालिकाले भावी दिनमा आत्मनिर्भर गाउँपालिकाको परिदृश्य अघि सारेको छ । यसका लागि कृषिको वैज्ञानिकीकरण र व्यवसायिकरण गर्ने र

सोमार्फत रोजगारी तथा सामाजिक न्यायको प्रत्याभूति गर्नसकिने गाउँपालिकाको ठहर रहेको छ । कृषिक्षेत्रलाई प्राथमिकता दिने क्रममा यससँग अर्न्तसम्बन्धित हुने भौतिक तथा पूर्वाधार विकास, सुशासन तथा सामाजिक विकासका विषयहरूलाई समेत यो योजनाले प्राथमिकतामा राखेको छ ।

बिभिन्न चरणका छलफलहरूबाट गाउँपालिकाका प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र यसप्रकार रहेका छन् ।

१. **आर्थिक विकासः** कृषिको आधुनिकीकरण र व्यवसायिकरण, व्यवस्थित पशुपालनमार्फत निर्यातमुखी उत्पादन गर्दै रोजगारी सिर्जना, खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चिता र जीवकोपार्जनमा सुधार गर्ने

२. **सामाजिक विकास र न्याय** : स्वास्थ्य, शिक्षा, सामाजिक विभेद, दलित, महिला, बालबालिका, अपांग, जेष्ठ नागरिक, सामाजिक सुरक्षा

३. **पूर्वाधार विकास** (सडक यातायात, खानेपानी, सिचाईं)

४. **वन, वातावरण, प्राकृतिक श्रोत साधन तथा विपद व्यवस्थापन**

५. **संस्थागत विकास तथा सुशासन**

६. **अन्तर्सम्बन्धित क्षेत्र** (गरिबी निवारण, खाद्य सुरक्षा, सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण आदि)

४.२ विकासका मार्गनिर्देशक सिद्धान्तहरू

विकास आफैमा निरपेक्ष अर्थ दिने विषय हो । त्यसैले विकासलाई हेर्ने दृष्टिकोण कस्तो रहन्छ भन्ने कुराले कार्यक्रमको प्रतिफ के रहने र त्यसको लाभ कसले लिने भन्ने कुरा निर्धारण गर्दछ ।

अजयमेरू गाउँपालिकाले सामाजिक न्यायमा आधारित दीगो र आत्मनिर्भर विकासको परिकल्पना गर्दै आएको छ । राष्ट्रिय योजनाका लक्षमा योगदान पुऱ्याउन तथा देशले बोकेको समृद्ध नेपाल सुखी नेपालीको मार्गचित्रलाई पछ्याउन गाउँपालिकाले जनमुखी विकासको अवधारणालाई आत्मसात गर्दै आम पीँधमा रहेका जनताले प्रत्याभूति गर्न सक्ने सकारात्मक परिवर्तनलाई विकासका रूपमा ब्याख्या गरेको छ ।

यसआधारमा गाउँपालिकाले माथि उल्लेखित प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरूमा निर्धारण गरिएका लक्ष्य प्राप्त गर्न निम्न बमोजिमका मार्गनिर्देशक सिद्धान्त अवलम्बन गरेको छ । यो योजनाका समग्र कार्यक्रमहरू यिनै सिद्धान्तका आधारमा कार्यान्वयनमा जाने विश्वास गाउँपालिकाको रहेको छ ।

१. सामाजिक न्यायमा आधारित दीगो विकास

२. प्रतिफलमा समान हिस्सेदारीसहितको आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र

३. सम्मानजनक र विभेदरहित गुणस्तरीय जीवन यापन, सामाजिक सुरक्षाको ग्यारेण्टी

४. कृषिक्षेत्रको प्राविधिकरण र व्यवसायिकरणमार्फत उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि

३. सीप र चेतनाको विकास गर्दै दक्ष नागरिकको निर्माणमार्फत सामाजिक परिवर्तन

४. वैज्ञानिक भू-उपयोग, चक्लाबन्दी तथा भूमि संरक्षण

५. गुणस्तरीय सेवा, समावेशी विकास तथा सुशासन

६. प्रकृति मानवका लागि, मानव प्रकृतिका लागिः प्राकृतिक स्रोत तथा जैविक विविधताको संरक्षण

७. इतिहासको रक्षा, स्थानीय सीप, कला, धर्म, संस्कृतिको सरंरक्षण, सम्वर्द्धन र प्रवर्द्धन

८. मानवाधिकार र विकाससम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताको प्रभाकारी कार्यान्वयन

८. विकास र न्यायका लागि प्रविधि, सूचना, विज्ञान तथा प्रविधि विकास र सदुपयो ग

१२. सार्वजनिक नीजि क्षेत्रको सम्मिलित प्रयास, साझेदारीको अभ्यास

४.३ अजयमेरू गाउँपालिकाको दूरदृष्टि

समावेशी र सन्तुलित विकासः समृद्ध अजयमेरूको मूल आधार

४.४ अजयमेरू गाउँपालिकाको लक्ष्य

'वि.स. २०८३ सम्म आत्मनिर्भर र नमूना गाउँपालिका' को निर्माण गर्ने

४.५ अजयमेरू गाउँपालिकाको उद्देश्य

१. जनताका आधारभूत आवश्यकता पुरा गर्दै गुणस्तरीय जीवन सुनिश्चित गर्ने

२. दीगो विकासले निर्धारण गरेका लक्ष्यअनुरूप राष्ट्रिय योजनाका लक्षहरू पुरा गर्ने

३. नागरिकलाई सामाजिक न्याय र समावेशी विकासको प्रत्याभूति दिने

४. शिक्षा तथा स्वास्थ्यमा बिना भेदभाव सबै नागरिकको पहुँच स्थापित गर्ने

५. कृषि उत्पादकत्व तथा उद्योगको विकास गर्दै खाद्यान्न, पोषण र जीविकोपार्जनमा आत्मनिर्भर बनाउने

६. वातावरणमैत्री समावेशी भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास गर्ने

७. जातीय तथा लैङ्गिक हिंसामुक्त गाउँपालिका निर्माण गर्ने

८. वित्तिय तथा प्रशासनिक सुशासनमार्फत 'नागरिकका लागि नागरिकको नेतृत्वमा'को अवधारणाका आधारमा सबैको स्वामित्व हुनेगरी कार्यान्वयन संयन्त्र र परिपाटी विकास गर्ने

९. सूचना तथा प्रविधिमय सुशासन र शासनप्रणालीमा सबैको पहुँच कायम गर्ने

१०. पर्यटन तथा स्थानीय संस्कृतिको माध्यमबाट नमुना ऐतिहासिक गाउँपालिका निर्माण गर्ने

४.६ दीगो विकास लक्ष्यहरूको स्थानीयकरण, परिणामात्मक लक्ष्य र सूचकहरू

राष्ट्रिय लक्ष्य	**अजयमेरू गाउँपालिकाको लक्ष्य**	**आधारवर्ष२०७८**	अनुमानित लक्ष्य**सूचक२०८३(सन्२०२५)**
लक्ष्य १.१: सन् २०३० सम्ममा प्रतिदिन १.२५ डलरभन्दा कमआम्दानीमा जीवननिर्वाह गरिरहेका जनताको गरिबीको अन्त्य गर्ने	दैनिक १.२५ डलर भन्दा कम आम्दानी भएको जनसंख्या न्यूनीकरण गर्ने	२०%	० मा झार्ने
लक्ष्य १.३ :राष्ट्रियरूपमा उपयक्त सामाजिक सुरक्षा प्रणाली र न्यूनतम आधारलगायतका उपाय सबैका लागि कार्यान्वयन गर्ने रसन् २०३० सम्ममा गरिब र संकटग्रस्त एवम् कमजोर अवस्थामा रहेका व्यक्तिहरूलाई उल्लेख्यरूपमा समावेश गर्ने	१. जातीय विभेदका औपचारिक तथा अनौपचारिक मुद्दा	हाल विभेद छ	० मा झार्ने
	२. सामाजिक सुरक्षा नीति तयार गरी सबै वडामा लागु गर्ने	ऋांशिक	कार्यान्वयन भएको हुने
	३. 'समान कामका लागि समान ज्याला' नीति निर्माण गरी लागु गर्ने	हाल छैन	कार्यान्वयन भएको हुने
लक्ष्य १.४ : सबै महिला तथा पुरूष खासगरी गरिब रसंकटग्रस्त अवस्थामा रहेकाहरूका आर्थिक स्रोत साधनमा समान अधिकार सुनिश्चित गर्ने, यसका साथै आधारभूत सेवा/सुविधामा पहँच, भूमिमाथिको स्वामित्व र नियन्त्रण एवम् अन्य स्वरूपका सम्पत्ति, उत्तराधिकार, पैतृक सम्पत्ति, प्राकृतिक स्रोतसाधन, उपयुक्त, नयाँ प्रविधि तथा लघुवित्तलगायतका वित्तिय सेवामा यिनीहरूको पहँच सुनिश्चित गर्ने	१. पालिका र नागरिकले सञ्चालन गर्ने आर्थिक परियोजना, पब्लिक लिमिटेड कम्पनीमासबैको समान सहभागिता सुनिश्चित गर्ने	हाल छैन	नीति कार्यान्वयन भएको हुनेछ
	२. बिभिन्न वित्तिय तथा अन्य अर्थजन्य समितिहरूमा महिला र पुरूषको समान सहभागिता सुनिश्चित	हाल आंशिक	पुरा भएको हुने
	३. गरिब र विपन्न वर्गको आर्थिक श्रोतमा पहुँच कायम गर्ने विशेष आर्थिक समृद्धिको कार्ययोजना तयार पारी लागु गर्ने ४. भूमिहीन तथा गरिबहरूलाई प्राकृतिक श्रोत तथा अन्य स्वरूपका सम्पत्तिमा पहुँच स्थापन गर्ने	हाल आंशिक रहेको आंशिक	लागु भएको हुने भूमिहीनतालाई शून्यमा झार्ने

परिणामात्मक लक्ष्य १.५ : गरिबी र सल्कटग्रस्त अवस्थामा रहेका मानिसको उत्थानशील निर्माण गर्ने र यिनीहरूको वातवारणसँगसम्बन्धित विषम घटनाका साथै अन्य आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय नकारात्मक असरर विपद्को जोखिम कम गर्ने	गाउँपालिकाको वतावरणीय व्यवस्थापनको समावेशी नीति तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने । साथै जोखिम न्यूनिकरणका लागि सामाजिक सुरक्षा र उत्थानका कार्यक्रमहरू कायान्वयन गरिने ।	नीति छ	समावेशी वातावरणीय तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन र सुरक्षाका योजनामुताविक कार्यक्रमहरु सञ्चालन भएको हुनेछ
दिगो विकास लक्ष्य २ : भोकमरी अन्त्य गर्ने, खाद्य सुरक्षा र उन्नत पोषण प्राप्त गर्ने र दिगो कृषि प्रवर्द्धन गर्ने			
परिणामात्मक लक्ष्य : २.१ सन् २०३०सम्म भोकमरीको अन्त्य र खासगरी शिशुलगायत गरिब र संकटग्रस्त अवस्थाहरूमारहेका व्यक्तिसहित सबै जनताको सुरक्षित, पोषणयुक्त र पर्याप्त खानामा वर्षैभरि पहुँच सुनिश्चित गर्ने	१. विपन्न परिवारका महिलालाई गर्भावस्था तथा सुत्केरी समयमा तीन वर्षसम्म पोषण भत्ता उपलब्ध गराउने नीति तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । २. खाद्यान्न सुरक्षालाई बिभिन्न कार्यक्रमसँग मूलप्रवाहिकरण गरेर खाद्यान्न संकटको अन्त्य गरिनेछ ।	आंशिक	कार्यान्वयन भएको हुनेछ
परिणामात्मक लक्ष्य २.३ : सन् २०३० सम्म विशेषतः महिला, आदिवासी, जनजाति, घरेलु कृषक, पशुपालकरमत्स्यपालन, जमिन, अन्य उत्पादनशील साधन तथा लगानी ज्ञान, वित्तीय सेवा, बजारका साथै मूल्य अभिवृद्धिर गैरकृषि रोजगारी जस्ता अवसरमा सुरक्षित र समान पहुँचको माध्यमबाट समानस्तरका खाद्यान्न उत्पादकको कृषि उत्पादकत्व तथा आम्दानी दोब्बर गर्ने	१.कृषित तथा पशुपालनमा विपन्न वर्गलाई प्राथमिकता दिने नीति लिइनेछ ।	आंशिक	कार्यान्वयनमा ल्याइने
	२. सबै किसानले बाली उत्पादन पात्रो तयार गरी सोहीमुताविक उत्पादन गर्नेछन्	आंशिक	कार्यान्वयनमा आउने
	३. जनताको सहभागितामा कृषि सहकारी तथा कृषि बजार केन्द्रहरु स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका हुनेछन्	ऋांशिक	कार्यान्वयनमा ल्याइने
	४. जनताको सहभागितामा कृषि आपूर्ति केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।	हाल छैन	कार्यान्वयनमा ल्याइने
	५. जनताको सहभागितामा पालिकाले कृषि तथा अन्य उत्पादन उद्योगहरु सञ्चालन गरेको हुनेछ	छ	कार्यान्वयनको चरणमा छ

परिणामात्मक लक्ष्य २.४ : सन् २०३० सम्ममा दिगो खाद्यान्न उत्पादन प्रणाली पद्धतिहरु सुनिश्चित गर्ने साथै उत्थानशील कृषि अभ्यासहरु जसले उत्पादकत्व र उत्पादन वृद्धि गर्छन्, जसले जलवायु परिवर्तन, विषम मौसम, सुक्खा, बाढी तथा अन्य विपद्सँग अनुकूलनका निम्ति क्षमता बढाउँछन् र जमिनर माटोको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्छन् त्यस्ता अभ्यासहरु कार्यान्वयन गर्ने	१. जलवायु सूचना केन्द्रहरु स्थापना गर्ने	हाल छैन	कार्यान्वयनको चरणमा छ
	२. माटो परीक्षण केन्द्र स्थापना	हाल छैन	कार्यान्वयनको चरणमा छ
	३. किसान पाठशाला स्थापना	छ	ॅन्वयनको चरणमा छ
	४. प्रत्येक वडाहरूमा स्मार्ट नर्सरीको स्थापना	आंशिक	कार्यान्वयनको चरणमा छ
दिगो विकास लक्ष्य ३ : सबै उमेर समूहका व्यक्तिका लागि स्वस्थ जीवनको सुनिश्चितता गर्दै समृद्ध जीवनस्तर प्रवर्द्धन गर्ने			
परिणामात्मक लक्ष्य ३.१ : सन् २०३० सम्ममा विश्वव्यापी मातृ मृत्यु दर प्रत्येक १ लाख जीवित जन्ममा ७० भन्दा कम गर्ने	१. संस्थागत सुत्केरी सुविधा	शत प्रतिशत	शत प्रतिशत
	२. मातृ मृत्यु दर प्रति १ लाख जीवित बच्चामा	शून्य	शून्य
परिणामात्मक लक्ष्य ३.४ : सन् २०३० सम्ममा नसर्ने रोगबाट हुने असामयिक मृत्युदण्डलाई रोकथाम र उपचारबाट एकतिहाइ कम गर्नुका साथै मानसिक स्वास्थ्य तथा समृद्धि प्रवर्द्धन गर्ने	१. पालिकामा सुविधा सम्पन्न अस्पताल स्थापना गर्ने	हाल छैन	१ अस्पताल १० शैयाको
	२. नसर्ने रोगबाट हुने मुत्यु	१०	५
	३. सबै पालिकावासीको स्वास्थ्यबिमा निरन्तर भइरहको हुनेछ	आंशिक	सबै नागरिकले बिमा गरेका हुनेछन्
	४. पालिकावासीको स्वास्थ्य प्रोफाइल तयार भएको हुनेछ	छ	शतप्रतिशतनागरिकको डिजिटल स्वास्थ्य प्रोफाइल तयार भएको हुनेछ
	नसर्ने रोग पत्ता लाग्ने दर	आंशिक	शतप्रतिशत

परिणामात्मक लक्ष्य ३.१ : लागु पदार्थ तथा मादक पदार्थप्रयोगको रोकथाम तथा उपचार पद्धतिलाई सुदृढ तुल्याउने	१. मादक पदार्थ सदुपयोग आचारसंहिता निर्माण तथा कार्यान्वयन तथा मदिराजन्य बस्तु बिक्रि वितरणमा रोक लगाइने	पूर्ण	मदिरा र लागुपदार्थ प्रयोगमा शतप्रतिशत कमी हुनेछ ।
परिणामात्मक लक्ष्य ३.६ : सन् २०३० सम्म विश्वभर सडकयातायात दुर्घटनाबाट हुने मृत्यु र घाइतेको संख्या आधा घटाउने	१. गाउँपालिकाभित्र सुरक्षित सडक	आंशिक	७० शतप्रतिशत सडक कालोपत्रे गरिनेछ ।
परिणामात्मक लक्ष्य ३.७ : सन् २०३० सम्ममा यौन तथा प्रजननस्वास्थ्य सेवाका साथै परिवार नियोजन, सूचना र शिक्षामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्नुका साथै प्रजनन स्वास्थ्यलाई राष्ट्रिय रणनीति र कार्यक्रम एकीकरण गर्ने	भ. यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम लागु गर्ने	आंशिक	परिवार नियोजनका साधान प्रयोग गर्ने दर शत प्रतिशत हुने तथा यौन एवं प्रजनन रोगहरूमा उल्लेख्य कमी हुने
	२. स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रममा जनता सहभागी भएका हुनेछन्	आंशिक	शतप्रतिशत
दिगो विकास लक्ष्य ४ : समावेशी तथा समतामूलक गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्ने र सबैका लागि सिकाइका अवसरहरु प्रवर्द्धन गर्ने			
परिणामात्मक लक्ष्य ४.१ : सन् २०३० सम्ममा सबै छात्र/छात्रालाई सान्दर्भिक साथै सिकाइका सकारात्मक उपलब्धितिर डोहोर्‍याउनका लागि उनीहरूका निम्ति निःशुल्क,समतामूलक तथा गुणस्तरीय प्राथमिक र माध्यमिक शिक्षाको सुनिश्चित गर्ने	१. प्राथमिक विद्यालयमा खुद भर्ना दर	९६ प्रतिशत	१०० प्रतिशत
	प्राथमिक तह पूरा गर्ने दर	८० प्रतिशत	शतप्रतिशत
	१५ देखि २४ वर्षको साक्षरता दर	९०. प्रतिशत	शतप्रतिशत
परिणामात्मक लक्ष्य ४.३ : सन् २०३० सम्ममा क्षमताले धान्न सकिने तथा गुणस्तरीय प्राविधिक, व्यावसायिक र	१. प्राविधिक शिक्षालयहरु स्थापना	१	६ वटा प्राविधिक शिक्षालय स्थापना हुनेछन् ।

उच्च शिक्षाकासाथै विश्वविद्यालयसम्मको शिक्षाको सबै महिला र पुरुषकोसमान पहुँचको सुनिश्चितता गर्ने			
	३. आइसिटी उपलब्ध भएका विद्यालयहरु	३३ प्रतिशत	शत प्रतिशत ?
	४. विद्यालयका भौतिक पूर्वाधारहरु समावेशी र अपांगमैत्री भएका हुने	५० प्रतिशत	शत प्रतिशत ?
दिगो विकास लक्ष्य ५ : लैंगिक समानता हासिल गर्ने तथा सबै महिला, किशोरी तथा बालबालीकालाई सशक्त बनाउने			
परिणामात्मक लक्ष्य ५.१ : महिला, किशोरी तथा बालबालिकाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका विभेदहरुको अन्त्य गर्ने	१. समान काममा समान ज्याला नीति	छैन	कार्यान्वयन भएको हुने छ ।
	२. नेपालको संविधान र ऐन/कानुनसँग सम्बन्धित महिला, बालबालिका,किशोरी तथा बालबालिकासम्बन्धि प्रावधानहरुबारे जानकारीमूलक कार्यक्रम	छ	बालविवाह र महिला हिंसादर शून्यमा झारिनेछ
परिणामात्मक लक्ष्य ५.२ : बाल विवाह, कम उमेर र जबर्जस्ती विवाह र महिला जनेन्द्रीय अलग-अलग गर्ने जस्ता सबै घातक व्यवहार अन्त गर्ने	१. बाल विवाह उन्मूलन	छैन	शून्य प्रतिशतमा झार्ने
	२. बुहारी सशक्तीकरण कार्यक्रम (अनौपचारिक शिक्षा) को पाठ्यक्रम	आंशिक	शत प्रतिशत
परिणामात्मक लक्ष्य ५.३ : सार्वजनिक सेवाको प्रावधान, पूर्वाधार, सामाजिक सुरक्षा नीतिहरुको प्रवर्द्धन गर्ने, पारिश्रमिकबिना गरिने हेरचाह र घरायसी कामलाई मान्यता दिने तथा घरेलु एवम् पारिवारिक कामको राष्ट्रिय प्रावधानअनुसार बाँडफाँट गर्ने	१. महिला सुरक्षा तथा सशक्तीकरण नीति	आंशिक	कार्यान्वयन भएको हुने
	२. घरायसी कामलाई व्यावसायिक कामका रुपमा मान्यता दिने वातावरण निर्माण	हाल छैन	मान्यता पाएको हुने
	१. महिलाको दैनिक शारीरिक श्रम	१२ घण्टा	दैनिक ८ घण्टामा सीमित गराउने
परिणामात्मक लक्ष्य ५.४ : राजनीतिक, आर्थिक र सार्वजनिक जीवनको निर्णय निर्माणका सबै तहको नेतृत्वमा महिलाको पूर्ण र प्रभावकारी	१. प्राविधिक शिक्षामा महिलाको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने	आंशिक	... प्रतिशत महिला सहभागिता
	२. सबै प्रकारका उपभोक्ता समितिमा महिलाको भूमिका सुनिश्चित गर्ने	आंशिक	... प्रतिशत सहभागिता

सहभागिता र समान अवसर सुनिश्चित गर्ने			
दिगो विकास लक्ष्य ६ : सबैका निम्ती पानी तथा सरसफाइको उपलब्धताका साथै यसको दिगो व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्ने			
परिणामात्मक लक्ष्य ६.१ : सन् २०३० सम्म सबैका निम्ति सुरक्षित र पहुँचयोग्य खानेपी सर्वव्यापी र मानवतामूलक पहुँच हासिल गर्ने	१. सुरक्षित पिउने पानीको व्यवस्था गर्ने	६० प्रतिशत	शतप्रतिशत घरमा धारा पुगेको हुने
	२. शौचालयको उपलब्धता	७० प्रतिशत	शतप्रतिशत घरमा निर्माण भएको हुने छ
	३. सार्वजनिक शौचालयको उपलब्धता	९० प्रतिशत	सबै स्थानमा हुनेछ
परिणामात्मक लक्ष्य ६.२ : सन् २०३० सम्ममा प्रदूषण घटाउने, हानिकारक रसायन वस्तुको विसर्जन अन्त्य गर्ने र निष्काशन कार्यलाई न्यूनीकरण गर्ने, प्रशोधन नगरिएको फोहोर पानीको हिस्सा आधा घटाउने र खेर गएका वस्तुको पुनः प्रयोगका लागि प्रशोधन गर्ने साथै सुरक्षित प्रयोग बढाएर पिउने पानीको गुणस्तर सुधार गर्ने			
	३. पालिकामा हानिकारक रसायन वस्तुहरूको प्रतिबन्ध लगाउने	आंशिक	नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन भएको हुने
	४. पालिकालाई प्लास्टिक झोला मुक्त पालिका घोषणा गर्ने	आंशिक	नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन भएको हुने
	५. जनताको सहभागितामा साप्ताहिक सरसफाइ गरिएको हुने	आंशिक	सरसफाइ भएको पालिकाका रूपमा स्थापित भएको हुने
दिगो विकास लक्ष्य ७ : बेहोर्न सकिने भरपर्दो दिगो र आधुनिक ऊर्जामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्ने			
सन् २०३० सम्ममा बेहोर्न सकिने, भरपर्दो र आधुनिक ऊर्जा सेवामा सर्वव्यापी पहुँच सुनिश्चित गर्ने	१. विजुलीको उपलब्धता	९५ प्रतिशत	शतप्रतिशत घरमा

दिगो विकास लक्ष्य ८ : सबैका लागि स्थिर, समावेशी तथा दिगो आर्थिक वृद्धि, पूर्ण तथा उत्पादनशील रोजगारी र मर्यादित कामलाई प्रवर्द्धन गर्ने			
परिणामात्मक लक्ष्यः ८.३ : उत्पादनशील गतिविधि, मर्यादित रोजगार सिर्जना, उद्यमशीलता, सिर्जनशीलता र नवप्रवर्तनलाई सहयोग गर्नेखालका विकासमुखी नीति प्रवर्द्धन गर्ने र वित्तीय सेवामा पहुँचलगायत लघु, साना र मझौला उद्यमको वैधानिकीकरण र वृद्धिलाई प्रोत्साहन गर्ने	१. पालिका र नागरिकहरूको सहकार्यमा कृषिजन्य फर्म, वित्तिय तथा उत्पादन सहकारीको निर्माण गरी उद्यम प्रवर्द्धन गर्ने	० ० ० ० ० ०	न्यूनतम १५० वटा कृषि उद्योग फर्म, २ सय कृषि उत्पादन समूह तथा २० वटा कृषि सहकारी स्थापना भएको हुनेछ ।
परिणत्मात्मक लक्ष्य ८.६ : सन् २०२० सम्म रोजगारी, शिक्षा वा तालिम नपाएका युवाहरूको अनुपात उल्लेख्यरूपमा घटाउने	१. युवाहरूलाई पालिकास्तरमा नै प्राविधिक सिप सिकाउने	आंशिक	सुविधा सम्पन्न बहुउद्देश्यीय प्राविधिक सिप विकास केन्द्र स्थापना हुनेछ ।
परिणामात्मक लक्ष्य ८.७ : निकृष्ट स्वरूपको बालश्रम निषेध र अन्त्य गर्न बाध्यकारी श्रम उन्मूलन गर्ने र सन् २०२५ सम्ममा बाल सैनिकको भर्ती र प्रयोगलगायतका सबै स्वरूपका बालश्रम अन्त्य गर्न तत्काल र प्रभावकारी उपायहरू अपनाइने	१. पालिकालाई बालश्रम मुक्त घोषणा गर्ने	आंशिक	नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने
	`	०	
परिणामात्मक लक्ष्य ८.९ : दिगो पर्यटन, जसले रोजगारी सिर्जना गर्छ र स्थानीय संस्कृति र उत्पादन प्रवर्द्धन गर्छ, त्यसलाई प्रवर्द्धन गर्न नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने	१. पर्यटन प्रवर्द्धनलाई लक्षित गरेर सांस्कृतिक सग्रहालय स्थापना गर्ने	रहेको	थप प्रवर्द्धन गरिने
	३. योजनाबद्धरूपमा पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने पर्यटन नीति र योजना तुर्जमा गरी कार्यान्वयन गर्ने	०	योजना कार्यान्वयन भएको हुने
	४. नागरिक र पालिकाको साझेदारीमा पर्यटन	०	कार्यान्वयन भएको हुने

	उद्योग सञ्चालन गर्ने र प्रादेशिक तथा राष्ट्रिय गन्तव्यमा सूचीकृत गर्ने		
	४. पार्क तथा मनोरञ्जन क्षेहरु स्थापना गर्ने	०	कार्यान्वयन भएको हुने
परिणामात्मक लक्ष्य ८.१० : बैंक, बिमा र वित्तीय सेवामा सबैको पहुँचमा प्रोत्साहन र विस्तार गर्नका लागि आन्तरिक वित्तीय संस्थाको क्षमता सुदृढ गर्ने	१. १५ वर्षमाथिका सबै नागरिकहरूको बैंक खाता	५० प्रतिशत	शतप्रतिशत
	२. व्यापार तथा व्यवसायको कारोबार बैंकमार्फत गर्ने	३०	६० प्रतिशत
	३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको उपलब्धता	१ वटा	सबैको पहुँचमा कायम गर्ने
दिगो विकास लक्ष्य ९ : उत्थानशील पूर्वाधारको निर्माण, समावेशी तथा दिगो औद्योगिकीकरणको प्रवर्द्धन र नवप्रवर्तनलाई प्रेरित गर्ने			
परिणामात्मक लक्ष्य ९.१: बेहोर्न सकिने र सबैका लागि समानतामूलक पहुँचमा केन्द्रित रहेर आर्थिक विकास र मानव सुख समृद्धिलाई सहयोग गर्ने क्षेत्रीय र सीमापार संरचनालगायत गुणस्तरीय, भरपर्दो, दिगो र उत्थानशील पूर्वाधारको विकास गर्ने	१. यातायातको पूर्वाधार सबै बस्तीमा पुर्‍याउने	सबै वडासम्म यातायात पुगेको	सबै बस्तीमा यातायात पुग्नेछ ।
परिणामात्मक लक्ष्य ९.२ : समावेशी र दिगोरूपको औद्योगिक प्रवर्द्धन गर्न र सन् २०३० सम्ममा राष्ट्रिय परिस्थितिअनुरूप रोजगारी र कुल गार्हस्ऊय उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको हिस्सा उल्लेखनीयरूपमा वृद्धि गर्ने साथै अति कम विकसित मुलुकमा यसको हिस्सा दोब्बर पार्ने	१. कृषि तथा अन्य लघुउद्यम स्थापना गरी निर्यातमुखी उत्पादकत्वमा जोड दिइने	केही उद्योग	३० बढी लघुउद्योग
परिणामात्मक लक्ष्य ९.३ : आफ्नो क्षमताअनुसार बेहोर्न सकिने ऋण र मूल्य श्रृखला एवम् बजारमा तिनीहरूको एकीकरणलगायत वित्तीय सेवाहरूमा विशेष	१. उद्यम विकासका लागि क्षमता अभिवृद्धि र उद्यम विकास केन्द्र, कृषि सूचना केन्द्र आदि स्थापना गर्ने	शाखा रहेको	सीप विकास केन्द्र स्थापना गरिनेछ

गरेर विकासशील देशहरूका साना स्तरका उद्यमहरूमा पहुँच बढाउने			
परिणामात्मक लक्ष्य ९.४ : सन् २०३० सम्ममा नवपरिवर्तनलाई प्रोत्साहन गर्ने, प्रति १० लाख जनसल्ख्यामा अनुसन्धान र विकास कामदारहरूको जनसख्ख्या ७५ प्रतिशतले वृद्धि गर्ने र सार्वजनिक, निजी अनुसन्धान र विकास खर्च बढाउनेलगायतका वैज्ञानिक अनुसन्धानहरूलाई बढावा दिने, सबै देश, खासगरी विकासशील देशहरूको औद्योगिक क्षेत्रमा प्रविधिको स्तरोन्नति गर्ने	१. अजयमेरू गाउँपालिकामा सामाजिक विकास अनसुन्धान शाखा खोल्ने	०	१
	२. नवपरिवर्तन (इन्नोभेसन) लाई प्रवर्तन गर्ने नीति लिइने । स्थानीय सीप र प्रविधिको संरक्षण गरिने छ ।		कार्यान्वयन गरिने
दिगो विकास लक्ष्य ११ : शहरहरु एवम् मानव बस्तीहरूलाई समावेशी, सुरक्षित, उत्थानशील र दिगो बनाउने			
परिणामात्मक लक्ष्य ११.२ : सन् २०३० सम्ममा सल्कटग्रस्त अवस्थामा रहेका व्यक्ति, महिला, बालबालिका, अपाल्गता भएका ब्यक्ति र प्रौढको आवश्यकतालाई विशेष र्ध्यान दिँदै सडक सुरक्षामा सुधार र त्यसमा पनि विशेषगरी सार्वजनिक यातायातको विस्तारद्वारा सबैका लागि सुरक्षित, बेहोर्न सक्ने, पहुँचयोग्य र दिगो यातायात प्रणालीमा पहुँच पुऱ्याउने			
	३. पालिकाको मुख्य सडक कालोपत्रे भएको हुने	आंशिक	मुख्य सडक कालोपत्रे गरिनेछ ।
परिणामात्मक लक्ष्य ११.७ : सन् २०३० सम्ममा विशेष गरेर महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक र अपाल्गता भएका व्यक्तिलगायत सबैका लागि सुरक्षित, समावेशी, पहुँचयोग्य र हरित	१. पार्क तथा उद्यानहरु निर्माण गर्ने	आंशिक	एक वडा एक पार्कको स्थापना हुनेछ
	२. सार्वजनिक स्थलहरूमा वृक्षरोपण गर्ने	आंशिक	सबै वडाका सार्वजनिक स्थलहरूमा
	३. विद्यालय, सरकारी तथा सडक किनारहरूमा	आंशिक	… सार्वजनिक स्थलमा

तथा सार्वजनिक खुला स्थानमा सर्वसुलभ पहुँच प्रदान गर्ने	वृक्षरोपण गर्ने		बृक्षारोपण हुने छ ।
दिगो विकास लक्ष्य १२ : दिगो उपभोग तथा उत्पादन प्रणाली वा ढाँचाहरु सुनिश्चित गर्ने			
परिणामात्मक लक्ष्य १२.१ : विकासोन्मुख देशको विकासलाई दृष्टिगत गर्दै सबै देशले दिगो उपभोग र उत्पादन कार्यक्रमको १० वर्षे खाका कार्यान्वयन गर्ने साथै यस कार्यमा विकसित देशले नेतृत्व लिने	१. पालिकाले १० वर्षे उत्पादन तथा उपयोग खाका तयार गरी लागु गर्ने	०	नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने
परिणामात्मक लक्ष्य १२.२ : सन् २०३० सम्ममा प्राकृतिक स्रोतको दिगो व्यवस्थापन गर्दै कुशल उपयोग हासिल गर्ने	३. जलस्रोत तथा ऊर्जा व्यवस्थापन नीति निर्माण तथा कार्यान्वयन	०	नीति निर्माण भई कार्यान्वयन भएको हुने
	४. भू-उपयोग नीति र योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने	०	भू-उपयोग नीति र ऐन निर्माण
परिणामात्मक लक्ष्य १२.६ : कम्पनीहरु, विशेषगरी ठूला र बहुराष्ट्रिय कम्पनीलाई दिगो अभ्यास पद्धति अवलम्बन गर्न र आफ्ना प्रतिवेदन चक्रमा दिगोपनासम्बन्धी सूचना समावेश गर्न प्रेरित गर्ने	१. पालिकामा सञ्चालित उद्योगहरूलाई सामाजिक उत्तरदायित्व बहन गर्ने नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने	हाल छैन	नीति तयार गरी कार्यान्वयन भएको हुनेछ
दिगो विकास लक्ष्य १३ : जलवायु परिवर्तन र यसका प्रभावसँग जुध्न तत्काल कार्य अघि वढाउने			
परिणामात्मक लक्ष्य १३.२ : जलवायु परिवर्तनका उपायलाई राष्ट्रिय नीति, रणनीति र योजनामा एकीकृत गर्ने	१. पालिकाको जलवायु न्यूनीकरण तथा अनुकूलन योजना वनाएर लागु गर्ने	हाल छैन	लागु भएको हुनेछ
	२. जलवायु अनुकूलन स्मार्ट नगरका रुपमा विकास गर्न नीति तथा कार्यक्रमहरु तयार गरी लागु गर्ने	हाल छैन	नीति तयार भई लागु भएको हुनेछ

	३. जलवायु स्मार्ट खेती प्रणाली विकास गर्ने नीति तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरी लागु गर्ने	हाल छैन	नीति तयार भई लागु भएको हुनेछ
परिणामात्मक लक्ष्य १३.३ : जलवायु परिवर्तनलाई कम गर्ने, अनुकूलन गर्ने, असर घटाउन र पूर्वसावाधनी गराउन शिक्षा, सचेतना र मानवीय तथा संस्थागत क्षमतामा सुधार गर्ने	१. पालिकास्तरीय पाठ्यपुस्तक तयार गरी लागु गर्ने	०	आधारभूत विद्यालयदेखि स्थानीय पाठ्यक्रम लागु भएको हुनेछ
	२. जनचेतनाका कामहरूलाई नियमितरुपमा सञ्चालन गर्ने	०	प्रत्येक वडामा
	३. जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलन समूहहरु गठन गरी सवलीकरण गर्ने	०	प्रत्येक वडामा
दिगो विकास लक्ष्य १५ : भू-सतही, भूपरिधिस्तरीय परिस्थितिकीय प्रणालीको दिगो उपयोग, रक्षा र पुनर्स्थापन गर्ने, वनको दिगोरुपमा व्यवस्थापन गर्ने, मखभूमीकरणविखद्ध लड्ने र जमिनको क्षयीकरण रोक्नुका साथै यसलाई उल्ट्याउने तथा जैविक विविधताको क्षतिलाई रोक्ने			
परिणामात्मक लक्ष्य १५.२ : सन् २०२० सम्म सबै प्रकारका वनको दिगो व्यवस्थापनको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउने, वन फँडानी रोक्ने, ह्रास भएको वनको पुनर्स्थापना गर्ने साथै वृक्षारोपण र विनाश भएको वनमा पुनः बिखवा लगाउने	१. सामुदायिक वनको दिगो व्यवस्थापन	०	सबै सामुदायिक वनमा
	२. कवुलियती वनको दिगो व्यवस्थापन	०	सबै कवुलियती वन
	३. निजी तथा पारिवारिक वनको दिगो व्यवस्थापन	०	सबै निजी तथा पारिवारिक वनमा
	४. हाइटेक नर्सरी स्थापना गर्ने	०	सबै वडामा
परिणामात्मक लक्ष्य १५.९ : परिस्थितिकीय प्रणाली र जैविक विविधताका मूल्य/मान्यतालाई सन् २०२० सम्म राष्ट्रिय र स्थानीय योजना, विकास प्रक्रिया, गरिबी न्यूनीकरण रणनीति र लेखामा एकीकृत गरिसक्ने	१. पालिकाको परिस्थितिकीय प्रणाली र जैविक विविधितालाई समेटेर प्रोफाइल तयार गर्ने	०	प्रोफाइल तयार भएको हुनेछ
दिगो विकास लक्ष्य १६ : दिगो विकासका निम्ति शान्तिपूर्ण र समावेशी समाजको प्रवर्द्धन गर्ने, न्यायमा सबैको पहुँच प्रदान गर्ने र सबै तहमा प्रभावकारी जवाफदेही र समावेशी संस्था निर्माण गर्ने			

परिणामात्मक लक्ष्य १६.१ : सबै प्रकारका हिंसा र यससँग सम्बन्धित मृत्यु दर उल्लेख्यरूपमा कम गर्ने	१. पालिकाकलाई हिंसा मुक्त पालिकाका रूपमा विकास गर्न घरस्तरीय प्रतिबद्धतापत्र वडा कार्यालयमा पेश गर्न लगाउने	छैन	९५ प्रतिशत घरधुरीले हिंसा नगर्ने प्रतिबद्धतापत्र वार्षिकरूपमा पालिकामा पेश गरेका हुनेछन्
परिणामात्मक लक्ष्य १६.२ : बालबालिकामाथिको दुर्व्यवहार, शोषण, बेचविखन र यिनीहरूविखद्धका सबै प्रकारका हिंसा र शारीरिक/मानसिक यातना अन्त्य गर्ने	१. पालिकालाई बालमैत्री पालिकाका रूपमा विकास गरी घोषणा गर्ने	०	घोषणापत्र सार्वजनिक गरिएको हुनेछ
परिणामात्मक लक्ष्य १६.६ : सबै तहमा प्रभावकारी र पारदर्शी संस्था विकास गर्ने	१. पालिका, वडा कार्यालय र सबैखाले कार्यालयमा नागरिक बडापत्र अनिवार्य राख्ने	०	नागरिक वडा पत्र
	२. सबै कार्यालयमा सहायता कक्ष अनिवार्यरूपमा राख्ने	०	सहायता कक्षको मूल्याल्कन प्रतिवेदन
	३. पालिकाभित्रका सबै सरकारी निकाय, गैरसरकारी संस्थाहरू, सहकारीहरू, विद्यालयहरू सबैले मासिक प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धित वडा कार्यालयमा अनिवार्य बुझाउने ४. सार्वजनिक सुनुवाई, युवा निगरानी समूह आदि गठन गर्ने	०	पालिकामा प्राप्त प्रगति प्रतिवेदनहरू सार्वजनिक सुनुवाईको संख्या
परिणामात्मक लक्ष्य १६.१० : राष्ट्रिय कानुन र अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौताअनुरूप सूचनामा सर्वसाधरणको पहुँच सुनिश्चित गर्न र मौलिक स्वतन्त्रताको रक्षा गर्ने	१. पालिकाका गतिविधिहरू मासिकरूपमा सामुदायिक रेडियो, स्थानीय पत्रपत्रिका तथा र वेभसाइटमार्फत जानकारी गराउने	वेभसाइट बनेको	रेडियो, स्थानीय पत्रपत्रिका तथा वेभसाइटमार्फत पूर्ण साक्षर गर्ने

परिच्छेद ५

प्राथमिक क्षेत्रहरूको विकास नीति तथा कार्यक्रम

५.१आर्थिक विकास

५.१.१ कृषि तथा पशुपालनको आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण

उद्देश्यः

(क) कृषि क्षेत्र (पशुपालनसहित) को आधुनिकीकरण तथा व्यवसायीकरणलाई मूल आधार बनाई उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गरी खाद्यान्न तथा पोषणमा आत्मनिर्भर बन्ने

(ख) कृषिमा आधारित अर्थतन्त्रको विकासमार्फत स्वरोजगारी तथा जीविकोपार्जनमा सुधार गर्ने

रणनीतिहरूः

क) परम्परागत कृषि तथा पशुपालन प्रणालीलाई प्रविधिको प्रयोगबाट यान्त्रिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्ने ।

(ख) नागरिकहरूको सामूहिकतामा कृषि नीति, कार्ययोजना तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने

(ग) कृषि क्षेत्रमा सार्वजनिक नीजि साझेदारीको मान्यताका आधारमा लगानीको सुनिश्चिता, उत्पादन र बजारको पहुँचमा बृद्धि गर्ने ।

घ) कृषकहरूको प्राविधिक एवं व्यवसायिक क्षमता अभिवृद्धि गरी कृषिमा आधारित उद्योग स्थापना गर्न प्रोत्साहनका साथै आत्मनिर्भर र निर्यातमुखी उत्पादनमा जोड दिने । कृषि सूचना तथा सामग्री प्रदान गर्ने केन्द्रहरूको निर्माण गर्ने ।

(ङ) कृषि भूमिको संरक्षण र सदुपयोग गर्दै बाँझो तथा गैरकृषि क्षेत्रमा जमिनको प्रयोग हुने अवस्था अन्त्य गर्ने ।

(च) कृषि तथा पशुपालनको व्यवसायिक योजना, उत्पादन पात्रो तथा बजार व्यवस्थापनको योजनाबद्ध मार्गचित्र तयार पारी उच्च उत्पादनमा जोड दिने ।

(छ) पशुपंक्षीजन्य उपजको विशिष्टिकरण तथा उत्पादकत्व वृद्धि गरी उत्पादन वृद्धि गर्न व्यवसायिक पशुपालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा सेवा विस्तार गरिने ।

(ज) चरन क्षेत्रको विकास, करेसाबारीमा नै पशुआहारका लागि उत्पादन र बिभिन्न प्रविधिबाट सिचाईंको व्यवस्था गर्ने ।

(झ) कृषि क्षेत्रमा रसायनिक मल तथा विषादीको प्रयोग न्यून गर्ने तथा पशुपालन क्षेत्रमा उपचारको व्यवस्था सुदृढ बनाउने

(ञ) सहकारी तथा सामुहिक खेती प्रणाली, सहकारी कृषि उत्पादन र बजार लागु गर्ने

(ट) कृषि प्रदर्शनी तथा अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गयी कृषि अनुसन्धान हबका रूपमा विकास गर्ने

(झ) रैथाने बीउको संरक्षण तथा पशुपालनमा नश्ल सुधारलाई विकास गरिने ।

(ञ) कृषि क्षेत्रमा जोखिम न्यूनीकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					लागत रकम अनुमानित
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	माटो परीक्षण तथा बाली विविधिकरण योजना तर्जुमा	सबै वडाको माटो परीक्षण गरी माटोको विशिष्टताका आधारमा भूउपयोग तथा बाली विकासको योजना तर्जुमा गर्ने	वडा	६	०	६	०	०	१२०००००
२	कृषिमा सहकारीकरण तथा व्यवसायिक कृषक पहिचान गरी संस्थागत विकास	हरेक वडामा बाली विविधीकरणका आधारमा कृषि समूह गठन	समूह	१९२	२५	२५	२५	२५	२५००००
३		हरेक वडामा किसान व्यवसायिक योजना तर्जुमा	संख्या	१५	१५	१५	१५	१५	१०००००
४		हरेक वडामा कृषि बचत सहकारी गठन	समूह	१५	१५	१५	१५	१५	१०००००
५		व्यवसायिक कृषक पहिचान तथा परिचयपत्र वितरण	वडा	१००	५०	५०	५०	५०	३००००००
६		प्रत्यक किसान समूहलाई बाली पात्रो बनाउन लगाइ उत्पादन योजना अनिवार्य गर्ने	किसान	१००	५०	५०	५०	५०	३००००००

७	कृषक समूहहरूको संस्थागत विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि	हाल कायम कृषक समूहहरूको क्षमता अभिवृद्धि तथा उत्प्रेरणा तालिम कार्यक्रम	समूह	५०	७५	१००	१००	१००	४५००००
८		नयाँ समूह गठन तथा गाउँपालिकामा दर्ता	समूह	१९२	२५	२५	२५	२५	२५००००
९		समूहहरूलाई सहकारी वा पब्लिक कम्पनीमा रूपान्तरण	समूह	१९२	२५	२५	२५	२५	२५००००
१०		किसान ज्ञान केन्द्रको सबलीकरण (पाठसाला)	वडा	१२	१२	१२	१२	१२	३५०००००
११	कृषि उत्पादनमा बृद्धि, बजार प्रबर्दन तथा साझेदारी	चिस्यान केन्द्रको स्थापना	वडा	०	३	०	३	०	१५००००००
१२		बाली संकलन तथा भण्डारण केन्द्र स्थापना	वडा	०	३	३	०	०	६०००००
१३		कृषि तथा पशुपालन औद्यौगिक मेला, महोत्सव	संख्या	१	१	१	१	१	५०००००
१४		कृषि लगानी प्रवर्द्धनका लागि लगानी सम्मेलन	संख्या	१	१	१	१	१	२५००००
१५		कृषि उत्पादनमा सञ्चार माध्यमको साथ (क्षेत्रगत अवलोकन कार्यक्रम)	संख्या	१	१	१	१	१	५०००००
१६		रेडियो, टिभी, पत्रपत्रिका, डकुमेन्ट्री आदिका माध्यमबाट प्रचारात्मक सामग्री विकास र प्रसारण	संख्या	१	१	१	१	१	५०००००
१७		अनुभव आदान प्रदान भ्रमण कार्यक्रम अर्न्त गाउपाली का रअन्तर जिल्ला	संख्या	१	१	१	१	१	५०००००
१८		कृषि बजारको स्थापना	संख्या	०	१	१	०	०	५०००००
१९	साना सिँचाई विशेष कार्यक्रम	थोपा सिँचाई कार्यक्रम	वडा	२०	१५	१५	३०	३०	२०००००
२०		साना सिचाइ	संख्या	१०	२०	३०	२०	२०	२५००००००
२१		प्लास्टीक पोखरी	संख्या	०	१०	१०	१०	०	१००००००

२२	प्राविधिक कृषि शिक्षाको विकास तथा प्रवर्द्धन गर्ने	मावि तहमा कृषि प्रविधिसम्बन्धी पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने वा अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन	करेसाबारी प्रर्दसन	३	३	०	०	०	३०००००
२३		ग्रा. प. स्व. का. का अगुवा कृषकसम्बन्धी तालिम ग्रामीणम कृषि कार्यकर्ता	वटा	१	२	२	०	०	५०००००
२४		हरेक वडामा कृषि सूचना तथा सामग्री प्रदान गर्ने केन्द्रहरूको निर्माण	वटा	१	२	२	१	०	३०००००
२५		बहुप्राविधिक शिक्षालयको स्थापना (कृषि)	वटा	१	१	१	०	०	५००००००
२६	कृषि अनुसन्धान तथा प्रदर्शनी केन्द्रको स्थापना	कृषि अनुसन्धान तथा बाली विकास केन्द्रको स्थापना	संख्या	१	१	०	०	०	५००००००
२७	पकेट बिस्तार तथा क्षेत्र विकास कार्यक्रम	तरकारी तथा खाद्ययबासी सम्बन्द्धी ४ पकेट संचालन	वटा		२	२	०	०	५००००००
२८	व्यवसायिक रूपमा तरकारी तथा अन्नबाली उत्पादन गरी आत्मनिर्भर र सोजगार स्रोतको रूपमा विकास	व्यवसायिक उत्पादन तथा बजारीकरण तालिम बजारीकरण	वटा	१	१	१	१	१	३०००००
२९	आलुबाली विकास आयोजना	आलु जोनको स्थापना ढूवानी बिउ अनूदान)	वडा	१	२	२	१	०	३७५०००००
३०		तरकारी खेतीका लागि नर्सरी स्थापना	वडा	६	६	६	६	६	१५०००००
३१		उन्नत हाइब्रिड बिऊ वितरण	वडा	६	६	६	६	६	१५०००००
३२		तरकारी किट वितरण	संख्या	१२००	१३००	१५००	१५००	१५००	३५००००

३३		विषदी वितरण	वडा	६	६	६	६	६	१५००००
३४		पोलिहास निर्माण	संख्या	१५	२५	२५	५०	५०	५००००००
३५		आलु महोत्सव तथा प्रदर्शनी	वडा	६	६	६	६	६	७५००००
३६	(ख) अन्य तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	गोलभेडा, खुर्सानी, लसुन, प्याजलगायतका अन्य तरकारी खेती उत्पादनका लागि बीउ वितरण	केजी	५	५	५	५	५	१२५०००
३७	मकै खेती विकास आयोजना	२. उन्नत जातको मकै खेती बिउ उत्पादन	वडा	६	६	६	६	६	३०००००
३८	दलहन (भटमास, सिमी, मास, गहत आदि) खेती प्रवर्धन कार्यक्रम	अनुदानमा भटमास वितरण	समुह	५	८	१०	१६	१६	५०००००
३९		भटमास पकेट सञ्चालन	वडा	२	२	०	०	०	४८०००००
४०		भटमास ब्लक सञ्चालन	वडा	०	१	०	०	०	२५०००००
४१		सिमी, मास र गहत खेतीको व्यवसायिक उत्पादनका लागि सम्भाव्यता अध्ययन प्रर्दशन	वडा	२	२	२	०	०	३६००००
४२		नमूना रातो र सेतो सिमी (दाल), गहत र मास उत्पादन	रोपनी	१०	१५	२०	२५	५०	६०००००
४३	मौरी प्रबर्द्धन आयोजना) विपन्न तथा गरिबीको रेखामुनी रहेका नागरिकको जीविकोपार्जन मा सुधार गर्ने	५० प्रतिशत अनुदानमा मौरीका लागि औजार वितरण	सेट	१०	१५	१५	५०	६०	१५००००
४४		५० प्रतिशत अनुदानमा गोलासहित मौरीघार वितरण	घार	१०	१५	१५	५०	६०	७५००००
४५		मौरी चरनका लागि सूर्यमुखि फूल बीऊ वितरण	संख्या	६	६	६	६	६	१८००००
४६		७ दिने तालीम मौरी पालन	वाड	१	१	१	१	१	६०००००
४७		१ महिने तालीम मौरी पालन	वाड	१	२	३	४	५	११२५०००

४८	फलफूल खेती तथा बगैंचा विकास कार्यक्रम	कृषक समूह र गाउँपालिकाको स्वामित्वमा फलफूल नर्सरी स्थापना गर्ने	वडा	१	१	०	०	०	५०००००
४९	उष्ण तथा उपोष्ण जातिका फलफूल संस्थागतरूपमा व्यवसायिक उत्पादन गर्ने	हिउँदे तथा वर्षे फलफूल बिरूवा वितरण	पटक	१	१	०	०	०	१००००००
५०		कागतीको व्यवसायिक उत्पादन	संख्या	६	६	६	६	६	३००००००
५१		क्षमता अभिवृद्धि तालिम	संख्या	१	१	१	१	१	५०००००
५२	बाली बिऊ उत्पादन	मकैबाली बीऊ उत्पादन	संख्या	६	६	६	६	६	३०००००
५३	स्थानीय बीउबिजनको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गरी बीऊमा आत्मनिर्भर बन्ने	भटमास बाली बीऊ उत्पादन	संख्या	६	६	६	६	६	९०००००
५४		गहुँबाली बीऊ उत्पादन		६	६	६	६	६	९०००००
५५		तरकारी बाली बीऊ उत्पादन	संख्या	६	६	६	६	६	१५००००
५६	मसला बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	अदुवा बीऊ वितरण	पकेट	६	६	६	६	६	३००००००
५७		खुर्सानी बिऊ वितरण	पकेट	६	६	६	६	६	१५०००००
५८		बेसार बीऊ वितरण	पकेट	६	६	६	६	६	३००००००
५९		लसुन बीऊ वितरण	पकेट	६	६	६	६	६	३००००००
६०	बालीबस्तु तथा व्यवसायिक कृषक बीमा कार्यक्रम	नीजि तथा समूहगत बालीबस्तुको बीमा	संख्या	५०	१००	१५०	२००	३००	४०००००
६१		बाँस, अमृसो, निगालोको व्यवसायिक उत्पादन	संख्या	६	६	६	६	६	१५००००
६२	जमिनमा आधारित आर्थिक विकास कार्यक्रम	टिमुर, सिस्नो ,दालचिनी लगायत जडिबुटी हरूको को व्यवसायिक उत्पादन	संख्या	६	६	६	६	६	१५०००००
६३	सार्वजनिक तथा खुला जमिनको सदुपयोग गर्दै उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने	किबी चियापत्ती तथा कफि खेतीको सम्भाभ्यता अध्ययन सहित ब्यवसायिकरण	संख्या	२	२	२	०	०	१००००००
६४	कृषिजन्य उत्पादनमा	आलु चिप्स उत्पादन उद्योग	संख्या	०	१	०	०	०	१००००००

६५	आधारित उद्योग स्थापना	सस उद्योग तालीम	संख्या	१	०	०	०	०	५०००००
६६		अमृसो, बाबियो कुचो उत्पादन उद्योग	संख्या	०	१	०	०	०	२०००००
६७		पशुपंक्षीको दाना उद्योग	संख्या	०	०	१	०	०	१००००००
६८		चुक, जुस तथा अचार उद्योग	संख्या	०	१	०	०	०	५०००००
६९		धनिया, पुदिना (पदम), टिमुर, सिस्नु धुलो लगायत मसला उद्योग	संख्या	०	०	१	०	०	५०००००
७०		टिमुर फार्म स्थापना	वटा	१	०	१	०	१	१५०००००
७१	समुदायमाआधाप्ति एकीकृत सेवा केन्द्र तथा आपूर्ति केन्द्रहरु स्थापना गर्ने	१. कृषियन्त्र मर्मत केन्द्र स्थापना	स्थान	०	१	०	१	०	५०००००
७२		३. समुदायमा आधारित एग्रोभेट सञ्चालन	संख्या	२	२	२	०	०	३०००००
७३	आवश्यक विभिन्न नियम, कानुन निर्माण	भूउपयोग नीति तर्जुमा	संख्या	१	०	०	०	०	१०००००
७४		३. कृषि परियोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि	संख्या	०	१	०	०	०	१०००००
७५		ल. कृषि योजना छनोट मापदण्ड	संख्या	१	०	०	०	०	०
७६		६. कृषि उत्पादन तथा व्यवस्थापन तथा बजारीकरण कार्यविधि	पटक	१	०	०	०	०	१०००००
जम्मा									**१५८८९००००**

पशुपालन

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	एकल तथा समूहमार्फत व्यवसायिक पशुपालन	उन्नत जातका बाख्रापालन पकेट क्षेत्र सहित फर्म स्थापना	वटा	५	१०	१५	२०	२०	१४,०००,०००।००
२	विपन्न तथा गरिब जनतालाई पशुपालन	गाई तथा भैसी पकेट क्षेत्र	वटा	२	३	५	५	५	४,०००,०००।००

३	क्षेत्रमा आकर्षित गर्न उत्पादनमा बोनसको नीति अनुसार आर्थिक सहयोग तथा ऋण प्रदान गरी जीविकोपार्जनमा सुधार गर्ने	कुखुरापालनका लागि कुखुरा फर्म (खोर) निर्माण सामग्री वितरण	वटा	५	१०	१५	२०	२०	७,०००,०००।००
४		कुखुराको चल्ला उत्पादन	वटा	०	१	०	०	०	२,५००,०००।००
५		बाख्रा श्रोतकेन्द्रको स्थापना	वटा	०	१	०	१	०	३,०००,०००।००
६	नश्ल सुधार तथा पशु उपचार केन्द्र स्थापना	नश्ल सुधार तथा पशु उपचार केन्द्र स्थापना गर्ने	स्थान	१	१	१	०	०	३००,०००।००
७	३. पशु विमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पशु बीमा कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
८	पशु आहारको व्यवस्थापन तथा आपूर्ति	व्यवसायिक घास खेती उत्पादनका लागि क्लष्टर छनौट तथा बीउ वितरण	वडा	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
९		घासको बीऊ उत्पादन	किलो	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
१०	पशुपालन पूर्वाधार विकास तथा उद्योग सञ्चालन कार्यक्रम	ह्याचरी तथा नमूना फ्रेस हाउसहरूको निर्माण गर्ने	संख्या	१	१	१	०	०	१,५००,०००।००
११	(व्यवस्थित चिस्यान केन्द्र स्थापना, गापास्तरमा पशु वधशाला तथा मासु वजार विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी व्यवसायिक पशुपालन प्रवर्द्धन गर्ने	डेरी स्थापना	संख्या	१	२	२	१	०	१,८००,०००।००
१२		दूध चिस्यान केन्द्र	संख्या	०	१	०	०	०	१,५००,०००।००
१३		ब्यवसायिक पशु पालन तथा बृद्धि बिकास कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
१४		मासु उद्योग स्थापना	संख्या	१	२	२	१	०	३,०००,०००।००
१५	व्यवसायिक पशुपालनका लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	पशु पालन व्यवसायिकरण सम्बन्धी तालिम	संख्या	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००

१६		उत्कृष्ट पशुपालक किसान हरूलाई अर्न्तर जिल्ला फार्म हाउस अबलोकन भ्रमण	पटक	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
१७		उत्कृष्ट पशु प्रर्दशनी मेला	पटक	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१८		उत्कृष्ट पशु पालक किसान लाई सम्मान कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१९		कुखुरा तथा बाख्रापालनका लागि व्यवसायिक तालिम कार्यक्रम (वार्षिक २)	संख्या	२	२	२	२	२	२,०००,०००।००
जम्मा									**४७,६००,०००।००**

५.१.२ औद्योगिक विकास तथा पर्यटन प्रवर्धन

उद्देश्यः

(क) ग्रामीण पूर्वाधार विकासलाई सन्तुलित, दिगो र वातावरणमैत्री बनाउनुका साथै समुदाय, बजार र उत्पादनलाई जोडी ग्रामीण जीवनलाई सरल, सहज र उत्पानमूलक बनाउनु ।

(ख) कृषि, पशुपालन तथा स्थानीय श्रोत, सीप तथा साधनको प्रयोगमार्फत लघुउद्यमहरूको स्थापना गरी रोजगारी सिर्जना गर्नु

(ग) आयातलाई प्रतिष्थापन गर्दै निर्यातमुखी उत्पादनमा जोड दिनु

(घ) पर्यटनको प्रवबर्द्धनबाट गाउँपालिकाको आयश्रोत तथा नागरिकको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु

रणनीतिहरूः

(क) कृषि तथा पशुपालन उद्योगहरूलाई प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिइने

(ख) स्थानीयस्तरमा प्राप्त कच्चा पदार्थ र सीपमा आधारित औद्यौगिक ग्रामको स्थापना गरिने

(ग) उत्पादित बस्तु तथा सामग्रीको बजार सुनिश्चिता गरिने

(घ) सार्वजनिक-नीजि साझेदारीका आधारमा लगानीको सुनिश्चितता गरिने

(घ) गाउँपालिकालाई सांस्कृतिक तथा कृषि पर्यटन केन्द्रका रूपमा विकास गर्ने पर्यटन नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने

(ङ) कला, संस्कृति, साहित्य, भाषा, धर्म तथा ऐतिहासिकधरोहरहरूको संरक्षण, सम्वर्द्धन गरिने

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

सि.नं.	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	पब्लिक लिमिटेड कम्पनीको स्थापना	गाउँपालिकाको शेयर ४० प्रतिशत, विपन्न बाँकी मध्ये घरपरिवारको शेयर ६० प्रतिशत रहने गरी आर्थिक विकास कम्पनीको स्थापना	पटक	०	०	०	०	१	५०००००
२	कृषि तथा प्राकृतिक संशाधनमा आधारित उद्योगहरूको विकास	कृषिमा आधारित ग्राम उद्योग परियोजना सञ्चालन गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	५००००००
३		प्रत्येक वडामा सुपथ पसल सञ्चालन	वटा	६	६	६	६	६	३००००००
४		ढुंगा तथा खानी उद्योग स्थापना	वटा	०	०	०	१	०	१००००००
५		फर्निचर उद्योग	वटा	१	१	१	१	१	५०००००
६		व्यापार संघ तथा नीजि क्षेत्र सँग अर्धवार्षिक अन्तर्क्रिया	संख्या	२	२	२	२	२	५०००००
७		कर तथा सेवा सम्बन्धी नीति पुनरावलोकन गरी कार्यान्वयन गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	०
८		लघु उद्यमी भेला तथा अन्तर्क्रिया	संख्या	१	१	१	१	१	५०००००
९	पर्यटन विकास	गाउँपालिकाको पर्यटन पाठ्य तथा श्रव्य दृश्य सहितको प्रोफाइल तयार पार्ने	संख्या	०	०	०	१	०	३०००००
१०	ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरूको	अजयमेरू कोटको ऐतिहासिक अभिलेखिकरण गरी वृत्तचित्र निर्माण गर्ने	संख्या	०	०	१	०	०	२०००००

११	संरक्षण गरी आर्थिक विकास	घनघस्या पदयात्रा (ट्रेकिङ) रूटको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	२०००००
		घनघस्या ट्रेकिङ रूट निर्माण गर्ने		०	०	१	०	०	१०००००००
१२	कृषि पर्यटनको विकास गर्ने	होमस्टेको स्थापना गर्ने	पटक	०	०	०	१	१	५०००००
१३		वार्षिक रूपमा कृषि पर्यटन महोत्सवको आयोजन ।गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	५००००००
१४		वार्षिक रूपमा सांस्कृतिक महोत्सवको आयोजना गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	५००००००
१५		अजयमेरू कोटमा इतिहासविद् तथा सांस्कृतिक अभियन्ताहरूको सम्मेलन गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	२००००००
१६		मन्दिर तथा अन्य धार्मिक र सांस्कृतिक सम्पदाको जीर्णोद्वार तथा संरक्षण गर्ने	वडा	प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनुसार					१०००००००
		एतिहांसिक एबं पुरातात्वईक क्षेत्र संरक्षण सर्म्बद्धन	पटक	१	१	१	१	१	१०००००००
१७		एक वडा एक पार्क स्थापना	संख्या	१	१	१	१	१	२५०००००
१८		पर्यटन प्रर्बद्धनका लागि बुलेटिन प्रकासन	पटक	०	१	०	०	०	२००००००
१९		संग्रलय स्थानपना	पटक	०	१	०	०	०	५०००००
२०		उद्यमी घर स्थापना	संख्या	१	१	१	१	१	२५०००००
२१		लघु उद्यमीका उत्पादनको बजारीकरण स्थान	वटा	१	१	१	१	१	२५०००००
२२		भ्यु टावर स्थापनान	वटा	०	१	१	१	०	३००००००
जम्मा				**१८**	**२३**	**२१**	**२२**	**२०**	**६७२०००००**

५.१.३ बैंक तथा वित्तिय संस्थाको विकास औद्यौगिक विकास

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाको विस्तार	पालिकाका सबै वडामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा खोली पहुँच विस्तार गर्ने	वटा	१	०	०	०	१	०
२		१५ वर्षमाथिका सबै नागरिकहरूको बैंक खाता	संख्या	५०	७५	१५०	३००	४००	१०००००
३		व्यापार तथा व्यवसायको कारोबार बैंकमार्फत गर्ने नीति अनिवार्यरूपमा लागु गर्ने	निति निर्माण गरि कार्यान्वयन गर्न लगाउने						०
४	कृषि क्षेत्रलाई समेटेर वित्तिय सहकारी निर्माण	सहकारी संस्थाहरूको व्यवस्थापकीय क्षमता अभिवृद्धि गर्ने (तालिम, भ्रमण, प्रशिक्षण)	पटक	२	२	२	२	२	२००००००
५		सहकारीहरूको प्रभावकारी रूपमा अनुगमन, नियन्त्रण र रेखदेख गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	५०००००
६		सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरूको लगानीलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानीका लागी उत्प्रेरित गर्ने क्रियाकलाप	संख्या	१	१	२	३	३	१००००००
७		सहकारी संस्थाहरूको लगानीलाइ १ गाउँ १ उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न चक्रीय कोष (बिउपूँजी)मार्फत लगानी	संख्या	६	६	६	६	६	१५०००००
जम्मा									**५१०००००**

५.२सामाजिक विकास

५.२.१गुणस्तरीय तथा प्राविधिक शिक्षाको विकास

उद्देश्यः

(क) निर्धारित मापदण्डका आधारमा शैक्षिक संस्थाहरूको विकास गरी उत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने ।

(ख) शिक्षामा सबैखाले विभेदको अन्त्य सबैको पहुँच स्थापित गरी वैज्ञानिक, प्राविधिक र रोजगारमूलक बनाउने

(ग) दक्ष प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गर्दै उत्पादकत्व र समुन्नत गाउँपालकिाको निर्माण गर्ने ।

(घ) तहगत सिकाई उपलब्धीलाई ६० प्रतिशत र विद्यालय बीचमै छोड्ने दरलाई शून्यमा झार्ने तथा खुद भर्ना दरलाई शतप्रतिशतमा पुर्‍याउने

रणनीतिहरूः

क) स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको संम्वर्द्धन गर्दै शिक्षामा नवीनतम प्रविधिको प्रयोग गर्ने

ख) सीपयुक्त र रोजगारमूलक शिक्षाको लागि शिक्षण संस्थालाई प्रविधिमैत्री सिकाई केन्द्रको रूपमा विकास गर्ने

ग) स्थानीय तहमा प्राविधिक तथा व्यवसायिक सीप विकासको लागि प्रत्येक वडामा एउटा प्राविधिक शिक्षालय स्थापना तथा व्यवसायिक शिक्षा र तालिम कार्यक्रमको विस्तार गर्ने

घ) विद्यालयहरूको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने प्रक्रिया मिलाउने ।

च) शिक्षण संस्थाहरूलाई भौतिक शैक्षिक सुविधा सम्पन बनाउन कार्यक्रम संचालन गर्ने

छ) विद्यालय र वालविकास केन्द्रमा निश्चित मापदण्डका आधारमा आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गरि शिक्षण सिकाइ कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन शैक्षिक जनशक्तिलाई प्रोत्साहन गर्दै लगिने

ज) बालमैत्री, छात्रामैत्री तथा अपाङ्गमैत्री शैक्षिक पूर्वाधार, सामग्री र उपकरणको व्यवस्था गरी शिक्षा प्रणालीमा समावेशिता प्रवर्द्धन गर्ने ।

झ) विपन्न तथा दलित समुदायलाई उच्च शिक्षमा पहुँच बढाउने नीति तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने

(ञ) औपचारिक तथा अनौपचारिक शिक्षाको प्रवर्द्धन गरिने ।

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

सिन	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	इकाइ	वर्ष					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	पुनर्ताजगी तालिम र उत्प्रेरणमूलक क्रियाकलापमार्फत शिक्षकहरूको क्षमता अभिबृद्धि	शिक्षकहरूको सीप तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
२		वार्षिकरूपमा शिक्षक समीक्षा भेला	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
३		उत्प्रेरेणा तथा पुनर्ताजगी तालिम	पटक	१	०	१	०	१	६००,०००।००
४	सीपमूलक, जीवनोपयोगी तथा व्यवसायिक शिक्षाको विकास गर्ने	एक वडा एक प्राविधिक शिक्षालय	वडा	१	२	२	१	०	९,०००,०००।००
५		उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि कृषि तथा वन क्याम्पसको स्थापना	संख्या	०	१	०	०	०	५,०००,०००।००
६		उच्च शिक्षामा, कृषि, स्वास्थ्य, टुरिज्म, समाजशास्त्र जस्ता विषय बढाउने	संख्या/ वर्षिय	०	१	१	०	०	५,०००,०००।००
७		सिप विकास केन्द्रको स्थापनाः विद्यालय, विश्वविद्यालय छोडेका र सिप सिक्न चाहने युवा तथा गृहणीहरूलाइ लक्षित गरी सिप विकास केन्द्रको स्थापना गर्ने	संख्या	१	१	०	०	०	१,०००,०००।००
८		सीप विकास केन्द्रबाट तालिम सञ्चालन (विभिन्न विषयका तालिमहरु सञ्चालन)	पटक	१	१	१	१	१	१,५००,०००।००
९	विद्यार्थीहरूको नेतृत्व विकास गर्ने	वार्षिकरूपमा शैक्षिक सम्मेलनको आयोजना	संख्या	१	१	१	१	१	१,५००,०००।००
१०		गाउँपालिकाको आयोजनामा	संख्या	१	१	१	१	१	१,५००,०००।००

		जिल्लास्तरीय हाजिरी जवाफ तथा निबन्ध प्रतियोगिता आयोजना गर्ने							
११		हरेक विद्यालयमा हरित बालक्लब गठन गरी भित्तेपत्रिका तथा इ-ब्लग तयार पार्ने	पटक	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१२		विद्यार्थीसँग अध्यक्ष कार्यक्रममार्फत नियमित अन्तर्क्रिया	पटक	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१३	शैक्षिक संस्थामा जनशक्ति परिपूर्ति	दरबन्दीमा रहेका शिक्षकको सरूवा मापदण्ड तयार पार्ने	संख्या	१	०	१	०	१	५००,०००।००
१४	निर्धारित मापदण्ड (३ स्टार) अनुरूपको शैक्षिक पूर्वाधारको विकास	विद्यालयहरूमा कम्प्युटर, इमेल, इन्टरनेटको व्यवस्था गरी सबै अभिलेख विद्युतीकरण	पटक	१	१	१	१	१	५,०००,०००।००
१५		बिद्यालयहरूमा संरचना एबं भवन निर्माण	सख्या	१०	१०	५	५	५	१५०,०००,०००।००
१६		बिद्यालय घेरबार तथा पर्खाल निर्माण	सख्या	१०	१०	५	५	५	१५,०००,०००।००
१७		छात्रामैत्री शौचालय वनाउने	सख्या	१०	१०	५	५	५	१७,५००,०००।००
१८		सफा पिउने पानी व्यवस्था गर्ने	संख्या	१०	१०	५	५	५	१७,५००,०००।००
१९		छात्रा आराम कक्षको व्यवस्था (लुगा तथा प्याड परिवर्तनका लागि)	सख्या	२	५	५	०	०	१,२००,०००।००
२०		फोहर संकलन स्थल निर्माण गर्ने	संख्या	५	५	१०	१०	५	१७,५००,०००।००
२१		प्रयोगशाला निर्माण तथा स्तरोन्नती गर्ने	सख्या	६	३	०	०	०	४,५००,०००।००
२२		खेलकुद परिसर स्तयेन्नती गर्ने	संख्या	१०	१०	५	५	२	१६,०००,०००।००

२३		परिसरमा वगैँचा निर्माण गर्ने	संख्या	१०	१०	५	५	२	३,२००,०००।००
२४	गुणस्तरीय सिकाईमार्फत शैक्षिक नतिजा प्रभावकारी र उत्कृष्ट पार्ने	वार्षिक शैक्षिक योजना निर्माण गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	५००,०००।००
२५		नियमित अन्तर्क्रिया, क्षमता अभिवृद्धि, सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
२६		माद्यमिक स्तरको शैक्षिक परिणाममा वृद्धि गर्न विशेष अतिरिक्त कक्षाको व्यवस्था गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
२७	विभेदरहित शैक्षिक वातावरणको विकास, विद्यालय भर्ना तथा टिकाउ दरमा बृद्धि	विद्यालय भर्ना अभियानलाई प्रभावकारी बनाउन वडास्तरमा उत्प्रेरणामुखी अन्तक्रिया तथा सुनुवाई कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	वडा	१	१	१	१	१	५००,०००।००
२८		सामाजिक स्तरीकरण सूचकांक (गरिबी सूचकांक) का आधारमा विपन्न तथा दलित समुदायका विद्यार्थीका लागि *'गरिबका लागि शहीद विनय शैक्षिक अभियान'* सञ्चालन	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
२९		*'गरिबका लागि शहीद विनय शैक्षिक अभियान'* अन्तर्गत पहिचान भएका विद्यार्थीलाई वार्षिकरूपमा दुइजोर पोशाक र जुत्ता, स्टेशनरी तथा झोला प्रदान गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००

३०		शहीद विनय शैक्षिक अभियान अन्तर्गत कम्तिमा १० जना गरिब तथा जेहेन्दार विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
३१		वार्षिकरूपमा प्रति वडा १ जनाका दरले उच्च प्राविधिक शिक्षा (एमबिबिएस, इन्जिनियर, कृषि/वन प्राविधिक) मा अध्ययन गर्न फेलोसिपको व्यवस्था	संख्या	१	१	१	१	१	२,०००,०००।००
३२		हरेक विद्यालयमा लैगिक, जातीय तथा अपाङगताजन्य आधारमा हुने हिंसाविरूद्ध आचारसंहिता निर्माण गरी लागु गर्ने	संख्या	१	०	०	०	०	१००,०००।००
३३		अपाङ्गता भएका विद्यार्थीलाई विद्यालयस्तरबाट आवश्यक सहयोग प्रदान गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
३४	प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने	अभिभावकसहितको सहभागितामा अनुगमन तथा मूल्यांकन संयन्त्र गठन गरिने	वडा	१	१	१	१	१	५००,०००।००
३५		वार्षिक रूपमा वडास्तरमा सार्वजनिक सुनुवाई गरिने		१	१	१	१	१	५००,०००।००
३६	बाल शिक्षा अभियान	एक वडामा एक शिशु एक प्रि-स्कूल (बालमैत्री शिक्षालय) स्थापना गर्ने	वडा	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
३७	मर्मत, सम्भार	आवश्यकता अनुसार विद्यालयका मर्मत सम्भार	वडा	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००

३८	सबै बालबालिकाको शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्ने	दिवा खाजा कार्यक्रमलाई सबै विद्यालयमा निरन्तरता दिने	संख्या	१	१	१	१	१	१,५००,०००।००
जम्मा									२८७६०००००

५.२.२ युवा तथा खेलकूद

लक्ष्य: युवाहरूलाई मनोसामाजिक विकासमार्फत दक्ष उत्पादन जनशक्तिकारूपमा विकास गर्ने

उदेश्य

(क) युवाहरूलाई दक्ष, सक्षम र परिवर्तनमुखी बनाउँदै उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्नु

(ख) युवा वर्गलाई उत्पादनमूलक तथा समावेशी विकासको मूलधारमा समावेश गर्नु

(ग) स्थानीयस्तरमा उपलब्ध स्रोतसाधनहरूको सदुपयोगमार्फत युवा जनशक्तिको पलायनलाई रोक्नु

(घ) खेलकुदको प्रवर्द्धन तथा संरक्षण गरी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका खेलाडी उत्पादन गर्ने

रणनीतिहरू

(क) युवालाई जीवन उपयोगी सीपहरु सिकाइ आत्मनिर्भर बनाउने

(ख) युवालाई समुदायमा आधारित समूहहरूमा संगठित गरी विकास प्रक्रियामा सहभागी गराउने

(ग) युवाहरूको क्षमता प्रष्फुटन गर्न क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने

(घ) खेलमैदान, खेलकुदको आयोजनामार्फत खेलकुदको प्रवर्द्धन तथा संरक्षण गरी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरका खेलाडी उत्पादन गर्ने

क्र.सं.	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	युवाहरूको नेतृत्त क्षमताको विकास गरी सामाजिक	गाउँपालिकाद्वारा युवा नीति तयार गरी वार्षिक कार्ययोजना तयार गर्न	पटक	१	०	०	०	०	१०००००

२	अभियन्ताको रूपमा विकास गर्ने	प्रत्येक वडामा युवा क्लब गठन तथा क्षमता सबलिकरण गर्ने	वडा	६	०	०	०	०	५००००
		युवाहरूको वृत्ति विकास तथा खेलकुद क्षमता विकास गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	३०००००
३		योजना तर्जुमा, कार्यान्वयनमा युवा आवाज र सामाजिक समस्याविरूद्ध वार्षिकरूपमा वडा र गाउँपालिकास्तरी 'युवा नमुना गाउं सभा ' कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	२५००००
४		क्षमता अभिबृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	वटा	२	३	५	५	५	६००००००
५		प्रत्येक वडामा एउटा नमूना युवा उद्यमी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	१००००००
६		सामाजिक परिवर्तन, जनवकालत, कानून तथा नीतिगत पैरवीको तालिम सञ्चालन गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	१००००००
७		प्रत्येक वार्डमा सार्वजानीक पुस्तकालय तथा सिकाई केन्द्र स्थापना गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	१००००००
८		युवा दिवस आयोजनाको आयोजना गरी उद्यमशील युवालाई पुरष्कृत गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	२५००००
९		सिप विकास तालिम सञ्चालन	पटक	५	५	१०	१०	१०	८००००००
१०		अन्यपालिका तथा संगठनसँग समन्वय गरी युवा एक्चेन्ज कार्यक्रम गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	५०००००
११	युवाहरुलाई दुर्व्यसन र कुलतबाट मुक्त अभियान	प्रत्येक वडामा लागु पदार्थ, एचआईभीलगायतको सचेतना कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	५०००००
१२		सकारात्मक सोचको विकासका लागि सञ्चार माध्यम बाट पैरवी गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	२५०००००

१३	खेलकूद मार्फत अजयमेरुको पहिचान कार्यक्रम	पालिका तथा वडा स्तरीय खेलकूद समितिको स्थापना	वटा	७	७	७	७	७	नितिगत
१४		हरेक वडामा एक खेल मैदान स्थापना	वटा	१	१	१	१	१	१२५०००००
१५		पालीका स्थरमा व्यायामशाला (जीम)को स्थापना	वटा	०	०	१	०	०	२५००००००
१६		अन्तरपालिका तथा प्रदेश तहको खेलकुदको आयोजना गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	५०००००००
१७		खेल पात्रो तयार गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	०
१८		अध्यक्षकप खेलकुद प्रतियोगिता	पटक	१	१	१	१	१	२५००००००
१९		क्लबहरुलाई खेलकूद सामग्री वितरण	वटा	६	६	६	६	६	३००००००
२०		निश्चित मापदण्ड पास गरेका खेलाडीलाई परिचयपत्र प्रदान गर्ने	जना	१००	१००	२००	२००	१००	३५००००
२१		खेलाडी विमा, छात्रवृतिलगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	जना	१००	१००	१००	१००	१००	५०००००
२२		पालिका स्थरमा कबर्ड हल स्थापना	वटा	०	०	०	०	१	१००००००००
२३		बिद्यालय स्तरिय खेलकुद प्रतियोगिता संचालन	पटक	१	१	१	१	१	३५००००००
२४		माद्यमिक तहका खेल शिक्षकलाई खेलकुद सम्बन्धी तालीम संचालन	पटक	१	१	१	१	१	१००००००
२५		उदयमान खेलाडिहरुलाई प्रशिक्षणमा पठाउने	जना	१	२	३	२	२	१००००००
२६		पालिका स्तरमा रहेका राष्टिय तथा अन्तराष्टिय खेलाडीहरुलाई सम्मान गर्ने	जना	खेलाडिको संख्या एकिन गरि सम्मान गर्ने					१००००००
२७		प्रतेक वार्डमा महिला हिंसा बिरुद्ध आत्म रक्षा तालिम संचालन	पटक	१	१	१	१	१	१५०००००
जम्मा									**६५८००००० **

५.२.३ लैंगिक र जातीय समानता तथा मानवाधिकारको प्रत्याभूति

उद्देश्यः लैगिक तथा जातीय विभेदरहित गाउँपालिका निर्माण गरी मानवाधिकारको प्रत्याभूति गर्ने

रणनीतिहरू

(क) लैंगिक सशक्तिकरण तथा सामाजिक समावेशीकरण(लैससास) को अवधारणालाई मूल प्रवाहीकरण गरिने

(ख) महिला, दलित तथा विपन्न वर्गको सशक्तिकरण तथा क्षमता विकास नीति कार्यान्वयन गरिने

(ग) महिला, दलित तथा विपन्न वर्गको आर्थिक क्रियाकलाप तथा उत्पादनका साधनमा पहुँच र स्वामित्व र आत्मनिर्भर बनाउने

(घ) विभेदमा परेका समुदायलाई विशेषधिकार तथा समावेशी नीति लागु गरी मर्यादित जीवन र बाँच्ने वातावरण सिर्जन ागर्ने

(ङ) स्वास्थ्य, शिक्षा, रोजगारलगायतका सेवाहरूमा भेदभावरहित पहुँचको ग्यारेण्टीमार्फत मानवाधिकारको प्रत्याभूति गर्ने

(च) महिला, दलित तथा श्रोतमा पहुँच नभएका समुदायको न्यायमा पहुँचका लागि स्थानीय न्यायिक संरचनामा सुधार तथा सशक्तिरणको नीति अवलम्बन गर्ने ।

(५) जेष्ठ नागरिकहरूको सामाजिक सुरक्षा तथा सम्मान सुनिश्चित गर्ने

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	महिला सशक्तिकरणका माध्यम बाट नेतृत्व विकास तथा लैंगिक समानता कायम	महिला विकास नीति तर्जुमा गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	५००००
२		प्रत्येक टोलमा महिला समूह निर्माण गर्ने	संख्या	२०	२०	२०	२०	०	५००००
३		सबै वडामा किशोरी समूह निर्माण गर्ने	संख्या	६	०	०	०	०	५०००००

४		महिला समूहहरूको मासिक बैठकमार्फत महिला हिंसा, सामाजिक परिवर्तनका अभियान चलाउने	संख्या	२०	२०	२०	२०	०	५०००००
५		महिला समूहलाई बचत परिचालन तथा आयआर्जनका कार्यमा संलग्न गराउने	वडा	६	६	६	६	६	१००००००
६	महिलाहरूको स्वास्थ्यमा सुधार ल्याउन महिलाकेन्द्रीत स्वास्थ्य अभियान सञ्चालन	१. यौन, प्रजनन स्वास्थ्य तथा सेनेटरी प्याड निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	वडा	६	६	६	६	६	५०००००
७		२. पाठेघरको क्यान्सर तथा आङ खस्ने समस्याका लागि वडास्तरीय घुम्ती स्वास्थ्य परीक्षण शिविर सञ्चालन गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	१५०००००
८		३. गर्भवती तथा सुत्केरी महिला कार्यक्रम (मातृशिशु कार्यक्रम)	पटक	१	१	१	१	१	१५०००००
९		२. न्यायिक समितिले प्रदान गर्ने सेवा तथा महिला विभेदविरूद्धका विद्यमान कानुनी व्यवस्था र संयन्त्रका बारेमा वडास्तरीय कानुनी साक्षरता अभियान सञ्चालन	पटक	१	१	१	१	१	१५०००००

११		३. महिलामाथि हुने सबै प्रकारका विभेदविरूद्धको महासन्धी (सिड)का सुझाव तथा निष्कर्ष कार्यान्वयनको अवस्थाबारे अध्ययन तथा समीक्षा	पटक	१	१	१	१	१	५०००००
१२		४. महिलाविरूद्ध हुने हिंसा, बालविवाह, बहुविवाह, लगायतका विषयमा हरेक वडा तहमा नै सचेतना सञ्चालन	पटक	१	१	१	१	१	३००००००
१३		५. मेलमिलाप समितिको सवलीकरण वडा	पटक	१	१	१	१	१	१५०००००
१४	उत्प्रेरणामूलक कार्यक्रम तथा महिला अधिकार अभियान	१. अन्तर्यष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवस मनाउने	पटक	१	१	१	१	१	३०००००
१५		३. महिला हिंसाविरूद्ध १६ दिने अभियान	पटक	१	१	१	१	१	६०००००
१६		४. मर्यादित महिनावारी दिवस मनाउने	पटक	१	१	१	१	१	३०००००
१७	सामाजिक सुरक्षामार्फत जेष्ठ नागरिकहरूलाई सम्मानजनक जीवन यापन गर्ने वातावरण निर्माण	१. एकल महिलासँग अजयमेरू सरकार	पटक	१	१	१	१	१	६०००००
१८		२. सामाजिक सुरक्षा कोषको स्थापना गर्ने	संख्या	६	०	०	०	०	६०००००
१९		३. जेष्ठ नागरिकहरूको तथ्यांक अद्यावधिक	पटक	१	०	०	०	०	३०००००
२०		४. जेष्ठ नागरिक संरक्षण नीति तर्जुमा गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	३०००००
२१		५. वस्तीस्तरमा जेष्ठ नागरिक केन्द्र स्थापना गर्ने, उक्त केन्दमा योग, मनोरञ्जन तथा अन्तरकिया कार्यकम सञ्चालन गर्ने ।	पटक	१	१	१	१	१	३००००००

२२		६. जेष्ठ नागरिकहरूको स्वास्थ्य नियमित जाँच गराउने सेवा उपलब्ध गराउने	पटक	१	१	१	१	१	१५००००
२३		७. नियमित भत्ता तथा पोषणयुक्त सामग्री, न्यानो लुगा उपलब्ध गराउने ।	पटक	१	१	१	१	१	३०००००
२४		८. अपाङ्गता भएकाहरूलाई सहयोगी साधन प्रदान गर्ने साथैआयमूलक सीप प्रदान गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	३००००००
२५		९. असहाय द्धन्द्धपीडित वालवालिका तथा एकल महिलालाई संरक्षण तथा आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	पटक	१	१	१	१	१	६००००००
२६	बालमैत्री गाउँपालिका निर्माण	१. बालश्रम अन्त्य नीति तर्जुमा गरी बालश्रममुक्त गाउँपालिका घोषणा गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	३०००००
२७		२. सबै नीजि तथा सार्वजनिक संस्थामा बाल, किशोरकिशोरी तथा महिला संरक्षण आचारसंहिता निर्माण गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	१०००००
२८		३. समुदायलाई परिचालित गरि हरेक टोलबस्तीमा बाल क्लब, बाल उद्यान, खेल मैदानको व्यवस्थागर्ने	पटक	१	१	१	१	१	३००००००
२९		४. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बालदिवसको आयोजना	पटक	१	१	१	१	१	२५००००

३०		५. बाल हेल्पलाइन	संख्या	१	१	१	१	१	२५००००
३१		६. बाल विकास श्रोतको स्थापना	संख्या	१	१	१	१	१	२५००००
३२		७. बाल संरक्षण नीति तर्जुमा	पटक	१	१	१	१	१	२५००००
३३		८. अनाथ बालबालिकालाई छात्रवृत्ति	संख्या	१	१	१	१	१	२५००००
३४	अपांगता भएकाहरूको संरक्षण	१. अपांगता भएका व्यक्तिहरूका लागि *घुम्ती सेवा तथा अध्यक्ष उपहार कार्यक्रम*(वर्षमा एकपटक चाडपर्वमा उपहार दिने)	संख्या	१	१	१	१	१	५०००००
३५	जातीय विभेदमुक्त गाउँपालिका विकास	१. जातीय छूवाछूतविरूद्ध अभियान सञ्चालन	संख्या	१	१	१	१	१	२५००००
३६		२. जातीय विभेदविरूद्धका राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय दिवस मनाउने	संख्या	१	१	१	१	१	२५००००
३७		३. दलित समुदायका परम्परागत सीप तथा कलामा आधारित उद्योग स्थापनाका लागि अनुदान तथा बजारको व्यवस्था गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	१५०००००
जम्मा									३६२००००।००

५.२.४गुणस्तरीय स्वास्थ्यमा पहुँच, पोषण र सरसफाई

उद्देश्यः

(क) सबै स्वास्थ्य संस्थामा दक्ष जनशक्ति तथा मापदण्ड अनुरूपको पूर्वाधार विकास गरी आधारभूत र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको भेदभावरिहत पहुँचको ग्यारेण्टी गराउने

(ख) महिला तथा बालबालिकाको स्वास्थ्य अवस्थामा उल्लेख सुधार ल्याउने

(ग) नागरिकको स्वच्छ वातावरणको अधिकार सुनिश्चित गर्न सरसफाईमा ध्यान दिने

रणनीतिहरू

(क) सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा मापदण्ड अनुसारको भौतिक पूर्वाधारको निर्माण र उपकरणको व्यवस्था गरिने

(ख) सबै नागरिकका स्वास्थ्य बीमा तथा विपन्न समुदायका लागि स्वास्थ्यमा पहुँचका लागि विशेष नीति अवलम्बन गरी कार्यान्वयन गरिने

(ग) स्वास्थ्यक्षेत्रको जनशक्ति विकास गर्दै सीप तथा क्षमता अभिवृद्धि गरिने

(घ) महिला तथा बालबालिकाको स्वास्थ्यलाई प्राथमिकता दिने नीति तर्जुमा गरी सोही अनुरूपका कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने

(ङ) रोकथामका माध्यमबाट रोग नियन्त्रणको मान्यताका आधारमा पूर्ण खोपको दीगोपना, शतप्रतिशत परिवार नियोजन र एकीकृत स्वास्थ्य नीतिका आधारमा कार्यान्वयन गर्ने

(छ) खाद्य सुरक्षा, खाद्य अधिकार र खाद्य सम्प्रुभतासम्बन्धी राष्ट्रिय नीति अनुरूप पोषण र खाद्य सुरक्षाको ग्यारेण्टी गरिने

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

सिन	**नीति तथा कार्यक्रम**	**क्रियाकलाप**	**इकाइ**	**वर्ष**					**अनुमानित लागत रकम**
				वर्ष १	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
१	स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि कार्यक्रम	अस्पताल भबन निर्माण	वटा	१	०	०	०	०	१००,०००,०००।००
२		मापदण्ड अनुरूपको स्वास्थ्य भवन निर्माण तथा मर्मत सम्भार	संख्या	२	१	२	१	१	३०,०००,०००।००
३		वर्थिङ्ग सेण्टर तथा बर्थिङ्ग सेण्टरमा कुरूवा भवन निर्माण	संख्या	१	१	२	१	१	३०,०००,०००।००
४		स्वास्थ्य संस्थामा अजैविक फोहोर मैला स्थापना	संख्या	२	२	२	०	०	५००,०००।००
५		एम्बुलेन्सको व्यवस्था	संख्या	१	०	१	०		५,०००,०००।००

६		गाउँघर क्लिनिक तथा खोप केन्द्र	संख्या	६	०	०	०	०	५००,०००।००
७		स्वास्थ्य संस्थमा वैकल्पिक उर्जाको व्यवस्था	संख्या	२	२	२	०	०	१,२००,०००।००
८		स्वास्थ्य संस्थामा सूचना प्रविधि जडान	संख्या	२	२	२	१	०	७००,०००।००
९		स्वास्थ्य संस्थामा सुविधासम्पन्न प्रयोगशालाको निर्माण	संख्या	२	२	२	१	०	५,०००,०००।००
१०		स्वास्थ्य संस्थामा एक्सरे मेशिन, अल्ट्रासाउण्ड, इसिजी लगायतका आधारभूति स्वास्थ्य उपकरणको व्यवस्था	संख्या	२	२	२	१	०	१०,०००,०००।००
११		आयुर्वेद अस्पतालको सबलिकरण (पूर्वाधार र जनशक्ति)	संख्या	१	०	०	०	०	५,०००,०००।००
१२		नीजि क्षेत्रसँगको समन्वयमा बाल तथा प्रसुती शिविर	सख्या	१	१	१	१	१	१,५००,०००।००
१३	स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम	स्वास्थ्य बीमा गर्ने परिवारको अभिलेख तयार	सख्या	१००	२००	२००	३००	३००	५००,०००।००
१४		गरिबीको रेखामुनि रहेका, असहाय तथा दिर्घरोगी नागरिकको बिमाका लागि अनुदान	सख्या	१००	२००	२००	३००	३००	५००,०००।००
१५		बीमा अभियानका लागि प्रचार प्रसार	सख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१६	महामारी तथा सरुवा रोग नियन्त्रण	झाडापखाला तथा मौसमी रोगविरुद्ध जनचेतना कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००

१७		स्कूल स्वास्थ्य क्लब गठन गरी सरसफाई तथा चेतनामूलक कार्यक्रम	सख्या	१०	१०	१०	१०	१०	५००,०००।००
१८		महामारी नियन्त्रणका लागि घुम्ति स्वास्थ्य जाँच तथा उपचार शिविर सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१९		सञ्चारमाध्यमबाट प्रचार प्रसार	सख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
२०		क्षयरोग नियन्त्रणका लागि डट्स क्लिनिक सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
२१		एचआईभी नियन्त्रणका लागि स्वेच्छिक परामर्श केन्द्र स्थापना	सख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
२२		स्वास्थ्य संस्थामा महिनामा एकपटक यौनरोग क्लिनक सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	२५०,०००।००
२३		जनचेतना तथा महामारी व्यवस्थापन योजना तयार गरी कार्यान्वयन	सख्या	१	०	०	०	०	१००,०००।००
२४		क्षयरोग मुक्त गाउँपालिका घोषणा	सख्या	०	०	१	०	०	१००,०००।००
२५		झाडापखालाविरुद्ध औषधीको व्यवस्थापन र अनुगमन	सख्या	१	१	१	१	१	६००,०००।००
२६		पशुजन्य र संक्रमण न्यूनिकरण कार्य	वडा	१	१	१	१	१	६००,०००।००
२७		पञ्चकर्मसम्बन्धी जनचेतना	संख्या	६	६	६	६	६	१,२००,०००।००
२८		आँखा उपचार केन्द्रको स्थापना	सख्या	०	०	१	०	०	५००,०००।००

२९	पोषण तथा स्वास्थ्य जनचेतना कार्यक्रम	पोषण सम्बन्धी जनचेतना जगाउन सञ्चार माध्यमबाट प्रचार प्रसर गर्ने	सख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
३०		समुदाय तथा विद्यार्थीमा जनचेतना कक्षा	सख्या	१	०	१	०	०	२००,०००।००
३१		सुनौलो हजार दिन कार्यक्रम सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	६००,०००।००
३२		महिला समूहहरुमा पोषण सुरक्षासम्बन्धी तालिम दिने	सख्या	१	१	१	१	१	६००,०००।००
३३	मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम	सबै संस्थाहरुमा संस्थागत सुत्केरी केन्द्र स्थापना	सख्या	६	०	०	०	०	६००,०००।००
३४		सुत्केरी गराउने दक्ष जनशक्ति व्यवस्था	सख्या	६	०	०	०	०	२,५००,०००।००
३५		सुनौलो हजार दिन कार्यक्रममा आमा र बच्चाको प्रोफाइल तयार गरी नियरन्तर अनुगमन	पटक	१	१	१	१	१	३००,०००।००
३६		गरिब तथा असहाय महिलालाई पोषण भत्ता	सख्या	१	१	१	१	१	३००,०००।००
३७		सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी वडाहरु मा सचेतना मूलक प्रशिक्षण कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	१००,०००।००
३८		प्रसुती केन्द्रमा सुत्केरी गराउन उत्प्रेरित गर्न प्रोत्साहन कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	६००,०००।००
३९		स्वयम्सेवीकाहरुका लागि जीविकोपार्जन कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
४०		पूर्व प्रसुती सेवा सबलीकरण कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००

४१	स्वास्थ्य सेवामा पहुँच तथा रोग पहिचान कार्यक्रम	गरिब तथा असहाय नागरिकलाई उपचारका लागि अनुदान कोष स्थापना	सख्या	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
४२		पाठेघर तथा स्तनको क्यान्सर जाँचका लागि शिविरि सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	२,५००,०००।००
४३		आङ खस्ने समस्या पहिचान शिविर	सख्या	१	१	१	१	१	२,५००,०००।००
४४		बाथ रोग परीक्षण तथा उपचार घुम्ती क्लिनिक	सख्या	१	१	१	१	१	२,०००,०००।००
४५		बाल स्वास्थ्य शिविर	सख्या	१	०	१	०	१	६००,०००।००
४६		यौनरोग पहिचान तथा नियन्त्रण घुम्ती क्लिनिक	सख्या	०	१	०	१	०	५००,०००।००
४७		वार्षिकरुपमा हरेक वडामा विशेषज्ञ चिकित्सकसहित स्वास्थ्य परीक्षण क्लिनिक	सख्या	१	१	१	१	१	२,०००,०००।००
४८		सबै घरधुरीको विद्युतीय (डिजिटल) स्वास्थ्य प्रोफाइल तयार गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	१,०००,०००।००
४९		घुम्ती भिडियो एक्सरे सेवा सञ्चालन	पटक	१	१	१	१	१	१,०००,०००।००
५०		समुदायमा नियमित स्वस्थ्य कर्मी भेटघाट कार्यकम	पटक	१	१	१	१	१	५००,०००।००
५१	खोपको विस्तार गरी पूर्ण खोपमुलक गाउँपालिका घोषणा गर्ने	खोप क्लिनिकको सुदृढिकरण	वडा	६	६	६	६	६	१,५००,०००।००
५२		पूर्ण खोपयुक्त सुनिश्चित गाउँपालिका घोषणा	पटक	१	१	१	१	१	५००,०००।००
५३	आपतकालिन स्वास्थ्य व्यवस्थापन	वडास्तरीय आपतकालिन स्वास्थ्य उद्धार समिति गठन गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	(

५४		आपतकालिन स्वास्थ्य उपकरण र औषधी व्यवस्था	संख्या	२	२	२	२	२	६,०००,०००।००
५५		सुरक्षित मातृत्व कोष स्थापना	संख्या	०	१	०	०	०	५००,०००।००
५६		जनचेतना कार्यक्रम	वडा	६	६	६	६	६	५००,०००।००
५७		स्थायी बन्ध्याकरण	संख्या	१	१	१	१	१	२,५००,०००।००
५८		परिवार नियोजनका साधन वितरण	वडा	नियमित रुपमा स्वास्थ्य केन्द्र हरुमा					५००,०००।००
५९		सुरक्षित गर्भपतन परामर्श तथा सेवा	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
६०		महिला स्वास्थ्य शिविर	वटा	०	१	०	०	१	१,०००,०००।००
६१		किशोरीहरुको यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य तथा क्षमता अभिबृद्धि तालिम	वटा	१	१	१	१	१	८,०००,०००।००
६२		वडास्तरीय किशोरी समूह गठन	वडा	१	०	१	०	१	(
६३	परिवार नियाजन तथा प्रजनन स्वास्थ्य अभिवृद्धि कार्यक्रम	किशोरी समूहमार्फत मासिकरुपमा प्रजनन स्वास्थ्यबारे सचेतनामूलक कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
६४		यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य शिविर	वटा	१	०	०	०	१	१,०००,०००।००
६५		सेनेटरी प्याड निर्माण तालिम	संख्या	१	०	०	१	०	२००,०००।००
६६		विद्यालयमा यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	१	८,०००,०००।००
६७		सञ्चारमाध्यमबाट प्रचार प्रंसार कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	१	४००,०००।००
६८		यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यसम्बन्धी स्थानीय भाषामा अडियो, भिडियो र पाठ्य सामग्री तयारी	पटक	१	०	०	०	०	३००,०००।००
६९		विद्यालयमा सेनेटरी प्याड वितरण तथा व्यवस्थापन	पटक	१	१	१	१	१	५००,०००।००

७०	औषधी व्यवस्थापन	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा फार्मेसी स्थापना तथा सञ्चालन	वडा	६	०	०	०	०	३,०००,०००।००
७१		सरकारी अनुदानका औषधी नियमित ल्याएको र स्टक विवरण साप्ताहिक सार्वजनिक गर्ने	पटक	नियमित संचालन					(
७२	मानसिक स्वास्थ्य	पालिकास्तरको अस्पतालमा मानसिक स्वास्थ्य परामर्शदाताको व्यवस्था गर्ने	पटक	नियमित संचालन					२००,०००।००
७३		मानसिक स्वास्थ्यका बारेमा विद्यालयस्तरमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पटक	नियमित संचालन					५००,०००।००
जम्मा									**२५५,२५०,०००।००**

५.२.५खाद्य सुरक्षा र खाद्य संप्रभुताको ग्यारेण्टी, गरिबीको अन्त्य

उद्देश्य:

उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धिमार्फत खाद्य सुरक्षाको संरक्षण र ग्यारेण्टी गर्दै गरिबीको अन्त्य गर्ने

रणनीतिहरूः

(क) खाद्य सुरक्षामा पहुँच प्राप्त जनसंख्याको वर्गीकरण (सम्पन्नता स्तरीकरण)का आधारमा गरिब घरपरिवारको पहिचान गरी खाद्य अधिकारको सुनिश्चिताको नीति तर्जुमा गर्ने

(ख) खाद्यान्न संकटापन्न जनसंख्यालाई आयमूलक तथा उद्यम विकास कार्यक्रमहरूमा आबद्ध गराउने

(ग) विशेष संरक्षण तथा समावेशी नीतिका आधारमा उत्पादनका क्षेत्रमा संलग्न गराउने

(घ) तीनमहिना भन्दा बढी खाद्यान्न उपलब्धता नहुने करिब ३० प्रतिशत जनतालाई प्राथमिकतामा राखेर कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	खाद्य सुरक्षा र खाद्य संभ्रुपताको ग्यारेण्टी	१. गाउँपालिकाको खाद्यन्न तथा पोषणसम्बन्धी नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	१०००००
२		२. खाद्य संकट भेलिरहेका समुदायको तथ्यांक संकलन गरी पारिवारिक प्रोफाइल तयार गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	२०००००
		खाद्य संकट भेलिरहेका विपन्न नागरिक पहिचान गरी खाद्यान्नका लागि प्रदान अनुदान	वडा	१	१	१	१	१	२००००००

३		३. खाद्यान्नको चरम अभाव झेलिरहेका घरपरिवारलाई आयमूलक उत्पादनका लागि अनुदान दिन	पटक	२	२	२	२	२	२००००००
४	पोषण चेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	१. स्थानीय सञ्चारमाध्यमको प्रयोग गरेर पोषणसम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम तपार पार्ने	पटक	१	१	१	१	१	५०००००
		विद्यालयमा जनचेतना जगाउन विद्यार्थीहरूलाई पोषण अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	५०००००
		३. गाउँपालिकाभित्र उत्पादन हुने पोषणयुक्त बालीहरूको सूची तयार गरी घर-घरमा वितरण गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	२५००००
		४. एक घर एक करेसाबारी कार्यक्रम	वटा	३००	५००	५००	५००	५००	२३०००००
५	विषादी प्रयोगमा नियन्त्रण	१. हरेक वडामा प्राङ्कारिक (कम्पोष्ट) मल उत्पादन तथा प्रयोगका बारेमा तालिम सञ्चालन गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	६०००००
		२. विषादीको हानिकारक प्रभावका बारेमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	६०००००
जम्मा									**९०५००००**

५.२.६श्रम तथा रोजगारी

लक्ष्यः

योग्यता अनुरूपको रोजगारी, श्रम अनुसारको ज्याला र कामदारको सामाजिक सुरक्षा

उद्देश्यः

(क) श्रमिकहरूको सीप, क्षमता र दक्षता अभिबृद्धि गर्दै श्रमिकको अधिकारलाई सुनिश्चित गर्ने

(ख) सम्मानजनक श्रम र श्रम अनुरूपको ज्यालाको नीति तर्जुमा गरी लागु गर्ने

(ग) निकृष्ट, अमानवीय, बालश्रम लगायत शोषणका सबै रूपहरूको अन्त्य गर्ने

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१		पालिकालाई बालश्रम मुक्त घोषणा गर्ने	पटक	०	०	०	१	०	१०००००
२		ज्यालादर निर्धारण गर्ने	नियमित	१	१	१	१	१	०
३		श्रमिकहरूको गुनासो सुनुवाई केन्द्र स्थापना गर्ने	संख्या	१	०	०	०	०	५००००
		गुनासो केन्द्र परिचालन			१	१	१	१	२०००००
४		श्रमिक सुरक्षा आचारसंहिता निर्माण गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	२००००
५		समान कामका लागि समान ज्याला घोषणा गरि कार्यान्वयन गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	५००००
६		मई दिवस मनाउने	पटक	१	१	१	१	१	१०००००
७		श्रमिकहरूलाई सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा अनिवार्य सहभागी गराउने	पटक	१	१	१	१	१	२५००००
८		कार्यस्थलमा श्रमिक तथा कामदारको सुरक्षा ग्यारेण्टी गर्ने परिपत्र जारी गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	०
		वार्षिकरूपमा श्रमिक सम्मेलन गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	३०००००
९		श्रमिक सम्बन्धी गुनासो सुनवाईलाई प्रभावकारी बनाने	पटक	१	१	१	१	१	२०००००
जम्मा									१२७०००००।००

५.३भौतिक तथा पूर्वाधार विकास

५.३.१सडक यातायात तथा पूर्वाधार

उद्देश्यः

(क) ग्रामीण पूर्वाधार विकासलाई सन्तुलित, दिगो र वातावरणमैत्री बनाउँदै स्थानीय बजार तथा उत्पादन प्रवर्द्धन गरी जनजीवन सहज र उत्पानमूलक बनाउनु ।

(ख) सडक यातायातमा सबै नागरिकको पहुँच हुनगरी सडकको गुणस्तरमा वृद्धि गर्दै सडक सञ्जालीकरण गर्नु

(ग) पूर्वाधार विकासमा लगानी वृद्धि गर्दै सेवा सुविधा र बजार पहुँचको विस्तारमार्फत आार्थिक सामाजिक विकासमा टेवा पुऱ्याउनु ।

रणनीतिहरू

(क) पालिकाको पूर्वाधार विकासको मापदण्ड निमार्ण गर्दै सबै प्रकारका पूर्वाधारलाई सन्तुलित, समावेशी, दिगो र वातावरणमैत्री बनाउने

(ख) स्थानीय बजार तथा उत्पादन प्रवर्द्धन गर्नसडकको मापदण्ड, वर्गीकरण, नामाकरण र प्राथमिकतासहितको यातायात गुरूयोजना तर्जुमा गरी सडक निर्माण गर्ने

(ग) कृषि, पर्यटन, तथा सामाजिक क्षेत्रमा प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने र सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई सहज पुऱ्याउने गरी गुणस्तरीय पूर्वाधार तथा यातायात सेवा विस्तार गर्ने ।

(घ) सडक निर्माण गर्दा वातरवणीय प्रभाव मूल्यांकनको नीति अवलम्बन गरिने

(ङ) दीगोपनाका लागि प्रत्येक वडामा मर्मत सम्भार कोष लागु गर्ने

(च) बायो-इन्जिनियरिङ प्रविधिको विकास गर्ने । योजनाबाट १० प्रतिशत रकम बायो इन्जिनियरिङमा कट्टी गरी कार्य सञ्चालन गर्ने

(छ) जिल्ला सदरमुकामदेखि गाउँपालिका केन्द्र जोडने सडक कालोपत्रे र प्रत्येक वडाका टोलहरूबाट गाउँपालिका सदरमुकामा जोडने सडक स्तरोन्न्ती गरी न्यूनतम मापदण्ड पुऱ्याउने

(ज) पूर्वाधार निर्माण गर्दा विपन्न वर्ग तथा समुदायलाई अधिकतम लाभ पुग्ने तथा उनीहरूको आर्थिक अवस्थामा सुधार हुनसक्ने सम्भावनाका आधारका खोजी गर्ने ।

(झ) गुणस्तरीयतामा विशेष ध्यान दिने ।

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाई	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	सडक बिस्तार, मर्मत तथा सुधार कार्यक्रम	बागबजार, ढिमौला, भद्रपुर सडकलाई गाउँपालिका सदरमुकाम सम्म कालोपत्रे (किमी)	किमी	३	२	३	०	०	६५००००००
२		उग्रतारा मेलौली सडकलाई गाउँपालिका सदरमुकामसम्म कालोपत्रे (किमी)	किमी	५	५	५	४	०	१५०००००००
३		खतेडा, गणेशधुरा, पुइलेक सडक ग्राभेल	किमी	०	५	५	०	०	४५००००००
४		दोगाड चमडा, चुल्लेक सडक ग्राभेल	किमी	३	२	२	०	०	१२००००००
५		भद्रपुर गुनपाल सडक ग्राभेल	किमी	१	२	०	०	०	८००००००
६		मगराउँ भुल्कडा सडक ग्राभेल	किमी	१	१	०	०	०	६००००००
७		डुङरी सेरागाउँ देवल राजुल सडक ग्राभेल	किमी	५	५	३	०	०	६०००००००
८		क्रमगत सडकरू...... को १२० किमी ट्र्याक खोल्ने	किमी	नियमित प्रतेक बर्ष					२००००००००
९		५ वटा सडक पुल निर्माण	वटा	२	२	१	०	०	६०००००००
१०		५ वटा कल्भर्ट निर्माण	वटा	१	२	२	०	०	१५००००००
११		१० वटा कज-वे निर्माण	वटा	२	२	२	२	२	१००००००००
१२		प्रधानमन्त्री स्वरोजगार युवा कार्यक्रममार्फत प्रत्येक सडकमा नाली निर्माण	किमी	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनुसार					२००००००००

१३		हरेक समुदाय एवं बस्ती स्तरमा जाने बाटोहरूमा ढुंगा छाप्ने (स्वीलिङ)	किमी	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनुसार					१२००००००
१४	अन्य	हरित सडक निर्माण	किमी	०	३	३	२	०	५००००००
१५	पर्बाधार योजना निर्माण	हरेक वार्ड स्तरमा सामुदायक भबनहरू तथा बिषयगत कार्यालयका भबनहरू निर्माण	पटक	५	५	१०	१०	२०	१२५००००००
१६		साना सिचाई तथा पोखरिनिर्माण	संख्या	८	१०	१०	१५	१०	५३००००००
१७		खानेपानी निर्माण	संख्या	१०	१५	२०	२५	३०	१००००००००
जम्मा									७६६००००००

५.३.२ खानेपानी तथा सरसफाई

उद्देश्य:

(क) सफा, शुद्द र गुणस्तरीय खानेपानीको सबै नागरिको पहुँच स्थापित गर्ने

(ख) पानीका मुहान तथा श्रोतहरूको संरक्षण तथा सम्वर्द्धन गर्ने

(ग) महिनावारी स्वच्छतालाई पूर्ण पालना गर्ने

रणनीति

(क) एक घर एक धाराको अवधारणा लागु गरिने

(ख) खानेपानी उपभोक्ता समूह सञ्चालनलाई प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउने

(ग) जलश्रोत नियमावली लागु गर्ने

(घ) प्रत्येक उपभोक्ता समूहमा पानी सुरक्षा योजना लागु गर्ने

(ङ) महिनावारी स्वच्छताव्यवस्थापन कार्यविधि र मापदण्ड लागु गर्ने

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाई	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	

1		समूदायमा खाने पानी, सय्सफाई तथा स्वच्छता सम्वन्धि योजना तर्जुमा गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					५०००००
2		गाउँपालिका, गैरसरकारी निकायहरूको बैठक तथा छलफल गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					०
3		उपभोक्ता समुह गठन/पुनर्गठन गर्ने	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					०
4		गाउँपालिकामा एक घर एक धारासम्बन्धी नियमावली पारित गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					०
5		७० प्रतिशत घरधुरीमा एकघर, एकधारा निर्माण गर्ने	संख्या	३००	५००	७००	४००	३००	५००००००
6	खाने पानीको सेवा विस्तार तथा व्यवस्थापन	पानीको गुणस्तर परीक्षण गने व्यवस्था	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					५००००
7		गाउँपालिका स्तरीय स्वास्थ्य पिउने पानी उपसमिति/सञ्जाल (स्वा.पा.उ.स) निमांण	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					०
8		खा. पा. महासंघ/ सञ्जालको सहकार्य/सहमतिमा नियमावली निमांण गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					०
9		उपभोक्ता समितीका सदस्यलाई खानेपानी योजना व्यवस्थापन तथा मर्मत तालिम दिने	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					५०००००
10		गा.पा स्तरीय खा.पा तथा सरसफाई स्वच्छता समन्वय समिति गठन गरी सक्रिय बनाउने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					०
11	सरसफाई कार्यक्रम	समूदायमा खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता सम्वन्धी योजना तर्जुमा गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					०

12		प्रत्येक टोलमा टोल सफाईसमुह गठन र सामाग्रीहरु उपलब्ध गराई सबै वडाका ४/४ टोललाईपूर्ण सरसफाई टोल घोषणा गर्ने	वटा	१	२	४	४	४	१५०००००
13		प्रत्येक हप्ताको कुनै एक बार विद्यालय, गाउँ टोल नियमित सफाइ कार्यक्रम सञ्चालन	वटा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					६०००००
14		सार्वजानीक शौचालय निर्माण गर्ने	संख्या	१	२	२	२	३	७००००००
15		पुईलेक,अनारखोली र खतेडा, बयलडाँडा चमडा भद्रपुर ,गुनपाल र भुल्कुडा चिपुर देवल र दिपुर, रिक्तारालगायतका ठाउँमा ढल तथा फोहोर व्यवस्थापन गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	२५०००००
16		एक घर एक शौचालय निर्माण	वडा	नियमित अनिबार्य					०
17		पोष्ट ओ डि एफ	पटक	नियमित अनिबार्य					५०००००
18	महिनावारी स्वच्छता कार्यक्रम	सेनेटरी प्याड निर्मांण सम्बन्धी तालिम	पटक	०	१	०	१	०	५०००००
19		प्रत्येक सार्वजनिक निकायमा सेनेटरी प्याड डिस्पोजल ठाउँ निर्माण गर्ने	वटा	१	१	१	१	२	३०००००
20		प्रत्येक विद्यालयमा सेनेटरी प्याड वितरण	वटा	१०	५	५	१०	५	१७५००००
21		मर्यादित महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापन शिक्षा सञ्चालन गर्ने	पटक	नियमित अनिबार्य					०
जम्मा									**६५७००००० **

५.३.३सञ्चार तथा सूचना प्रविधि

उद्देश्य

(क) नविन सञ्चार तथा सूचना प्रविधियुक्त गाउँपालिका निर्माण गरी जनजीवन सहज बनाउनु

(ख) पालिकाका सबै वडासम्म सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार गरी सर्वसाधारणको पहुँच सुनिश्चित गर्नु

(ग) सञ्चार र सूचना प्रविधि सेवालाई सर्वसुलभ, भरपर्दो एवं गुणस्तरीय बनाउनु ।

रणनीतिहरू

(क) नवीन सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमा स्थानीय बासिन्दाहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

(ख) गुणस्तरीय दूरसञ्चार एवं ब्रोडव्याण्ड सेवालाई पालिकाका सबै वडा, गाउँ, टोलस्तरसम्म विस्तार गर्ने ।

(ग) सार्वजनिक सेवा प्रभाहमा नवीन सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको प्रयोग बढाउँदै विद्युतीय शासनको प्रवर्द्धन गर्ने

(घ) सूचनामा पहुँच, गुनासो सुनवाई तथा विकास कार्यमा नागरिकको प्रत्यक्ष सहभागिताका लागि डिजिटल न्यू मिडियाको अवधारणा लागु गरिने

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमा पहुँच विस्तार	पालिकाद्वारा सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको प्रयोगसम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	१०००००
२		दूरसञ्चार एवं ब्रोडव्याण्ड सेवालाई पालिकाका सबै वडा, गाउँ, टोलस्तरसम्म विस्तार गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	१००००००

		हरेक वार्ड कार्यँलयमा सर्बसाधारणका लागि फ्रि ईन्टरनेट सेबा जडान तथा मर्मत	संख्या	१	१	१	१	१	६०००००
३		नविनतम् सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगका सम्बन्धमा स्थानीय सञ्चारमाध्यम तथा घर दैलो कार्यक्रम मार्फत सर्वसाधारणलाई जानकारी दिने	वटा	१	१	१	१	१	५०००००
४		पालिकद्वारा प्रदान गरिने सार्वजनिक सेवा तथा सुविधा विद्युतीय माध्यममार्फत दिने व्यवस्था मिलाउने	वटा	०	१	०	०	०	५००००००
५		भरपर्दो इन्टरनेट सेवाको विकास र विस्तार गरी बालबालिकालाई विद्युतीय माध्यमबाट वैकल्पिक पठनपाठनको व्यवस्था मिलाउने	वटा	१	१	१	१	१	५०००००
६	इसुशासनको प्रत्याभूति गर्ने	गाउँपालिकाको वेभसाइटलाई अन्तर्क्रियात्मक बनाउने	संख्या	नियमित कार्य					१००००००
७		गाउँपालिकाको सामाजिक सञ्जालमार्फत नागरिकसँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने प्रणाली विकास गर्ने तथा सबै नागरिकलाई अनिवार्यरूपमा सामाजिक सञ्जालमा जोडिने	संख्या	नियमित कार्य					५०००००
८		गाउँपालिकाको बेग्लै युट्युब च्यानल निर्माण गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	८०००००

९		ई सिफारिस प्रणाली लागु गर्ने	वटा	०	१	१	०	०	१००००००
१०		एस एम एस सिस्टम अबलम्बन गरिने		०	१	०	०	०	१५०००००
जम्मा									१२५०००००

५.३.४ विद्युत उत्पादन, वैकल्पिक तथा अन्य उर्जा

उद्देश्यहरू

(क) नवीकरणीय ऊर्जाको विकास, प्रवर्द्धन/विस्तारमार्फत ऊर्जाको दिगो विकासमा जोड दिनु ।

(ख) वैकल्पिक नवीकरणीय ऊर्जाको विकास गरी सामाजिक आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याउनु

(ग) भरपर्दो, सर्वसुलभ, किफायती, गुणस्तरीय ऊर्जामा स्थानीयको पहुँचमा वृद्धि गर्नु

रणनीतिहरू

(क) विद्युतको पहुँच नपुगेका तथा नियमित नभएका क्षेत्रमा नवीकरणीय ऊर्जाको व्यवस्था गरी उर्जामा सर्वसाधारणको पहुँच वृद्धि गर्ने

(ख) ठूला क्षमताका बायोग्याँस प्लान्ट र बायोस्लरी स्थापना गरी ऊर्जा तथा प्रांगारिक मल उत्पादन गर्ने

(ग) नवीकरणीय ऊर्जाको विकासमार्फत शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सिचाइँजस्ता उत्पादनमूलक क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि गरी रोजगारी सिर्जना गर्ने ।

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्र.स.	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाई	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	विद्युतको पहुँचलाई शतप्रतशत	१. लघु जलविद्युत योजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	वटा	०	०	१	१	०	१००००००

२	पुऱ्याउने	बिद्युतको पहुँचबाहिर रहेका करिब ५ प्रतिशत जनतालाई यसको पहुँमा पुऱ्याउने	वडा	१	१	०	०	०	१०००००
३		३. विद्युत वितरणलाई सुरक्षित, भारपर्दो र नियमित बनाउने	वटा	प्रतेक बर्ष					०
४		४. विद्युतको खपत सम्बन्धी सर्व साधारण लाई सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	वटा	प्रतेक बर्ष					१५०००००
५	बैकलपिक उर्जा पर्बद्धन	३. बायोग्यॉस उत्पादनमा विशेष अनुदानको व्यवस्थ ागर्ने	वटा	१०	१०	१०	१५	१५	३००००००
६		५. नवीकरणीय ऊर्जाको विकास गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सिचाइँ जस्ता क्षेत्रहरूमा रोजगारी सिर्जना गर्ने ।	वटा	२	२	२	२	२	२००००००
७		५. नवीकरणीय ऊर्जाको विकास गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सिचाइँ जस्ता क्षेत्रहरूमा रोजगारी सिर्जना गर्ने ।	वटा	२	२	२	२	२	२००००००
८		५. नवीकरणीय ऊर्जाको विकास गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सिचाइँ जस्ता क्षेत्रहरूमा रोजगारी सिर्जना गर्ने ।	वटा	२	२	२	२	२	२००००००
९		बजार क्षेत्रमा सौर्य बत्री जडान कार्यक्रम	वटा	५	५	१०	१५	१५	२५०००००
१०		घरभित्रको धुवा ब्यवस्थापन का लागि सुधारिएको चुलो जडान	वटा	५०	१००	१००	१५०	२००	१००००००
जम्मा									१६,०००,०००।००

५.४ वन तथा वातावरण विकास

५.४.१ वन-जंगल, वातावरण तथा विपत् व्यवस्थापन

उद्देश्य

(क) वन-जंगल तथा वातावरणको उचित संरक्षण, सम्वर्द्धन तथा दिगो उपयोगमार्फत विपत् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनु

(ख) वन-जंगल, जैविक विविधता र वन पैदावारको उत्पादन, उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्दै आर्थिक समृद्धि हाँसिल गर्नु

रणनीतिहरू

(क) वन-जंगलको दिगो उपयोगका लागि समावेशी सिद्धान्तका आधारमा सहभागितामूलक कार्यसमिति निर्माण गर्दै आयआर्जन बढाउने ।

(ख) वन, वनस्पति, वन्यजन्तु, तथा जैविक विविधता र वनपैदावारहरूको एकीकृत रूपमा संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्दै पर्यापर्यटनको विकास गर्ने ।

(ग) पर्यावरणलाई स्वच्छ र सफा राख्न एवं विपत् व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउन वृक्षारोपण, सरसफाईलगायत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

(घ)हावापानी सुहाउँदो औषधिजन्य वनस्पतिको वृक्षारोपण, संरक्षण, वन पैदावारको उत्पादन, उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्दै आर्थिक विकासमा टेवा पुऱ्याउने ।

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	वन व्यवस्थापन	खुला चरिचरन क्षेत्र पहिचान गर्ने	संख्या	६	४	०	०	०	०
२		खुला चरिचरन क्षेत्र नियन्त्रण कार्य विधि निर्माण	संख्या	०	१	०	०	०	१०००००
३		सबै वडामा नर्सरी स्थापना गर्ने	वटा	०	२	२	२	०	३६०००००

४		प्रत्येक वडाको निश्चित भूभागमा वृक्षारोपण गर्ने	वडा	६	१२	२०	१२	०	३,०००,०००।००
५		घनघश्या र रानी बन संरक्षित क्षेत्र घोषणा	संख्या	०	१	०	०	०	१०००००
६		एक विद्यालय, एक क्षेत्र, एक विद्यार्थी एक वृक्षारोपण कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	१	३०००००
७		सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिलाई सक्रिय बनाउने	संख्या	१	१	१	१	१	१००००००
८		समितिको संरचना र लाभको प्रतिफल समानुपातिक र समावेशी बनाउन मापदण्ड तयार गर्ने	संख्या	०	०	१	०	०	१०००००
९		बन फँडानी तथा बन कटानीको नियमित अनुगमन	संख्या	१	१	१	१	१	५०००००
१०		टिमुर, दालचिनी लगायतका वनष्पतिको व्यवसायिक उत्पादनको सम्भाव्यता अध्ययनगरी औषधीजन्य बन विकास	संख्या	१	१	१	१	१	५०००००
११	विपद व्यवस्थापन	विपद व्यवस्थापन नीति तर्जुमा गर्ने	संख्या	१	०	०	०	०	२०००००
१२		पानी मह्युन वरिपरि (१०० मिटर क्षेत्र) संरक्षित क्षेत्र घोषणा गर्ने	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष					०
१३		धार्मिक बन बनाउन लाई प्रोत्साहित गर्ने	वडा	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१४		खडेरी नियन्त्रणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष					०
१५		बिपत का सम्भावित क्षेत्र पहिचान	वटा	६	६	६	६	६	३०००००
१६		बिपत राहत एबं उद्धार कोष खडा गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	५००००००

१७		सम्भावित क्षेत्रमा वृक्षारोपण कार्यक्रम	वटा	१	१	१	१	१	५०००००
१८		सम्भावित जोखिम बस्तीहरूमा सचेतना कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	५०००००
१९		बाढी पहिरो नियन्त्रण तथा तटबन्ध निर्माण गर्ने	वटा	६	६	६	६	६	५,०००,०००।००
२०		गिट्टी, बालुवा, ढुंगा खानी उत्खननको मापदण्ड तयार गर्ने	संख्या	१	०	०	०	०	१०००००
जम्मा									२१३००००००।००

५.४.२. भू-उपयोग तथा भूमि व्यवस्थापन

उद्देश्य

(क) राष्ट्रिय भू-उपयोग तथा भूमि व्यवस्थापनसम्बन्धी नीतिको मातहतमा रही गाउँपालिकाको भू-उपयोग नीति तुर्जुमा गर्नु ।

(ख) भूस्वामित्व तथा उपयोगका आधारमा जमिनको नक्शाकंन गरी भूमिको वर्गीकरण गर्नु ।

(ग) भूमि व्यवस्थापनलाई पादरर्शी र वैज्ञानिक बनाउनु

(घ) भू-स्वामित्व तथा भूमि समस्या समाधान गर्नु

रणनीतिहरू

(क) पालिकाले तर्जुमा गरेको भू-उपयोग नीतिका आधारमा जमिनको स्वामित्व तथा उपयोगका आधारमा जमिनको वर्गीकरण गर्ने ।

(ख) पालिकाभित्रका बसोवासका दृष्टिकोणलेसुरक्षित र जोखिमयुक्त स्थानको नक्साकंन गर्ने ।

(घ) जमिनतथा स्वामित्वको लागत विद्युतीय प्रणालीमा राख्दै भूमि व्यवस्थापनलाई पारदर्शी र भूमिमाथि रहेको दोहोरो स्वामित्व अन्त्य गर्ने ।

(ङ) जमिन बेचविखनलाई व्यवस्थित बनाउन निश्चित मापदण्ड निर्धारण गरी लागु गर्ने ।

(च) भूमिहीन, मुक्त हलियाका लागि आधारभूत रूपमा बसोबासको व्यवस्था गरी जिविकोपार्जनको दीगो व्यावस्था गर्ने ।

(छ) सार्वजनिक जग्गाको पहिचान र संरक्षण गर्दै आवश्यकताका आधारमा कृषि र वन पैदावर उत्पादन, कृषि बजार केन्द्र, खेल मैदान, औद्योगिक ग्राम, चिस्यान केन्दलगायत सञ्चालन गर्ने ।

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	भुमिनीति तथा भूउपयोग ऐन निर्माण गरि लागु गर्ने	१. सम्पूर्ण घरधुरीको जमिनको लगत संकलन गरि विद्युतीय अभिलेखमा राख्ने	पटक	०	१	०	०	०	३०००००
२		२. कृषि, वसोवास अनुकल भएको, औद्यौगिक, चरन, वन, खनिज, कटान हुने, खानी उत्खनन, एकीकृत बस्ती धार्मिक तथा पर्यटनयोग्यभू-क्षेत्रहरु पहिचान गरी राष्ट्रिय भूमिनीति अनुसार जमिनको वर्गीकय्ण गर्ने र विद्युतीय अभिलेख राख्ने	पटक	१	१	०	०	०	३०००००
३		३. भूमिहिन, सुकुम्बासी तथा व्यवस्थापन हुन नसकेका मुक्त हलियाहरूको पहिचान गरी एकिकृत वस्ती निर्माणमार्फत व्यवस्थापन गने	वटा	०	६	०	०	०	२००००००
४	जमिनको उत्पादकत्व वृद्धिका लागि जमिनको सदुपयो गरेर रोजगार सिर्जनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गने	१. जमिनको दोहन हुने अनुपात्दक क्षेत्रहरूको खोजी गरी संरक्षण गने	वडा	ीनयमित					०
५		भुमी बैंक स्थापना	वटा	०	१	०	०	०	३०००००

६		३. व्यवसायिक कार्यका लागि जमिन भाडामा लगाउन कार्यविधि तर्जुमा गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	५००००
७		४. भूबनौटको आधारमा खाली जमिनमा लिजमा दिएर, पब्लिक कम्पनीमार्फत् या गाउँपालिकाकै लगानीमा कृषि उद्योग, आयमूलक वन पैदावार (तिमुर आदि)को उत्पादन गर्ने	वडा	१	१	१	१	१	२,०००,०००।००
जम्मा									२२९५००००।००

५.५ सुशासन तथा संस्थागत सुधार

उद्देश्यः

विकास प्रक्रियामा नागरिकको अर्थपूर्ण सहभागिता, कार्यान्वयनमा पारदर्शिता र जवाफदेहिताका माध्यमबाट सुशासन कायम गर्नु ।

रणनीतिहरूः

(क) सहभागितामूलक योजना निर्माण तथा कार्यान्वयनको संयन्त्र निर्माण गर्ने

(ख) जनसहभागितामा आधारित मूल्यांकन पद्दती तथा जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्ने

(ग) सूचनाको हकको प्रत्याभूति तथा प्रविधिको उपयोगमार्फत सुशासन कायम गर्ने

(घ) स्थानीय कानुन, नीति, नियम, निर्णय, कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, जवाफदेही र प्रभावकारी बनाउने

कार्यनीति, कार्यक्रम क्रियाकलाप र लक्ष्य

<table>
<tr><th rowspan="2">क्र.सं.</th><th rowspan="2">नीति तथा कार्यक्रम</th><th rowspan="2">क्रियाकलाप</th><th rowspan="2">एकाइ</th><th colspan="5">वार्षिक लक्ष्य</th><th rowspan="2">अनुमानित लागत रकम</th></tr>
<tr><th>वर्ष १</th><th>वर्ष २</th><th>वर्ष ३</th><th>वर्ष ४</th><th>वर्ष ५</th></tr>
<tr><td>१</td><td rowspan="6">जनशक्ति व्यवस्थापन तथा क्षमता अभिवृद्धि</td><td>जनशक्ति व्यवस्थापन समीक्षा गोष्ठी</td><td>पटक</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>५००,०००।००</td></tr>
<tr><td>२</td><td>दरबन्दी परिपूर्ति</td><td>संख्या</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>४००,०००।००</td></tr>
<tr><td>३</td><td>सुशासन क्षमता अभिवृद्धि तालिम</td><td>पटक</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>५००,०००।००</td></tr>
<tr><td>४</td><td>अध्ययन भ्रमण</td><td>पटक</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>५,०००,०००।००</td></tr>
<tr><td>५</td><td>सुशासन तथा जनमैत्री सेवाप्रवाहसम्बन्धी तालिम</td><td></td><td></td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१,२००,०००।००</td></tr>
<tr><td>६</td><td>डिजिटल प्रणाली अभिलेखिकरणसम्बन्धी तालिम</td><td>पटक</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१</td><td>१,०००,०००।००</td></tr>
</table>

७	कार्यालय व्यवस्थापन	अपाङमैत्री, सेवागंहीमैत्री, बहुसुविधायुक्त भवन निर्माण	संख्या	०	१	०	०	०	१००,०००,०००।००
८	सुशासन	सूचनाको हक प्रत्याभूतिगर्न सर्वाजनिक सुनवाई	पटक	१	१	१	१	१	१,५००,०००।००
९		विद्युतीय नागरिक वडापत्र गापा तथा वार्ड कार्यालयमा	वडा	१	२	२	२	०	३,५००,०००।००
१०		सबै सेवाप्रदान गर्ने कार्यालयमा इन्टरनेटको व्यवस्था	संख्या	१	१	१	१	१	२,०००,०००।००
११		सूचना अधिकारीको व्यवस्था तथा क्षमता अभिबृद्धि	पटक	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१२		हरेक बिद्यालय , सार्बजनीक स्थान एबं जनताको प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने स्थानहरूमा सिसिटिभी जडान	वटा	१५	१५	१५	१५	१५	७,५००,०००।००
१३		विद्युतीय हाजिरी अनिवार्य गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१४		सबै सेवा प्रदायक निकायको आधिकारिक इमेल व्यवस्था गरी कार्य	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१५		विद्युतीय गुनासो सुनुवाई केन्द्र/इकाइ	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१६		सामाजिक कार्यक्रम तथा लेखा परीक्षण	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
१७		आवधिक योजना समीक्षा तथा नयाँ योजना तर्जुमा	संख्या	०	०	०	०	१	२,५००,०००।००

१८		आत्मसमीक्षा तथा पत्रकार सम्मेलन	संख्या	१	१	१	१	१	५,०००,०००।००
१९		सञ्चार माध्यम मार्फत सूचनाको हकबारे जानकारी प्रदान	संख्या	१	१	१	१	१	५००,०००।००
जम्मा									**१३३,६००,०००।००**

परिच्छेद ६

६. वित्तिय तथा मानव श्रोत साधनको समिक्षा तथा आँकलन

यो आवधिक योजना कार्यान्वयनका लागि वित्तीय, मानवीय तथा भौतिक स्रोतको व्यवस्थापन महत्वपूर्ण छ । आवश्यकताअनुसार वित्तीय र मानवीय स्रोत उपलब्ध हुन नसक्दा यो योजनाले साकार रूप लिन सम्भव हुँदैन । यस परिच्छेदमा यो योजना कार्यान्वनका लागि आवश्यक पर्ने तथा उपलब्ध वित्तीय स्रोतको अवस्थाका बारेमा चर्चा गरिएको छ ।

६.१ वित्तिय स्रोत

६.१.१ विषयगत क्षेत्रअनुसार आवश्यक अनुमानित रकम

यस आवधिक योजनामा सबै विषयगत क्षेत्र तथा तिनीहरूसँग सम्बन्धित उपक्षेत्र अन्तर्गत तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम कार्यान्वन गर्न कूल १,९७२,०१०,०००। रूपैयाँ आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ । विषयगत क्षेत्र तथा उपक्षेत्रका लागि अनुमानि रकम देहाय अनुसार रहेको छ :

(रकम रू. हजारमा)

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्रहरू	अनुमानित लागत	प्रतिशत
	आर्थिक विकास	**288,065,000.00**	17.11
१	कृषि विकास	164,665,000.00	
२	पशू स्वास्थ्य	51,100,000.00	
३	औद्योगिक विकास तथा पर्यटन प्रवर्धन	67,200,000.00	
४	बैंक तथा बित्तीय संस्था बिकास	5,100,000.00	
५			
	सामाजिक विकास	**655,170,000.00**	38.91
१	स्वास्थ्य	255,250,000.00	
२	शिक्षा	287,600,000.00	
३	युवा तथा खेलकूद	65,800,000.00	
४	महिला तथा बालबालिका	36,200,000.00	
५	खाद्य सूरक्षा र खाद्य संभ्रूपता	9,050,000.00	

६	श्रम तथा रोजगारी	1,270,000.00	
	पुर्वाधार विकास	**563,200,000.00**	33.45
७	विद्यूत उत्पादन, वैकल्पिक तथा अन्य उर्जा	16,000,000.00	
८	पुर्वाधार विकास खानेपानी तथा सरसफाई	65,700,000.00	
९	पूर्बाधार बिकास सडक यातायात	469,000,000.00	
१०	सञ्चार तथा सुचना प्रविधि	12,500,000.00	
	वातावरण विकास	**44,250,000.00**	2.63
१	वन तथा वातावरण विकास	21,300,000.00	
१	भुउपयोग तथा भुमि व्यवस्थापन	22,950,000.00	
	सूशासन तथा संस्थागत	**133,100,000.00**	7.90
	जम्मा	**1,683,785,000.00**	**100.00**

६.१.२ वार्षिक आधारमा योजना अवधिको व्यय अनुमान

आवधिक योजनाका पाँच वर्षमा प्राथमिकता प्राप्त विषयगत क्षेत्र तथा उपक्षेत्रहरूमा निम्नानुसार वार्षिक व्यय हुने अनुमान गरिएको छ ।

क्रस	प्राथमिकता क्षेत्र	अनुमानित वार्षिक लागत अनुमान					जम्मा
		2078-2079	2079-080	2080-081	2081-082	2082-083	
१	कृषि बिकास	27,923,455.50	49,535,533.18	36,965,185.59	29,019,579.53	15,446,246.20	158,890,000.00
२	पशुपालन	5,100,000.00	13,100,000.00	9,500,000.00	11,100,000.00	8,800,000.00	47,600,000.00
३	स्वास्थ्य	144,964,718.61	27,619,913.42	38,055,627.71	23,001,298.70	21,608,441.56	255,250,000.00
४	शिक्षा	76,109,523.81	83,442,857.14	47,738,095.24	42,871,428.57	37,438,095.24	287,600,000.00
५	युवा तथा खेलकुद	9,460,000.00	9,710,000.00	13,960,000.00	11,360,000.00	21,310,000.00	65,800,000.00
६	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	8,687,500.00	7,137,500.00	6,837,500.00	6,837,500.00	6,700,000.00	36,200,000.00
७	औद्योगिक विकास तथा पर्यटन प्रवर्धन	11,630,769.23	14,861,538.46	13,569,230.77	14,215,384.62	12,923,076.92	67,200,000.00
८	बैंक तथा बित्तीय संस्था बिकास	905,128.21	907,692.31	1,015,384.62	1,130,769.23	1,141,025.64	5,100,000.00
९	खाद्य सुरक्षा र खाद्य संम्रुपता	1,590,000.00	2,090,000.00	1,790,000.00	1,790,000.00	1,790,000.00	9,050,000.00

१०	श्रम तथा रोजगारी	290,000.00	220,000.00	220,000.00	320,000.00	220,000.00	1,270,000.00
११	विद्युत, वैकल्पिक तथा अन्य उर्जा	2,833,333.33	2,916,666.67	3,166,666.67	3,750,000.00	3,333,333.33	16,000,000.00
१२	पुर्बाधार बिकास सडक यातायात	167,635,131.10	194,837,512.05	190,898,409.49	110,228,947.37	102,400,000.00	766,000,000.00
१३	पूर्वाधार विकास खानेपानी	9,098,181.82	14,443,636.36	18,939,090.91	12,620,909.09	10,598,181.82	65,700,000.00
१४	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि	820,000.00	8,120,000.00	1,520,000.00	1,020,000.00	1,020,000.00	12,500,000.00
१५	वन तथा वातावरण विकास	3,480,000.00	4,940,000.00	5,320,000.00	4,740,000.00	2,820,000.00	21,300,000.00
१६	भूउपयोग तथा भूमि व्यवस्थापन	600,000.00	21,150,000.00	400,000.00	400,000.00	400,000.00	22,950,000.00
१७	सुशासन तथा संस्थागत	5,780,000.00	106,580,000.00	6,580,000.00	6,580,000.00	8,080,000.00	133,600,000.00
	जम्मा	**476,907,741.61**	**561,612,849.60**	**396,475,190.98**	**280,985,817.11**	**256,028,400.71**	**1,972,010,000.00**

६.१.३ वार्षिक आम्दानीका श्रोत अनुमान

गाउँपालिकाले प्राप्त गर्दै आएको हालको अनुदानको अवस्था तथा आन्तरिक आम्दानीको विश्लेषणका आधारमा गाउँपालिकाको यो पाँच वर्षीय आवधिक योजना कार्यान्वयन गर्न तल उल्लेखित अनुसार कुल रकम प्राप्त हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ । पहिलो वर्षको बजेटमा दोस्रो वर्षदेखि सामान्यतया १० प्रतिशतका दरले वृद्धि गरिएको छ । यसका साथै बिभिन्न क्षेत्रबाट संभावित प्राथमिकता परियोजनाहरूमा हुन सक्ने लगानी र साझेदारी समेतलाई यसमा आँकलन गरिएको छ ।

बजेटका श्रोतहरू	आर्थिक वर्ष					जम्मा
	2078-2079	**2079-080**	**2080-081**	**2081-082**	**2082-083**	
गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानी	3,250,000.00	3,575,000.00	3,932,500.00	4,325,750.00	4,758,325.00	**19,841,575.00**
वित्तीय समानिकरण (संघीय सरकार)	85,200,000.00	93,720,000.00	103,092,000.00	113,401,200.00	124,741,320.00	**520,154,520.00**
ससर्त अनुदान (संघीय सरकार)	247,400,000.00	272,140,000.00	299,354,000.00	329,289,400.00	362,218,340.00	**1,510,401,740.00**
वित्तिय समानिकरण (प्रदेश सरकार)	5,793,000.00	6,372,300.00	7,009,530.00	7,710,483.00	8,481,531.30	**35,366,844.30**
विशेष अनुदान (प्रदेश सरकार)	5,000,000.00	5,500,000.00	6,050,000.00	6,655,000.00	7,320,500.00	**30,525,500.00**
संघीय समपूरक अनुदान	13,800,000.00	15,180,000.00	16,698,000.00	18,367,800.00	20,204,580.00	**84,250,380.00**
प्रदेश समपूरक अनुदान	2,770,000.00	3,047,000.00	3,351,700.00	3,686,870.00	4,055,557.00	**16,911,127.00**
संघीय विशेष अनुदान	16,600,000.00	18,260,000.00	20,086,000.00	22,094,600.00	24,304,060.00	**101,344,660.00**
राजस्व बाँडफाँड संघीय						

सरकार	66,734,000.00	73,407,400.00	80,748,140.00	88,822,954.00	97,705,249.40	**407,417,743.40**
प्रदेश राजस्व बाँडफाँड	1,388,000.00	1,526,800.00	1,679,480.00	1,847,428.00	2,032,170.80	**8,473,878.80**
अन्य	12,000,000.00	13,200,000.00	14,520,000.00	15,972,000.00	17,569,200.00	**73,261,200.00**
जम्मा	**459,935,000.00**	**505,928,500.00**	**556,521,350.00**	**612,173,485.00**	**673,390,833.50**	**2,807,949,168.50**

६.१.४ आवधिक योजना कार्यान्वयनको लागि आर्थिक श्रोतको अनुमान

१. गाउँपालिकाको आय स्रोतः

१.१ घर जग्गा कर

१.२ व्यवसाय दर्ता कर

१.३ मनोरञ्जन कर

१.४ सहकारी दर्ता कर

१.५ काठ तथा वन पैदावार कर

१.६ अन्य

२. संघीय सरकारको तर्फवाट प्राप्त हुने अनुदान

२.१वित्तिय सामान्यीकरण अनुदान

२.२ सशर्त अनुदान

२.३ राजस्व बाँडफाँड वाट प्राप्त हुने अंश

३ प्रदेश सरकारको अनुदान

३.१ वित्तिय सामान्यीकरण अनुदान

३.२ सशर्त अनुदान

४. अन्य श्रोतबाट प्राप्त हुने आय

६.१.५ वित्तिय स्रोत परिचालनका उपायहरू

उपरोक्त अनुसारका अपुग स्रोत पूर्तिका लागि गाउँपालिकाकाले निम्नअनुसार उपाय अवलम्बन गर्नेछ :

- ठूला र विशेष परियोजनाहरूका लागि प्रदेश तथा संघीय सरकारसँग पहल गर्ने । संघीय र प्रदेश सरकारसँग अनुदान रकम बढाउन वकालत गर्ने । संघ तथा प्रदेश सरकारसँग समपुरक गरी आयोजना संचालन गर्ने,
- उत्पादनमूलक आयोजनामा नेपाल सरकारको स्वीकृती लिई ऋण परिचालन गर्ने,
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले अख्तियारी प्रदान गरे मुताविक आन्तरिक स्रोत (सम्पत्ती कर, व्यवसाय कर, सेवा शुल्क, नदीजन्य पदार्थ विक्री) संकलन गर्ने, दायरा र दर बढाउने तथा राजस्व व्यवस्थापन प्रक्रिया व्यवस्थित गर्ने,

- राजस्व संकलन गरी गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोत वृद्धि गर्ने,
- निजी क्षेत्रको लगानी र साझेदारी अभिवृद्धी गर्ने,
- स्थानीय स्तरमा काम गर्नका लागि राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग साझेदारीमा आधारित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न उत्प्रेरित गर्ने,
- स्थानीय स्तरमा कार्यरत राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थालाई आवधिक योजनाको लक्ष्य उद्देश्यमा योगदान पुग्ने गरी कार्यक्रम/परियोजना तर्जुमा गरी सोहीअनुसार कार्यान्वयन गर्न सहजीकरण गर्ने,
- कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने
- पर्यटन प्रवर्द्धनलगायतका सम्भाव्य क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको योगदान आकर्षित गर्नेखालका नीति तथा कार्यक्रमहरू ल्याउने,
- नागरिक प्रत्यक्ष लाभान्वित हुने क्रियाकलापमा नागरिकको न्यूनतम आर्थिक हिस्सा सुनिश्चित गर्ने,
- निर्माण प्रक्रियामा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध सामग्री प्रयोगमा जोड दिने नीति कार्यान्वयमा ल्याउने । जनश्रम, स्थानीय स्रोत र सामग्री योगदानमा वृद्धि गर्ने,
- बिभिन्न गैरसरकारी संघसंस्था तथा गैरआवासीय नेपालीसँग समन्वय गरी विशेष कार्यक्रम/आयोजनामा लगानी गर्न प्रोत्साहन गर्ने,
- अन्य स्थानीय तहहरूसँग सहकार्यतामा आयोजनाहरू सम्पन्न गर्ने

६.२ मानवीय स्रोत

गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजना लक्ष्य, उद्देश्य एवम् विषय क्षेत्रगत लक्ष्य, उद्देश्य प्राप्त गर्न प्रस्तुत कार्यक्रम संचालन गर्न देहायअनुसार कुल १३० जना मानव संशाधनको आवश्यकता रहने प्रस्ताव गरिएको छ । उक्त मानव संशासन स्थानीय सेवा संचालनको नियमित प्रक्रिया, सेवा करार र सेवा खरिद गरी व्यवस्थापन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

सेवा/शाखा वा पद	स्तर अनुसार आवश्यक मानव संशाधन (जना)						
	अधिकृत स्तर आठौं	अधिकृत स्तर सातौ	अधिकृत स्तर छैटौ	सहायक स्तर पाँचौ	सहायक स्तर चौथो	श्रेणी विहिन वा अन्य	जम्मा
प्रशासन	१		१	३	४	१०	१९
लेखा तथा राजस्व			१	२			३

सेवा/शाखा वा पद	स्तर अनुसार आवश्यक मानव संशाधन (जना)						
	अधिकृत स्तर आठौं	अधिकृत स्तर सातौ	अधिकृत स्तर छैटौ	सहायक स्तर पाँचौ	सहायक स्तर चौथो	श्रेणी विहिन वा अन्य	जम्मा
कृषि, पशु विकास		२	२		१३		१७
शिक्षा, युवा तथा खेलकुद विकास			१	१	९		११
जनस्वास्थ्य तथा पोषण			४	९	३३	१८	६३
महिला, बालबालिका र समाज विकास			१		१		२
पूर्वाधार विकास, योजना तथा अनुगमन			१	२	८		११
सूचना प्रविधि			१	२	२		५
अन्य							
जम्मा	**१**	**२**	**१२**	**१७**	**७०**	**२८**	**१३०**

नोटः यस प्रस्तावमा विद्यालयमा अध्यापन गराउने शिक्षक संख्या समावेश गरिएको छैन ।

परिच्छेद ७

७. अनगुमन तथा मूल्यांकन

७.१ पृष्ठभुमी

योजनाले निर्दिष्ट गरेका लक्ष हासिल गर्न सो अनुरूप तर्जुमा गरिएका कार्यक्रमहरूको नियमित अनगुमन, कार्यान्वय प्रक्रिया तथा योजना सम्पन्न भइसकेपछि त्यसको प्रतिफलको मूल्यांकन अनिवार्य शर्त रहेको छ । वैज्ञानिक र व्यवस्थित तवरले गरिने अनुगमन तथा मुल्यांकनले सञ्चालित विकासका प्रयासहरू गाउँपालिकाले तय गरेका लक्ष्य उद्देश्यहरू हासिल दिशातर्फ उन्मुख छन् छैनन् अथवा अपेक्षित प्रतिफलहरु कुन हदसम्म प्राप्ती भइरहेका छन् भन्ने सुनुश्चित गर्दछ ।

आवधिक योजनाको कार्यान्वयनका लागि वार्षिक योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन अनुगमन तथा मूल्याIन प्रणालीको स्थापना गरी आफूले निर्धारण गरेका लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्ने दिशातर्फ भएको प्रगति सुनिश्चित गर्नुपर्ने जरूरी हुन्छ । व्यवस्थित अनुगमन र मूल्यांकनको प्रक्रियाले योजना निर्माणदेखि कार्यान्वयनका समयमा आइपर्ने समस्याहरूको समाधान एवं गरिएको लगानी तथा साधनको प्रवाह आशातीत ढंगबाट भए नभएको पत्ता लाग्ने हुन्छ । यसबाट बस्तुसम्मत नभएका योजनालाई परिमार्जन गर्न तथा अधिकतम प्रतिफल प्राप्त गर्न सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरू औंल्याएको हुन्छ ।

अनुगमन तथा मूल्यांकन पद्धति

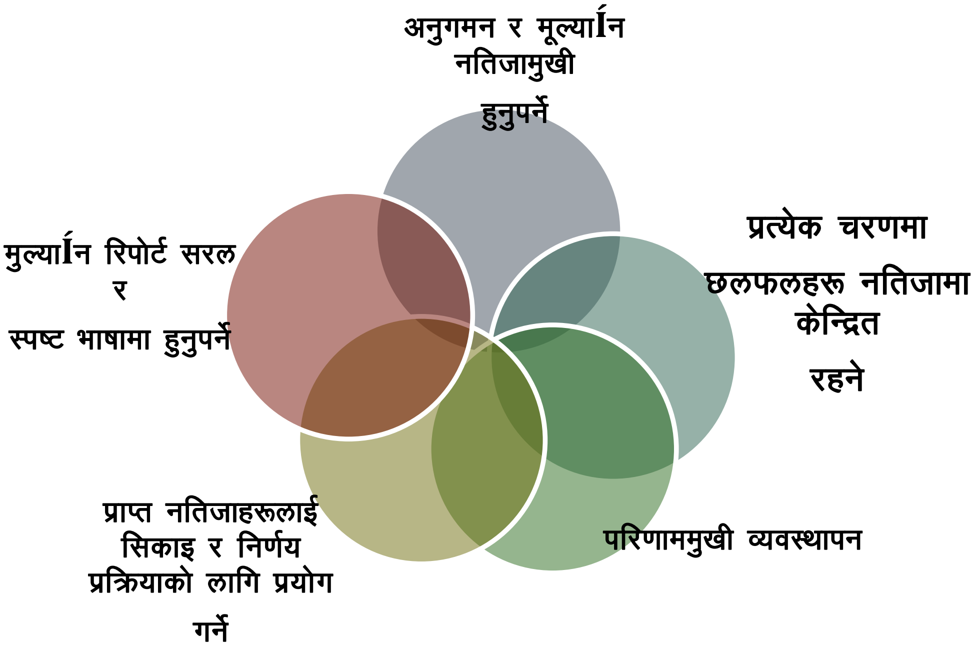

७.२ अनुगमन तथा मुल्यांकनको जिम्मेवारी

आवधिक योजनाको प्रभाव, असर, प्रतिफलको नतिजा मापन तथा संचालित कार्यक्रमको प्रक्रियाको अनगमनका लागि उचि संयन्त्र निर्माण आवश्यक हुन्छ । अनुगमन तथा मूल्यांकनका बिभिन्न चरणहरूमध्ये प्रक्रिया अनुगमन तथा प्राप्त नतिजा मापन गर्ने जिम्मेवारी गाउँकार्यपालिकाको हुनेछ । यसका लागि गाउँपालिकाल सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समितिलाई परिचालन गर्नेछ । विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याIनको जिम्मेवारी तथा विधि देहायअनुसार रहेकोछ ।

(क) जिम्मेवारी

- ❖ गाउँ कार्यपालिका तथा विषयगत समिति
- ❖ सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति
- ❖ जिल्ला समन्वय समिति
- ❖ विषयगत शाखा उपशाखा, परियोजना, संघ, संस्था

- ❖ नागरिक समाज संस्था तथा तेश्रो पक्ष
- ❖ स्थानीय उपभोक्ता तथा गठित समूह

(ख) विधि

- ❖ स्थलगत अनुगमन
- ❖ कार्ययोजना (लक्ष्य) र प्रगतिको तुलनात्मक समीक्षा
- ❖ नागरिक अनुगमन
- ❖ सार्वजनिक सुनुवाई
- ❖ नतिजामा आधारित ढाँचा अनुसार बार्षिक समीक्षा
- ❖ नतिजामूलक ढाँचा अनुसार सहभागितामूलक मद्यावधी समीक्षा
- ❖ नतिजामूलक ढाँचा अनुसार सहभागितामूलक अन्तिम समीक्षा (तेश्रो पक्षबाट)

❖

तालिका : आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रिया

के अनुगमन गर्ने?	**कसले अनुगमन गर्ने?**	**कहिले अनुगमन गर्ने?**	**कसरी अनुगमन गर्ने?**
प्रभाव तह अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	मध्यावधि र अन्तिम वर्ष	▪ नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने ▪ सहभागितामूलक छलफल गर्ने ▪ अध्ययन तथा सर्वेक्षण गर्ने
असर तह अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	बार्षिक, मध्यावधि र अन्तिम बर्ष	१. सहभागितामूलक छलफल गर्ने २. नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने ▪ नमूना सर्वेक्षण गर्ने
प्रतिफल अनुगमन	गाउँ कार्यपालिका, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति	चौमासिक, अर्धवार्षिक, बार्षिक र मध्यावधि	१. स्थलगत अनुगमन गर्ने २. बार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति विवरणको तुलना गर्ने ३. नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने
कार्यक्रम वा प्रक्रिया अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति, वडा समिति, सरकारी र गैसस, परियोजना	पटके, मासिक, चौमासिक र बार्षिक	१. स्थलगत अनुगमन गर्ने २. चौमासिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति विवरणको तुलना गर्ने

७.३ अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति

स्थानीयतहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५ ले गाउँपालिकामा आयोजना हुने कार्यक्रमहरूको अनुगमन मूल्याIगन निम्नानुसारका समितिहरू गठन हुने व्यवस्था गरेको छ ।

गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति

स्थानीय तहवाट सञ्चालित योजनाको लागत परिमाण समयसीमागुणस्तरीयताका आधारमा अनुगमन गरी आवश्यक पृष्ठपोषण दिनको लागि निम्नानुसारको गाउँपालिकास्तरीय गठन गर्नुपर्ने हुन्छ ।

(क) उपाध्यक्ष	संयोजक
(ख) अध्यक्षले तोकेको एक जना महिला सहित कार्यपालिकाका सदस्यहरू मध्येवाट दुई जना	सदस्य
(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
(घ) प्रमुख योजना/महाशाखा/शाखा/इकाई	सदस्य सचिव

वडास्तरीय अनुगमन समिति

आˆनो वडाभित्र संचालित योजनाहरूको लागत परिमाण, समय सीमा र गुणस्तरीयताका आधारमा अनुगमन गरी आवश्यक पृष्ठपोषण दिनको लागि निम्नानुसारको वडास्तरीय गठन गर्नुपर्ने हुन्छ ।

(क) सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष	संयोजक
(ख) वडा सदस्यहरू	सदस्य
(ग) वडा सचिव	सदस्यसचिव

चित्र : ९ वडास्तरीय अनुगमन समिति

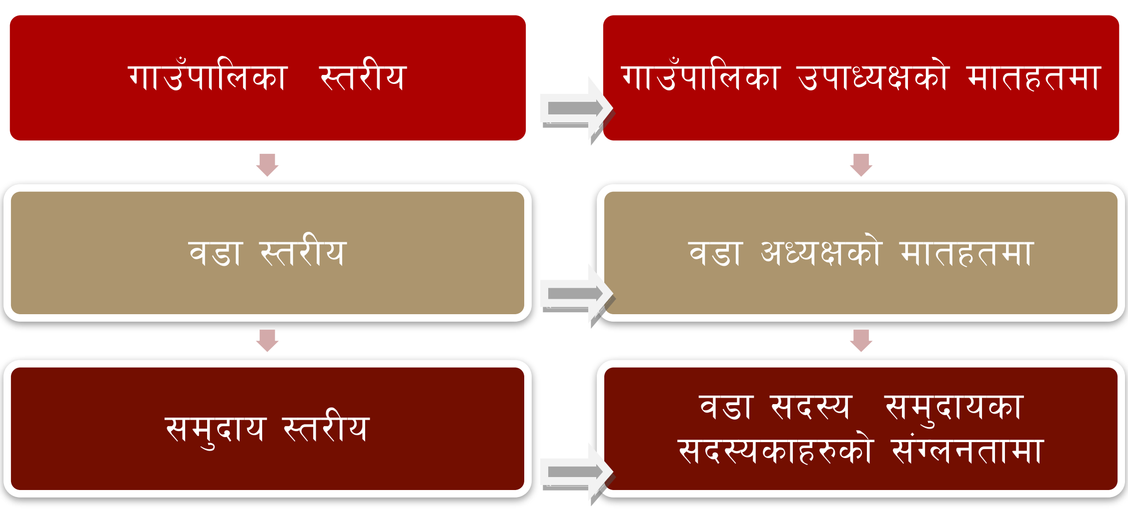

अनुसुची १

नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि मापदण्ड, अन्य सरकारसंगको सम्बन्ध

क्र.स.	ऐन/निर्देशिका	राजपत्रमाप्रकाशितमिति	खण्ड	संख्या
१	अजयमेरुगाउँकार्यपालिकाको निर्णय वा आदेश र अधिकार पत्रको प्रमाणीकरण (कार्यविधि)नियमावली २०७४	२०७४-०४-०५गते	१	१
२	अजयमेरुगाउँकार्यपालिका (कार्यसम्पादन) नियमावली २०७४	२०७४-०४-०५गते	१	
३	अजयमेरुगाउँकार्यपालिकाको बैठक संचालन सम्बन्धि कार्यविधि २०७४	२०७४-०४-०५गते	१	
४	अजयमेरुगाउँकार्यपालिकाको (कार्य विभाजन) नियमावली २०७४	२०७४-०४-०५गते	१	
५	अजयमेरुगाउँसभा संचालन कार्यविधि २०७४	२०७४-०४-०५गते	१	
६	अजयमेरुगाउँपालिकाका पदाधिकारीहरुको आचारसंहिता २०७४	२०७४-०५-१०गते	१	
७	नीतितथा कार्यक्रम बजेट २०७४	२०७४-०५-१०गते	१	
८	आर्थिकऐन २०७४	२०७४-०५-१०गते	१	
९	विनियोजनऐन २०७४	२०७४-०५-१०गते	१	
१०	मर्मतसम्भार कोष नियमावली २०७४	२०७४-०५-१०गते	१	
११	विपदव्यवस्थापन कोष नियमावली २०७४	२०७४-०५-१०गते	१	
१२	कर्मचारीकल्याण कोष नियमावली २०७४	२०७४-०५-१०गते	१	
१३	गाउँपालिकाअध्यक्ष राहात कोष नियमावली २०७४	२०७४-०५-१०गते	१	
१४	शिक्षासम्बन्धि अति आवश्यकीय कार्यविधि २०७४	२०७४-१०-२०गते	१	
१५	बैठक, अनुगमन, तालिम, कार्यक्रम तथा भ्रमण खर्च कार्यविधि २०७४	२०७४-१०-२०गते	१	
१६	आयोजनाव्यवस्थापन तथा संचालन कार्यविधि २०७४	२०७४-११-२०गते	१	
१७	अजयमेरुगाउँपालिकाको सहकारी ऐन २०७४	२०७४-११-२५गते	१	

१८	अजयमेरुगाउँपालिकाको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको कानुन - २०७४	२०७४-११-२५गते	१	
१९	अजयमेरुगाउँपालिकाको कृषि व्यावाशय प्रवर्धन ऐन २०७४	२०७४-११-२५गते	१	
२०	अजयमेरुगाउँपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन २०७४	२०७४-११-२५गते	१	
२१	अजयमेरुगाउँपालिकाको बैठक,तालिम संचालन भ्रमण खर्च सम्बधि कार्यविधि २०७४	२०७४-११-२५गते	१	
२२	स्थानीयराजपत्र सम्बन्धि कार्यविधि २०७५	२०७५-०२-५गते	२	
२३	एफ.एम.रेडियो व्यवस्थापन तथा संचालन कार्यविधि २०७५	२०७५-०२-५गते	२	
२४	अजयमेरुगाउँपालिका बाट गरिने बजार अनुगमन निर्देशिका २०७५	२०७५-०२-५गते	२	
२५	घवर्ग निर्माण व्यवशायी इजाजत पत्र कार्यविधि २०७५	२०७५-०२-५गते	२	
२६	अजयमेरुगाउँपालिकाको न्यायिक समितिको कार्य सम्पादन नियमावली २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
२७	गाउँविपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन	२०७५-०३-१५गते	२	
२८	न्यायिकसमितिले उजुरीका कारवाही किनारा गर्दा अपनाउनु पर्ने कार्यविधिका सम्बन्धमाव्यवस्था गर्न बनेको विधेयक २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
२९	अजयमेरुगाउँपालिकाको स्थानीय ऐन २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
३०	स्वास्थ्यतथा सरसफाई ऐन २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
३१	पूर्वाधारव्यवस्थापन ऐन २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
३२	गैरसरकारी संस्था समन्वय ऐन २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
३३	विनियोजनऐन २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
३४	आर्थिकऐन २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
३५	अजयमेरुगाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
३६	अजयमेरुगाउँपालिकाको बजेट २०७५	२०७५-०३-१५गते	२	
३७	करारमास्वयमसेवक भर्ना गर्ने कार्यविधि २०७५	२०७५-०४-५गते	२	

३८	**शिक्षासम्बन्धि अति आवश्यकीय कार्यविधि २०७४ संसोधन**	२०७५-०४-५गते	२	
३९	गाउँपालिकाअध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष सचिवालय सम्बन्धि कार्यविधि २०७५	२०७५-०७-१५गते	२	
४०	टोलविकास संस्था संचालन कार्यविधि २०७५	२०७५-०७-१५गते	२	
४१	विद्यालयकर्मचारी भर्ना सम्बन्धि कार्यविधि २०७५	२०७५-०८-२५गते	२	
४२	अजयमेरुगाउँपालिकामा विभिन्न पदहरुको स्थाई/अस्थाई/करार/सेवा मा पदपूर्तिको लागि संचालनगरिने परिक्षामा खटिने कर्मचारीहरुको सेवा सुबिधा तथा अन्य खर्च सम्बन्धिमापदण्ड, २०७५	२०७५-०८-२५गते	२	
४३	अजयमेरुगाउँपालिकामा अपांगता परिचय पत्र वितरण सम्बन्धि कार्यविधि २०७५	२०७५-०८-२५गते	२	
४४	**करारमास्वयमसेवक भर्ना गर्ने कार्यविधि २०७५ संसोधन**		२	
४५	अजयमेरुकोट संरक्षण तथा सम्वर्धन क्षेत्र विकास समिति गठन तथा संचालन कार्यविधि २०७५	२०७५-१०-१५गते		
४६	अजयमेरुगाउँपालिकाको उत्पीडित वर्ग उत्थान विकास समिति गठन तथा संचालन कार्यविधि २०७५	२०७५-१०-१५गते		
४७	अजयमेरुगाउँपालिकाको अपाङ्ग कल्याण समिति गठन तथा संचालन कार्यविधि २०७५	२०७५-१०-१५गते		
४८	अजयमेरुगाउँपालिकाको महिला तथा वालवालिका समिति गठन तथा संचालन कार्यविधि २०७५	२०७५-१०-१५गते		
४९	अजयमेरुगाउँपालिकाको युवा तथा खेलकुद समिति गठन तथा संचालन कार्यविधि २०७५	२०७५-१०-१५गते		
५०	मोटरसाइकलप्राप्ति र प्रयोग सम्बन्धि मापदण्ड २०७५	२०७५-१०-१५गते		
५१	अजयमेरुगाउँपालिकाको नमुना विद्यालय छनौट तथा संचालन कार्यविधि २०७५	२०७५-१०-१५गते		
५२	युवाउद्यम चक्रीय कोष संचालन निर्देशिका २०७५	२०७६-१-२०गते		
५३	**शिक्षासम्बन्धि अति आवश्यकीय कार्यविधि २०७४ संसोधन**	२०७६-१-२०गते		
५४	आर्थिकऐन २०७६	२०७६-३-२०गते		

५५	विनियोजनऐन २०७६	२०७६-३-२०गते		
५६	अजयमेरुगाउँपालिकाको शिक्षानिति २०७६	२०७६-१०-२५गते		
५७	अजयमेरुगाउँपालिकाको शिक्षा योजना कार्यान्वयन कार्यनिति २०७६	२०७६-१०-२५गते		
५८	**अजयमेरुगाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई विधेयक, २०७५ संसोधन प्रस्ताव**	२०७६-१०-२५गते		
५९	अजयमेरुगाउँपालिकाको ओधौगिक व्यवसाय विधेयक ,२०७६	२०७६-१०-२५गते		
६०	अजयमेरुगाउँपालिकाको सार्वजनिक निजी साझेदारी विधेयक,२०७६	२०७६-१०-२५गते		
६१	अजयमेरुगाउँपालिकाको संस्था दर्ता विधेयक, २०७६	२०७६-१०-२५गते		
६२	अजयमेरुगाउँपालिकाको तथ्यांक तथा अभिलेख व्यवस्थापन विधेयक,२०७६	२०७६-१०-२५गते		
६३	**अजयमेरुगाउँपालिका पुर्वाधार व्यवस्थापन ऐन २०७५ संसोधन प्रस्ताव**	२०७६-१०-२५गते		
६४	अजयमेरुगाउँपालिकाको विनियोजन ऐन २०७७	२०७७-०३-१५गते		
६५	आर्थिकऐन २०७७	२०७७-०३-१५गते		
६६	नितितथा कार्यक्रम २०७७	२०७७-०३-१५गते		
६७	**अजयमेरुगाउँपालिकाको कृषि नीति,२०७७**			
६८	अजयमेरु गाउँपालिकाको गाउँपालिका प्रहरी ऐन, २०७७			
६९	अजयमेरु गाउँपालिकाको कृषि विकास ऐन, २०७७			
७०	**संक्षिप्तवातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भीक परिक्षण कार्यविधि**			
७१	अजयमेरुगाउँपालिकाको कृषि विकास कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन ऐन			
७२	भवननिर्माण सम्बन्धी मापदण्ड			
७३	**अजयमेरु गाउँपालिकाको स्थानीय शिक्षाऐन, २०७७**			

७४	**स्थानीय तहमा वातावरण तथाप्राकृतिक स्रोतको संरक्षण ऐन, २०७७**			
७५	अजयमेरुगाउँपालिकाकोनिति तथा कार्यक्रम २०७८/७९			
७६	अजयमेरुगाउँपालिकाको विनियोजना ऐन २०७८/७९			
७७	अजयमेरुगाउँपालिकाको बजेट २०७८/७९			
७८	अजयमेरुगाउँपालिकाको आर्थक ऐन २०७८/७९			

अनुसूचि २

आवधिक योजनाको वार्षिक कार्यक्रम तथा अनुमानित लागत

कृषि विकास

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित वार्षिक लागत अनुमान (आ.व.)					जम्मा रकम
				१	२	३	४	५	2078-2079	2079-080	2080-081	2081-082	2082-083	
१	माटो परीक्षण तथा बाली विविधिकरण योजना तर्जुमा	सबै वडाको माटो परीक्षण गरी माटोको विशिष्टताका आधारमा भूउपयोग तथा बाली विकासको योजना तर्जुमा गर्ने	वडा	6	0	6	0	0	600,000.00	-	600,000.00	-	-	1,200,000.00
२	कृषिमा सहकारीकरण तथा व्यवसायिक कृषक पहिचान गरी संस्थागत विकास	हरेक वडामा बाली विविधीकरणका आधारमा कृषि समूह गठन	समूह	192	25	25	25	25	164,383.56	21,404.11	21,404.11	21,404.11	21,404.11	250,000.00
३		हरेक वडामा किसान व्यवसायिक योजना तर्जुमा	योजना	15	15	15	15	15	20,000.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00	100,000.00
४		हरेक वडामा कृषि बचत सहकारी गठन	समूह	15	15	15	15	15	20,000.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00	100,000.00
५		व्यवसायिक कृषक पहिचान तथा परिचयपत्र वितरण	वडा	100	50	50	50	50	1,000,000.00	500,000.00	500,000.00	500,000.00	500,000.00	3,000,000.00
६		प्रत्यक किसान समूहलाई बाली पात्रो बनाउन लगाइ उत्पादन योजना अनिवार्य गर्ने	किसान	100	50	50	50	50	1,000,000.00	500,000.00	500,000.00	500,000.00	500,000.00	3,000,000.00

७		हाल कायम कृषक समूहहरुको क्षमता अभिवृद्धि तथा उत्प्रेरणा तालिम कार्यक्रम	समूह	20	30	40	30	50	176,470.59	264,705.88	352,941.18	264,705.88	441,176.47	1,500,000.00
८	कृषक समूहहरुको संस्थागत विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि	नयाँ समूह गठन तथा गाउँपालिकामा दर्ता	समूह	192	25	25	25	25	197,260.27	25,684.93	25,684.93	25,684.93	25,684.93	300,000.00
९		समूहहरुलाई सहकारी वा पब्लिक कम्पनीमा रुपान्तरण	समूह	192	25	25	25	25	164,383.56	21,404.11	21,404.11	21,404.11	21,404.11	250,000.00
१०		किसान ज्ञान केन्द्रको सबलीकरण (पाठसाला)	वडा	12	12	12	12	12	1,000,000.00	1,000,000.00	1,000,000.00	1,000,000.00	1,000,000.00	5,000,000.00
११		चिस्यान केन्द्रको स्थापना	वडा	0	3	0	3	0	-	7,500,000.00	-	7,500,000.00	-	15,000,000.00
१२		बाली संकलन तथा भण्डारण केन्द्र स्थापना	वडा	0	3	3	0	0	-	300,000.00	300,000.00	-	-	600,000.00
१३		कृषि तथा पशुपालन औद्यौगिक मेला, महोत्सव	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500,000.00
१४	कृषि उत्पादनमा बृद्धि, बजार प्रबर्दन तथा साझेदारी	कृषि लगानी प्रवर्द्धनका लागि लगानी सम्मेलन	संख्या	1	1	1	1	1	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	250,000.00
१५		कृषि उत्पादनमा सञ्चार माध्यमको साथ (क्षेत्रगत अवलोकन कार्यक्रम)	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500,000.00

१६		रेडियो, टिभी, पत्रपत्रिका, डकुमेन्ट्री आदिका माध्यमबाट प्रचारात्मक सामग्री विकास र प्रसारण	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500,000.00
१७		अनुभव आदान प्रदान भ्रमण कार्यक्रम अर्न्त गाउपाली का रअन्तर जिल्ला	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500,000.00
१८		कृषि बजारको स्थापना	संख्या	0	1	1	0	0	-	250,000.00	250,000.00	-	-	500,000.00
१९	साना सिँचाई विशेष कार्यक्रम	थोपा सिँचाई कार्यक्रम	वडा	20	15	15	30	30	45,454.55	34,090.91	34,090.91	68,181.82	68,181.82	250,000.00
२०		साना सिचाइ	संख्या	10	20	30	20	20	2,500,000.00	5,000,000.00	7,500,000.00	5,000,000.00	5,000,000.00	25,000,000.00
२१		प्लास्टीक पोखरी	संख्या	0	10	10	10	0	-	333,333.33	333,333.33	333,333.33	-	1,000,000.00
२२	प्राविधिक कृषि शिक्षाको विकास तथा प्रवर्द्धन गर्ने	मावि तहमा कृषि प्रविधिसम्बन्धी पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने वा अतिरक्त कक्षा सञ्चालन	करेसाबारी प्रर्दसन	3	3	0	0	0	150,000.00	150,000.00	-	-	-	300,000.00
२३		अगुवा कृषकसम्बन्धी तालिम ग्रामीणम कृषि कार्यकर्ता	वटा	1	2	2	0	0	100,000.00	200,000.00	200,000.00	-	-	500,000.00
२४		हरेक वडामा कृषि सूचना तथा सामग्री प्रदान गर्ने केन्द्रहरुको निर्माण	वटा	1	2	2	1	0	50,000.00	100,000.00	100,000.00	50,000.00	-	300,000.00

२५		बहुप्राविधिक शिक्षालयको स्थापना (कृषि)	वटा	1	1	1	0	0	1,666,666.67	1,666,666.67	1,666,666.67	-	-	5,000,000.00
२६	कृषि अनुसन्धान तथा प्रदर्शनी केन्द्रको स्थापना	कृषि अनुसन्धान तथा बाली विकास केन्द्रको स्थापना	संख्या	1	1	0	0	0	2,500,000.00	2,500,000.00	-	-	-	5,000,000.00
२७	पकेट बिस्तार तथा क्षेत्र विकास कार्यक्रम	तरकारी तथा खाद्ययबासी सम्बन्धी ४ पकेट संचालन	वटा		2	2	0	0	-	2,500,000.00	2,500,000.00	-	-	5,000,000.00
२८	व्यवसायिक रुपमा तरकारी तथा अन्नबाली उत्पादन गरी आत्मनिर्भर र सोजगार स्रोतको रुपमा विकास	व्यवसायिक उत्पादन तथा बजारीकरण तालिम बजारीकरण	वटा	1	1	1	1	1	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	300,000.00
२९	आलुबाली विकास आयोजना	आलु जोनको स्थापना ढुवानी बिउ अनुदान)	वडा	1	2	2	1	0	6,250,000.00	12,500,000.00	12,500,000.00	6,250,000.00	-	37,500,000.00
३०		तरकारी खेतीका लागि नर्सरी स्थापना	वडा	6	6	6	6	6	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	3,000,000.00
३१		उन्नत हाइब्रिड बिऊ वितरण	वडा	6	6	6	6	6	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1,500,000.00
३२		तरकारी किट वितरण	संख्या	1200	1300	1500	1500	1500	60,000.00	65,000.00	75,000.00	75,000.00	75,000.00	350,000.00
३३		विषदी वितरण	वडा	6	6	6	6	6	30,000.00	30,000.00	30,000.00	30,000.00	30,000.00	150,000.00
३४		पोलिहास	संख्या	15	25	25	50	50	545,454.55	909,090.91	909,090.91	1,818,181.82	1,818,181.82	6,000,000.00

		निर्माण												
३५		आलु महोत्सव तथा प्रदर्शनी	वडा	6	6	6	6	6	150,000.00	150,000.00	150,000.00	150,000.00	150,000.00	750,000.00
३६	अन्य तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	गोलभेडा, खुर्सानी, लसुन, प्याजलगायतका अन्य तरकारी खेती उत्पादनका लागि बीउ वितरण	केजी	5	5	5	5	5	150,000.00	150,000.00	150,000.00	150,000.00	150,000.00	750,000.00
३७	मकै खेती विकास आयोजना	२. उन्नत जातको मकै खेती बिउ उत्पादन	वडा	6	6	6	6	6	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	300,000.00
३८		अनुदानमा भटमास वितरण	समुह	5	8	10	16	16	45,454.55	72,727.27	90,909.09	145,454.55	145,454.55	500,000.00
३९		भटमास पकेट सञ्चालन	वडा	2	2	0	0	0	2,400,000.00	2,400,000.00	-	-	-	4,800,000.00
४०		भटमास ब्लक सञ्चालन	वडा	0	1	0	0	0	-	2,500,000.00	-	-	-	2,500,000.00
४१	दलहन (भटमास, सिमी, मास, गहत आदि) खेती प्रवर्धन कार्यक्रम	सिमी, मास र गहत खेतीको व्यवसायिक उत्पादनका लागि सम्भाव्यता अध्ययन प्रर्दशन	वडा	2	2	2	0	0	120,000.00	120,000.00	120,000.00	-	-	360,000.00
४२		नमूना रातो र सेतो सिमी (दाल), गहत र मास उत्पादन	रोपनी	10	15	20	25	50	50,000.00	75,000.00	100,000.00	125,000.00	250,000.00	600,000.00
४३	मौरी प्रवर्द्धन आयोजना) विपन्न तथा गरिबीको रेखामुनी रहेका नागरिकको जीविकोपार्जन मा सुधार गर्ने	५० प्रतिशत अनुदानमा मौरीका लागि औजार वितरण	सेट	10	15	15	50	60	10,000.00	15,000.00	15,000.00	50,000.00	60,000.00	150,000.00
४४		५० प्रतिशत अनुदानमा गोलासहित मौरीघार	घार	10	15	15	50	60	50,000.00	75,000.00	75,000.00	250,000.00	300,000.00	750,000.00

		वितरण												
४५		मौरी चरनका लागि सूर्यमुखि फूल बीऊ वितरण	संख्या	6	6	6	6	6	36,000.00	36,000.00	36,000.00	36,000.00	36,000.00	180,000.00
४६		७ दिने तालीम मौरी पालन	वाड	1	1	1	1	1	120,000.00	120,000.00	120,000.00	120,000.00	120,000.00	600,000.00
४७		१ महिने तालीम मौरी पालन	वाड	1	2	3	4	5	75,000.00	150,000.00	225,000.00	300,000.00	375,000.00	1,125,000.00
४८	फलफूल खेती तथा बगैंचा विकास कार्यक्रम	कृषक समूह र गाउँपालिकाको स्वामित्वमा फलफूल नर्सरी स्थापना गर्ने	वडा	1	1	0	0	0	250,000.00	250,000.00	-	-	-	500,000.00
४९	उष्ण तथा उपोष्ण जातिका फलफूल संस्थागतरूपमा व्यवसायिक उत्पादन गर्ने	हिउँदे तथा वर्षे फलफूल विरुवा वितरण	पटक	1	1	0	0	0	500,000.00	500,000.00	-	-	-	1,000,000.00
५०		कागतीको व्यवसायिक उत्पादन	संख्या	6	6	6	6	6	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	3,000,000.00
५१		क्षमता अभिवृद्धि तालिम	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500,000.00
५२	बाली बिऊ उत्पादन	मकैबाली बीऊ उत्पादन	संख्या	6	6	6	6	6	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	300,000.00
५३	स्थानीय बीउबिजनको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गरी बीऊमा आत्मनिर्भर बन्ने	भटमास बाली बीऊ उत्पादन	संख्या	6	6	6	6	6	180,000.00	180,000.00	180,000.00	180,000.00	180,000.00	900,000.00
५४		गहुँबाली बीऊ उत्पादन		6	6	6	6	6	180,000.00	180,000.00	180,000.00	180,000.00	180,000.00	900,000.00

५५		तरकारी बाली बीऊ उत्पादन	संख्या	6	6	6	6	6	30,000.00	30,000.00	30,000.00	30,000.00	30,000.00	150,000.00
५६	मसला बाली प्रवर्द्दन कार्यक्रम	अदुवा बीऊ वितरण	पकेट	6	6	6	6	6	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	3,000,000.00
५७		खुर्सानी बिऊ वितरण	पकेट	6	6	6	6	6	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1,500,000.00
५८		बेसार बीऊ वितरण	पकेट	6	6	6	6	6	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	3,000,000.00
५९		लसुन बीऊ वितरण	पकेट	6	6	6	6	6	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	3,000,000.00
६०	बालीबस्तु तथा व्यवसायिक कृषक बीमा कार्यक्रम	नीजि तथा समूहगत बालीबस्तुको बीमा	संख्या	50	100	150	200	300	25,000.00	50,000.00	75,000.00	100,000.00	150,000.00	400,000.00
६१		बाँस, अमृसो, निगालोको व्यवसायिक उत्पादन	संख्या	6	6	6	6	6	30,000.00	30,000.00	30,000.00	30,000.00	30,000.00	150,000.00
६२	जमिनमा आधारित आर्थिक विकास कार्यक्रम	टिमुर, सिस्नो ,दालचिनी लगायत जडिबुटी हरुको को व्यवसायिक उत्पादन	संख्या	6	6	6	6	6	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1,500,000.00
६३	सार्वजनिक तथा खुला जमिनको सदुपयोग गर्दै उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने	किबी चियापत्ती तथा कफि खेतीको सम्भाभ्यता अध्ययन सहित व्यवसायिकरण	संख्या	2	2	2	0	0	333,333.33	333,333.33	333,333.33	-	-	1,000,000.00
६४	कृषिजन्य उत्पादनमा आधारित उद्योग	आलु चिप्स उत्पादन उद्योग	संख्या	0	1	0	0	0	-	1,000,000.00	-	-	-	1,000,000.00

६५	स्थापना	सस उद्योग तालीम	संख्या	1	0	0	0	0	500,000.00	-	-	-	-	500,000.00
६६		अमृसो, बाबियो कुचो उत्पादन उद्योग	संख्या	0	1	0	0	0	-	200,000.00	-	-	-	200,000.00
६७		पशुपंक्षीको दाना उद्योग	संख्या	0	0	1	0	0	-	-	1,000,000.00	-	-	1,000,000.00
६८		चुक, जुस तथा अचार उद्योग	संख्या	0	1	0	0	0	-	500,000.00	-	-	-	500,000.00
६९		धनिया, पुदिना (पदम), टिमुर, सिस्नु धुलो लगायत मसला उद्योग	संख्या	0	0	1	0	0	-	-	500,000.00	-	-	500,000.00
७०		टिमुर फार्म स्थापना	वटा	1	0	1	0	1	500,000.00	-	500,000.00	-	500,000.00	1,500,000.00
७१	समुदायमाआधा®त एकीकृत सेवा केन्द्र तथा आपूर्ति केन्द्रहरू स्थापना गर्ने	१. कृषियन्त्र मर्मत केन्द्र स्थापना	स्थान	0	1	0	1	0	-	250,000.00	-	250,000.00	-	500,000.00
७२		३. समुदायमा आधारित एग्रोभेट सञ्चालन	संख्या	2	2	2	0	0	100,000.00	100,000.00	100,000.00	-	-	300,000.00
७३	आवश्यक विभिन्न नियम, कानुन निर्माण	भूउपयोग नीति तर्जुमा	संख्या	1	0	0	0	0	100,000.00	-	-	-	-	100,000.00
७४		३. कृषि परियोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि	संख्या	0	1	0	0	0	-	100,000.00	-	-	-	100,000.00
७५		ल. कृषि योजना छनोट मापदण्ड	संख्या	1	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-

७६		६. कृषि उत्पादन तथा व्यवस्थापन तथा बजारीकरण कार्यविधि	पटक	1	0	0	0	0	100,000.00	-	-	-	-	100,000.00
								जम्मा	**28,904,861.62**	**50,608,441.46**	**38,099,858.57**	**30,224,350.55**	**16,827,487.80**	**164,665,000.00**

पशुपालन

पशुपालन

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					वार्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				१	२	३	४	५	वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	एकल तथा समूहमार्फत व्यवसायिक पशुपालन	उन्नत जातका बाख्रापालन पकेट क्षेत्र सहित फर्म स्थापना	वटा	5	10	15	20	20	1,000,000.00	2,000,000.00	3,000,000.00	4,000,000.00	4,000,000.00	14,000,000.00
२	विपन्न तथा गरिब जनतालाई पशुपालन क्षेत्रमा आकर्षित गर्न उत्पादनमा बोनसको नीति अनुसार आर्थिक सहयोग तथा ऋण प्रदान गरी जीविकोपार्जनमा सुधार गर्ने	गाई तथा भैसी पकेट क्षेत्र	वटा	2	3	5	5	5	400,000.00	600,000.00	1,000,000.00	1,000,000.00	1,000,000.00	4000000
३		कुखुरापालनका लागि कुखुरा फर्म (खोर) निर्माण सामग्री वितरण	वटा	5	10	15	20	20	500,000.00	1,000,000.00	1,500,000.00	2,000,000.00	2,000,000.00	7000000
४		कुखुराको चल्ला उत्पादन	वटा	0	1	0	0	0	-	2,500,000.00	-	-	-	2500000
५		बाख्रा, भैसी, गाई, कुखुरा श्रोतकेन्द्रको स्थापना	वटा	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1500000
६	नश्ल सुधार तथा पशु उपचार केन्द्र स्थापना	नश्ल सुधार तथा पशु उपचार केन्द्र स्थापना गर्ने	स्थान	1	1	1	1	1	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	300000

७	३. पशु विमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पशु बीमा कार्यक्रम	पटक	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	1000000
८	पशु आहारको व्यवस्थापन तथा आपूर्ति	व्यवसायिक घास खेती (डाले घाँस) उत्पादनका लागि क्लष्टर छनौट तथा बीउ वितरण	वडा	1	1	1	1	1	400,000.00	400,000.00	400,000.00	400,000.00	400,000.00	2000000
९		घासको बीऊ उत्पादन	किलो	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	1000000
	पशुपालक किसानको प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि	पशु आहारा तथा संक्रमण रोकथाम व्यवस्थापनका लागि यन्त्र उपकरण सहयोग	संख्या	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	1000000
१०	पशुपालन पूर्वाधार विकास तथा उद्योग सञ्चालन कार्यक्रम	ह्याचरी तथा नमूना फ्रेस हाउसहरूको निर्माण गर्ने	संख्या	1	1	1	0	0	500,000.00	500,000.00	500,000.00	-	-	1500000
११	(व्यवस्थित चिस्यान केन्द्र स्थापना, गापास्तरमा पशु वधशाला तथा मासु वजार विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी व्यवसायिक पशुपालन प्रवर्द्धन गर्ने	डेरी स्थापना	संख्या	1	2	2	1	0	300,000.00	600,000.00	600,000.00	300,000.00	-	1800000
१२		दूध चिस्यान केन्द्र	संख्या	0	1	0	0	0	-	1,500,000.00	-	-	-	1500000
१३		ब्यवसायिक पशु पालन तथा बृद्धि बिकास कार्यक्रम	पटक	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	1000000
१४		मासु उद्योग स्थापना	संख्या	1	2	2	1	0	500,000.00	1,000,000.00	1,000,000.00	500,000.00	-	3000000
१५	व्यवसायिक पशुपालनका लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	पशु पालन व्यवसायिकरण सम्बन्धी तालिम	संख्या	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	1000000
१६		उत्कृष्ट पशुपालक किसान हरूलाई अर्न्तर जिल्ला फार्म हाउस अबलोकन भ्रमण	पटक	1	1	1	1	1	400,000.00	400,000.00	400,000.00	400,000.00	400,000.00	2000000
१७		उत्कृष्ट पशु प्रर्दशनी मेला	पटक	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500000

१८		उत्कृष्ट पशु पालक किसान लाई सम्मान कार्यक्रम	पटक	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500000
१९		कुखुरा तथा बाख्रापालनका लागि व्यवसायिक तालिम कार्यक्रम (वार्षिक २)	संख्या	2	2	2	2	2	800,000.00	800,000.00	800,000.00	800,000.00	800,000.00	4000000
जम्मा									**6,360,000.00**	**12,860,000.00**	**10,760,000.00**	**10,960,000.00**	**10,160,000.00**	**51,100,000.00**

स्वास्थ्य

स्वास्थ्य तथा सरसफाई

सिन	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	इकाइ	वर्ष					लागत अनुमान					जम्मा
				१	२	३	४	५	वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि कार्यक्रम	अस्पताल भबन निर्माण	वटा	१	०	०	०	०	100,000,000.00	0	0	0	0	100000000
२		मापदण्ड अनुरूपको स्वास्थ्य भवन निर्माण तथा मर्मत सम्भार	संख्या	२	१	२	१	१	8571428.571	4285714.286	8571428.571	4285714.286	4285714.286	30000000
३		वर्थिङ्ग सेण्टर तथा बर्थिङ्ग सेण्टरमा कुरूवा भवन निर्माण	संख्या	२	१	२	१	१	8571428.571	4285714.286	8571428.571	4285714.286	4285714.286	30000000
४		स्वास्थ्य संस्थामा अजैविक फोहोर मैला स्थापना	संख्या	२	२	२	०	०	166666.6667	166666.6667	166666.6667	0	0	500000
५		एम्बुलेन्सको व्यवस्था	संख्या	१	०	१	०		2500000	0	2500000	0	0	5000000
६		गाउँघर क्लिनिक तथा खोप केन्द्र	संख्या	६	०	०	०	०	500000	0	0	0	0	500000
७		स्वास्थ्य संस्थामा वैकल्पिक उर्जाको	संख्या	२	२	२	०	०	400000	400000	400000	0	0	1200000

		व्यवस्था												
८		स्वास्थ्य संस्थामा सूचना प्रविधि जडान	संख्या	२	२	२	१	०	200000	200000	200000	100000	0	700000
९		स्वास्थ्य संस्थामा सुविधासम्पन्न प्रयोगशालाको निर्माण	संख्या	२	२	२	१	०	1428571.429	1428571.429	1428571.429	714285.7143	0	5000000
१०		स्वास्थ्य संस्थामा एक्सरे मेशिन, अल्ट्रासाउण्ड, इसिजी लगायतका आधारभूति स्वास्थ्य उपकरणको व्यवस्था	संख्या	२	२	२	१	०	2857142.857	2857142.857	2857142.857	1428571.429	0	10000000
११		आयुर्वेद अस्पतालको सबलिकरण (पूर्वाधार र जनशक्ति)	संख्या	१	०	०	०	०	5000000	0	0	0	0	5000000
१२		नीजि क्षेत्रसँगको समन्वयमा बाल तथा प्रसुती शिविर	सख्या	१	१	१	१	१	300000	300000	300000	300000	300000	1500000
१३	स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम	स्वास्थ्य बीमा गर्ने परिवारको अभिलेख तयार	सख्या	१००	२००	२००	३००	३००	45454.54545	90909.09091	90909.09091	136363.6364	136363.6364	500000
१४		गरिबीको रेखामुनि रहेका, असहाय तथा दिर्घरोगी नागरिकको बिमाका लागि अनुदान	सख्या	१००	२००	२००	३००	३००	45454.54545	90909.09091	90909.09091	136363.6364	136363.6364	500000
१५		बीमा अभियानका लागि प्रचार प्रसार	सख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000

१६		झाडापखाला तथा मौसमी रोगविरूद्ध जनचेतना कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
१७		स्कूल स्वास्थ्य क्लब गठन गरी सरसफाई तथा चेतनामूलक कार्यक्रम	सख्या	१०	१०	१०	१०	१०	100000	100000	100000	100000	100000	500000
१८		महामारी नियन्त्रणका लागि घुम्ति स्वास्थ्य जाँच तथा उपचार शिविर सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
१९		सञ्चारमाध्यमबाट प्रचार प्रसार	सख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
२०	महामारी तथा सरूवा रोग नियन्त्रण	क्षयरोग नियन्त्रणका लागि डट्स क्लिनिक सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
२१		एचआईभी नियन्त्रणका लागि स्वेच्छिक परामर्श केन्द्र स्थापना	सख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
२२		स्वास्थ्य संस्थामा महिनामा एकपटक यौनरोग क्लिनिक सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	50000	50000	50000	50000	50000	250000
२३		जनचेतना तथा महामारी व्यवस्थापन योजना तयार गरी कार्यान्वयन	सख्या	१	०	०	०	०	100000	0	0	0	0	100000
२४		क्षयरोग मुक्त गाउँपालिका घोषणा	सख्या	०	०	१	०	०	0	0	100000	0	0	100000

२५		झाडापखालाविरूद्ध औषधीको व्यवस्थापन र अनुगमन	सख्या	१	१	१	१	१	120000	120000	120000	120000	120000	600000
२६		पशुजन्य र संक्रमण न्यूनिकरण कार्य	वडा	१	१	१	१	१	120000	120000	120000	120000	120000	600000
२७		पञ्चकर्मसम्बन्धी जनचेतना	संख्या	६	६	६	६	६	240000	240000	240000	240000	240000	1200000
२८		आँखा उपचार केन्द्रको स्थापना	सख्या	०	०	१	०	०	0	0	500000	0	0	500000
२९	पोषण तथा स्वास्थ्य जनचेतना कार्यक्रम	पोषण सम्बन्धी जनचेतना जगाउन सञ्चार माध्यमबाट प्रचार प्रसर गर्ने	सख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
३०		समुदाय तथा विद्यार्थीमा जनचेतना कक्षा	सख्या	१	०	१	०	०	100000	0	100000	0	0	200000
३१		सुनौलो हजार दिन कार्यक्रम सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	120000	120000	120000	120000	120000	600000
३२		महिला समूहहरूमा पोषण सुरक्षासम्बन्धी तालिम दिने	सख्या	१	१	१	१	१	120000	120000	120000	120000	120000	600000
३३	मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम	सबै संस्थाहरूमा संस्थागत सुत्केरी केन्द्र स्थापना	सख्या	२	२	२	२	२	120000	120000	120000	120000	120000	600000
३४		सुत्केरी गराउने दक्ष जनशक्ति व्यवस्था	सख्या	६	०	०	०	०	2500000	0	0	0	0	2500000
३५		सुनौलो हजार दिन कार्यक्रममा आमा र बच्चाको प्रोफाइल तयार गरी नियरन्तर अनुगमन	पटक	१	१	१	१	१	60000	60000	60000	60000	60000	300000

३६		गरिब तथा असहाय महिलालाई पोषण भत्ता	सख्या	१	१	१	१	१	60000	60000	60000	60000	60000	300000
३७		सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी वडाहरू मा सचेतना मूलक प्रशिक्षण कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	20000	20000	20000	20000	20000	100000
३८		प्रसुती केन्द्रमा सुत्केरी गराउन उत्प्रेरित गर्न प्रोत्साहन कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	120000	120000	120000	120000	120000	600000
३९		स्वयम्सेवीकाहरूका लागि जीविकोपार्जन कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	1000000
४०		पूर्व प्रसुती सेवा सबलीकरण कार्यक्रम	सख्या	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	1000000
४१	स्वास्थ्य सेवामा पहुँच तथा रोग पहिचान कार्यक्रम	गरिब तथा असहाय नागरिकलाई उपचारका लागि अनुदान कोष स्थापना	सख्या	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	1000000
४२		पाठेघर तथा स्तनको क्यान्सर जाँचका लागि शिविरि सञ्चालन	सख्या	१	१	१	१	१	500000	500000	500000	500000	500000	2500000
४३		आङ खस्ने समस्या पहिचान शिविर	सख्या	१	१	१	१	१	500000	500000	500000	500000	500000	2500000
४४		बाथ रोग परीक्षण तथा उपचार घुम्ती क्लिनिक	सख्या	१	१	१	१	१	400000	400000	400000	400000	400000	2000000
४५		बाल स्वास्थ्य शिविर	सख्या	१	०	१	०	१	200000	0	200000	0	200000	600000

४६		यौनरोग पहिचान तथा नियन्त्रण घुम्ती क्लिनिक	सख्या	०	१	०	१	०	0	250000	0	250000	0	500000
४७		वार्षिकरूपमा हरेक वडामा विशेषज्ञ चिकित्सकसहित स्वास्थ्य परीक्षण क्लिनिक	सख्या	१	१	१	१	१	400000	400000	400000	400000	400000	2000000
४८		सबै घरधुरीको विद्युतीय (डिजिटल) स्वास्थ्य प्रोफाइल तयार गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	0	1000000	0	0	0	1000000
४९		घुम्ती भिडियो एक्सरे सेवा सञ्चालन	पटक	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	1000000
५०		समुदायमा नियमित स्वस्थ्य कर्मी भेटघाट कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
५१	खोपको विस्तार गरी पूर्ण खोपमुलक गाउँपालिका घोषणा गर्ने	खोप क्लिनिकको सुदृढिकरण	वडा	६	६	६	६	६	300000	300000	300000	300000	300000	1500000
५२		पूर्ण खोपयुक्त सुनिश्चित गाउँपालिका घोषणा	पटक	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
५३	आपतकालिन स्वास्थ्य व्यवस्थापन	वडास्तरीय आपतकालिन स्वास्थ्य उद्धार समिति गठन गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	0	0	0	0	0	0
५४		आपतकालिन स्वास्थ्य उपकरण र औषधी व्यवस्था	संख्या	२	२	२	२	२	1200000	1200000	1200000	1200000	1200000	6000000
५५		सुरक्षित मातृत्व कोष स्थापना	संख्या	०	१	०	०	०	0	500000	0	0	0	500000
५६	परिवार नियाजन तथा प्रजनन	जनचेतना कार्यक्रम	वडा	६	६	६	६	६	100000	100000	100000	100000	100000	500000
५७		स्थायी बन्ध्याकरण	संख्या	१	१	१	१	१	500000	500000	500000	500000	500000	2500000

५८	स्वास्थ्य अभिवृद्धि कार्यक्रम	परिवार नियोजनका साधन वितरण	वडा	नियमित रुपमा स्वास्थ्य केन्द्र हरुमा					100000	100000	100000	100000	100000	500000
५९		सुरक्षित गर्भपतन परामर्श तथा सेवा	संख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
६०		महिला स्वास्थ्य शिविर	वटा	०	१	०	०	१	0	500000	0	0	500000	1000000
६१		किशोरीहरूको यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य तथा क्षमता अभिबृद्धि तालिम	वटा	१	१	१	१	१	1600000	1600000	1600000	1600000	1600000	8000000
६२		वडास्तरीय किशोरी समूह गठन	वडा	१	०	१	०	१	0	0	0	0	0	0
६३		किशोरी समूहमार्फत मासिकरूपमा प्रजनन स्वास्थ्यबारे सचेतनामूलक कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
६४		यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य शिविर	वटा	१	०	०	०	१	500000	0	0	0	500000	1000000
६५		सेनेटरी प्याड निर्माण तालिम	संख्या	१	०	०	१	०	100000	0	0	100000	0	200000
६६		विद्यालयमा यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	१	1600000	1600000	1600000	1600000	1600000	8000000
६७		सञ्चारमाध्यमबाट प्रचार प्रंसार कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	१	80000	80000	80000	80000	80000	400000
६८		यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यसम्बन्धी स्थानीय भाषामा अडियो, भिडियो र पाठ्य सामग्री	पटक	१	०	०	०	०	300000	0	0	0	0	300000

		तयारी													
६९		विद्यालयमा सेनेटरी प्याड वितरण तथा व्यवस्थापन	पटक	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
७०	औषधी व्यवस्थापन	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा फार्मेसी स्थापना तथा सञ्चालन	वडा	६	०	०	०	०	3000000	0	0	0	0	3000000
७१		सरकारी अनुदानका औषधी नियमित ल्याएको र स्टक विवरण साप्ताहिक सार्वजनिक गर्ने	पटक	नियमित संचालन					0	0	0		0	0
७२	मानसिक स्वास्थ्य	पालिकास्तरको अस्पतालमा मानसिक स्वास्थ्य परामर्शदाताको व्यवस्था गर्ने	पटक	नियमित संचालन					40000	40000	40000	40000	40000	200000
७३		मानसिक स्वास्थ्यका बारेमा विद्यालयस्तरमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पटक	नियमित संचालन					100000	100000	100000	100000	100000	500000
जम्मा									**148,056,147.19**	**27,025,627.71**	**36,747,056.28**	**22,407,012.99**	**21,014,155.84**	**255,250,000.00**

महिला, बालबालिका तथा जेष्ठठ नागरिक

महिला, बालबालीका तथा समाबेसी

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					वार्षिक लागत अनुमान					जम्मा रकम
				१	२	२	४	५	वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	महिला सशक्तिकरणका माध्यम बाट नेतृत्व विकास तथा लैंगिक समानता कायम	महिला विकास नीति तर्जुमा गर्ने	पटक	1	0	0	0	0	50,000.00	-	-	-	-	50,000.00
२		प्रत्येक टोलमा महिला समूह निर्माण गर्ने	संख्या	20	20	20	20	0	12,500.00	12,500.00	12,500.00	12,500.00	-	50,000.00
३		सबै वडामा किशोरी समूह निर्माण गर्ने	संख्या	6	0	0	0	0	500,000.00	-	-	-	-	500,000.00
४		महिला समूहहरूको मासिक बैठकमार्फत महिला हिंसा, सामाजिक परिवर्तनका अभियान चलाउने	संख्या	20	20	20	20	0	125,000.00	125,000.00	125,000.00	125,000.00	-	500,000.00
५		महिला समूहलाई बचत परिचालन तथा आयआर्जनका कार्यमा संलग्न गराउने	वडा	6	6	6	6	6	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	1,000,000.00
६	महिलाहरूको स्वास्थ्यमा सुधार ल्याउन महिलाकेन्द्रीत स्वास्थ्य अभियान सञ्चालन	१. यौन, प्रजनन स्वास्थ्य तथा सेनेटरी प्याड निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	वडा	6	6	6	6	6	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500,000.00
७		२. पाठेघरको क्यान्सर तथा आङ खस्ने समस्याका लागि वडास्तरीय घुम्ती स्वास्थ्य परीक्षण शिविर सञ्चालन गर्ने	पटक	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1,500,000.00

८		३. गर्भवती तथा सुत्केरी महिला कार्यक्रम (मातृशिशु कार्यक्रम)	पटक	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1,500,000.00
९		२. न्यायिक समितिले प्रदान गर्ने सेवा तथा महिला विभेदविरूद्धका विद्यमान कानुनी व्यवस्था र संयन्त्रका बारेमा वडास्तरीय कानुनी साक्षरता अभियान सञ्चालन	पटक	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1,500,000.00
१०			पटक	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1,500,000.00
११		३. महिलामाथि हुने सबै प्रकारका विभेदविरूद्धको महासन्धी (सिड)का सुझाव तथा निष्कर्ष कार्यान्वयनको अवस्थाबारे अध्ययन तथा समीक्षा	पटक	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500,000.00
१२		४. महिलाविरूद्ध हुने हिंसा, बालविवाह, बहुविवाह, लगायतका विषयमा हरेक वडा तहमा नै सचेतना सञ्चालन	पटक	1	1	1	1	1	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	3,000,000.00
१३		५. मेलमिलाप समितिको सवलीकरण वडा	पटक	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1,500,000.00
१४	उत्प्रेरणामूलक कार्यक्रम तथा महिला अधिकार अभियान	१. अन्तर्यष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवस मनाउने	पटक	1	1	1	1	1	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	300,000.00
१५		३. महिला हिंसाविरूद्ध १६ दिने अभियान	पटक	1	1	1	1	1	120,000.00	120,000.00	120,000.00	120,000.00	120,000.00	600,000.00
१६		४. मर्यादित महिनावारी दिवस मनाउने	पटक	1	1	1	1	1	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	300,000.00

१७		१. एकल महिलासँग अजयमेरू सरकार	पटक	1	1	1	1	1	120,000.00	120,000.00	120,000.00	120,000.00	120,000.00	600,000.00
१८		२. सामाजिक सुरक्षा कोषको स्थापना गर्ने	संख्या	6	0	0	0	0	600,000.00	-	-	-	-	600,000.00
१९		३. जेष्ठ नागरिकहरूको तथ्यांक अद्यावधिक	पटक	1	0	0	0	0	300,000.00	-	-	-	-	300,000.00
२०		४. जेष्ठ नागरिक संरक्षण नीति तर्जुमा गर्ने	पटक	1	0	0	0	0	300,000.00	-	-	-	-	300,000.00
२१	सामाजिक सुरक्षामार्फत जेष्ठ नागरिकहरूलाई सम्मानजनक जीवन यापन गर्ने वातावरण निर्माण	५. वस्तीस्तरमा जेष्ठ नागरिक केन्द्र स्थापना गर्ने, उक्त केन्दमा योग, मनोरञ्जन तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	पटक	1	1	1	1	1	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	3,000,000.00
२२		६. जेष्ठ नागरिकहरूको स्वास्थ्य नियमित जाँच गराउने सेवा उपलब्ध गराउने	पटक	1	1	1	1	1	30,000.00	30,000.00	30,000.00	30,000.00	30,000.00	150,000.00
२३		७. नियमित भत्ता तथा पोषणयुक्त सामग्री, न्यानो लुगा उपलब्ध गराउने ।	पटक	1	1	1	1	1	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	300,000.00
२४		८. अपाङ्गता भएकाहरूलाई सहयोगी साधन प्रदान गर्ने साथैआयमूलक सीप प्रदान गर्ने	पटक	1	1	1	1	1	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	3,000,000.00
२५		९. असहाय द्वन्द्वपीडित वालवालिका तथा एकल महिलालाई संरक्षण तथा आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	पटक	1	1	1	1	1	1,200,000.00	1,200,000.00	1,200,000.00	1,200,000.00	1,200,000.00	6,000,000.00

२६	बालमैत्री गाउँपालिका निर्माण	१. बालश्रम अन्त्य नीति तर्जुमा गरी बालश्रममुक्त गाउँपालिका घोषणा गर्ने	पटक	0	1	0	0	0	-	300,000.00	-	-	-	300,000.00
२७		२. सबै नीजि तथा सार्वजनिक संस्थामा बाल, किशोरकिशोरी तथा महिला संरक्षण आचारसंहिता निर्माण गर्ने	पटक	1	0	0	0	0	100,000.00	-	-	-	-	100,000.00
२८		३. समुदायलाई परिचालित गरि हरेक टोलबस्तीमा बाल क्लब, बाल उद्यान, खेल मैदानको व्यवस्थागर्ने	पटक	1	1	1	1	1	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	600,000.00	3,000,000.00
२९		४. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बालदिवसको आयोजना	पटक	1	1	1	1	1	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	250,000.00
३०		५. बाल हेल्पलाइन	संख्या	1	1	1	1	1	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	250,000.00
३१		६. बाल विकास श्रोतको स्थापना	संख्या	1	1	1	1	1	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	250,000.00
३२		७. बाल संरक्षण नीति तर्जुमा	पटक	1	1	1	1	1	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	250,000.00
३३		८. अनाथ बालबालिकालाई छात्रवृत्ति	संख्या	1	1	1	1	1	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	250,000.00
३४	अपांगता भएकाहरूको संरक्षण	१. अपांगता भएका व्यक्तिहरूका लागि *घुम्ती सेवा तथा अध्यक्ष उपहार कार्यक्रम*(वर्षमा एकपटक चाडपर्वमा उपहार दिने)	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	500,000.00
३५	जातीय विभेदमुक्त	१. जातीय छूवाछूतविरूद्ध अभियान सञ्चालन	संख्या	1	1	1	1	1	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	250,000.00

३६	गाउँपालिका विकास	२. जातीय विभेदविरूद्धका राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय दिवस मनाउने	संख्या	1	1	1	1	1	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	50,000.00	250,000.00
३७		३. दलित समुदायका परम्परागत सीप तथा कलामा आधारित उद्योग स्थापनाका लागि अनुदान तथा बजारको व्यवस्था गर्ने	संख्या	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	1,500,000.00
जम्मा									**8,687,500.00**	**7,137,500.00**	**6,837,500.00**	**6,837,500.00**	**6,700,000.00**	**36,200,000.00**

शिक्षा

शिक्षा

सिन	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	इकाइ	वर्ष					वर्ष					जम्मा
				१	२	३	४	५	वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	पुनर्ताजगी तालिम र उत्प्रेरणमूलक क्रियाकलापमार्फत शिक्षकहरूको क्षमता अभिबृद्धि	शिक्षकहरूको सीप तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	**1,000,000.00**
२		वार्षिकरूपमा शिक्षक समीक्षा भेला	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**
३		उत्प्रेरेणा तथा पुनर्ताजगी तालिम	पटक	1	0	1	0	1	200,000.00	-	200,000.00	-	200,000.00	**600,000.00**
४	सीपमूलक, जीवनोपयोगी तथा व्यवसायिक शिक्षाको विकास गर्ने	एक वडा एक प्राविधिक शिक्षालय	वडा	1	2	2	1	0	1,500,000.00	3,000,000.00	3,000,000.00	1,500,000.00	-	**9,000,000.00**
५		उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि कृषि तथा वन क्याम्पसको स्थापना	संख्या	0	1	0	0	0	-	5,000,000.00	-	-	-	**5,000,000.00**

६		उच्च शिक्षामा, कृषि, स्वास्थ्य, टुरिज्म, समाजशास्त्र जस्ता विषय बढाउने	संख्या/वर्षिय	0	1	1	0	0	-	2,500,000.00	2,500,000.00	-	-	**5,000,000.00**
७		सिप विकास केन्द्रको स्थापनाः विद्यालय, विश्वविद्यालय छोडेका र सिप सिक्न चाहने युवा तथा गृहणीहरूलाइ लक्षित गरी सिप विकास केन्द्रको स्थापना गर्ने	संख्या	1	1	0	0	0	500,000.00	500,000.00	-	-	-	**1,000,000.00**
८		सीप विकास केन्द्रबाट तालिम सञ्चालन (विभिन्न विषयका तालिमहरु सञ्चालन)	पटक	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	**1,500,000.00**
९	विद्यार्थीहरूको नेतृत्व विकास गर्ने	वार्षिकरूपमा शैक्षिक सम्मेलनको आयोजना	संख्या	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	**1,500,000.00**
१०		गाउँपालिकाको आयोजनामा जिल्लास्तरीय हाजिरी जवाफ तथा निबन्ध प्रतियोगिता आयोजना गर्ने	संख्या	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	**1,500,000.00**
११		हरेक विद्यालयमा हरित बालक्लब गठन गरी भित्तेपत्रिका तथा इ-ब्लग तयार पार्ने	पटक	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**

१२		विद्यार्थीसँग अध्यक्ष कार्यक्रममार्फत नियमित अन्तर्क्रिया	पटक	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**
१३	शैक्षिक संस्थामा जनशक्ति परिपूर्ति	दरबन्दीमा रहेका शिक्षकको सरूवा मापदण्ड तयार पार्ने	संख्या	1	0	1	0	1	166,666.67	-	166,666.67	-	166,666.67	**500,000.00**
१४	निर्धारित मापदण्ड (३ स्टार) अनुरूपको शैक्षिक पूर्वाधारको विकास	विद्यालयहरूमा कम्प्युटर, इमेल, इन्टरनेटको व्यवस्था गरी सबै अभिलेख विद्युतीकरण	पटक	1	1	1	1	1	1,000,000.00	1,000,000.00	1,000,000.00	1,000,000.00	1,000,000.00	**5,000,000.00**
१५		बिद्यालयहरूमा संरचना एबं भवन निर्माण	सख्या	5	5	5	5	5	30,000,000.00	30,000,000.00	30,000,000.00	30,000,000.00	30,000,000.00	**150,000,000.00**
१६		बिद्यालय घेरबार तथा पर्खाल निर्माण	सख्या	5	5	5	5	5	3,000,000.00	3,000,000.00	3,000,000.00	3,000,000.00	3,000,000.00	**15,000,000.00**
१७		छात्रामैत्री शौचालय वनाउने	सख्या	5	5	5	5	5	3,500,000.00	3,500,000.00	3,500,000.00	3,500,000.00	3,500,000.00	**17,500,000.00**
१८		सफा पिउने पानी व्यवस्था गर्ने	संख्या	10	10	5	5	5	5,000,000.00	5,000,000.00	2,500,000.00	2,500,000.00	2,500,000.00	**17,500,000.00**
१९		छात्रा आराम कक्षको व्यवस्था (लुगा तथा प्याड परिवर्तनका लागि)	सख्या	2	5	5	0	0	200,000.00	500,000.00	500,000.00	-	-	**1,200,000.00**
२०		फोहर संकलन स्थल निर्माण गर्ने	संख्या	5	5	10	10	5	2,500,000.00	2,500,000.00	5,000,000.00	5,000,000.00	2,500,000.00	**17,500,000.00**
२१		प्रयोगशाला निर्माण तथा स्तरोन्नती गर्ने	सख्या	6	3	0	0	0	3,000,000.00	1,500,000.00	-	-	-	**4,500,000.00**
२२		खेलकुद परिसर स्तयेन्नती गर्ने	संख्या	3	3	3	4	4	2,823,529.41	2,823,529.41	2,823,529.41	3,764,705.88	3,764,705.88	**16,000,000.00**
२३		परिसरमा वगैंचा निर्माण गर्ने	संख्या	10	10	5	5	2	1,000,000.00	1,000,000.00	500,000.00	500,000.00	200,000.00	**3,200,000.00**

२४		वार्षिक शैक्षिक योजना निर्माण गर्ने	पटक	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**
२५	गुणस्तरीय सिकाईमार्फत शैक्षिक नतिजा प्रभावकारी र उत्कृष्ट पार्ने	नियमित अन्तर्क्रिया, क्षमता अभिवृद्धि, सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**
२६		माद्यमिक स्तरको शैक्षिक परिणाममा वृद्धि गर्न विशेष अतिरिक्त कक्षाको व्यवस्था गर्ने	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**
२७		विद्यालय भर्ना अभियानलाई प्रभावकारी बनाउन वडास्तरमा उत्प्रेरणामुखी अन्तक्रिया तथा सुनुवाई कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	वडा	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**
२८	विभेदरहित शैक्षिक वातावरणको विकास, विद्यालय भर्ना तथा टिकाउ दरमा बृद्धि	सामाजिक स्तरीकरण सूचकांक (गरिबी सूचकांक) का आधारमा विपन्न तथा दलित समुदायका विद्यार्थीका लागि *'गरिबका लागि शहीद विनय शैक्षिक अभियान'* सञ्चालन	संख्या	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**

२९		*'गरिबका लागि शहीद विनय शैक्षिक अभियान'* अन्तर्गत पहिचान भएका विद्यार्थीलाई वार्षिकरूपमा दुइजोर पोशाक र जुत्ता, स्टेशनरी तथा झोला प्रदान गर्ने	संख्या	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	**1,000,000.00**
३०		शहीद विनय शैक्षिक अभियान अन्तर्गत कम्तिमा १० जना गरिब तथा जेहेन्दार विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने	संख्या	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	**1,000,000.00**
३१		वार्षिकरूपमा प्रति वडा १ जनाका दरले उच्च प्राविधिक शिक्षा (एमबिबिएस, इन्जिनियर, कृषि/वन प्राविधिक) मा अध्ययन गर्न फेलोसिपको व्यवस्था	संख्या	1	1	1	1	1	400,000.00	400,000.00	400,000.00	400,000.00	400,000.00	**2,000,000.00**
३२		हरेक विद्यालयमा लैगिक, जातीय तथा अपाङगताजन्य आधारमा हुने हिंसाविरूद्ध आचारसंहिता निर्माण गरी लागु गर्ने	संख्या	1	0	0	0	0	100,000.00	-	-	-	-	**100,000.00**
३३		अपाङ्गता भएका विद्यार्थीलाई विद्यालयस्तरबाट आवश्यक सहयोग प्रदान गर्ने	संख्या	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	**1,000,000.00**

३४	प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने	अभिभावकसहितको सहभागितामा अनुगमन तथा मूल्यांकन संयन्त्र गठन गरिने	वडा	1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**
३५		वार्षिक रूपमा वडास्तरमा सार्वजनिक सुनुवाई गरिने		1	1	1	1	1	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	**500,000.00**
३६	बाल शिक्षा अभियान	एक वडामा एक शिशु एक प्रि-स्कूल (बालमैत्री शिक्षालय) स्थापना गर्ने	वडा	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	**1,000,000.00**
३७	मर्मत, सम्भार	आवश्यकता अनुसार विद्यालयका मर्मत सम्भार	वडा	1	1	1	1	1	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	200,000.00	**1,000,000.00**
३८	सबै बालबालिकाको शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्ने	दिवा खाजा कार्यक्रमलाई सबै विद्यालयमा निरन्तरता दिने	संख्या	1	1	1	1	1	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	300,000.00	**1,500,000.00**
जम्मा									**58,290,196.08**	**65,623,529.41**	**58,490,196.08**	**54,564,705.88**	**50,631,372.55**	**287,600,000.00**

युवा तथा खेलकुद

युवा तथा खेलकुद

क्र.सं.	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					वर्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	युवाहरूको नेतृत्त क्षमताको विकास गरी सामाजिक अभियन्ताको रूपमा विकास गर्ने	गाउँपालिकाद्वारा युवा नीति तयार गरी वार्षिक कार्ययोजना तयार गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	100000	0	0	0	0	**100000**
२		प्रत्येक वडामा युवा क्लब गठन तथा क्षमता सबलिकरण गर्ने	वडा	६	०	०	०	०	50000	0	0	0	0	**50000**
		युवाहरूको वृत्ति विकास तथा खेलकुद क्षमता विकास गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	60000	60000	60000	60000	60000	**300000**
३		योजना तर्जुमा, कार्यान्वयनमा युवा आवाज र सामाजिक समस्याविरूद्ध वार्षिकरूपमा वडा र गाउँपालिकास्तरी 'युवा नमुना गाउं सभा ' कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	50000	50000	50000	50000	50000	**250000**

४		क्षमता अभिबृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न	वटा	२	३	५	५	५	600000	900000	1500000	1500000	1500000	**6000000**
५		प्रत्येक वडामा एउटा नमूना युवा उद्यमी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न	वटा	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	**1000000**
६		सामाजिक परिवर्तन, जनवकालत, कानून तथा नीतिगत पैरवीको तालिम सञ्चालन गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	**1000000**
७		प्रत्येक वार्डमा सार्वजानीक पुस्तकालय तथा सिकाई केन्द्र स्थापना गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	**1000000**
८		युवा दिवस आयोजनाको आयोजना गरी उद्यमशील युवालाई पुरष्कृत गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	50000	50000	50000	50000	50000	**250000**
९		सिप विकास तालिम सञ्चालन	पटक	५	५	१०	१०	१०	1000000	1000000	2000000	2000000	2000000	**8000000**
१०		अन्यपालिका तथा संगठनसँग समन्वय गरी युवा एक्चेन्ज कार्यक्रम गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**
११	युवाहरुलाई दुर्व्यसन र कुलतबाट मुक्त	प्रत्येक वडामा लागु पदार्थ, एचआईभीलगायतको सचेतना कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**

१२	अभियान	सकारात्मक सोचको विकासका लागि सञ्चार माध्यम बाट पैरवी गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	500000	500000	500000	500000	500000	**2500000**
१३		पालिका तथा वडा स्तरीय खेलकूद समितिको स्थापना	वटा	७	७	७	७	७	-	-	-	-	-	**0**
१४		हरेक वडामा एक खेल मैदान स्थापना	वटा	१	१	१	१	१	2500000	2500000	2500000	2500000	2500000	**12500000**
१५		पालीका स्थरमा व्यायामशाला (जीम)को स्थापना	वटा	०	०	१	०	०	0	0	2500000	0	0	**2500000**
१६		अन्तरपालिका तथा प्रदेश तहको खेलकुदको आयोजना गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	**5000000**
१७	खेलकूद मार्फत अजयमेरुको पहिचान कार्यक्रम	खेल पात्रो तयार गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	0	0	0	0	0	**0**
१८		अध्यक्षकप खेलकुद प्रतियोगिता	पटक	१	१	१	१	१	500000	500000	500000	500000	500000	**2500000**
१९		क्लबहरुलाई खेलकूद सामग्री वितरण	वटा	६	६	६	६	६	600000	600000	600000	600000	600000	**3000000**
२०		निश्चित मापदण्ड पास गरेका खेलाडीलाई परिचयपत्र प्रदान गर्ने	जना	१००	१००	२००	२००	१००	50000	50000	100000	100000	50000	**350000**
२१		खेलाडी विमा, छात्रवृतिलगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	जना	१००	१००	१००	१००	१००	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**

२२		पालिका स्थरमा कबर्ड हल स्थापना	वटा	०	०	०	०	१	0	0	0	0	10000000	**10000000**
२३		बिद्यालय स्तरिय खेलकुद प्रतियोगिता संचालन	पटक	१	१	१	१	१	700000	700000	700000	700000	700000	**3500000**
२४		माद्यमिक तहका खेल शिक्षकलाई खेलकुद सम्बन्धी तालीम संचालन	पटक	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	**1000000**
२५		उदयमान खेलाडिहरुलाई प्रशिक्षणमा पठाउने	जना	१	२	३	२	२	100000	200000	300000	200000	200000	**1000000**
२६		पालिका स्तरमा रहेका राष्टिय तथा अन्तराष्टिय खेलाडीहरुलाई सम्मान गर्ने	जना	खेलाडिको संख्या एकिन गरि सम्मान गर्ने					200000	200000	200000	200000	200000	**1000000**
२७		प्रतेक वार्डमा महिला हिंसा बिरुद्ध आत्म रक्षा तालिम संचालन	पटक	१	१	१	१	१	300000	300000	300000	300000	300000	**1500000**
जम्मा									**9460000**	**9710000**	**13960000**	**11360000**	**21310000**	**65800000**

उद्योग

औद्योगिक विकास तथा पर्यटन प्रवर्धन

सि.नं.	**नीति तथा कार्यक्रम**	**क्रियाकलाप**	**एकाइ**	**वार्षिक लक्ष्य**		वर्षिक लागत अनुमान	**जम्मा**

				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	पब्लिक लिमिटेड कम्पनीको स्थापना	गाउँपालिकाको शेयर ४० प्रतिशत, विपन्न बाँकी मध्ये घरपरिवारको शेयर ६० प्रतिशत रहने गरी आर्थिक विकास कम्पनीको स्थापना	पटक	०	०	०	०	१	0	0	0	0	500000	500000
२	कृषि तथा प्राकृतिक संशाधनमा आधारित उद्योगहरूको विकास	कृषिमा आधारित ग्राम उद्योग परियोजना सञ्चालन गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	5000000
३		प्रत्येक वडामा सुपथ पसल सञ्चालन	वटा	६	६	६	६	६	600000	600000	600000	600000	600000	3000000
४		ढुंगा तथा खानी उद्योग स्थापना	वटा	०	०	०	१	०	0	0	0	1000000	0	1000000
५		फर्निचर उद्योग	वटा	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
६		व्यापार संघ तथा नीजि क्षेत्र सँग अर्धवार्षिक अन्तर्क्रिया	संख्या	२	२	२	२	२	100000	100000	100000	100000	100000	500000

७		कर तथा सेवा सम्बन्धी नीति पुनरावलोकन गरी कार्यान्वयन गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	0	0	0	0	0	0
८		लघु उद्यमी भेला तथा अन्तर्क्रिया	संख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
९	पर्यटन विकास	गाउँपालिकाको पर्यटन पाठ्य तथा श्रव्य दृश्य सहितको प्रोफाइल तयार पार्ने	संख्या	०	०	०	१	०	0	0	0	300000	0	300000
१०	ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण गरी आर्थिक विकास	अजयमेरू कोटको ऐतिहासिक अभिलेखिकरण गरी वृत्तचित्र निर्माण गर्ने	संख्या	०	०	१	०	०	0	0	200000	0	0	200000
११		घनघस्या पदयात्रा (ट्रेकिङ) रूटको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	0	200000	0	0	0	200000
		घनघस्या ट्रेकिङ रूट निर्माण गर्ने		०	०	१	०	०	0	0	10000000	0	0	10000000
१२	कृषि पर्यटनको	होमस्टेको स्थापना गर्ने	पटक	०	०	०	१	१	0	0	0	250000	250000	500000

१३	विकास गर्ने	वार्षिक रूपमा कृषि पर्यटन महोत्सवको आयोजन ागर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	5000000
१४		वार्षिक रूपमा सांस्कृतिक महोत्सवको आयोजना गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	5000000
१५		अजयमेरू कोटमा इतिहासविद् तथा सांस्कृतिक अभियन्ताहरूको सम्मेलन गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	0	2000000	0	0	0	2000000
१६		मन्दिर तथा अन्य धार्मिक र सांस्कृतिक सम्पदाको जीर्णोद्वार तथा संरक्षण गर्ने	वडा	प्रत्येक बर्ष आवश्यकता अनुसार					2000000	2000000	2000000	2000000	2000000	10000000
		एतिहांसिक एबं पुरातात्वईक क्षेत्र संरक्षण सर्म्बद्धन	पटक	१	१	१	१	१	2000000	2000000	2000000	2000000	2000000	10000000
१७		एक वडा एक पार्क स्थापना	संख्या	१	१	१	१	१	500000	500000	500000	500000	500000	2500000
१८		पर्यटन प्रर्बद्धनका लागि बुलेटिन	पटक	०	१	०	०	०	0	2000000	0	0	0	2000000

		प्रकासन													
१९		संग्रलय स्थानपना	पटक	०	१	०	०	०	0	500000	0	0	0	500000
२०		उद्यमी घर स्थापना	संख्या	१	१	१	१	१	500000	500000	500000	500000	500000	2500000
२१		लघु उद्यमीका उत्पादनको बजारीकरण स्थान	वटा	१	१	१	१	१	500000	500000	500000	500000	500000	2500000
२२		भ्यु टावर स्थापनान	वटा	०	१	१	१	०	0	1000000	1000000	1000000	0	3000000
जम्मा				१८	२३	२१	२२	२०	**11630769.23**	**14861538.46**	**13569230.77**	**14215384.62**	**12923076.92**	**67200000**

बैंक तथा वित्तिय संस्था

बैंक तथा वित्तिय क्षेत्र

क्रस	**नीति तथा कार्यक्रम**	**क्रियाकलाप**	**एकाइ**	**वार्षिक लक्ष्य**						वर्षिक लागत अनुमान				**जम्मा**
				१	**२**	**३**	**४**	**५**	**वर्ष १**	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाको विस्तार	पालिकाका सबै वडामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा खोली पहुँच विस्तार गर्ने	वटा	१	०	०	०	१	0	0	0	0	0	**0**
२		१५ वर्षमाथिका सबै नागरिकहरूको बैंक खाता	संख्या	५०	७५	१५०	३००	४००	5128.205128	7692.307692	15384.61538	30769.23077	41025.64103	**100000**

३		व्यापार तथा व्यवसायको कारोबार बैंकमार्फत गर्ने नीति अनिवार्यरूपमा लागु गर्ने	निति निर्माण गरि कार्यान्वयन गर्न लगाउने						-	-	-	-	-	**0**
४	कृषि क्षेत्रलाई समेटेर वित्तिय सहकारी निर्माण	सहकारी संस्थाहरूको व्यवस्थापकीय क्षमता अभिवृद्धि गर्ने (तालिम, भ्रमण, प्रशिक्षण)	पटक	२	२	२	२	२	400000	400000	400000	400000	400000	**2000000**
५		सहकारीहरूको प्रभावकारी रूपमा अनुगमन, नियन्त्रण र रेखदेख गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**
६		सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरूको लगानीलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानीका लागी उत्प्रेरित गर्ने क्रियाकलाप	संख्या	१	१	२	३	३	100000	100000	200000	300000	300000	**1000000**
७		सहकारी संस्थाहरूको लगानीलाइ १ गाउँ १ उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न चक्रीय कोष (बिउपूँजी)मार्फत लगानी	संख्या	६	६	६	६	६	300000	300000	300000	300000	300000	**1500000**
जम्मा									**905128.2051**	**907692.3077**	**1015384.615**	**1130769.231**	**1141025.641**	**5100000**

खाद्य सुरक्षा

खाद्य सुरक्षा

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					अनुमानित लागत रकम	वर्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५		**वर्ष १**	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
१	खाद्य सुरक्षा र खाद्य संभ्रुपताको ग्यारेण्टी	१. गाउँपालिकाको खाद्यन्न तथा पोषणसम्बन्धी नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने	पटक	0	1	0	0	0	100000	0	100000	0	0	0	**100000**
२		२. खाद्य संकट भेलिरहेका समुदायको तथ्यांक संकलन गरी पारिवारिक प्रोफाइल तयार गर्ने	पटक	0	1	0	0	0	200000	0	200000	0	0	0	**200000**
		खाद्य संकट भेलिरहेका विपन्न नागरिक पहिचान गरी खाद्यान्नका लागि प्रदान अनुदान	वडा	1	1	1	1	1	2000000	400000	400000	400000	400000	400000	**2000000**
३		३. खाद्यान्नको चरम अभाव भेलिरहेका घरपरिवारलाई आयमूलक उत्पादनका लागि अनुदान दिन	पटक	2	2	2	2	2	2000000	400000	400000	400000	400000	400000	**2000000**

४	पोषण चेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	१. स्थानीय सञ्चारमाध्यमको प्रयोग गरेर पोषणसम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम तपार पार्ने	पटक	1	1	1	1	1	500000	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**
		विद्यालयमा जनचेतना जगाउन विद्यार्थीहरूलाई पोषण अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पटक	1	1	1	1	1	500000	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**
		३. गाउँपालिकाभित्र उत्पादन हुने पोषणयुक्त बालीहरूको सूची तयार गरी घर-घरमा वितरण गर्ने	पटक	1	1	1	1	1	250000	50000	50000	50000	50000	50000	**250000**
		४. एक घर एक करेसाबारी कार्यक्रम	वटा	300	500	500	500	500	2300000	300000	500000	500000	500000	500000	**2300000**
५	विषादी प्रयोगमा नियन्त्रण	१. हरेक वडामा प्राङकारिक (कम्पोष्ट) मल उत्पादन तथा प्रयोगका बारेमा तालिम सञ्चालन गर्ने	पटक	1	1	1	1	1	600000	120000	120000	120000	120000	120000	**600000**
		२. विषादीको हानिकारक प्रभावका बारेमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पटक	1	1	1	1	1	600000	120000	120000	120000	120000	120000	**600000**
जम्मा									**9050000**	**1590000**	**2090000**	**1790000**	**1790000**	**1790000**	**9050000**

श्रम तथा रोजगारी

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					वर्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	**वर्ष १**	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
१		पालिकालाई बालश्रम मुक्त घोषणा गर्ने	पटक	0	0	0	1	0	0	0	0	100000	0	**100000**
२		ज्यालादर निर्धारण गर्ने	नियमित	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	**0**
३		श्रमिकहरूको गुनासो सुनुवाई केन्द्र स्थापना गर्ने	संख्या	1	0	0	0	0	50000	0	0	0	0	**50000**
		गुनासो केन्द्र परिचालन			1	1	1	1	0	50000	50000	50000	50000	**200000**
४		श्रमिक सुरक्षा आचारसंहिता निर्माण गर्ने	पटक	1	0	0	0	0	20000	0	0	0	0	**20000**
५		समान कामका लागि समान ज्याला घोषणा गरि कार्यान्वयन गर्ने	पटक	1	0	0	0	0	50000	0	0	0	0	**50000**
६		मई दिवस मनाउने	पटक	1	1	1	1	1	20000	20000	20000	20000	20000	**100000**
७		श्रमिकहरूलाई सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा अनिवार्य सहभागी गराउने	पटक	1	1	1	1	1	50000	50000	50000	50000	50000	**250000**
८		कार्यस्थलमा श्रमिक तथा कामदारको सुरक्षा ग्यारेण्टी गर्ने परिपत्र जारी गर्ने	पटक	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	**0**

		वार्षिकरूपमा श्रमिक सम्मेलन गर्ने	पटक	1	1	1	1	1	60000	60000	60000	60000	60000	**300000**
९		श्रमिकसम्बन्धी गुनासो सुनवाईलाई प्रभावकारी बनाने	पटक	1	1	1	1	1	40000	40000	40000	40000	40000	**200000**
जम्मा									**290000**	**220000**	**220000**	**320000**	**220000**	**1270000**

विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

विद्युत उत्पादन, वैकल्पिक तथा अन्य उर्जा

क्र.स.	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाई	वार्षिक लक्ष्य					वर्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	**वर्ष १**	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
१	विद्युतको पहुँचलाई शतप्रतशत पुऱ्याउने	१. लघु जलविद्युत योजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	वटा	०	०	१	१	०	0	0	500000	500000	0	1000000
२		बिद्युतको पहुँचबाहिर रहेका करिब ५ प्रतिशत जनतालाई यसको पहुँमा पुऱ्याउने	वडा	१	१	०	०	०	500000	500000	0	0	0	1000000
३		३. विद्युत वितरणलाई सुरक्षित, भारपर्दो र नियमित बनाउने	वटा	प्रतेक बर्ष					-	-	-	-	-	

४		४. विद्युतको खपत सम्बन्धी सर्व साधारण लाई सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	वटा	प्रतेक बर्ष					300000	300000	300000	300000	300000	1500000
५	बैकलपिक उर्जा पर्बद्धन	३. बायोग्याँस उत्पादनमा विशेष अनुदानको व्यवस्थ ागर्ने	वटा	१०	१०	१०	१५	१५	500000	500000	500000	750000	750000	3000000
६		५. नवीकरणीय ऊर्जाको विकास गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सिचाइँ जस्ता क्षेत्रहरूमा रोजगारी सिर्जना गर्ने ।	वटा	२	२	२	२	२	400000	400000	400000	400000	400000	2000000
७		५. नवीकरणीय ऊर्जाको विकास गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सिचाइँ जस्ता क्षेत्रहरूमा रोजगारी सिर्जना गर्ने ।	वटा	२	२	२	२	२	400000	400000	400000	400000	400000	2000000
८		५. नवीकरणीय ऊर्जाको विकास गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सिचाइँ जस्ता क्षेत्रहरूमा	वटा	२	२	२	२	२	400000	400000	400000	400000	400000	2000000

		रोजगारी सिर्जना गर्ने ।												
९		बजार क्षेत्रमा सौर्य बत्री जडान कार्यक्रम	वटा	५	५	१०	१५	१५	250000	250000	500000	750000	750000	2500000
१०		घरभित्रको धुवा ब्यवस्थापन का लागि सुधारिएको चुलो जडान	वटा	५०	१००	१००	१५०	२००	83333.33333	166666.6667	166666.6667	250000	333333.3333	1000000
जम्मा									**2833333.333**	**2916666.667**	**3166666.667**	**3750000**	**3333333.333**	**16000000**

खानेपानी तथा सरसफाई

खानेपानी तथा सरसफाई														
क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाई	वार्षिक लक्ष्य						वर्षिक लागत अनुमान				**जम्मा**
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	**वर्ष १**	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
1	खाने पानीको सेवा विस्तार तथा व्यवस्थापन	समूदायमा खाने पानी, सय्सफाई तथा स्वच्छता सम्वन्धि योजना तर्जुमा गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					100000	100000	100000	100000	100000	500000
2		गाउँपालिका, गैरसरकारी निकायहरूको बैठक तथा छलफल गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					0	0	0	0	0	0
3		उपभोक्ता समुह गठन/पुनर्गठन गर्ने	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					0	0	0	0	0	0

4		गाउँपालिकामा एक घर एक धारासम्बन्धी नियमावली पारित गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					0	0	0	0	0	0
5		७० प्रतिशत घरधुरीमा एकघर, एकधारा निर्माण गर्ने	संख्या	३००	५००	७००	४००	३००	6818182	11363636	15909091	9090909.091	6818181.8	50000000
6		पानीको गुणस्तर परीक्षण गने व्यवस्था	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					10000	10000	10000	10000	10000	50000
7		गाउँपालिका स्तरीय स्वास्थ्य पिउने पानी उपसमिति/सञ्जाल (स्वा.पा.उ.स) निमांण	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					0	0	0	0	0	0
8		खा. पा. महासंघ/ सञ्जालको सहकार्य/सहमतिमा नियमावली निमांण गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					0	0	0	0	0	0
9		उपभोक्ता समितीका सदस्यलाई खानेपानी योजना व्यवस्थापन तथा मर्मत तालिम दिने	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					100000	100000	100000	100000	100000	500000
10		गा.पा स्तरीय खा.पा तथा सरसफाई स्वच्छता समन्वय समिति गठन गरी सक्रिय बनाउने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					0	0	0	0	0	0

11		समूदायमा खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता सम्वन्धी योजना तर्जुमा गर्ने	पटक	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					0	0	0	0	0	0
12		प्रत्येक टोलमा टोल सफाईसमुह गठन र सामाग्रीहरु उपलब्ध गराई सबै वडाका ४/४ टोललाईपूर्ण सरसफाई टोल घोषणा गर्ने	वटा	१	२	४	४	४	100000	200000	400000	400000	400000	1500000
13	सरसफाई कार्यक्रम	प्रत्येक हप्ताको कुनै एक बार विद्यालय, गाउँ टोल नियमित सफाइ कार्यक्रम सञ्चालन	वटा	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनूसार					120000	120000	120000	120000	120000	600000
14		सार्वजानीक शौचालय निर्माण गर्ने	संख्या	१	२	२	२	३	700000	1400000	1400000	1400000	2100000	7000000
15		पुईलेक,अनारखोली र खतेडा, बयलडाँडा चमडा भद्रपुर ,गुनपाल र भुल्कुडा चिपुर देवल र दिपुर, रिक्तारालगायतका ठाउँमा ढल तथा फोहोर व्यवस्थापन गर्ने	संख्या	१	१	१	१	१	500000	500000	500000	500000	500000	2500000
16		एक घर एक शौचालय निर्माण	वडा	नियमित अनिबार्य										0
17		पोष्ट ओ डि एफ	पटक	नियमित अनिबार्य					100000	100000	100000	100000	100000	500000

18		सेनेटरी प्याड निर्माण सम्बन्धी तालिम	पटक	०	१	०	१	०	0	250000	0	250000	0	500000
19	महिनावारी स्वच्छता कार्यक्रम	प्रत्येक सार्वजनिक निकायमा सेनेटरी प्याड डिस्पोजल ठाउँ निर्माण गर्ने	वटा	१	१	१	१	२	50000	50000	50000	50000	100000	300000
20		प्रत्येक विद्यालयमा सेनेटरी प्याड वितरण	वटा	१०	५	५	१०	५	500000	250000	250000	500000	250000	1750000
21		मर्यादित महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापन शिक्षा सञ्चालन गर्ने	पटक	नियमित अनिबार्य					0	0	0	0	0	0
जम्मा									**9098181.8**	**14443636**	**18939091**	**12620909.09**	**10598181.8**	**65700000**

सडक यातायात तथा सिंचाई

पुर्वाधार विकास (सडक)

क्र स	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाई	वार्षिक लक्ष्य					वर्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	**वर्ष १**	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
१	सडक बिस्तार, मर्मत तथा सुधार कार्यक्रम	बागबजार, ढिमौला, भद्रपुर सडकलाई गाउँपालिका सदरमुकाम सम्म कालोपत्रे (किमी)	किमी	३	२	३	०	०						

२		उग्रतारा मेलौली सडकलाई गाउँपालिका सदरमुकामसम्म कालोपत्रे (किमी)	किमी	५	५	५	४	०						
३		खतेडा, गणेशधुरा, पुइलेक सडक ग्राभेल	किमी	०	५	५	०	०	0	15000000	15000000	0	0	30000000
४		दोगाड चमडा, चुल्लेक सडक ग्राभेल	किमी	३	२	२	०	०	9000000	6000000	6000000	0	0	21000000
५		भद्रपुर गुनपाल सडक ग्राभेल	किमी	१	२	०	०	०	3000000	6000000	0	0	0	9000000
६		मगराउँ भुल्कडा सडक ग्राभेल	किमी	१	१	०	०	०	3000000	3000000	0	0	0	6000000
७		डुङरी सेरागाउँ देवल राजुल सडक ग्राभेल	किमी	५	५	३	०	०	15384615.38	15384615.38	9230769.231	0	0	40000000
८		क्रमगत सडकरू...... को १२० किमी ट्र्याक खोल्ने	किमी	नियमित प्रतेक बर्ष					4000000	4000000	4000000	4000000	4000000	20000000
९		५ वटा सडक पुल निर्माण	वटा	२	२	१	०	०	20000000	20000000	10000000	0	0	50000000
१०		५ वटा कल्भर्ट निर्माण	वटा	१	२	२	०	०	3000000	6000000	6000000	0	0	15000000
११		१० वटा कज-वे निर्माण	वटा	२	२	२	२	२	2000000	2000000	2000000	2000000	2000000	10000000
१२		प्रधानमन्त्री स्वरोजगार युवा कार्यक्रममार्फत प्रत्येक	किमी	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनुसार					4000000	4000000	4000000	4000000	4000000	20000000

		सडकमा नाली निर्माण													
१३		हरेक समुदाय एबं बस्ती स्तरमा जाने बाटोहरूमा ढुंगा छाप्ने (स्वीलिङ)	किमी	नियमित प्रतेक बर्ष आवस्यकता अनुसार					2400000	2400000	2400000	2400000	2400000	12000000
१४	अन्य	हरित सडक निर्माण	किमी	०	३	३	२	०	0	1875000	1875000	1250000	0	5000000
१५	पर्बाधार योजना निर्माण	हरेक वार्ड स्तरमा सामुदायक भबनहरू तथा बिषयगत कार्यालयका भबनहरू निर्माण	पटक	४	४	६	४	६	13000000	13000000	19500000	13000000	19500000	78000000
१६		साना सिचाई तथा पोखरिनिर्माण	संख्या	८	१०	१०	१५	१०	8000000	10000000	10000000	15000000	10000000	53000000
१७		खानेपानी निर्माण	संख्या	१०	१५	२०	२५	३०	10000000	15000000	20000000	25000000	30000000	100000000
जम्मा									**96784615.38**	**123659615.4**	**110005769.2**	**66650000**	**71900000**	469000000

सूचना प्रविधि

सञ्चार तथा सुचना प्रविधि

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					वर्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	**वर्ष १**	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
१		पालिकाद्वारा सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको प्रयोगसम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने	पटक	०	१	०	०	०	0	100000	0	0	0	100000
२		दूरसञ्चार एवं ब्रोडब्याण्ड सेवालाई पालिकाका सबै वडा, गाउँ, टोलस्तरसम्म विस्तार गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	1000000
	सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमा पहुँच विस्तार	हरेक वार्ड कार्यैलयमा सर्बसाधारणका लागि फ्रि ईन्टरनेट सेबा जडान तथा मर्मत	संख्या	१	१	१	१	१	120000	120000	120000	120000	120000	600000
३		नविनतम् सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगका सम्बन्धमा स्थानीय सञ्चारमाध्यम तथा घर दैलो कार्यक्रम मार्फत सर्वसाधारणलाई जानकारी दिने	वटा	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
४		पालिकद्वारा प्रदान गरिने सार्वजनिक सेवा तथा सुविधा विद्युतीय माध्यममार्फत दिने व्यवस्था मिलाउने	वटा	०	१	०	०	०	0	5000000	0	0	0	5000000

५		भरपर्दो इन्टरनेट सेवाको विकास र विस्तार गरी बालबालिकालाई विद्युतीय माध्यमबाट वैकल्पिक पठनपाठनको व्यवस्था मिलाउने	वटा	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	500000
६	इसुशासनको प्रत्याभूति गर्ने	गाउँपालिकाको वेभसाइटलाई अन्तर्क्रियात्मक बनाउने	संख्या	नियमित कार्य					200000	200000	200000	200000	200000	1000000
७		गाउँपालिकाको सामाजिक सञ्जालमार्फत नागरिकसँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने प्रणाली विकास गर्ने तथा सबै नागरिकलाई अनिवार्यरूपमा सामाजिक सञ्जालमा जोडिने	संख्या	नियमित कार्य					100000	100000	100000	100000	100000	500000
८		गाउँपालिकाको बेग्लै युट्युब च्यानल निर्माण गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	0	200000	200000	200000	200000	800000
९		ई सिफारिस प्रणाली लागु गर्ने	वटा	०	१	१	०	०	0	500000	500000	0	0	1000000
१०		एस एम एस सिस्टम अबलम्बन गरिने		०	१	०	०	०	0	1500000	0	0	0	1500000
जम्मा									**820000**	**8120000**	**1520000**	**1020000**	**1020000**	12500000

वन तथा वातावरण

वन तथा वातावरण विकास

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					वर्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				१	२	३	४	५	वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	
१	वन व्यवस्थापन	खुला चरिचरन क्षेत्र पहिचान गर्ने	संख्या	६	४	०	०	०						
२		खुला चरिचरन क्षेत्र नियन्त्रण कार्य विधि निर्माण	संख्या	०	१	०	०	०	-	100000	-		-	**100,000.00**
३		सबै वडामा नर्सरी स्थापना गर्ने	वटा	०	२	२	२	०	-	1200000	1200000	1200000	-	**3,600,000.00**
४		प्रत्येक वडाको निश्चित भूभागमा वृक्षारोपण गर्ने	वडा	६	१२	२०	१२	०	360000	720,000.00	1,200,000.00	720,000.00	-	**3,000,000.00**
५		घनघश्या र रानी बन संरक्षित क्षेत्र घोषणा	संख्या	०	१	०	०	०	-	100000	-	-		**100000**
६		एक विद्यालय, एक क्षेत्र, एक विद्यार्थी एक वृक्षारोपण कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	१	60000	60000	60000	60000	60000	**300000**
७		सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिलाई सक्रिय बनाउने	संख्या	१	१	१	१	१	200000	200000	200000	200000	200000	**1000000**
८		समितिको संरचना र लाभको प्रतिफल समानुपातिक र समावेशी बनाउन मापदण्ड तयार गर्ने	संख्या	०	०	१	०	०	-	-	100000	-	-	**100000**

९		बन फँडानी तथा बन कटानीको नियमित अनुगमन	संख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**
१०		टिमुर, दालचिनी लगायतका वनष्पतिको व्यवसायिक उत्पादनको सम्भाव्यता अध्ययनगरी औषधीजन्य बन विकास	संख्या	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**
११		विपद व्यवस्थापन नीति तर्जुमा गर्ने	संख्या	१	०	०	०	०	200000	-	-	-	-	**200000**
१२		पानी महुान वरिपरि (१०० मिटर क्षेत्र) संरक्षित क्षेत्र घोषणा गर्ने	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष										**0**
१३		धार्मिक बन बनाउन लाई प्रोत्साहित गर्ने	वडा	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100,000.00	100,000.00	**500000**
१४		खडेरी नियन्त्रणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम	वडा	नियमित प्रतेक बर्ष										**0**
१५	विपद व्यवस्थापन	बिपत का सम्भावित क्षेत्र पहिचान	वटा	६	६	६	६	६	60000	60000	60000	60000	60000	**300000**
१६		बिपत राहत एवं उद्धार कोष खडा गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	**5000000**
१७		सम्भावित क्षेत्रमा वृक्षारोपण कार्यक्रम	वटा	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**
१८		सम्भावित जोखिम बस्तीहरूमा सचेतना कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	100000	100000	100000	100000	100000	**500000**
१९		बाढी पहिरो नियन्त्रण तथा तटबन्ध निर्माण गर्ने	वटा	६	६	६	६	६	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	**5000000**

२०		गिट्टी, बालुवा, ढुंगा खानी उत्खननको मापदण्ड तयार गर्ने	संख्या	१	०	०	०	०	100000	-	-	-	-	**100000**
जम्मा									**3480000**	**4940000**	**5320000**	**4740000**	**2820000**	**21300000**

भूउपयोग तथा व्यवस्थापन

भुउपयोग तथा भुमि व्यवस्थापन

क्रस	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					वार्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	**वर्ष १**	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
१	भुमिनीति तथा भूउपयोग ऐन निर्माण गरि लागु गर्ने	१. सम्पूर्ण घरधुरीको जमिनको लगत संकलन गरि विद्युतीय अभिलेखमा राख्ने	पटक	०	१	०	०	०	-	300,000	-	-	-	300,000
२		२. कृषि, वसोवास अनुकल भएको, औद्यौगिक, चरन, वन, खनिज, कटान हुने, खानी उत्खनन, एकीकृत बस्ती धार्मिक तथा पर्यटनयोग्यभू-क्षेत्रहरु पहिचान गरी राष्ट्रिय भूमिनीति अनुसार जमिनको वर्गीकण्ण गर्ने र विद्युतीय अभिलेख राख्ने	पटक	१	१	०	०	०	150,000	150,000	-	-	-	300,000
३		३. भूमिहिन, सुकुम्बासी तथा व्यवस्थापन हुन नसकेका मुक्त हलियाहरूको पहिचान गरी एकिकृत वस्ती निर्माणमार्फत व्यवस्थापन गने	वटा	०	६	०	०	०	-	20,000,000	-	-	-	20,000,000

४	जमिनको उत्पादकत्व वृद्धिका लागि जमिनको सदुपयो गरेर रोजगार सिर्जनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गने	१. जमिनको दोहन हुने अनुपात्दक क्षेत्रहरूको खोजी गरी संरक्षण गने	वडा	नियमित					-	-	-	-	-	-
५		भुमी बैंक स्थापना	वटा	०	१	०	०	०	-	300,000	-	-	-	300,000
६		३. व्यवसायिक कार्यका लागि जमिन भाडामा लगाउन कार्यविधि तर्जुमा गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	50,000	-	-	-	-	50,000
७		४. भूबनौटको आधारमा खाली जमिनमा लिजमा दिएर, पब्लिक कम्पनीमार्फत् या गाउँपालिकाकै लगानीमा कृषि उद्योग, आयमूलक वन पैदावार (तिमुर आदि)को उत्पादन गर्ने	वडा	१	१	१	१	१	400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	2,000,000
जम्मा									**600,000**	**21,150,000**	**400,000**	**400,000**	**400,000**	**22,950,000**

सुसशान तथा सस्थागत सुधार

सूशासन तथा संस्थागत सूधार

क्र.सं.	नीति तथा कार्यक्रम	क्रियाकलाप	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य					वार्षिक लागत अनुमान					जम्मा
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	**वर्ष १**	**वर्ष २**	**वर्ष ३**	**वर्ष ४**	**वर्ष ५**	
१	जनशक्ति व्यवस्थापन तथा क्षमता अभिवृद्धि	जनशक्ति व्यवस्थापन समीक्षा गोष्ठी	पटक	१	१	१	१	१	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	**500,000**
२		दरबन्दी परिपूर्ति	संख्या	१	१	१	१	१	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	**400,000**
३		सुशासन क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	१	१	१	१	१	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	**500,000**

४		अध्ययन भ्रमण	पटक	१	१	१	१	१	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	**5,000,000**
५		सुशासन तथा जनमैत्री सेवाप्रवाहसम्बन्धी तालिम			१	१	१	१	-	300,000	300,000	300,000	300,000	**1,200,000**
६		डिजिटल प्रणाली अभिलेखिकरणसम्बन्धी तालिम	पटक	१	१	१	१	१	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	**1,000,000**
७	कार्यालय व्यवस्थापन	अपाङमैत्री, सेवागंहीमैत्री, बहुसुविधायुक्त भवन निर्माण	संख्या	०	१	०	०	०	-	100,000,000	-	-	-	**100,000,000**
८	सुशासन	सूचनाको हक प्रत्याभूतिगर्न सर्वाजनिक सुनवाई	पटक	१	१	१	१	१	300,000	300,000	300,000	300,000	300,000	**1,500,000**
९		विद्युतीय नागरिक वडापत्र गापा तथा वार्ड कार्यालयमा	वडा	१	२	२	२	०	500,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	-	**3,500,000**
१०		सबै सेवाप्रदान गर्ने कार्यालयमा इन्टरनेटको व्यवस्था	संख्या	१	१	१	१	१	400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	**2,000,000**
११		सूचना अधिकारीको व्यवस्था तथा क्षमता अभिबृद्धि	पटक	१	१	१	१	१	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	**500,000**
१२		हरेक बिद्यालय , सार्बजनीक स्थान एबं जनताको प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने स्थानहरूमा सिसिटिभी जडान	वटा	१५	१५	१५	१५	१५	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	**7,500,000**
१३		विद्युतीय हाजिरी अनिवार्य गर्ने	वटा	१	१	१	१	१	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	**500,000**
१४														

१५		विद्युतीय गुनासो सुनुवाई केन्द्र/इकाइ	संख्या	१	१	१	१	१	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	**500,000**
१६		सामाजिक कार्यक्रम तथा लेखा परीक्षण	संख्या	१	१	१	१	१	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	**500,000**
१७		आवधिक योजना समीक्षा तथा नयाँ योजना तर्जुमा	संख्या	०	०	०	०	१	-	-	-	-	2,500,000	**2,500,000**
१८		आत्मसमीक्षा तथा पत्रकार सम्मेलन	संख्या	१	१	१	१	१	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	**5,000,000**
१९		सञ्चार माध्यम मार्फत सूचनाको हकबारे जानकारी प्रदान	संख्या	१	१	१	१	१	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	**500,000**
जम्मा									**5,680,000**	**106,480,000**	**6,480,000**	**6,480,000**	**7,980,000**	**133,100,000**

आज मिति 2066 असार २०गतेका दिन अजयमेरु एसएरि रिसर्च एण्ड कन्सल्टिङ प्रा.लि को प्राविधिक सहयोगमा निर्माण हुन गई रहेको नव अजयमेरु गाउँ पालिका को पञ्चवर्षीय कोइराल आवधिक योजना निर्माण सम्बन्धी प्रारम्भिक बैठक अजयमेरु गा.पा अध्यक्ष उमेश प्र. भट्ट ज्यूको अध्यक्षतामा तपशिल बमोजिमको उपस्थिति सम्पन्न गर्यो।

तपशिल

१) श्री उमेश प्र. भट्ट अजयमेरु गा.पा अध्यक्ष
२) " कलावती भाट " " उपाध्यक्ष
३) " गंगाराम सापकोटा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत अ.गा.पा.
४) " रमेश प्रसाद बोहरा वडा अध्यक्ष वडा नं. ३
५) " टिका ब० बिष्ट " " " ४
६) " ओज ब० पाल " " ५
७) " हुंर ब० खड्का " " ३
८) " रवन्त खड्का योजना अधिकृत
९) " टेक प्रसाद ओझा इन्जिनियर
१०) " हिम्मत कठायत स्वास्थ्य संयोजक
११ " चन्द्रकान्त चौरोत - पशु विकास शाखा प्रमुख
१२- सिन्धु अवस्थी बोहरा - GWRO
१३- मंजु पेलाल रोजगार संयोजक
१४- हेम राज भट्ट लेखापाल
१५- हरि पन्त शिक्षा प्रमुख
१६ लाल सिंह इ.प्रशासन प्रमुख
१७ तुलाराम पन्त एस.सी रिसर्च एण्ड कन्सल्टिङ
१८ केदार पाण्डेय एसएरि कन्सल्टिङ परामर्शदाता
१९ खेमराज पाण्डेय कार्यालय सहयोगी गा.पा
20.

पाँच वर्षे क्षेत्रगत आवधिक योजना निर्माण सम्बन्धी २दिने गोष्ठी को उपस्थिती :
२०६७।१२।२४ र २५ गते

क्र.स.	नाम	पद	ठेगाना	हस्ताक्षर	हस्ताक्षर
१	उमेश भट्ट (विकास)	अध्यक्ष	अजयमेरु गा.पा.		
२	कलावती भाट	उपाध्यक्ष	अजयमेरु गा.पा.		
३	गंगाराम सापकोटा	प्र. प्र. अधिकृत	अजयमेरु गा.पा.		
४	धनी सिं. भण्डारी	वडा नं. १ अध्यक्ष	अजयमेरु गा.पा.		
५	शिवराज भट्ट	वडा नं. २ "	" "		
६	रमेश प्र. [illegible]	" ३ "	" "		
७	टिका ब. विष्ट	" ४ "	" "		
८	भोज ब. पाल	" ५ "	" "		
९	दान ब. खड्का	" ६ "	" "		
१०	रेवन्त खड्का	प्र.अधि.[illegible]	" "		
११	हरि प्रसाद पन्त	शिक्षा शाखा प्रमुख	" "		
१२	हिक्मत कठायत	स्वा.शा. प्रमुख	" "		
१३	सुरेन्द्र मल्ल	वडा सचिव-२	अजयमेरु-२		
१४	सिन्धु बोहरा	[illegible] अधिकृत	अजयमेरु गा.पा.		
१५	मदन राज ओझा	इं. इ.	"		
१६	तारा सिंह	ओभरसियर	"		
१७	तेज सिंह भाट	अ.हे.व.	"		
१८	हेमराज भट्ट	लेखापाल	"		
१९	टेक प्रसाद ओझा	इन्जिनियर	"		
२०	रतन बहादुर रोका	अ.स.ई.	"		
२१	उमेश भट्ट	स.ई.	"		
२२	चन्द्रकान्त चपोटे	अधिकृत	"		
२३	गोकर्ण भट्ट	विज्ञ	ST Consulting		
२४	टेक राज पाण्डेय	"	" "		
२५	तुलाराम पनेरु	"	" "		
२६	यज्ञराज पन्त	प्र.अ.	अ.गा.पा.-५		
२७	सिद्ध राज चपोट				

आज मिति २०७८/३/२५ गतेका दिन अजयमेरु गाउँपालीका को पंचवर्षिय आवधिक योजना २०७८/२०८३ को मस्यौदा माथी को अन्तिम छलफल कार्यक्रम तपसील बमोजिम को उपस्थिती मा सम्पन्न गरीयो।

उपस्थिती

१) श्री उमेश प्रसाद भट्ट अध्यक्ष अजयमेरु गाउँपालीका
२) श्री कलावती जाग्री उपाध्यक्ष ,, ,,
३) श्री गंगा राम सापकोटा प्रमुख प्र. अधिकृत ,, ,,
४) ,, भोज बहादुर पाल वडाध्यक्ष ,,
५) ,, टिका बहादुर बिष्ट ,,
६) ,, हिकमत कठायत स्वा.शा.प्र. ,, ,,
७ ,, तारा सिंह कृषि शि.शाखा ,, ,,
८ ,, धर्मानन्द भट्ट अ.नि.पा-वडा नं- वडा सदस्य धर्मानन्द भट्ट
९ ,, करन पाल HRMA
१० ,, रमेश प्रसाद बाहुन वडा अध्यक्ष-३
११ ,, तेज सिंह भाट ओ.अ.प. अ.गा.पा.
१२ ,, रवि न रावल प्रशासकीय अधिकृत अ.गा.पा.
१३ ,, हेमराज पाल
१४ ,, हिम प्र. ओझा इ. अ.गा.पा.
१५ ,, चन्द्रकान्त चपोई अधिकृत अ.गा.पा.
१६ ,, हरि प्रसाद पन्त शिक्षा शाखा प्रमुख अ.गा.पा.
१७ ,, सिन्धु बोहरा अवस्थी जलस्रोत अधिकृत अ.गा.पा.
१८ ,, पशुपति पन्त स.चौ. ,,
१९ ,, रतन बडेर अ.ई. ,, ,,
२० ,, हेमराज भट्ट लेखापाल ,,
२१ ,, मञ्जु कुमारी पैतोला रोजगार संयोजक पैतोला
२२ ,, मदन राज ओझा जे.स.क.
२४ निर्मला दूधि पन्त कार्यपालिका सदस्य निर्मला
२५ हेम राज पाण्डेय
२६ उमेश भट्ट
२७ सुरेन्द्र प्र पाण्डेय ना.स. ...
२८ टेकराज पाण्डेय सन हि रिसर्च एण्ड कन्सल्टेन्सी प्रा.लि.
२९ तुलाराम पनेरु ,, ,, ,,